CONVIVAS EXPECTAMVS.

ALOE
Amari sed salubris succi

IEIVNIVM.

Quod in aula
Ser.^mi Vtriusque Bauariæ Ducis
MAXIMILIANI
S.R.I. Archidapiferi, Electoris, &c.
explicauit, & latinè scripsit
Hieremias Drexelius
è Societate IESV
MONACHII
MDCXXXVII.

Cùm ieiunasset 40 diebus et 40 noctibus: Matth. c.4. n.2.

Ecce Angeli accesserunt et ministrabant ei. Matth. c.4. n.11.

Typis Vid. Ioann. Cnobbari Typographi, Antuerpiæ, ann. 1643.

14

REVERENDISSIMO
ANTISTITI
ILLVSTRISSIMO
S. R. I. PRINCIPI

IOANNI

EPISCOPO
CONSTANTIENSI,
DOMINO AVGIÆ MAIORIS
ET OENINGÆ,
HIEREMIAS DREXELIVS
è Societate JESV.

THO, è Cancellario Imperatorio *a*, Episcopus Babenbergensis *b* laudatissimus, eò pervenit Abstinentiæ, quod com-

 plu-

a *Henrici III. Imp.* b *Seu, Bambergensis: sed primum rectiùs dici censeam.*

plures è melioris notæ scriptoribus testantur, ut ipsis triginta septem annis, quibus Præsulem egit verè sobrium, verè vigilantem, à mensâ nunquam surrexerit satur. Non enim sobrius tantùm, sed etiam pæne jejunus, & indignante stomacho ab epulis vix libatis abiit ad serios labores. Et, quod luculentissimum hoc elogium augeat, nec panem quidem umquam, tot annis dum Episcopus fuit, ad satietatem comedit [a]. Ita priscis & recentibus exemplis impellimur ad colendam Abstinentiam. Inter

ter

[a] *In vitâ illius l. 1. c. 22. Vide Eminentiss. Card. Cæsarem Baronium tomo XII. Annal. Eccles. anno* 1102. 1124. 1190. *& pluribus aliis prioribus. De eodem Laurent. Surius tomo* 4. *die* 2. *Iulii. Zachar. Lippeloo tomo* 3. *die eodem. Franc. Haræus eodem* 2. *Iulii, mihi pag.* 416. *Iac. Gretserus de Sanctis Bambergensibus. Iani Gruteri Florilegium Magnum to.* 1. *mihi pag.* 744. *Obiit S. Otho Babenberg. Episcopus anno* 1139. *De hoc Othone plura infrà.*

ter recentia, Princeps Illuſtriſſime, jure merito numerem & Tua. Hæc una inter primas cauſſa ſcriptioni meæ, ad Tuum Pontificale pedum & infulam ſubmittendę. De ſobriâ & prorſus frugali mensâ Rev^{mæ} ac Ill^{mæ} Celſitudinis Tuæ tot oculis fide digniſſimis fidem habeo. Nec menſam miror, cùm menſæ dominus, aſſuetæ jam Temperantiæ retinens, libare potum potiùs videri poſſit, quàm ſiti obtemperare. Sapientum ſenſu non ſolùm in imâ plebe, ſed in magnis quoque faſtigiis & Principibus eximiam laudem habet, aſſeri: Parciſſimi potûs eſt.

Sed hæc minora cenſeamus. Illud reverâ non epiſtolâ tantùm, aut panegyri, ſed annalibus æternis dignum; & velim quàm plurimos è ſacris & politicis eſſe qui imitentur. Sine phaleris dicam. Eâ veneratione, Rev^{me} Præſul, Euchariſtiam, & Dominicum ſacrificium proſequeris, ut numquam adeas aram divinis operaturus, ſine præmiſſo pridiano

jejunio. Nec rarò rem divinam facis. Omnes Dominici & festi dies in hunc censum veniunt. Tacebo dies alios. Utinam, quod animo voveo, hoc sacerdotes omnes non tantùm sciant, sed & æmulari, quà licet, cupiant.

Enimverò non miror filium Abstinentiæ ac Jejunii tam observantem, cui mater est non pietatis solùm atque abstinentiæ, sed omnigenæ virtutis speculum. Quàm autem amœnè splendet virtus in alto sita! Hinc & matrem Tuam, Ill^me^ Princeps, nemo non effert meritissimis laudibus. Et quàm hoc rarum & pæne incredendum! Jacobe, Constantiensis Pontificis mater, prosapiâ Comes Zollerana, matrona ad omnem pietatem nata, jam pæne septuagenaria, hoc tamen tam grandi ævo quotidie, veluti ex lege, summo manè horâ quartâ, non domi suæ, sed in æde summâ genibus flexis interest consuetis precibus matutinis. Hoc precandi studium in matronâ pientissi-

tiſſimâ, non tantùm Eleemoſyna, ſed & Abſtinentia, & omnis virtutum chorus ſedulò comitatur. Nam ea inter epulas, quod maximæ artis eſt, jam pridem didicit eſurire. Dum enim menſæ accumbit, quadras, ut moris eſt, emutare, à ſtructore *a* partes accipere, aliquamdiu eas retinere, vix libatas reddere: ita ingeniosè prorſus ac dextrè ad plenam menſam jejunare ſolet. A matre tam abſtinente liberi non tam diſcunt, quàm cum lacte ſugunt amorem Abſtinentiæ.

Huic matri Tuæ, lectiſſimæ feminæ non impar pater Tuus, Henricus Truchſeſs à Waltpurg, jam etiam propè ſeptuagenarius (longævos facit Abſtinentia) vir magnæ prudentiæ ac conſilii, & quod primæ laudis eſt, religioſus ac timens Deum *b*.

Antiquiſſimam Truchſeſſiorum ſtirpem, hereditarios S.R.I. Dapiferos,

a *Sciſſorem, Carpum, Carptorem nominant.* b *Actor. c. 10. v. 2. de Cornelio Centurion.*

feros, Comites de Wolfegk domi militiæque claros, non Germania solùm, sed & Gallia, Italia, Ungaria, Batavia, sed & Syria à tot centuriis annorum novit, cùm nobilissima stirps ista, tot retrò sæculis sui sumpserit initium. Inde apud Principes, Reges, Imperatores magno Truchsessios fuisse loco tot prisca docent monumenta. Ex eâdem hac Truchsessianâ prosapiâ Eberhardus & Otho eximii viri ad Constantiensem Mitram evecti, tam grandi munere insigniter perfuncti sunt. Ab his, Præsul Rev^me^ jam tertius ex eâdem familiâ, & inter Constantienses Pontifices jam octogesimus quartus *a* numeraris, à majorum virtute nequaquã degener successor. Avum Tuum Jacobum, aviam Joannam Comitem à Zimmeren pientissimos conjuges Andecense Chronicon dilaudat *b*. Insignia gentilitia Truchsessiis

a *Ita Iacobus Merckius in Chronico Constantiensi.*

b *Chronicon Andec. c.* 19. *m. p.*121.

ſeſſiis à Conradino Suevorum Duce ultimo attributa memorat Wolfgangus Lazius, regius hiſtoricus *a*.

Verùm, hos ſplendores, Ill^me^ Princeps, Modeſtia Tua inter ſuas dotes non numerat. Scit ea hoc unum bonum eſſe in homine, quod unum & ſolum hominis eſt *b*. Explica omnes faſtos, ait Valerius, conſtitue omnes currus triumphales, nihil tamen morum principatu ſpecioſius reperies *c*. Ita unum atque unicum, & proprium hominis bonum eſt virtus: hoc ille nominet jure *ſuum*. Hoc te cenſendum in ſolio tam alto collocavit æquiſſimus Honos, qui illos morum principatus oppidò ſpecioſos in Te, Princeps, reperit. Animi Modeſtia, & in ſede tam celsâ Submiſſio, quâ excellis; ſingularis Prudentia, & ſuavis Humanitas, quâ polles, nemini non pridem per-

A 5 ſpecta.

a *Lazius l.* 8. *de Migrationibus gentium mihi pag.* 432. b *Seneca epiſt.* 76. *mihi pag.* 524. c *Valer. Max. l.* 8. *c.* 15. *mihi pag.* 342.

ſpecta. Nimirum, Nulla vera virtus ſola eſt; nexæ ſunt illæ inter ſe. Quò generosè præcedit una, illuc individuus ſequitur comitatus virtutum ceterarum. Quidquid honeſtè fit, id una virtus facit, ſed plurium ſeu conſilio, ſive auxilio. Idem in Te, Rev^{me} Antiſtes, luculentè cernimus. Modeſtia Tua, animique ſubmiſſio ceteras poſt ſe virtutes trahit. Hinc facilis & mollis ad te acceſſus (quod in Principe ſummè laudandum) auréſque ad miſerorum querelas & preces numquam obſeptæ. Hinc Tua in omnes exporrecta & mira Humanitas. Hinc linguæ moderatio & verborum pondus. Hinc amor & veneratio parentum, quos, prout lex jubet divina, exactiſſimè honoras, & vel eo nomine, *Vt ſis longævus ſuper terram* a, promereris. Hinc Tua in excolendo agro Dominico Vigilantia, quæ jam novennium, & temporibus quidem difficillimis, gubernavit Conſtantienſem Eccleſiam. Hæc, ut monumenta teſtantur, Germaniæ totius

a *Exodi c.* 20. *v.* 12.

am-

ampliſſima, An. 1435. ſeptemdecim millia ſacerdotum, parœciarum templa mille ſeptingenta ſexaginta, monaſteria trecenta quinquaginta numeravit *a*. Hunc agrum tam amplum ita excolis, ut nihil magis in votis habeas, quàm ut ille totus ad priſtinum Catholicæ veritatis nitorem & ubertatem redeat. Neque huic vigilantiæ ſcientia deeſt & eruditio, quam Illma Celſitudo Tua è variis Germaniæ ac Italiæ gymnaſiis & Academiis ſtudiosè hauſit. Teſtis inter alias Moguntia, quæ Joannem Truchſeſſium, poſitiones ex omni Philoſophiâ publicè propugnantem audiit, & applauſit. Sed cùm noris, Magne Princeps, litteras ſine pietate non vanas ſolùm, ſed & noxias eſſe, ſolidam iis pietatem ita attemperas, ut in precibus ſacris ſedulus, Tuis etiam negotiis ſubduxeris tempus,

a *Ita Iacobus Manlius in Chronico Conſtantienſi, mihi pag. 715. Eſt inter Rerum German. ſcriptores, quos in folio edidit Ioannes Piſtorius.*

quod divinis commentationibus in secessu religioso impenderes. Nostrum Constantiense templum, sed & alia testantur sui Præsulis in divino cultu frequentiam a. Is porrò Tuus in religiosas familias est amor, ut eum etiam minima Societas nostra variè in dies experiatur. Nostrum profectò Constantiense Collegium beneficam Tuam Benevolentiam pluribus jam argumentis sensit. Hinc mihi diversæ caussæ, quæ imperarunt, ut Te quoque Germaniæ Angelum scriptione publicâ venerabundus accederem. Eapropter has de Abstinentiæ virtute dissertationes, Tiaræ Tuæ, Tuóque Illustrissimo nomini supplex offero & inscribo, méque unà omnémque Societatem nostram Ill^mæ Celsitudini Tuæ submississimè commendo. Monachii Calendis Septembribus, anno Christiano M. DC. XXXVII.

Bene-

a *Præsentia quotidiana ad decantatum Davidicum psalmum hoc ipso 1637. anno Constantiensem populum singulariter advertit.*

Benevolo Lectori.

D aspera te duco, mi Lector, sed salubria. Et quæso te, præjudicium sequiorémque affectum hic pone, ac patere tibi rem omnium saluberrimam humanis ac divinis testimoniis, auctoritate, experientiâ, rationibus persuaderi. Iejunium à quibusdam appellari Pharmacum, *& quidem pharmacorum omnium præstantissimum, ne mireris. Chrysologi testimonio, Abstinentia est prima hominis medicina* a. *Hic & Patrum priscorum, & medicorum optimorum, sed & oraculi divini sensus est. Vix enim ullus est morbus* b, *quem non moderatâ inediâ aut absentem prævenias, aut accedentem arceas, aut insidentem leves ac repellas.*

Verissimum illud Annæi: Multos morbos multa fercula fecerunt c. *Cibi varietas & copia, certissimum valetudinis nocumentum. E multo & discordi cibo quid nisi*

a Petrus Chrys. ser. 41. mihi pag. 111.
b Fel famem non amat.
c Seneca epist. 95. mihi pag. 600.

nisi noxa corporis, & multi morbi?

Locuples hac in re testis Plutarchus: Postmodò, inquit, repletiones, delicatus victus, & voluptates supervenere, quæ cum otio & desidiâ pravum gignerent nutrimentum, unde varii exorti sunt morbi. Antiqui nec aquam quidem biberunt, antequam edissent: nunc ante cibum vino oppleti cibum aggrediuntur, ingerentes & aliis atque aliis vescentes a.

Ajo centies, ajo millies: Iejunium verissimè Pharmacum b *omnium pharmacorum securissimum, quod omnes omnium pharmacopolarum ollas & ollulas, pyxides & pyxidulas, myrothecia, arculas, narthecia superat. Experire, mi optime Lector, obsecro te, experire, sed non uno die. nec hebdomade, aut mense tantùm uno. Abstinentia Constantia triumphat.*

IN-

a Plutarch. tom. 3 Moralium, l. 8. Symposiacõn, q. 8. mihi pag. 294. & seq. *b* Ut illud Athanasius infrà laudandus vocat.

INDICVLVS IN LIBROS DVOS DE IEIVNIO.

LIBER I.

Quare jejunandum.

LIBER II.

Quomodo jejunandum, & quo fructu.

AP-

APPROBATIO
R. P. Provincialis.

LVCVBRATIONEM P. Hieremiæ Drexelii de Jejunio tres ad hoc deputati legerunt & approbârunt. Quare illam etiam ego Wolfgangus Gravenegg, Soc. IESV. per Superiorem Germaniam Præpositus Provincialis, poteſtate ab Admodum R. P. N. Mutio Vitelleſco, Societatis noſtræ Præpoſito Generali, conceſsâ, in publicam utilitatem prodire permitto: & hoc meâ ſubſcriptione, officiique mei ſigillo confirmo. Oeniponti 4. Auguſti anno 1637.

VVolfgangus Gravenegg.

LIBER

LIBER PRIMVS.

Quare jejunandum.

CAPVT I.

Ingressus ad institutum: Quid Abstinentia sit: Quædam ejus encomia.

ABELLARIVS è cælo Raphaël confecto itinere cum Tobiâ juvene, personam demum posuit, quam in viâ gesserat. Tunc dixit eis occultè: Benedicite Deum cæli, & coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam. Etenim sacramentum regis abscondere bonum est: opera autem Dei revelare & confiteri honorificum est *a*.

Hîc senior Tobias interrogarit: Quodnam hoc sacramentum, quænam hæc opera sunt? Ad quæstionem hanc Angelus: Bona est, inquit, oratio cum jejunio & eleemosynâ, magis quàm thesauros auri recondere. Tale quid est oratio, ut, si geminum & ab eleemosynis, & à jejuniis habeat subsidium, inter labores pretiosissimos rectè numerari possit, & illo longè melior ac pretiosior,

a *Tobias c.* 12. *v.* 6. *&* 7.

tiosior, qui arcas auro stipat. Bona est oratio, sed bona cum eleemosynâ, bona cum jejunio. Thesaurus est oratio, non monetæ vilioris, non nummulorum, non sestertiorum, non philippeorum, sed aureorum, sed gemmarum, pretiosior omni thesauro.

Epictetus, teste Gellio *a*, dicere solebat: Orbem universum gemina vastant vitia, multò omnium gravissima ac teterrima, Intolerantia & Incontinentia : cùm aut injurias, quæ sunt ferendæ, non ferimus; aut à quibus rebus voluptatibúsque nos continere debemus, non continemus. Hoc inde provenit, cùm dextrum hominis brachium, validum nimis & pugnax, & lævum imbelle nimis & invalidum est. Intolerantia est, quæ nihil injuriarum concoquere, adversorum nihil perferre potest, velut sinistrum brachium exhaustis viribus, nullius roboris, quavis injuriolâ provocatur ad rixas. Mores hominum considera, & videbis Intolerantiam turpissimam. Sunt quos vel digitulo tangere sit nefas, obliquo ferire oculo, capitale censeatur; quævis offensiuncula gladio vindicanda creditur. Hinc controversiarum ubique plurimum, hinc lites innumeræ. Hæc pestis ab Intolerantiâ est. At verò Incontinentia, veluti dextrum brachium nimis bellicosum, & in propriam perniciem præfervidum : cùm voluptatis fames coërcenda, cùm appetentia cibi potúsque refrenanda, cùm petulantia oculorum reprimenda; suum illud brachium Incon-

a *Gell. l.* 17. *Noct. Att. c.* 19.

continentia vibrat, arceri à re cupitâ non sustinet, pro se in suum exitium pugnat. Conscientia, ratio, lex divina frenos injicere conantur, sed Incontinentiæ furor erumpit, & campos pervolat apertos.

Quid hîc remedii? quid agendum? Geminas dictat voculas Epictetus, ἀνέχου & ἀπέχου a. Itaque, inquit, si quis hæc duo verba cordi habeat, eáque sibi imperando atque observando curet, is erit pleraque impeccabilis, vitámque vivet tranquillissimam. Sustinendo & Abstinendo malum omne vincitur. Pulsat injuria, vellicat fortuna adversa? Sustine. Voluptas allicit, & dulce toxicum propinat? Abstine, abstine. Ita utrimque tutissimus transibis.

Bona igitur est oratio, sed bona est cum jejunio. Oratio pharmacum est omnibus vitiorum morbis congruum. Omnem animi labem corrigit oratio. Submissionem aliquis & modestiam ambit? oret. Castimoniam expetit? oret. Sobrietatem gerit in votis? oret. Vitiis cogitat bellũ indicere? oret, & magno animo speret victoriam. Oratio in omnes noxas validissimè pugnat: tunc autem vincit & triumphat, quando tam eleemosyna quàm abstinentia conjunctis secum viribus certant. Cùm ergo Intolerantia & Incontinentia in omne nos malum præcipitent, Eleemosynam Intolerantiæ, Abstinentiam Incontinentiæ opponimus. Eleemosyna, quam vocamus sacram, omnium injuriarum tolerantissima inimi-

cis

a *Sustine, abstine.*

cis omnibus ignoscit. Hæc vera Christianorum tolerantia est. At verò Jejunium & Abstinentia gulæ moderari, cibi potúsque appetentiam coërcere, fraudare genium novit. Hæc vera Christianorum continentia est. Ita sustinemus, ita & abstinemus. Bona est oratio cum jejunio.

En igitur non tantùm sapientis Epicteti, sed & Raphaëlis Archangeli præceptionem saluberrimam, patientiæ, ceterisque virtutibus jungendam Abstinentiam, orationem jejunio firmandam.

De Oratione, quam Cælestem Rhetoricam appellamus, jam actum est libro singulari, uti etiam de Eleemosynâ, quam Gazophylacium Christi nominamus. Restat, ut etiam Abstinentiam omnium pharmacorum pharmacum nobilissimum explicemus: quod hac scriptione facere paramus.

§. I.

Primum omnium hîc quæri possit: Quid est Abstinentia, quid Jejunium? Hanc quæstionem non anxiè ad auri libellam examinabimus. Compendio respondemus. Theologus Aquinas: Abstinentia, inquit, est subtractio ciborum, quæ ratione gubernatur, nomen & dignitatem virtutis obtinet. Jejunium verò est actus virtutis Abstinentiæ, cùm ad carnis macerationem, & mentis in Deum elevationem, ac culparum expiationem assumitur a. Fuit qui Abbatem Ypricium

a *S. Thom. 2. 2. quæst. 146. art. 1. & q. 147. art. 1. & 2.*

ſium interrogaret: Quid eſt Jejunium? Cui ille: Eſt, inquit, frenum adverſus peccatum. Hoc freno incontinentia retinetur, ne cibis præcipitem injiciat manum.

Nos de Abſtinentia & Jejunio acturi, tria exequemur. Primum eſt, Quare jejunandum. Alterum, Quomodo jejunandum. Tertium, Quo fructu inſtituatur jejunium. Primum parte primâ diſſertationis noſtræ, duo altera parte ſecunda explicabimus. Fundamentum jecimus: Bona eſt oratio cum jejunio & eleemoſynâ *a*. Hoc fundamento nixus Auguſtinus: Hæc eſt, inquit, juſtitia hominis in hac vitâ, jejunium, eleemoſyna & oratio. Vis orationem tuam volare ad Deum? fac illi duas alas, jejunium & eleemoſynam *b*.

Abſtinentia Chriſtianis ſemper laudatiſſima virtus eſt habita. Nos, inquit Hieronymus, creaturam Dei omnem laudamus, ſed maciem ſaginæ, abſtinentiam luxuriæ, jejunia præferimus ſaturitati. A diebus Joannis Baptiſtæ jejunatoris & virginis, regnum cælorum vim patitur, & violenti diripiunt illud. Timemus enim, ne ab adventu æterni judicis, ſicut in diebus diluvii, & everſionis Sodomæ ac Gomorrhæ, deprehendamur manducantes, & bibentes, & nubentes, & nuptui tradentes. Nam & diluvium, & ignis de cælo ſaturitatem pariter & nuptias, quas deleret, invenit *c*. Subjungit Hieronymus: Elias quadraginta dierum

a *Tob. c. 12. v. 8.* b *Aug. in pſ. 42. fine.* *Hieron. l. 2. adverſus Iovinianum.*

rum jejunio præparatus Deum videt in monte Horeb, & audit ab eo: Quid tu hîc Elia? Multò familiarior ista vox, quàm illa in Genesi: Adam ubi es: Hæc enim pastum & perditum Adam terrebat; illa jejunanti famulo blandiebatur *a*.

Advertamus ergo, inquit Augustinus, quanta sit inter jejunium & saturitatem distantia, inter ventrem vacuum & pulmones epulis distentos. Moses quia jejunavit, Dominum vidit. Populus quia manducavit & bibit, idola fabricavit. Impetraverunt unius hominis jejunia, quod totius populi saturitas desperaverat. Princeps humani generis Adam, quamdiu jejunavit, in paradiso fuit: ubi verò comedit, ejectus est de paradiso. Ejecit ergo nos de paradiso cibus; reducat esuries, reducat jejunium. Semper enim juncta est saturitati lascivia. Sancto Eliæ jejunanti etiam elementa famulata sunt. Videte, charissimi, quanta sit Dei clementia erga jejunantes.

Sed, inquies, cur Eliæ Deus panem & aquam tantùm, non etiam submisit prandium sicut Danieli in cavum leoninum? Augustinus respondens: Sciebat Deus, inquit, prophetam suum tentantem diabolum aliter superare non posse, nisi jejuniis eruditus insidiantis inimici tentamenta depelleret *b*.

a *Loco cit.* Idcirco

b *Aug. to. 10. ser. 65. de Tempore, qui est sermo 2. de Dom. 1. Quadrag. mihi p. 257. Eodem tomo, ser. 33. ad fratres in eremo, mihi p. 731. Quamdiu Adam abstinuit, tamdiu obediens fuit, tamdiu bonus, sanctus & justus permansit.*

Idcirco ipse Dei filius, à diabolo tentanlus jejunavit a. Non Pharisæorum tantùm, ed & Joannis, sed & Christi discipuli jeunarunt. Prædicens Christus: Veniene lies, inquit, cùm auferetur ab eis sponsus; c tunc jejunabunt b. Paulus non tantùm n laboribus ac vigiliis, sed & in jejuniis nultis se Dei ministrum exhibuit c. Corelius Centurio Romanus quatriduo toto ejunus preces perpetuavit d.

a *Matth.c.4.v.2; Luc.c.4. v.2.*
b *Matth.c.9.v.14. Marci c.2.v.20.*
c *2.Cor c.6 v.5.* d *Act c.10.v.30.*
Ita Chrysostomus hunc locum explicat.

§. II.

Basilius Magnus jejunium meritis elogiis xtollens: Uno, inquit, temporis momen-ō ob gulam populus ille per maxima proigia Dei cultum edoctus, in Ægyptiacam dololatriam turpissimè devolutus est. Ex uo si utrumque simul conferas, videre liet, jejunium ad Deum ducere, delicias ve-ò salutem perdere. Quid Esau inquinavit, ervúmque fratris reddidit? nónne esca na, propter quam primogenita vendidit? amuelem verò nónne per jejunium orao largita est matri? Quid fortissimum amsonem inexpugnabilem reddidit? nónne jejunium, cum quo in matris ventre nceptus est? Jejunium concepit, jejuium nutrivit, jejuniũ virum effecit. Quod nè Angelus matri præcepit, monens, quæ-

B cura-

cumque ex vite procederent, ne attingeret non vinum, non siceram biberet. Jejuniur prophetas genuit, potentes confirmat atqu roborat. Jejunium legislatores sapientes fa cit; animæ optima custodia, corporis so cius securus, fortibus viris munimentur & arma, athletis & certantibus exercitatio Hoc præterea tentationes propulsat, ad pi tatem armat, cum sobrietate habitat, ten perantiæ opifex est: in bellis fortitudine affert, in pace quietem docet: Nazaræu sanctificat, Sacerdotem perficit a. Sapient dictum: Si sciret mundus, quanta vis in al stinentia & jejunio lateret, nullus hac in opus foret legibus. Et verissime summ Antistitum Leo dixit: Quid potest effic cius esse jejunio, cuius observantiâ appr pinquamus Deo, resistimus diabolo? sem per virtuti cibus ieiunium fuit. De abstine tia denique prodeunt castæ cogitatione rationabiles voluntates, salubriora consili & per voluntarias afflictiones caro conc piscentiis moritur, virtutibus spiritus i novatur b.

Jeiunium adeò placet Deo, ut vel ip etiam ieiunii umbra in infantulis, & in ip quoque iumentis placeat. Urbs Ninive n tantùm infantulorum cunis, sed & iume torum præsepiis ieiunia indixit, propitia do Numini. Quòd si ad delendas noxas a iumento fuit vel abstinentiæ umbra, qu n

a *Basilius Magnus, hom. 1. de jejunio, an med.* b *Leo serm. 2. de jejunio decimi men & collect.*

non ipſa valebit efficere abſtinentia?

Ambroſius in jejunii elogiis liberaliſſimus ſcriptor: Quis, ait, deterioravit domum ſuam jejunio? quis imminuit facultates? Cui non ſuſpecta luxuries? cui non venerabilis abſtinentia? Cuius totum appetivit parſimonia? cuius pudorem non læſit ebrietas? Jeiunium continentiæ magiſterium eſt, pudicitiæ diſciplina, humilitas mentis, caſtigatio carnis, forma ſobrietatis, norma virtutis, purificatio animæ, miſerationis expenſa, lenitatis inſtitutio, charitatis illecebra, ſenilis gratia, juventutis cuſtodia Jejunium eſt bonum itineris viaticum, bonum totius vitæ. Qui grave dicunt jejunium eſſe, reſpondeant quis jejunio defecerit? Multi in prandio, plerique dum vomunt epulum, fudere animam. Quod poſtremò animal jejunium ſibi cauſſam fuiſſe mortis ingemuit? Per eſcam laqueus non cavetur, in eſcâ hamus latet, & cibus deducit in foveam, cibus inducit in retia, cibus viſco etiam aves illigat, volantes deponit ad mortem. Jejunium ſobrietas mentis eſt, hoc vigent ſenſus, in hoc judicia tractantur, in convivio pocula. Jejunium cuſtodit diſciplinam, luxuriam ſequitur inopia. Jejunium quietem diligit, luxuria inquietudinem. Obſonator eſt, qui, antequam luceat, fores alienas pulſat, & tamquam bellum immineat, excitat dormientes. Turbatum vides, anhelantem advertis, interrogas quæ cauſſa perturbationis ſit: Poſcit, inquit, dominus meus, ubi vinum melius, ubi ſu-

men mollius, ubi phaſianus pinguior, ubi piſcis recentior væneat *a*. Hæ nimirum ventris curæ ſunt; ſine his quietum proficit jejunium. Hinc idem Ambroſius. Quæ nobis, inquit, ſalus eſſe poteſt, niſi jejunio eluerimus peccata noſtra, cùm Scriptura dicat; Jejunium & eleemoſyna a peccato liberat? Qui ſunt ergo hi præceptores, novi, qui meritum excludunt jejunii *b*?

a *Ambroſ. tom. 4. l. de Elia & jejunio c. 8. mihi pag. 292.* b *Idem tom. 3. l. 10. epiſt. ep. 82. mihi pag. 240.*

§. III.

Divus Athanaſius in cautelam ſollicitè præmonens: Si accedant aliqui, ait, & dicant tibi, ne frequenter jeiunes, ne imbecillior fias; ne credas illis, neque auſcultes; per iſtos enim inimicus hæc ſuggerit. Iámque recitatis è paginâ ſacrâ teſtimoniis hæc ſubiungit: Videſne quid faciat ieiunium? Morbos ſanat, deſtillationes corporis exſiccat, dæmones fugat, pravas cogitationes expellit, mentem clariorem reddit, cor mundum efficit, corpus ſanctificat, denique ad thronum Dei hominem ſiſtit. Et ne putes hæc temerè dici; habes huius rei teſtimonium in Evangeliis à Salvatore prolatum. Cùm enim quæſiviſſent diſcipuli, quonam modo immundi ſpiritus eiicerentur, reſpondit Dominus: Hoc genus non ejicitur niſi in oratione & ieiunio. Quiſquis igitur ab immundo ſpiritu vexatur, ſi hoc ani-

nimadvertat, & hoc pharmaco utatur, jeunio inquam, statim spiritus malus oppressus abscedet vim jejunii metuens. Valdè nim dæmones oblectantur crapulâ, & brietate, & corporis commodis. Magna is in jejunio *a*.

Non immeritò Chrysostomus miratur à urimis jejunium veluti feram horribilem meri. Cùm enim Quadragesimæ dies accdunt, jejunium tamquam hostem infensissimum horrescunt, & ideò ventrem stabiunt, stomachum inferciunt, hilaria cebrant, comessationibus & potationibus muniunt, & hoc unum satagunt, ut cibi potûs quàm plurimum glutiant & hauant. Quod eò faciunt, ut, si fieri ullo modo osset, nihil jeiunii, & famis ad ipsum usue diem paschatis sentirent. Ita civitas, uæ hostis adventum & obsidionem meuit, vario se commeatu instruit. Longè alir olim Christiana pietas egit, Nam, beato laximo teste, ad quadragintadiale jejuium precibus ac jejuniis sese parabant, ut entrem nonnihil jam assuefactum ad esuales dies adferrent. Nonnullorum, inquit, t consuetudo, advenientes Quadragesimæ ies devotiore jejunio prævenire *b*. Quid itur, Christiane, times, quod non tantum on timendum, sed desiderandum & modis anibus expetendum? quid times ea, quæ

B 3 salu-

a *Athanas tom. 3. l. de Virginitate, seu, de leditatione, post initium.*

b *Maximus Taurinensis* Episcopus *hom. in ie Cinerum, initio; mihi pag. 69.*

saluti sunt, & non times, quæ interitum afferunt?

Ambrosius, ut plurimorum adversus je- junium frigidissimas excusationes retun- dat, & jejuniis metum adimat: Ita homine- inquit, quorum animus semper est in pran- dio, prandendi sibi caussas inquirunt; dum se à jejuniis excusant, tempora creat- tis accusant. Hi æstate sitim, hieme famem tolerare nequeunt. Grave frigus est, in- quiunt, escis calefieri nos oportet a. A- imbecillitatem virium, stomachi debilit- tem, capitis intemperiem, somni defectu- & vertiginem, alios alii speciosissimos titu- los prætendunt culpæ; in omnem se parte- versant, ut jejunii legibus solvantur; jej- nium ut hostem extimescunt.

Quàm autem natura & ratio sana jej- nium & abstinentiam non abhorrent! quà- illud hilariter complectuntur! Annæus S- neca è naturæ ac rationis dictamine: Par- bile est, inquit, quod natura desiderat, expositum; ad supervacua sudatur. Ad m- num est, quod satis est. Quantulum illu- quod naturæ datur? parvo ea dimittitur Nec solùm laudavit abstinentiam Senec- sed & ipse abstinentissimus. Cùm ve- Attalus, inquit, commendare paupertate- cœperat, & ostendere, quàm quidqui- usum excederet, pondus esset superv- cuum, & grave ferenti; cùm cœperat volu- ptates nostras traducere, laudare castu- corpus

a *Ambros. to. 3. ser. 39. mihi p. 326.* b *Sene- epist. 4. mihi p. 392. & epist. 108. mihi p. 634.*

pus, sobriam mensam, puram mentem, n tantùm ab illicitis voluptatibus, sed am supervacuis: libebat circumscribere lam & ventrem. Inde ostreis boletisque omnem vitam renuntiatum est. Hæ m non cibi sed oblectamenta sunt, ad endum saturos cogentia: quod gratissi- m est edacibus, & se ultrà quàm capiunt cientibus; facilè descensura, facilè redi- a. Inde in omnem vitam unguento absti- mus; quoniam optimus odor in corpore nullus. Inde vino caret stomachus; inde omnem vitam balneum fugimus. Hæc stinentia Senecæ, qui non solùm cibi liciis, sed & vini potu abstinuit admiran- sui victoriâ.

Epictetus ad omnem evitandam voluptatē brius suasor: Si voluptatis alicujus imagi- m, inquit, animo conceperis, moderare bi, ne ab eâ movearis. Sed & rem examina, tibi ipse deliberandi præbe spatiū. Dein- utriusque temporis memento, tum ejus o voluptate (cibi & potûs) perfrueris, tum us quo perceptâ jam voluptate dolebis, que ipse objurgabis. Atque his illa confer: abstinueris, fore ut gaudeas, teque ipse laudes. Quòd si tibi suscipiendæ rei vi- ebitur esse tempus, cave ne te vincant ejus landitiæ, suavitates & illecebræ: sed illud ppone, quantò præstantior sit talis victoriæ onscientia *a*. Refrenatio gulæ, pars maxima ictoriæ adversus universa vitia. Hæc in an- ecessum suffecerit libasse.

B 4 CAPVT

a Epictet. Enchirid. c. 56. mihi pag. 91.

CAPUT II.

Jejunium reprimit carnis nequitias

EVAGRIVS, Nicephoro teste *a*, a Macarium Anachoretam sub meri diem revisit, cumque fatigatione a stu exhaustus frigidam postularet, Macarius ad illum placidè: Mi fili, ait, contentu esto hac umbrâ; multi enim viatores & navigantes eâ nunc carent. Evagrius vir mi tioris ingenii ad tranquillitatem se compo nens, de Temperantiâ cœpit disserere. Cu Macarius: Confide, ô fili, ait, & bono este animo; ego jam totis viginti annis nequ panem, neque aquam, neque somnum a satietatem admisi. Et panem quidem a modicum libellæ pondus comedi, aquan ad mensuram parcissimam bibi; cùm ver fatigatione cogerer, parieti acclinis, exi guam somni partem rapui. Hæc vitæ mea methodus est *b*.

Sanè vir iste, qui corpori suo noverca extitit, exactè scivit, quod certâ experienti didicit; Corpus quantò molliùs haberetur tantò nequius evadere, & solâ in hanc be stiam clementiâ peccari. Hoc omnium sa pientum placitis semper confirmatissimum fuit, carnem plurimum efferari mulcendo

Caro

a *Niceph. l. 11. hist. Eccles. c. 43.*

b *Ioan. Subdiaconus libello 4. num. 17. & 18. apud Rosvveid. mihi pag. 660.*

lato equus est indomitus, qui poppismis
inimè placatur, Vis carnem flectere ad
bsequium? Cave, illam tractes suaviùs;
erpetuis rigoribus duriter exercenda est,
lioqui calce ferit, & sessorem excutit. Da-
iel Abbas a dicere solebat: Vigor corporis,
inguor animi. Quò enim magis fovetur
orpus, eò magis ferocit & insolescit adver-
us anim um. Hæc bellua beneficiis non ci-
uratur. Vox una omnium sanctorum ho-
ninum est, Corpus castigatione assiduâ do-
nandum. Hoc Prophetæ, hoc Apostoli, hoc
pse Christus & verbis & factis docuerunt:
ioc quivis amicorum Christi cum Paulo
ontentissimè vociferatur: Castigo corpus
neum, & in servitutem redigo b. Corpus
eriò & assiduè castigandum esse, hac disser-
atione uberiùs docebimus. Quâ quidem
atione primam caussam; cur jejunandum
sit, explicabimus: ceterarum singulas capiti-
bus singulis assignaturi.

a *Pelagius libell.* 10. *num.* 17. *mihi pag.* 597. *apud Rosvveid.* b 1. *Cor.* c. 9. v. 27.

§. I.

Cùm ratio, tum experientia testatur, nucē
arborem crebro lapidum jactu ad fertilita-
tem provocari; asini tarditatem fustibus in-
citari; aselli marini duritiem malleis mol-
liri; lentiorem incessum equi calcaribus in-
citari; petulantiam pueri virgis corrigi, ne-
gligentiā famuli flagris aut colaphis emen-
dari; projectam mancipii audaciam compe-

 dibus

dibus & catenis frangi; feminas Moscoviticas verberibus placari. Ita prorsus petulans Caro sicut nux aut asinus, sicut infrenis aut cespitator equus, sicut mancipium & cessator servus est; hîc opus freno, calcaribus, baculo. Salomonis monitum est: Qui delicatè à pueritiâ nutrit servum suũ, posteà sentiet eum contumacem *a*. Salomoni Siracides assensus: Cibaria, inquit, & virga, & onus asino: panis & disciplina, & opus servo *b*. Atqui rationis servus est Corpus, panis igitur seu victus tenuis ac modicus, disciplina & opus illi conveniunt. Annæus Seneca hîc sanè Christianam sapientiam professus, religiosissimè differens: Hanc ergo sanam, inquit, & salubrem formam vitæ tenere memento, ut corpori tantum indulgeas, quantum bonæ valetudini fatis est. Durius tractandum est corpus, ne animo malè pareat: cibus famem sedet, potio sitim extinguat, vestis frigus arceat, domus munimentum sit adversus infesta corpori *c*. Multis serviet, qui corpori servit, qui pro illo nimiùm timet, qui ad illud omnia refert. Sic nos gerere debemus, non tamquam propter corpus vivere debeamus, sed tamquam non possimus sine corpore. Huius nos nimius amor timoribus inquietat, sollicitudinibus onerat, contumeliis objicit. Honestum ei vile est, cui corpus nimis charum est *d*. Quis autem adeò sceleris purus, ut in hanc culpam numquam impingat,

a Prov. c. 29. v. 21. *b* Eccli. c. 33. v. 25. *c* Seneca epist. 8. init. *d* Idem epist. 14. init.

impingat, ut corpori numquam serviat? Quandoque bonus dormitat Homerus. Spiritus quidem promptus est, sed caro infirma, simul & subdola, quæ optimum quemque decipiat.

Caro primus hominis & maximus hostis; Nullus diabolorum perinde homini nocere potest, ut sua cuique Caro. Homo nefarius omnem mihi honorem potest eripere; sed bonorum multa etiamnum retineo: Si quis mihi pecuniam omnem sublegat, plurima relinquet non adempta: si quis adimat vitā, simul omnia rapuisse censebitur. Sed nec iste iniecit manum in immēsas opes: vitam immortalem, beatissimam æternitatem nolenti eripere nemo potest. Deus ipse sibi tantum in hominem licere noluit, ut beatitudine excluderet nisi beatitudinis contemptorem. At verò Caro innumeris beatitudinem, cælum, æternitatem rapit. Qui tandem? Mulcendo & fallendo.

§. II.

Philistæi Samsonem numquam suæ potestatis fecissent, nisi Dalilam in illum immisissent; diabolus plurimos ad grandia peccata non pertraheret, nisi Carnem adiutricem haberet. Hæc illa cacodæmonis malesuada conciliatricula est. Ratio & conscientia primo pæne intuitu culparum nævos deprehendunt & pronuntiant: Hoc malum est; Hoc non licet; Hoc divinis legibus repugnat. At nequissima Caro: Quid umbras, inquit, metuimus? Audeamus

aliquid. Facillimè luitur, quod delinquitur; unico gemitu est opus: dic, PECCAVI, & peccata omnia eluisti.

His argumentatiunculis Caro divinam gratiam, cæleste præmium, æternitatis thesauros rapit, capitalissimus, summus hostis. Et hunc tantum hostem tot obsequiis & servitiis permulcebimus?

Tarsensis Paulus de judicio supremo disserens: Omnes nos, inquit, manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum a. Cur Paulus servum nominat, & tacet dominum? Cur ait, *propria corporis*, & non potiùs, *propria animi*? In promptu caussa est, si corpus nolit obsequi, actum est de spiritu; nequitia carnis vel optimos conatus animi corrumpit. Solet nonnumquam quæri: Quî fit, virum istum ceteroqui non prodigum, ære tamen alieno plurimùm laborare, & cum inopiâ gravissimè conflictari? cùm tamen manus habeat non sterile, stipendium recipiat non modicum, quî fit, ut ad saccum & mendicitatem tendat? Plerumque responsum hoc tale sequitur: Uxorem habet, quæ rem familiarem dissipet b, quæ vestium pompâ & pitissatiunculis furtivis ærarium domesticum exhaurit. O miserum maritum! ô egregium mendicum! Periisti infelix, non tam tuâ quàm uxoris culpâ. Ita planè

a 2. Cor. c. 5. v. 10.

b Verdorbner Man/ wo das Weib nit hausen kan.

nè spiritûs cum carne connubium est
serabile, quando spiritus promptus est,
esse vult frugi, non autem vult Caro,
or longe pessima, quæ laborem cane &
gue peius odit, quæ otium & delicias stu-
osissime sectatur, quæ luxum & luxu-
m pronissima inhiat. Hac carnis societa-
spiritus corrumpitur, & in nequitiam
n nequissimà carne degenerat. Idcirco
ulus: Ut referat, inquit, unusquisque
opria corporis, prout gessit. Hæ autem
gestæ Carnis, hæc illius sunt acta. Labo-
declinare, mollia quærere, curiosa inda-
re, lautè ac liberaliter edere, bibere, hi-
iter ludere, somno abundare, seipsam
rare quàm mollissimè. Hi mores Carnis
nt; ita spiritus ad omne vitiorum genus
idè seducitur; ita summus noster ho-
s est Caro, & ipso diabolo nocentior. Et
ic tam capitali hosti parcimus? hunc
trimus & fovemus? non in hunc iram
nem evomimus? Servire carni, servitus
pissima.

§. III.

Canit Ecclesia, & insigniores Christi
nicos hoc metro celebrat:

Hic confidendo jugiter
Calcavit hostem fortiter,
Superbum ac satellitem.

Quis hostis iste, quis superbus hic satel-
? Uti cùm Philosophus nominatur, Ari-
oteles Stagirita; cùm Apostolus, Tarsen-
Paulus; cùm Theologus, Gregorius Na-
zianze-

zianzenus, veterum Theologorum summus aut Thomas Aquinas designatur; sic Ecclesia Carnem appellat Hostem hostium primum ac pessimum. Huic superbus Satelles diabolus sese iungit, hæretque lateri comes individuus. In mille congressibus ac pugnis non vinceremur, nisi nostra nos Caro proderet. Et uti fures, qui extra domum sunt facilè caventur, at furis inquilini piceatæ manus custodiri vix possunt: ita prorsus duo aperti ac professi hostes animi, mundus ac diabolus non difficulter caveri queunt; furis inquilini Carnis insidias quis umquam satis declinaverit? Domesticorum furum multò pessimus est Caro *a*.

Et quemadmodum cùm hostis civitatem obsidione cingit, nonnumquam in alterum ac tertium, in nonum etiam ac decimum annum distinetur ab occupatione per solam civium masculam concordiam: at verò si hostis inquilinus, si civilis proditor sit intra mœnia, actum est de urbe, non excluditur hostem portis: ita prorsus trahentem mundum spernere, suadentem diabolum non audire, cordato facile est; at verò blandientem carnem, domesticum hunc hostem vincere, eumque dolis suis exarmare, hoc opus, hic labor. Hinc singularis laus illa: *Calcavit hostem fortiter*. Quo tandem modo, quo stratagemate?

Virtute clarus & fide,
Confessionis ordine.
Jejuna membra deferens,

Dapi-

a Aigen Fleisch / der ärgste Haußdieb.

ostinentiâ & ieiuniis potissimùm hic ho-
s enervatur, ita quidem ut quantò magis
ro deprimitur, tantò magis spiritus attol-
ur. Hinc illæ Pauli voces: Cùm infirmor,
nc potens sum *a*. Quantò enim corpus
iuniis constantiùs atteritur, tantò spiritus
getior ad alta evehitur. Cùm infirma-
ur, tunc potentes sumus, enervati robo-
mur, deiecti erigimur, viribus accisis
escimus.

Luctabatur Jacob cum Angelo, qui velut
rtiori cessurus tetigit nervum femoris
us, & statim emarcuit *b*. Jacob Patriarcha
ctoriam quidem adversus Angelum ob-
nuit, & tamen femoris vitam amisit. Ja-
ob Angelum vicit, nam ab Angelo audiit:
uoniam si contra Deum fortis fuisti,
uantò magis contra homines prævalebis?
enedictionem Jacob petiit & impetravit,
c Angeli victor extitit. Sed dicas: Quomo-
o dici potest vicisse, cum membro mutila-
us sit? Hoc ipsum maxima victoriæ pars
t, carnem atteri & frangi: tunc vincimus,
um carne debilitati benedictionem obti-
emus. Rem clariùs edissero.

a 2. *Cor.* c. 12. v. 10. b *Gen.* c. 32. v. 25.

§. IV.

Dominus JESVS quadraginta dies & toti-
em noctes ieiunio traduxit impransus &
cenatus. Quid, obsecro, opus tanto appa-
atu, tam diuturnâ inediâ, ieiuniis tam
rolixis quid opus? Cum diabolo pugnatu-
rus

rus erat triplici congressu. Sed num sine jejunio nequisset vincere? Ambrosius meam vicem respondens: Vide, inquit, arma Christi, quibus tibi, non sibi vicit *a*. Videte ergo, quæ jejunii virtus sit, quantam homini suo præstet gratiam, quod tantam præstet alteri medicinam, quemadmodum proprium sanctificet hominem, quod ita purificet alienum. Mira enim res est, alter jejunat, & alteri prodest jejunantis utilitas. Ergo, fratres, abstinentiæ arma minimè deponamus, & quadraginta dierum jejunia sine intermissione curemus. Hic est enim perfectus numerus ad vincendum. Dominus enim diabolum posteaquam quadraginta diebus jejunavit, evicit, non quòd non & ante jejunia eum vincere potuisset: sed ut ostenderet nobis tunc nos diaboli posse esse victores, cùm per quadraginta dies victores jejunando desideriorum carnalium fuissemus; eum autem qui hunc numerum consecratum gulæ intemperantiâ violasset, tamquam imbecillem & miserum, facile ab inimico posse superari. Quomodo enim potest in altero diaboli improbitatem vincere, qui gulæ intemperantiam in seipso non vincit? Priùs ergo homo tui victor esto, ut possis esse victor alterius. Sunt enim intra te proprii tibi hostes, qui quotidie te oppugnant *b*. Suis igitur jejuniis ostendit Christus, tunc nos victores fore

a *Ambrof. tom. 5. l. 4. comment. in Lucam, mihi p. 49.* b *Idem tom. 3 ser. 25. de Quadrag. mihi pag. 307. Hi sermones sunt alias in to. 5.*

re cacodæmonis, si jejunando priùs fuemus carnis. Si carnem tuam, mi Christia-,non domueris, si corporis libidines non ceris, in ceteris omnibus despera victoam. Servis corpori? vitiis pæne omnibus rvies. Ita nos Christus, ita nos amici Chrii, ita sacræ paginæ, ita sapientum præceiones & exempla, ita nos ratio & expeentia docet, nocentissimum omnium hoem esse carnem, & omnia virtutis ornaenta expilari, ubi fur iste inquilinus non curatissimè observatur.

§. V.

Ubicumque igitur poterimus, hunc hoem exagitemus a. Pars maxima sapientiæ, orpori non servire: necessarium sanctiois vitæ fundamentum, Carnem modò cio potuque fraudare, modò vestium superuis spoliare, modò parte somni privare, odò aliis eam rigoribus macerare. Hic rcere, fatuæ sævitiæ; hic sævire, animoæ sapientiæ est. Hic quivis sibimet non dulgens rectè dixerit: Vexo vexantem ne.

Valentinianus Imperator jam animam cturus in fatali lectulo aliquantulum sese rigens, jamque ultimum subridens læto spiri-

a *Pauli dictum, ad Ephes. c. 5. v. 29. Nemo umquam carnem suam odio habuit; nil sentus dictis efficit. Nam Paulus uxorem intelliit, quæ quasi cara viri est. Gen, c. 2. v. 24. Erunt duo in carne una.*

spiritu; Deus, inquit, unicam mihi victoriam concessit. Quam illam, obsecro? Mox igitur subjungens: Inimicorum, ait, nequissimum vici, Carnem meam. O victoriam omnium non solùm illustrissimam, sed etiam utilissimam!

Franciscus Borgias Dux Gandiæ, jam religiosæ familiæ adscriptus, corpus non ut amicum, sed ut hostem pessimum asperrimè tractavit, nec in hoc genere piæ crudelitati quidquam omisit. Interrogatus, cur in seipsum tam immitis & asper ageret? Hanc belluam, inquit, plorare jubeo, ut quam voluptatem e deliciis palatum cepit, eamdem abstinendo amittat & expiet *a*.

Hoc agamus, & carnem non imperare, sed ancillari jubeamus. Placet æternùm vivere? discat Caro mori. Molestis tunicis fatigetur, jejuniis crebris exerceatur, inediâ & fame dometur, Si spiritu facta carnis mortificaverimus, vivemus *b*. Cùm infirmabimur, tunc potentes erimus. Atque hæc prima est caussa frequentandi jejunii, nequitia carnis coërcenda est freno crebræ esuritionis.

Bene ageretur cum homine, si caro hæc, quâ interior & verus homo tegitur, tam libens virtuti quàm voluptati inhæreret; hanc enim sponte sequitur, illam nonnisi imperio coacta. Ceterùm quo contumacior est, magisque in vitiorum dulcedinem propensa, eò rectiùs sapientiúsque fecisse

a *Andreas Schottus l. 4. vita Borg. c. 5.*
b *Rom. c. 8. v. 13.*

isse videri possunt ii, qui illam ut manci-
m nequissimum laboribus, inediâ, verbe-
us affligentes, rationis jugo subjecerunt.
Macarius Alexandrinus, quia grave & as-
duum illi certamen fuit adversus carnem,
cum sabulo plenum ad extremam lassi-
linem gestabat humeris. Rogatus fortè
id supervacua illa sibi vellet opera? Nisi,
, corpus hoc graviter afflixero, animus
cesse est periclitetur. Hæc præcipua &
nceps fuit cura omnium Christi culto-
n, fraudare genium; & carnem modis
nnibus vexare. Caro concupiscit adver-
s spiritum, spiritus autem adversus car-
m: Hæc enim sibi invicem adversantur a.
nusquisque verò tentatur, à concupiscen-
sua abstractus & illectus b. Qui autem
nt Christi, carnem suam crucifixerunt
m vitiis & cōcupiscentiis c. Profectò nulla
stis efficacior ad nocendum, quàm inimi-
s domesticus d. Male tutum geritur bel-
m cùm hostis inquilinus est intra muros,
i cùm tueri debeat, oppugnat. Sic ea ipsa
alila, quæ jurare debuit, Samsonem pro-
dit, quem blanditiis ad secreti proditio-
em pellexit. Ita caro innumeris nequitiis
erdit animum, cui juncta est in adjumen-
um. Quod questus eruditè Gregorius
Nazianzenus. Inimicus, inquit, est mihi be-
evolus, & amicus insidiosus. Prô copu-
m & dissidium! Quod timeo, foveo;
quod amo, metuo; priusquam bellare
incipio,

a *Gal. c. 5. v. 17.* b *Iacobi c. 1. v. 15.*
c *Gal. c. 5. v. 24.* d *Boeth. l. 3. de consol.*

incipio, concilior, & antequam pax fia dissideo a. Atq; adeò hîc illud verissimun
Nec tecum possum vivere, nec sine te b
Duabus autem manibus impugnat nc Caro, Gulâ & Luxuriâ; utramque ligat & exarmat fames & inedia. Ergo si equu tuus, caro tua calcitrat, minue pabulum injice frenum.

a *Greg. Naz. orat. de pauperum curâ.*
b *Martialis l.12. epigram.47.*

CAPVT III.

Jejunium sapientum & sanctorum hominum dictis & exemplis commendatißimum: Succinctum Societatis IESV *patrocinium.*

VERONENSIS Antistes & Martyr Zeno, vir perinde sanctus ac doctus, anno Christiano ducentesimo sexagesimo, Gallieni Imperatoris ævo, non pauca scripsit. Inter genuina & certa viri scripta numeratur *sermo de quatuor temporum jejunio.*

Videte, obsecro, ante annos mille quadringentos jam è cathedrâ jejunium à trimestri spatio repetendum promulgatur. Non ergo stata jejunia ut rem novam horreamus. Sed hic ipse Præsul sanctissimus Zeno: Si infantes, inquit, ab innatis vermibus

infeltentur, non eis saccharum, non , sed amarior, quam horreant, potiun- propinatur, ut amarore illo necentur jiciantur vermes. Quid Caro nisi ver- m popina? in carne crescunt & animan- peccata, animatos hos vermes jejunium se amariusculum extinguit & enecat. Caro, velut contumax infans relucta- ,& respuit saluberrimam amaritiem. At itus, si quidem renuit sceptro exui, non at, *Mortificationis* absinthio carnis ver- s jugulet, jubente Paulo: Si spiritu facta nis mortificaveritis, vivetis a. Atque de cœpimus disserere, primámque susci- ndi jejunii caussam assignavimus, Ne- tiam Carnis: subjungimus alteram, tam ninum sanctorum, quàm prudentum rum exempla.

Rom.c.8.v.13.

§. I.

obus veluti aberrans viâ sollicitè inda- Sapientia ubi invenitur, & quis est lo- intelligentiæ a? Perinde si dicat: Quæ- eam in choreo inter tripudia, & non eni: quæsivi eam in domo nuptiali, & inveni: quæsivi eam in diversoriis & ponis, nec illic inveni: quæsivi eam in linio ad epulas & pocula, & nec vesti- m illius inveni: quæsivi eam in conclavi, abacum & chartulas lusorias, & minimè eni; quæsivi eam in cellis vinariis ad plenos

a *Iob.c.28.v.12.& 13.*

plenos vini dominici ; Opimiani cados,
non inveni : quæsivi eam in aulis & reg
turribus, sed nec illic invenire potui . q
sivi eam in cubiculis, ubi ad speculum
dicem totas horas comitur caput, & q
sitam non inveni: quæsivi eam etian
curiis inter senatorum subsellia , sed
neque hîc quidem sublimiorem illam
pientiam inveni . Quò tandem eund
Nescit homo pretium eius. Ubi ergo sapi
tia investiganda? Hoc tandem solùm re
ri , ubi sapientia hæc non reperiatur :
invenitur in terra suaviter viventium ,
cuticula tam sedulò curatur , ubi genio
dulgetur, ubi editur, bibitur, luditur,
poculis certatur, ubi choreis aut otio v
tur , sapientia sane non invenitur . N
eam his talibus locis inquirat, reverâ
inveniet . Ubi saturitas aut intempera
est, ibi sapientia non est. *Trahitur sapie*
de occultis; in domorum latebris, ubi se
cum Deo miscetur,ubi fletur & pectus
ditur , ubi jejunatur, ubi eleemosyna
ganda numeratur. *Ecce timor Domini, ip*
sapientia ; & recedere à malo , intellige
Hoc optimè Salomon , & ab eo viri sap
tes & sancti omnes solertissimè intell
xünt : Salomon animadvertens sapient
in discis, poculis , mollibus lectis , inf
bus deliciis non inveniri : Cogitavi, a
corde meo, abstrahere à vino carnem
ut animam meam transferrem ad sap
tiam, devitarémque stultitiam a : Nam

a *Eccl.c.2.v.3.*

melius est aquam bibere, & sapere, àm potare vinum, & stultitiæ mixturam n effugere.

Hîc mihi animus non est catalogum eom texere, qui non naturâ, sed virtute abemii fuerunt. Aaron & omnes Sacerdotes bernaculum ingressuri vinum non bibent. Dei præceptum est: Vinum & omne od inebriare potest, non bibetis, tu & ii tui tecum, &c. ut habeatis scientiam scernendi *a*. Ita & Nazaræi vino & re om, quæ temulentiam parit, abstinebant: & Rechabitæ ob solam parentis sui jusnem ab uvis & omni mero temperant.

a *Levit. c. 10. v. 9. & 10.*

§. II.

Joannes Baptista verè magnus coram omino, & vinum & siceram nón bibit *a*. ari modo Jacobus Apostolus nunquam sus balneo, numquam unctus oleo, numuam novaculâ rasus, carnes non comedit, num & siceram non bibit. Daniel, Anaias, Azarias, Misaël, fontanam regio vio præposuerunt. Beatus Fulgentius Rupensis Episcopus nullâ umquam necessitae adduci potuit, ut aut carnes ederet, aut inum biberet. Paula Romana vidua, nec n morbo quidem vinum admittere sustiuit, nullis medicorum imperiis ad id sese digi passa. Beatus Emericus sancti Srephani

a *Luc. c. 1. v. 15.*

ri Pannoniæ regis filius, qui assiduis sese jejuniis exercuit, nil unquam gustasse vini dicitur. Beatus Dominicus Calagoranus amplissimæ familiæ parens decennio toto nil vini libavit. Plurimi per omnem vitam abstinuerunt vino. Horum numerum inire nimis quàm operosum. Inter Christianos olim Hieronymi ævo, monachi tam procul aberant à vino, quàm procul ab urbibus. cùm etiam languentes & ægri aquâ frigidâ uterentur, & coctum aliquid accepisse luxuria fuerit *a*. Imò Christiani omnes diebus jejuniorum, præsertim Quadragesimæ, vino abstinere soliti sunt, uti videre est apud Clementem, Origenem, Basilium, Cyrillum Hierosolymitanum, Theodoretum. Sex diebus hebdomadis sacratioris solùm cibis aridis, pane, oleribus, sale, & in potum aquâ victitabant. Duobus autem ultimis diebus, Parasceve ac Sabbato sancto penitus jejuni perseverabant *b*.

Noverant illi omnes sapientiam non inveniri in terrâ suaviter viventium. Idcirco cum Salomone non cogitarunt solùm abstrahere à vino carnem suam, sed abstraxerunt multis aut omnibus annis. Ante annos quadraginta, in Ingolstadiensi Academiâ, hæc Medicorum Thesis publicè defensa: *Aqua potus optimus, saluberrimus.* Viros novimus complures, eruditos, nobiles, tam robustos quàm sanos, qui summo valetudinis bono abstinent omni vino.

O vi-

a *Hieron. tom. 1. epist. 22. ad Eustoch. mihi pag. 56.* b *Clemens l. 5. Constit. c. 17.*

O vinum, vinum! Tu potiùs hauris or-
m, & merg:s homines, quàm ipsi te.
uiſquis caliculis ducendis ſtudet, in vir-
tis familiam adſcribi non poterit, ni priùs
ud bibendi ſtudium peſſimámque con-
etudinem correxerit. Sacerdos potulentus
homo ebrioſus, uterque neceſſariò vi-
oſus. Innumeros in vitiorum gurgitem
jecit tam aſſidua & maligna ſitis. Minus
iiſſent, aut ſitim cordatiùs rexiſſent, re-
rà ſanctiùs & diutiùs vixiſſent. Hîc ego
on ebrietatem in jus voco; ad exactius &
verius illa tribunal eſt citanda: ſed illud,
dixi, aſſiduum pitiſſandi ſtudium accu-
: hoc innumeris hominibus ita nocet, ut
os vel incurioſos *a* & nullius frugis, aut
uod pæne idem, ſeriò vitioſos faciat. Quid
nim ſolidæ ſapientiæ, aut virtutis; aut exa-
æ induſtriæ in eo homine reperias, qui
nnem in ſe meliorem indolem frequen-
oribus poculis expungit? Terra ſemper
adida degenerem prolem, ſpinas, lolium,
nas educat; homo vix umquam ſiccus
t oſcitantiam, aut quod proximum, parit
tia *b*. Ab homine ſemper madido non ex-
ectes niſi ſomnolentiam, aut ſtultitiam.
bundans & plus æquo copioſus potus,
on ſolùm deteriorem vitam ſed & bre-
orem efficit. Carnem non refrenabit, qui
tot poculis ſacrificaverit. Vis carni obſe-

C quium

a Hans obenhin b Vertrunckne Leut/ gar
derliche Leut; Wer dem Trunck/ iſt auch den
ſtern ergeben.

quium persuadere? Castiga, macera, jej
niis doma, eamque ut ancillam, non
dominam habe. Caro non nisi à plagis
scit sapere. Atque hîc illud Caligulæ rec
simè usurpandum: Sic feri, ut sentia
mori. Beatissimus Paulus sic corpus fer
bat, non quasi aërem verberans, sed ut se
ret se peti.

Petrus Damiani è Monacho purpura
senator, & Episcopus Ostiensis, viro relig
so epistolam scripsit hac inscriptione: Pe
Cerebroso Monacho, Petrus peccat
Monachus salutem a. Oderat vir ille
giosus, & pertinax rejecerat usitatam ca
macerandæ disciplinam. Hinc magnific
illud encomium: Petrus cerebrosus, c
culæ amator perquàm studiosus. Ah, qu
sunt verè cerebrosi, cùm carnis petulan
audiunt edomandas. Hi, ut liberiùs err
in sui patrocinium trahunt non exigui
minis exempla.

a *Pet. Dam. tom. I. l. 6. epist. ep. 27.*
pag. 291.

§. III.

Liceat hîc minimam Societatem nos
verecundo calamo non commendare,
à sequiori judicio defendere. Videri p
non nemini Societas JESV in macer
carne non nimium operæ collocare.
amice, quisquis es, sine bile & igne ad
Veritatis hoc disceptemus, sed paucissi
& velut aliud agendo.

Plurimorum opinio & sermo est, lautam
le Jesuitarum mensam a. Bene pascuntur,
unt, & bene vestiuntur, & plerumque
on angustè habitant: quis legibus adeò
on severis nolit vivere? Quæso te, mi
nicissime Lector, si me meumque can-
orem nosti, patere tibi rem sine fuco de-
gi. Medium me geram, neque à partibus
ibo.

Qui pro Societate hac minimâ apologias
ripserint, complures numerantur, non
em qui speciatim ejus diætam & mensæ
tionem explicarint. Neque ego hîc quid-
uam moverem, nisi me thematis, de quo
imus, impelleret argumentum. Religiosas
mnes familias veneror, & in Domino
sv complector; abstinentiam illarum, &
eberrima jejunia prædico, aliisque etiam
nitanda suadeo. Hîc autē parcus sobriúsq;
ocietatis victus exponendus, neminis ab-
inentiâ vel minimùm spretâ.

Principio Societas hæc strictissimam in
bus pænè omnibus obedientiam inter
os propagat. Fatētur id alii cœtus religio-
. Neque enim hîc ulli parcitur, cùm pa-
ndum est: non ætas, non eruditio, non
ıni ullum à parendi lege faciunt eximium.
nicum Româ verbulum volat, & mox
um quem compellat, ex hac in aliam
ansfert provinciam. Quantis ac quoties
m factum? Novi ego quàm plurimos
nico epistolio è Germaniâ in Galliam,

a *Aiunt:* Die Jesuiter essen ja nit Haber-
roh oder Hobelspän.

in Italiam, in Hiſpaniam, in Sinas, in ulti
mam Thulen exportatos.

Deinde ſi menſam accedas frugalis e
& parca eſt, qualis inter plebeios opifice
eſſe ſolet. Tam prandium quàm cena no
ultra tres miſſus numerat, planè vulgare
ac facilè parabiles: Solenniores feſti die
apponunt quartum *a*. Extra hos prandiun
initiat offa, caput prandii bubula, miſſu
tertius rapæ aut olera, prout anni vices ſun
Quòd ſi offa medium prandii locum oc
cupet, anteambulonem *b* agunt ovium ex
ta *c* aut pridianæ carnis minutal, aut ovi
fruſtillum; hunc prodromum è veſtigio co
mitatur juſculum, iſtud proximè inſequ
tur bubula; prandium claudit caſei particu
la, vel ceraſorum aliquid, aut pomum, pr
anni varietate. Eadem cenæ ratio. Illius in
tium offa vel lactuca, hanc excipit lixæ v
aſſæ carnis aliquid, mox finis advolat pon
recentis aridíve genus, aut hordeum, a
pulmentum. Ultimis duobus hebdomad
diebus rari piſces in menſam noſtram a
natant, pretioſis lege ſemper excluſis. Exo
dium prandii tuſum aut integrum cice
proximum & primarium ferculum ova, ſu
inde paſſeres vel aſelli marini *d*; tertiun
olus aut pulmentum. Hæc menſæ frugal
tas per omnem annum religioſiſſimè o
ſerv

a Weyhenächten / Oſtern / Pfingſte *ſimiles*. b Vorcſſen.
c Kutt(fleck/ Lung/ vnd Leber/ ꝛc.
d Placeiß vnd Stockfiſch.

servatur in collegiis omnibus quantumcumque instructis. Itali adhuc parciùs prandent cœnántque regionis & gentis more. Si fidem neges, curiose Lector, convivam te invito: fac inexpectatus improvisò veni atque arbitrare, & ea, quæ dixi, tuis oculis credes.

Tertiò, singulis hebdomadibus sextâ quâque feriâ leges nostræ abstinentiam indicunt, cujus ea est parsimonia, ut plerisque omnibus, si sententiæ perrogentur, gratius videatur jejunium, quàm abstinentia. Nam cœna sera non nisi unicam offulam aut lactuculam, eámque prorsus incomitatam *a* porrigit, edulii genus quod plerumque priùs submoveas quàm aspicias *b*. Hinc facetè vir quidam religiosus dicebat: Astutus sanè fuit beatus Ignatius, qui in singulos Veneris dies non jejunium, sed abstinentiam velut remissius aliquid & facilius imperavit, cùm reverà difficilius sit. Nam à summo prandio, quod ferculo nullo auctius est, expectandum ad horam septimam vespertinam, quæ cenulam illam proponit, post quam non lavantur manus.

Accedit, quòd, etsi hæc minima Societas extra statos Ecclesiæ dies jejunia suis pauca imperet; nam iis qui quotidie in scholis quinque horis vociferantur, aut laboribus domesticis fatigantur, hoc nimis quàm difficile foret: nihilominus plurimi quotis Sabbato cenâ abstinent; inter hos etiam magistri & concionatores: & illos

C 3 qui-

a Gantz ungesattet, nichts daruor/ nichts darnach b *In Italiâ est unicum assum cepe.*

quidem diurni labores in Gymnasiis, isto die postero secuturi in cathedris, à ieiunii lege absolverent: illorum tamen & isto rum plurimi sponte suâ quavis hebdomade jeiunant; sunt quibus jeiunium quotidianum non difficulter permissum. Eius enim rei veniam petentibus datur facillimè. E compluribus qui singulis diebus semel dumtaxat cibum sumpserunt, honoris causâ nominem Leonardum Lessium, virum scriptis notum, qui quotidie non prandere sed cenare tantùm solebat. Idem plures alii & antehac observarunt, & etiamnum observant. His nominatim accensendus Franciscus Suarezius Theologus, cuius posteà singularior mentio facienda.

Objicias: Convivas Jesuitæ lautè ac delicatè habent. Aio primo, hìc penè sæpiùs peccari defectu quàm excessu, cùm hospites aut viri principes longè infra suam conditionem accipiuntur. Deinde, peregrina plerumque præ domesticis mirè sapiunt, & inter lautitias censentur, quæ domi sorderent.

Aio tertiò, in convivarum gratiam subinde promi, quidquid in domo melioris opsonii aut vini est: & quod domesticorum nullus nec libando quidem gustat, hoc in hospites & convivas velut debitum expenditur. Nec nescimus ob largiorem hanc humanitatem nobis sæpiùs maledici.

Aio quartò, hîc limites à maioribus positos quandoque aut transiliri, nimium dando, aut nec quidem attingi, nimis pa-

rum

m apponendo. Quid volumus; uti domi-cum vinum ministratoris est gratia, a ita sionium lautiùs paratum, aut plus ęquo ultiplicatum, coci est benevolentia. Ple-imque cocus laudari vult, ideò focum lu-ulentiorem instruit, & quidquid habet ar-s expromit. Hîc maiores viderint, ne quid espublica religiosa capiat detrimenti.

Superioribus addo, vestitûs ratio in hac inimâ Societate illa est, quæ cuiuscum-que regionis plebeiis, sed honestis Sacerdo-tibus conveniat. Interim usus cilicii fre-quens & quibus placet, quotidianus. Lecti e cubitûs ea est ratio, quā paupertas amet. Liberum est omnibus rigidum asserem omno substernere, aut amotis plumis le-cto stramineo incubare. Novi qui num-quam alio sint usi lecto. Neque hîc diffici-lis venia conceditur. Ita in hac Societate nihil subsidii deest, quò minùs aliquis rigi-dissimam vitæ rationem servet. Quotidiè ieiunare, stramini aut ligno indormire, hu-mi cubare, vigilias frequentare, corpus quotidie flagris obiurgare, hæc atque his similia in expedito sunt volenti. Hęc autem sine discrimine imperari non potuerunt iis, qui assiduè litterarum studiis invigilant, & viribus sunt adeò inæqualibus. Sunt ni-hilominus qui ieiuniis, ciliciis, flagellis, vi-giliis, rigoribus aliis quotidie corpus ex-erceant. Possum nominare huius Societa-tis viros eruditos, religiosos, etiam octo-genarios, qui quotidie jeiunent, qui in se-

 ipsos

a *Arbiter in suo satyr.*

ipsos flagris quotidie animadvertant.

Franciscus Suarezius Theologus, qui anno ætatis decimo septimo huic minimæ Societati adscriptus, quinquaginta quatuor annis in eâ vixit, septuagenarius obiit *a*. Illustrandæ Theologiæ vir iste unum & viginti grandes tomos in lucem edidit *b*: quotidianis jejuniis carnem maceravit, nec enim umquam nisi semel de die cibum admisit, quotidie itidem flagellis corpus in servitutem redegit, tantum temporis orationi dedit, ac si studia negligeret; ita studiis invigilavit, ac si orationem penitus intermitteret.

Sed & alios è Theologis Societatis viros oppidò eruditos nominare est, qui quotidianâ verberum disciplinâ se multârunt, quod nullius, putem, religiosæ familiæ legibus imperatur. Itaque cilicia, humicubationes, flagella, jejunia, ceteræque carnis mortificationes in Societate JESV receptæ & usitatæ. Taceo alias multò severiores ac crebriores, & quæ magis urunt.

Nihilominus in hanc minimam Societatem sententiæ passim acerbæ dicuntur, nigrum illi theta figitur *c* locis plurimis Obsecro,

a *Anno 1617. die 25. Semptembris.*

b *Quos omnes simul in Bibliothecâ illustriss. & Reverendiss. Principis & Episcopi Chiemensis Salisburgi vidi, nec eos in ullâ aliâ simul spectavi.* c *Sunt qui eam acerbissimis cavillationibus, libellis famosissimis, non sine applausu aliorum & auxilio proscindant. Parco nemini eorum, qui tamen minimè aliis parcunt.*

ecro, qui estis vos, qui judicatis servos alie-
ios? totum aliquem cœtum, totum Ordi-
iem religiosum infamiæ notulis perfricare,
ion leve piaculum est. Ad tribunal Cæsaris
tamus, ibi nos oportet judicari *a*. Judicia
ɪumana millies iterúmque millies errant;
livinum etsi serum, absque errore omni
:xactissimum est. Ad istud læti provoca-
nus; ad supremi Cæsaris tribunal consisti-
mus. Erigere conscientia, & nihil metue;
:enties millies ad inferiora tribunalia ceci-
lisse causâ non ei oberit, quisquis ad su-
premum vicerit. Deus judex est.

Sed hæc, mi Lector, candidè tecum per digressiunculam fabulari licuerit. Redimus ad lineam.

a *Actor.* c. 25. v. 10.

§. IV.

Quicumque suæ pelliculæ amans, carnis castigationem odit, non iniquè sibi audiet occentari: *Petro cerebroso*, qui nempe rejicit, quod omnes Christi amici, quod omnes homines Sancti, ut pharmacum planè necessarium obviis ulnis admittunt. Ubi nulla mortificatio, ibi nulla virtus. Fatemur quidem solidam sanctitatem non in macerandâ carne, sed in exercendâ charitate, & in verâ humanæ voluntatis ad divinam conformatione consistere. Nihilominus profectò illud ad hoc necessarium est.

Consid erate mihi, obsecro, tam priscæ quàm novæ legis illustrissimos quosque vi-

ros. Videte regem David coërcendæ carnis, vincendæ fitis, genii fraudandi abfolutiffimum exemplar. Sitiverat Rex David vehementiffimè. Non defuit fuum huic fiti ingenium. Mox enim Regi occurrit ad Bethlemiticam portam fcaturire fontem gelidiffimum. Hinc regiæ voces illæ: *O fi quis daret mihi aquam de ciflernâ Bethlehem, quæ eft in portâ!* a Quamprimùm tres militum fortiffimi ad hoc genus obfequii fefe auctorarunt, & hoftium caftris vi penetratis ad fontem pervenerunt. Hauftam hinc aquam, hoftium ftativis denuò perruptis, detulerunt ad regem. Rex aufus ingentes demiratus, & fitim præfente jam aquá concitatiorem generofiffimè fubftringens, noluit bibere, fed magis libavit eam *Domino*. Factum ô fuperi, laudatiffimum!

Difcite bibones fitim fiti jugulare, qui potu fępiùs non tam fitim extinguere, quàm extinctam reparare & accendere ftudetis.

Sed ad illam Hebræi Regis continentiam velut æmula poteft adjungi illa Macedonis Imperatoris virtus. Rex Alexander copias per arentem Indiam duxit. Aquarum penuria priùs defperatione quàm defiderio bibendi fitim accendit. Per quadringenta ftadia ne modicus quidem humor exiftit, Arenas vapor æftivi folis accendit: quæ ubi flagrare cœperunt, haud fecùs quàm continenti incendio cuncta torreantur. Caligo deinde immodico terræ fervo-

a. 1. *Paral.c.* 11. *v.* 17.

fervore excitata lucem tegit: camporúmque non alia quàm vasti & profundi æquoris species est. Nocturnum iter tolerabile videbatur quia rore & matutino frigore corpora levabantur. Ceterùm cum ipsâ luce æstus oritur, omnémque naturalem absorbet humorem siccitas, ora viscerâque penitus uruntur. Itaque primùm animi, deinde corpora defecêre. Pigebat & consistere, & progredi. Pauci à peritis regionis admoniti præpararant aquam. Hæc paulisper repressit sitim. Deinde crescente æstu rursum desiderium humoris accensum est. Ergo quidquid vini oleique erat hominibus ingerebatur: tantáque dulcedo bibendi fuit, ut in posterum sitis non timeretur. Graves deinde avidè hausto humore non sustinere arma, non ingredi poterant: & feliciores videbantur, quos aqua defecerat, cùm ipsi sine modo infusam vomitu cogerentur regerere. Anxium Regem tantis malis circumfusi amici, ut meminisset, orabant, animi sui magnitudinem unicum remedium deficientis exercitûs esse, cùm ex iis qui præcesserant ad capiendum locum castris, duo occurrunt utribus aquam gestantes, ut filiis suis, quos in eodem agmine esse, & ægrè pati sitim non ignorabant, occurrerent: qui cùm in regem incidissent, alter ex iis utre resoluto vas quod simul ferebat, implet porrigens Regi. Ille percontatus quibus portarent; filiis ferre cognoscit. Tunc poculo pleno, sicut oblatum est, reddito, Nec solus, inquit, bibere sustineo, nec

tam exiguum dividere omnibus possum? Vos currite, & liberis vestris, quod propter illos attulistis, date *a*.

Deus bone, qualis hæc abstinentia, & quàm illustris *Mortificatio* in homine militari, in juvene, in rege, in idololatrâ! Si Macarius aliquis aut Paphnutius ita genio illusisset; rem suo nomine dignissimam fecisset: in rege milite quis istud satis miretur?

a *Curtius l. 7. c. 9.*

§. V.

Nec possum quin & te Rudolphe Imperator Augustissime in hac Regum abstinentium societate collocem. Rudolphus I. Cæsar in Ottocarum Regem Boëmum arma movit. Aquæ penuriâ sitis ingens exercitum omnem affligebat. Hinc milites excurrebant prædaturi non aurum, non vestem pretiosam, sed aquam, aut liquorem potabilem. In viâ exceptus homo paganus, qui messoribus lagenâ ligneâ ferebat fontem. Huic præda liquida continuò erepta, & ad Imperatorem non sine gratulatione delatâ. Hîc Imperator abstinentissimus, & verè suimet victor: Reddite, inquit, homini lagenam nec minimo libatam. Nam ego hactenus non mihi, sex exercitui meo sitiebam *a*. Deum immortalem, vox generosa! Qui sitim habet tam docilem, famem etiam non difficulter condocefaciet; qui oris & gulæ potens est, etiam cordis erit.

Pla-

a *Æneas Sylvius lib. 3. Comment. de reb. gest. Alfonsi.*

Plato, qui pane, pauculis olivis, & fonte vitam toleravit, sæpius cùm sitiit, aquam antliâ hausit, sed haustam mox effudit; sed & iterum hausit, iterùmque effudit haustam, ut etiam hac in re suiipsius victor esset. Hinc tantus vir, hinc ille divinus Plato evasit. Ubi nulla sui victoria, nulla virtus.

Lacedæmonii nullam disciplinam abstinentiâ potiorem habuerunt. Ideo adolescentes habitiores, & obesi corporis inediâ vexarunt, ut eos ad gracilitatem reducerent. Abstinentia profectò disciplinarum inter Christianas nobilissima.

Omnium Sanctorum hominum is animus semper, ea fuit animi sententia, ei, qui quidem cupiat vitiis resistere, corpus rigidè tractandum. Quâ in re cum Senecâ locuti: Corporis, ajebant, velut oneris necessarii non amator, sed procurator sit, nec se illi, cui impositus est, subjiciat. Nemo liber est, qui corpori servit. Nam ut alios dominos, quos nimia pro ipso sollicitudo invenit, transeas, ipsius morosum imperium delicatúmque est *a*.

Diabolus hostis vaferrimus quamdiu in homine observat intemperantiam, tamdiu certam sperat victoriam, cani simillimus, qui non facilè abigitur, dum macellum patet, dum carnes venales in oculis sunt: ita planè cerberus iste, quamdiu corpus veluti plenum macellum omni ciborum genere distenditur, liberale sibi pabulum inde pollicetur.

Hinc

a *Sen, epist, 92. fine. mihi pag. 588,*

Hinc illæ Christi voces: Qui amat animam suam, perdet eam. Cui corpus & corporis vita tam chara & pretiosa est, ea beatitudo æterna vilis est: Qui verò odit animam suam, inveniet eam: quisquis enim ut hostis, quod in se carnale deprehenderit, mortificationis ferro jugulaverit, viam inveniet ad æternam vitam. Dilucidissimè Paulus: Si spiritus, inquit, facta carnis mortificaveritis, viveris. Ergo mortificate membra vestra, quæ sunt super terram.a

a *Coloss. c.3.v.5.*

CAPVT IV.

Iejunium, valetudinis unicum & princeps præsidium.

CHRISTI ævo tam vinum quàm oleum non vasis ligneis, non stanneis, sed saccis scorteis infundebatur. Ita Christus: Nemo mittit vinum novum, inquit, in utres veteres, alioquin rumpit vinum novum utres, & ipsum effunditur. a Hac usus similitudine Petrus Chrysologus: Utres veteres, inquit, Judæos vocat: novos utres nuncupat Christianos: quia sicut utres pellium ab omni squalore purgantur, & pigmentis liniuntur odoratis, ut saporem vini possint inviolabilem custodire: ita jeiuniis corpora humana ab

a *Matth. c. 9. v. 17. Marci c. 2. v. 22. Luca c. 5. v. 37.*

ab omni carnalium delictorum squalore purgantur: & fiunt utres divinis torcularibus apti: ut de prælo crucis accipiant vinum novum, & incorruptam novitatem conservent. Sed hoc sicut accipiunt Christiani,ita Judęi, nisi Christiani fuerint, non habebunt: qui corrupti vitiis, & inveterati malis, vinum novum, quod ad Evangelii verbum, si acceperint, & rumpuntur & fundunt. Agnoscendum est ergo,quia Christus per exempla hæc non discipulos suos noluit jejunare, sed noluit jejunium verum fraudulento miscere jejunio.a

In Wittembergiâ & aliis regionibus dolia illinuntur sulphure, ut suus vino constet color, & ut iter faciat sine insigniori damno. Ita prorsus,inquit Chrysologus, jejunio & abstinentiâ tanquam pice odoratâ corpus conservandum ab actionibus carnalibus.

Corpus necessariò castigandum, capite superiori diximus. Nunc porrò imus, & luculenter ostendimus, ex omni Mortificationis genere, non esse convenientiorem Carnis castigationem ullam abstinentiâ & jejunio.

a *Chrysol.serm.31.ante finem,mihi pag.87.*

§. I.

Natura corruptior sui sedula mater sibi ipsi benefacere, in omnibus sibi parcere, seipsam quàm mollissimè tractare, principem curam statuit; hinc utilia sibi & commoda

moda non facilè umquam negligit; quæ verò sibi censet noxia, modis omnibus aversatur, & remis velisque fugit. Hinc cùm ratio aut lex jejunium indicit corpori, natura pro se sollicita: Sic autem, inquit, valetudinem offendemus, nimiùm subtrahemus corpori, stomachus debilitabitur, vertiginem patietur caput, somnus turbabitur. Sexcentas mille tales objectiones, querimonias mille naturæ genius solet opponere. Si hæc remora nostros conatus non sisteret, nullis, putem, exhortationibus foret opus. Sed quia pæne neminem nostrûm meticulosa hæc cogitatio non turbat: *Jejunium mihi obest*, ideo ad abstinentiam aut inediam ægerrimè adducimur, nimirum inaniter & vanè præmetuimus Abstinentiam nobis nocituram.

Hîc, obsecro, benevolum sortiar lectorem,

Qui modò culturæ patientem commodet aurem a.

Rem ego rationibus optimis commonstrabo, & vel ipsis oculis fidem faciam, jejunio & abstinentiâ non tantùm animo ac spiritui, sed & corpori ac valetudini plurimùm commodari, modò jejunium (quod solum excipio) rationis metas non transiliat *b*.

Hîc quædam veniunt consideranda. Primum est; Sanitas & longævitas seu vita exten-

a *Horat. l. 1. epist. ep. ad Mæcenatem.*

b *Indiscretum & immoderatum* jejunium *non commendamus.*

entior thesaurus est omnium opum maximus. Hoc omnes homines, hoc orbis universus desiderat; sanum & longævum agere, res omnium optatissima. Quòd si valitudinis sanitati & vitæ longiori præceptiones tradidero, orbem, sat scio, habebo attentissimum, & in mea verba jurantem.

Alterum est: si affirmem in pharmacopoliis ullis non pyxidem, non ollam, non subscudem, non testam, sed nec ligneum, nec vitreum, nec cupreum, nec stanneum, nec argenteum vas ullum reperiri, quod obtinendæ sanitati aut vitæ longiori remedium contineat nobilius Abstinentiâ & Jejunio: si dicam, Pharmacum pharmacorum omnium Abstinentiam; innumeros audire cogar, qui validissimè reclament; plurimi dicent: Cras credam, hodie non, Hic Horatium sentio vellicantem:

Periculosæ plenum opus aleæ tractas a.

Scio, nec multùm moveor, sed Domini JESV amore rogo, audite quæ dicturus sum, sed audite patienter atque cum curâ; ausim dicere, rationibus solidissimis etiam è sacrâ paginâ petitis facilè docebo, unicum & princeps valetudinis præsidium esse jejunium, quod non animo tantùm, sed etiam corpori, suprà quàm dici potest, opituletur, Rem ordior.

a *Horatius l. 2. Odarum, odâ* 1.

§. II.

Siracides fidelissimè commonefaciens: Noli

Noli avidus esse, inquit, in omni epulatione, & non effundas te super omnem escam. Et caussam mox subjungens: In multis enim escis, ait, erit infirmitas. *a* Non erravero, si dixero: Quavis hebdomade, imò quovis die mul a hominum millia mori, qui ad plures annos protraxissent vitam, si minùs properanter & avidè comedissent, si nunquam (cum Plauto loquor) tuburcinati *b* fuissent. Hoc sanè pauci observant, sed avariter ingerunt, celeriter vorant, & opsonium vix quidquam mandunt; hoc annis aliquot faciũt, & ante annos obeunt. Imò si quis prandio cenâve unicâ nimirùm tuburcinetur, & ut canis voret, facilè ignotum morbum contrahet, cui sola possit mederi mors, ni antè medeatur Abstinentia.

Præceptio medicorum est: Digestio prima fiat in ore. Philippus Menzelius æternante memoriâ dignissimus medicus mihi de seipso testatus: Ego, inquit, carnes ita dentibus commolo, ut in pulmentum eas redigam. Avidè ac properanter comedere, non solùm indecorum, sed & summè noxium. *c* Hinc asthmata, hinc graviter halans

a *Eccli. c 37. v. 32. & seqq.*

b *Tuburcinari*, Gesch wind vnd geitzig essen / die speiß in ainem huy hinein werffen.

c *Exquisitè cibum commolere, ad vitæ longitudinem plurimùm refert. Cibus non benè mansus cruditates, imbecillitatem stomachi, obstructiones, renum lapides parit. Cardanus l. 4. de Tuendâ valet. c. 8. mihi pag. 294.*

ns anima, hinc morbi & vitia corporis in-
umera. Ergo noli esse avidus in ullâ epu-
atione: cibus malè mansus malè digeritur.
Hîc priscum illud Augusti locum habeat:
Festina lentè. Abstinens nec avidus, nec
delicatus est.

Sed scitis, quò Siracides collineet, cùm de parco victu disserit? De morbis & medicinis erat dicturus. Vis ergo, inquit, declinare medicinas? fuge morbos. Ut istos effugias, noli esse avidus cùm epularis, & mensam desere fame non penitus extinctâ. a Caussam attende: In multis enim escis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit usque ad choleram. Multi cibi, multi morbi; copiosa mensa, misera valetudo; perpetua saturitas, inconstans aut nulla sanitas. Audi Siracidem clariùs loquentem: Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adjiciet vitam. b Hîc mihi seu litterator (quisquis es) seu pictor adsis, & hæc Siracidæ verba vel auro vel gemmis scribe: *Qui autem abstinens est, adjiciet vitam.* Tritissimum illud novimus:

Pone gulæ metas, ut sit tibi longior ætas.

Nihil omnino dubii est, quin quotidie multa millia moriantur, qui si parciùs prandissent, moderatiùs cenassent, frequentiùs esurire sustinuissent, in plures annos pervixissent. Qui abstinens est, adjiciet vitam. Qui adimit escę, apponit vitæ. Hinc Italorum proverbium multò verissimùm:

Qui

a Stehe vom Tisch mit lust auff.
b *Eccli. c. 37. v. 32. & seqq.*

Qui multum vult comedere, parum come dat. Interpretor: qui cupit diu vivere, & annis pluribus aurâ cibóque veſci, is omni bus prandiis ceniſque parum ac parcè com edat. Qui abſtinens eſt, adjiciet vitam. Hæ prima ratio.

Altera: Omne agens agendo patitur. Li ma in ferrum agit, & multum ei adimit ſed & ſui aliquid amittit; ſic demum atte ritur agendo, ut ampliùs agere ac limare ne queat: Ita cibus in ſtomachum deſcendit hunc calor & ſuccus, ut medici loquuntur digeſtivus excipit; ſubigit, coquit. Sed ho toties fit, dum utraque naturalis illa facul tas ſui aliquid amittat. Quòd ſi cibus ipſe durior, craſſior, malæ digeſtionis, copioſio fit, ſtomachus multum ſupra modum pa titur: nam naturalis calor velut ignis inte humentia & viridia ligna ſuffocatur dige ſtivus ille ſuccus ſuccumbit, nec abſolvere poteſt, quem cœpit laborem. Hinc va ria morborum ſeries, hinc catarrhi & tuſ ſes, hinc collica, hinc febres, & capitis dolores, hinc omne morbi genus. Ita de mum ſtomachus atteritur, ut nec unicum quidem ſorbile ovum poſſit digerere. Ec quis, obſecro, morbus eſt, qui non à cibi potúſque intemperie originem trahat? Vix ulli & rariſſimi ſunt corporis defectus ac morbi, qui non ab exceſſu cibi potúſque oriantur. Nos infantes imperiti ac ſimpli ces ſæpiſſimè morborum cauſſam & cul pam in aërem, in ſtudia & laborem, in ha bitationem, aut in curas atque ſollicitudi

nem

em conjicimus, ô boni & fatui! Quid hæc :cusamus? Quod per os ingreditur, hoc aletudinem affligit, hoc vitam eripit. Eru-itè ac verè dixit Hieronymus Cardanus: arcitate victûs, exercitatione, animique ætitiâ omnis vita humana constat. Cetera unt quædam additamenta, & parum effi-iunt *a*. Non negem ab aëre quoque, à imiis laboribus & curis noxam trahi: sed æc minoris plerumque damni sunt. Ga-:nus ipse apertissimè fatetur, omnem aliam ntemperiem, uti solis ardorem, frigora, entos, labores nimium parum sibi nocuis-:, eò quòd in duobus illis, quæ per os in-rant, debitam servârit moderationem. Cibi otúsque imtemperantia malorum om-ium est Lerna. Nam aut cibi potúsque co-iâ aut qualitate, aut modo peccamus. Ex-lico brevissimè.

Copiâ peccat, qui plus ingerit alimenti, juàm fames cupiat, quàm valetudo poscat; inc nimiùm oneratur stomachus, calor fa-igatur & obruitur. Singularissimè noxium :st, si cibus ingeratur corpori, priore non-lum digesto.

Qualitate cibi delinquimus, cùm cibos aturâ suâ vitiosos, pingues *b*, præsalsos, nalignè crassos, plus æquo duros, & qui imiùm aut calefaciunt aut refrigerant, in entrem dejicimus, cùm pepones, fungos, cucu-

a *Cardanus l. 4. de Tuendâ valet. c. 16. mihi ag. 306. & seqq.*

b *Pinguedinem omnem noxiam, & pane venenum puta.*

cucumeres, frigidissima gulæ irritamenta i
deliciis habemus.

Modo denique peccamus, cùm cibum
se commodatum malè mandimus, alio
atque alios bolos raptim glutimus atqu
trajicimus, & verbo proprio, *Tuburcinamu*
Hîc quidem cibus non foret nimius, no
noxius, modò sumeretur cum modo: qu
si desit, plerumque nimius, & semper no
xius est cibus. Antonius Pius Imperator
Capitolino teste, in cenâ caseum avidiù
devoravit, nocte insequenti rejecit, alter
die febri, tertia verò morte correptus est
Nimis quàm noxium ita præcipitante
comedere. Hinc putredines, hic corruptu
sanguis, hinc pessimi humores. Et hæc ve
rissima morborum omnium est origo, sto
machi à cibo potúque repletio. Huic mal
rectissimè medetur opportuna & pruden
inedia, jejunium crebriùs iteratum. Nem
sit qui non dies habeat intercalares, quibu
emendet abstinentia, quod deliquit licen
tiosior gula. Hoc viri faciunt doctissimi
qui cùm sanitatis curam habeant, singuli
hebdomadibus unum alterúmve diem in
tercalarem sibi destinant, quo cenam au
prandium omittant, & ita præteritas satu
ritates corrigant.

Aurelianus Imperator ad annum sexage
simum sextum pervixit, nullum umquan
pharmacum sumpsit, nullam venam inci
dit, sed horam unam quotidie obambula
vit, singulis mensibus die integro cibat
omni abstinuit. Qui sapit, subinde saltem
cùm

ım cibi fastidium sentit, esuriales ferias bimet indicit. Repeto vel centies, vel nillies repetendum: Qui abstinens est, djiciet vitam.

§. III.

Tertia ratio: Sanitas est contemperatio & proportio humorum ac qualitatum in orpore. Si nativus calor & frigus, si sicciias & humiditas æquali pæne passu gradiantur, neutrum à neutro superatum, sanum est corpus: quod si calor innatus aut amiliare gelu qualitates alias excedant, præsens aut in vicino est morbus. Hîc ego vereor, ne surdis narraturus sim fabulam. Error est, & quidem multò patentissimus, quem nemo non defendit, quem docti indoctique pro viribus propugnant acerrimè. Rogo te, mi Lector, hîc animum & aures adverte. Opinio est pervulgatissima, vires prostratas & stomachum officii sui immemorem vino nobili & generoso plurimùm juvari posse. Hic orbis scopulus, imò hic tumulus est, in quem quotidie innumera præcipitantur funera. Vinum meracum, ajunt, & primarium si moderatè ac modicè bibatur, perditas vires reficit, stomachum frigidum calefacit, conducit mirificè. O boni erratis amplissime, & quidem toto cælo. Credetis hoc, puto, testibus locupletissimis & omni exceptione majoribus.

Hoc igitur ajo: Stomachus vel naturâ, vel

vel ſenio, vel morbo debilitatus ac frigidus vino nobili non tantùm non juvatur, ſe multùm affligitur, violatur, depravatur perditur Ita namque viri doctiſſimi ratiocinantur: Inter ſtomachum, qui recipit, & inter cibum potúmque, qui recipitur proportio ſit neceſſe eſt; nec enim ſtomachus à ſuo hoſpite ſuperari vult calore quando igitur ſtomachus eſt frigidus, vinum autem dominicum, meracum, non lymphatum eſt, incredibiliter ei officit ob magnam inter recipiens & receptum inæqualitatem. Conjugium nimis diſpa eſt, ſtomachus malus, & vinum bonum nec inde quidquam boni naſcitur. Jung pares, & ſanitati conſules: ſtomacho debi ſi vinum debile aut lymphatum convenit Hoc autem nemo credit; tumultuatur & reclamat totus orbis; omnium ubique vo eſt: Stomachus malus vino bono erigendus, juvandus, calefaciendus eſt.

Tres erant ægroti homines, cetera no imprudentes, nec ignari rerum, ſed qui i rem ſuam peſſimè ſapuerant. Illorum primus vinum Creticum ſeu Chium *a*, vinun alter honorarium, dulce, Liberi florem *b* tertius vini laticem, ſeu ſublimatum vinum *c*, ſuo morbo convenientiſſimum cen ſebat, ſpecioſis ſanè nominibus. Ille quidem phlegma pectoris Chio ſolvendum arbitratus eſt. Suaviter tamen ignorare voluit, pituitam tam dulci ac potenti pot magis augendam parte unâ, quàm minuen dam

a Malvaſier. b Rainfel. c Brandtwein.

ım alterâ. Ipſum etiam acetum calidæ na-
ræ eſſe judicat Ariſtoteles *a*. Alter verò
einſelium eam potiſſimùm ob cauſſam
petiit, quod refrigeraret *b*. Quis, obſecro,
nquam audiit ulla in orbis parte vinum
ęſertim generoſum ac potens naſci, quod
m habeat refrigerandi? Deus bone quàm
nicè fallimus noſipſos! Id enim noſtro
dicio nobis ſingulariter convenit, quod
aximè ſapit. Superi! Quàm eſt proclive
ipſum fallere! Et quàm nemo ferè in
uſsâ propriâ ſapit.

Ubinam locorum vinea illa eſt, quæ ge-
ret botros indolis frigorificæ? Hæc ægro-
rum aut ſomnia ſunt, aut deliria. Refri-
rat certè vinum, ſed primo illapſu dum
r guttur defluit, & aliquantulùm ad bre-
tempus ſitim reprimit: at ubi vim ſuam
ffundere permittitur, calefacit, accen-
t, exurit. Refrigeratio illa, ô boni, eſt
eviſſima, & velut prima ſymbola, quam
c hoſpes ſolvit ſtomacho, cauponi ſuo.
rùm expecta ſis paullulùm: mox occul-
m tui hoſpitis ignem ſenties. Sed ægroto-
m ille tertius vinum ardens igni eliqua-
m ſibimet indulſit, tamquam frigidi ſto-
achi pręclarum pharmacum. Pręclara ſa-
fatuitas, quam tamen picta cauſſæ ho-
ſtas velat. Nimirum ſtomachum juva-
us, & caput perdimus. Imò & ſtomacho
D præ-

a *Ariſt. tom.7. ſect.34. problem. m. p.648.*
alenus miſtam ei potentiam aſſignat.

b *Hæc etiamnum anicularum ſunt ſomnia:*
er Rainfel kühlt.

præſertim frigido illud vini genus nocen-
tiſſimum. Inquilinum frigus igne tam vio-
lento non tollitur, niſi cùm anima ejicitu
quod ejuſcemodi antidota ſolent facer
Ah longè ſatius eſt minùs valere, quàm v
letudini auxilia ferre tam noxia. Fuge v
num ardens, fuge quiſquis valetudinem
vitam amas. At, inquis, modicum bibo. E
go mavis tibi modicum, quàm nihil noc
re. Idem de pluribus aliis ejuſcemodi *m*
dicis, ſed noxis ſentiendum.

Ita ſtomachus, ajunt, non multo, ſed g
neroſo vino calefaciendus aut corrigendu

Inſcitia, eheu, lacrymabilis, ſed ſuavi
error temulentus, non tamen ingratus; i
blandiore gulâ malumus perire, quàm mo
leſtiore abſtinentiâ ſanari. Nimirum calef
cimus ſtomachum; dum animam extru
damus. Ita profectò quotidie innume
moriuntur, qui ſuis ſe beneficiis blandè ju
gulant, ventriculum ſcilicet ita calefaciun
ut in tumulo refrigerandus ſit. Stomachu
ut dixi, vel à naturâ, vel à ſenio, vel
morbo debilis, à vino nobili noxam trah
certiſſimam: nobilitas vini fractas ſtoma
chi vires non tam reficit, quàm opprimi
Ita ipſi nos ſæpiſſimè perdimus beneficii
Vinum generoſum inter prima morbi pha
maca connumeramus. Sed heu quantu
erramus, & venenum bibimus pro alex
pharmaco! Corpus fovere cupimus, quo
ignorantiâ miſerabili deſtruimus. Nim
rum juvat ſuaviter perire. Liceat dicer
Intelligite inſipientes, & ſtulti aliquand
ſapite

pite: Vinum generosum ac nobile *a* iis
otaee dicta) qui stomachum aut naturâ,
t senio, aut morbo debilem & enervem
bent, non tam fomentum quàm exitium
t. Sed hîc voces mortui usurpem, *Et nemo*
dit. Dictorum testes sisto luculentissimos.

a Ein starcker Wein.

§. IV.

Agmen ducat medicorum princeps Ga-
nus, qui apertissimè: Vino, inquit, si per-
iscueris modicum bonæ aquæ, ad dige-
onem & urinarum secessionem erit be-
gna *a*. Franciscus Vallesius Philippi II.
ispaniarum Regis medicus, vir exquisitis-
næ doctrinæ hac de re clarissimè ignaros
udit. Singulas ejus voces fideliter adme-
ır. Verbum è verbo ita exprimens Valle-
ıs: Jam verò, inquit, nihil arbitror stul-
ıs, quàm senibus caloris augendi gratiâ,
num abundanter, meracum præcipuè in-
lgere. Quantò enim vinum calidius est
r sese, tantò majori ventris ac viscerum
nnium calore opus est, ut superetur; alio-
ıi à minori acescit, crudúmque succum
get, unde & calorem naturalem suffocat,
morbos innumeros parit, ac mortem
operat. Quare vinum esse lac senum, non
ldè probo, censeo potiùs senibus sensim
e dandum dilutius, usque dum in extre-
o senio constitutis toto vino detracto,

 detur

a *Galen. l. de bonitate aquæ, mihi pag. 76.*
em alibi locis quàm plurimis affirmat.

detur pro eo mulsa aut decocta aqua. Sa-
tius enim est permittere calori naturali sen-
sim venire ad naturalem interitum, quàm
vino obruere, & senectam facere miserabi-
liorem, & breviorem.

Ita prorsus se res habet. Ergo quò fractio
ac debilior est stomachus, eo minus robo-
ris habeat potus, ut tantò sit ei convenien-
tior, quanto magis est proportionatus & at-
temperatior. Debilis stomachus, & nobil
vinum, inæquale connubium & noxium b
Hinc Vallesii verissima præceptio est, vi-
num tantò dilutius bibendum, quantò pro-
vectior est ætas, ita quidem ut adultior
senio aqua in potum substituatur vino
quò major inter senilem stomachum, &
naturalem potum sit proportio. Hæc Val-
lesius; quæ oraculi loco habenda. *Sed nem-
credit,*

Priori testi adjungo alterum. Thoma
Mermannus Serenissimorum Bavariæ Du-
cum medicus, à medendi peritiâ non Ger-
maniæ solùm, sed & orbi notus, erudition
ac famâ celeberrimus, vir ingenuè cand-
dus, dicere solebat: Vinum bonum no
minùs difficulter digeritur, quàm bubul
carnis prægrande frustum. Hoc tantus v
affirmatissimè sæpius dixit; *Et nemo credi*
Nimirum inter præstantis vini ignem, &
fla-

a *Vallesius de Sacrâ philosophiâ c. 29. fin*
mihi pag. 237. b Schwacher Magen vn
starcker Wein/ vngleicher Heyrath/ vnd der
menschen sehr schädlich.

accidi stomachi frigus nulla est proportio. Non conveniunt hi duo adversarii; hinc intestina lis in ventriculi grande detrimentum. Quod Mermannus sapienter dixit, constanter fecit, vinum dilutissimum bibit.

Et nos hominum imperitissimi, cùm aut senectus aut morbus urget, ut stomachum accescentem erigamus, vinum Ungaricum, aut Rhenanum, aut Hispanicum; Opimianum, Chium, Creticum affundimus. Opportunissimè profectò. Quemadmodum pugnus oculo, ita hoc tale vinum stomacho medetur. Demum aut ipse stomachus, aut caput, aut membra alia potentioris vini patentem tyrannidem experiuntur. Sed invaletudinis caussâ plerumque rebus aliis omnibus potiùs, quàm vino impingitur, inscitiâ præsigni. Recentiore memoriâ retineo maximorum virorum catalogum, quos omnes non lymphæ crystallus, sed Liberi dos & temetum *a* capulo conclusit. Vinum potens, vinum nocens, nisi mitigetur lymphis. Hîc illud Græcorum verissimum: Bonum vinum, malum caput.

Nullus dubito, non tot hominum aquis & mari haustos submergi, quot vino potentiore. Optimatum ac principum multorum hoc fatum fuit, eluvione vini generosioris mergi & interire. Quamvis non rarò pereant hoc genere fati & pauperes. Hi enim cùm ægrotant, optimum sibi medicamentum esse judicant bonum vinum. Hnc

D 3 pecu-

a Starcker Wein.

pecuniolam omnem collocant. Duplicite
errant; partim quia ſtomacho potionem
infundunt, cui numquam aſſuevit, partim
etiam quia ſtomachi ſive frigus ſeu æſtum
infuſo igne Liberi non emendant, ſed irri
tant, & provocant ad conflictum ſibi no
centiſſimum. Sidus illuſtriſſimum Angli
cani Senatûs Thomas Morus ſapiente
prorſus & admodum abſtinenter hac in re
ſeſe geſſit. Nam uno tantùm cibi genere in
menſâ veſcebatur, quod plerumque caro
bubulâ fuit. Quia verò menſâ è ſtatûs &
officii decoro ferculis opplebatur, in quod
cumque cibi genus primùm incidiſſet Mo
rus, eo ſolo ſe reficiebat. Juvenis multo
tempore vino penitus abſtinebat, at ſene
non niſi dilutum bibebat *a*.

Objicias: Ego debilis ſum, ergo vire
non malè mihi à temeto *b*, valentiore poti
concilio: Ego frigidus ſum, ergo me vino
calefaciam. Calefacies, dum occides. Sed
ego, ais iterum, vini calorem ſentio ſuavite
diffundi, & vires indę nimium quantum
reſtaurari. Ah! quàm pronum eſt & facile
ſeipſum decipere? ſentimus ſcilicet vim vi
ni nobilioris, jámque reſtitutas eſſe vire
non inviti perſuademur. Specioſiſſimè fal
limur. Siquidem hæc vini modeſta virtus
exiguo durat tempore: mox venena ſpar
git ut regulus. Nam quò melius eſt vinum
eò potentiùs offendit caput. Hinc plurima
deflu-

a *Stapletonus in vitâ Mori, cap. 6. mihi pag. 94.*

b Von ainem guten Wein.

efluxiones, & varius malorum ordo *a*. Ita rofectò nosmetipsos nostris beneficiis landè occidimus. *Et hoc nemo credit.*

Illud non negaverim, generosius vinum calido & robusto stomacho utcumque ad igestionem subigi, numquam tamen non liquid noxæ relinqui. Hanc autem lacerosus & valens homo non statim sentit, uia leviores stomachi noxas parvipendit. Quicumque verò stomachum vel morbo, el naturâ, vel senio nactus est debilem, is mne potentius vinum ut venenum caveat. Matrimonium, ut dixi, nimis impar est, frigidus & flaccescens stomachus, cui subitò ini occultus ignis infunditur. Sit inter alium & alimentum proportio.

a Ellender bettelltantz.

§. V.

Liceat obsecro, mi Lector, hîc tecum in em tuam prolixiùs sermocinari asserendæ eritati. A Francisco Vallesio & Thomâ Mermanno testes alios sisto, ut, quod Christus dixit, in ore duorum aut trium, imò sex ut septem, testium stet omne verbum *a*. Hieronymus Cardanus Mediolanensis *b*, ui de rerum varietate libros septemdecim, ui de subtilitate libros viginti unum, qui e tuendâ valetudine libros quatuor, aliâque scripsit innumera, vir doctissimus erinde ac experientissimus hanc contro-

a *Matth. c. 18. v. 16.* b *In Academiâ Bononiensi Medicinæ Professor clarissimus.*

versiam dilucidissimè definiens : Vinum ventriculo amicum, inquit, ob id plerique existimarunt, quòd aqua illi primùm sit inutilis, deinde quòd eo vires non parum foveantur, &c. Gravior etiam potus melior est, ajunt, & concoctiones magis juvat, suâque caliditate intemperiem frigidam & cruditates ventriculo familiares emendat. Sed tamen non sic se res habet, sed velut immoderata, quęcumque utiliora videntur, brevi tempore in successu satiāt offendúntque: ita usus vini potentis hæc omnia habet, quæ diximus. Vinum potens longo usu ventriculum enervat (nota, mi Lector, nota) ac ex toto destruit, aquâ etiam crudâ deterius existens. Primùm, quòd jecur excalefaciendo cogit cibum crudum trahere, & ipsum inflammando sitim exacuit, & obstructiones parit : deinde quòd crudos humores, qui in ventriculo sunt, celeriùs quàm oporteat, faciat penetrare. Quódque omnium pessimum, cùm ventriculus naturâ frigidus sit, ab his confirmatur, quę nutriendo similia sunt; à contrariis substantia illius extenuatur. Unde qui potenti utuntur vino, omnes brevî, nisi præpinguem habeant ventriculum, tabescunt. Accedit incommodum non leve, quòd si quando deficiant similia vina, ventriculus illis assuetus ex toto evertitur. Conclusionem addit Cardanus istam: Pessimus igitur potentium vinorum usus *a*. Sed multi, dices, nobiliore vino ju-

van-

a *Card. l. 3. de Sanitate tuendâ c. 86. mihi pag. 257, editionis Rom.*

antur. Cardanum eruditè respondentem udi. Quòd si qui, ait, à potentibus vinis uvari videntur, hoc non ob aliud contingit, quàm vel ob consuetudinem *a*, vel quia humor crudus ad venas promptiùs digeritur, malúmque cum fenore commutatur, non extinguitur, vel quia frigida & humida intemperies, ventriculum obtinet: ed ad ea efficaciora ex piperibus & alliis unt auxilia: vini enim impressio ac vis non videtur utilis, nisi cùm ventriculus nauseabundus alia aversatur, & hoc unum amplectitur.

A se dicta stabiliens Cardanus: Vinum potens, inquit, exurit jecur; quo malo nihil est dirius. Quod enim semel ustum est, numquam magis restituitur, quàm caro, quàm lignum, quàm panis adustus. Deinde vinum viribus pollens humores crudos deducit ad intima, & ex iis lapides generat *b*. Jam verò si copiosum aut potens vinum bibas, idque non mutetur, urit ventriculum & jecur; si mutetur, cerebrum petit, furorem gignit atque incontinentiam; aut certè acescit, debilitátque non solùm stomachum, sed & hepar; pituitam deducit ad nervos, & bilem flavam exacuit. Quòd si pituita sit educenda, id faciet vinum modicum & dilutum. Quis vino de-

D 5 ditus

a *Qua cùm antiqua fuerit etiamsi mala sit, observanda est.*

b *Vina potentia podagra amica Idem l. 4. de Tuenda valet. c. 22. pag. 312.*

ditus bonum finem habuit? &c. a.

Et ne quis fortasse putet Cardanum aliud domi, aliud sensisse in scholâ, scripsisse aliter quàm fecisse, prout sæpissime à verbis divertunt facta; idcirco vir iste doctissimus, ut reverà faceret, quod doceret, & exemplo præceptiones suas firmaret, ipsemet vino tenui, & insuper valdè diluto est usus b. Dixit, & fecit quæ dixit.

Aliud & dixit & fecit vir certè magnus, sed in rem suam minimè cautus. Dicere is solebat: Vinum bonum naturæ valde est beneficum. Sed quàm errârit, prægrandes duo lapides in mortui vesicâ deprehensi satis testati sunt, quàm vinum bonum naturæ sit maleficum. Aquam ille, aut vinum leve ac lymphatum bibisset, lapicidinam vivam támque copiosam intra viscera non aluisset.

a *Hæc aliquantulùm contractiùs hîc recitata, quàm à Cardano scripta: sensus omnino idē.*

b *De hoc vide plura l. 3. de tuendâ valet. c. 84. & c. 85. pag. 254. & seqq.*

§. VI.

Sed, nondum finis testium, & quidem omni exceptione majorum, qui à prioribus pronuntiata largissimè confirmant.

Joannes Zecchius insignis medicus, Professor primarius Bononiensis, ita verbum è verbo exprimens: Illud unum, inquit, hîc silendum non est, vinum vinosum & potens languenti ventriculo nocentissimum esse, si largiùs potetur; ægrè enim admodum supera-

eratur a. Huic alium testem mox subjungo, Alexander Petronius Gregorii XIII. Summi Pontificis medicus, vinum potens quàm maximè improbans, & dilutum, præcipuè seni, bibendum judicans: Hinc homines, inquit, & animalia cetera, præsertim verò pisces, qui aquâ passim utuntur, ferè perpetuò sani, quæ eorum est natura, degunt: longiorémque vitam homines, qui aquam, quàm qui vinum potant, sæpenumerò sortiuntur. Et pauculis interjectis, ubi vinum pro senibus determinat, sic scribit: Vinum, inquit, esto, cui quidem ætatis aliquid accesserit, non vetus, sed aut pauciferum, hoc est, tenue & oligophorum b, aut si fortè potens, id vel aquâ satis dilutum, vel aliquid hujus generis sit c.

Prioribus jure meritissimo jungendus vel etiam anteponendus illustrissimus omnium dictorum testis Julius Alexandrinus Augustissimi Imperatoris Maximiliani II. primarius medicus, qui medicorum & historicorum auctoritate plurimâ insignissimè demonstrat, vinum aquâ semper esse diluendum, quæcumque demum humani corporis & valetudinis sit constitutio, idque etiam frigidæ corporis affectioni docet con-

 venire,

a *Zecchius Consult. 71. quâ victus rationem viro perillustri præscribit, & de ventriculi imbecillitate disserit.*

b Ein ringes Weinle.

c *Alex. Petronius l. 5. de sanitate tuendâ, toto c. 5. cujus inscriptio est: Seni vinum potens quomodo inutile, aqua verò utilis sit.*

venire. Cúmque plurimos tot testimoniorum copiâ ad assensum pertraxisset, denique sibi ipse objiciens, id forsan de calidis tantùm, & non frigidis naturis esse intelligendum: At enim, inquit, in calidis id naturis necessarium, in frigidis non necessarium. Quomodo, quæso, non necessarium? Siquidem ostensum jam illud est, papaveris succo refrigeratos, vini potu, quod non omnino tamen non admixtum aquæ aliquid contineat, persanari: sicque oscitationes & horrores incoctorum sæpe humorum, & flatuosæ humiditatis, frigidáque symptomata (quæ omnia in senibus reperire est) æquæ aquæ viníque potiones, non aliter tamen quàm calefaciendo, tollunt. Minùs ut mirari debeamus, si vel opio, frigidissimâ re, potionatos, eóque periclitantes, aliquatenus omnino diluti vini remedio curamus. Sed eâdem vi argumenti pergit: Hæc apertè (nisi fallor) ostenderint, cujuscumque tandem generis, aut ordinis, aut conditionis hominibus, sanis, ægris, neutrâ in parte sanitatis aut ægritudinis positis, temperatis, intemperatis, omnibus diluti quoquo pacto vini propinari usum solitum usitatissimè.

Hæc demum effata tam dilucidè quàm eruditè consignans ipse Cæsareorum medicorum princeps Julius Alexandrinus: Omnino vetustissimus mos iste, inquit, receptissimúsque olim diluendi vini, conditionibus hominum omnibus, etiam gentibus, Scythis tantùm forsè exceptis, qui aut nihil

hil aut parum omnino diluto uterentur *a*. tque in hujus theorematis *b* confirmatioem varios miscendorum vinorum modos oponit, ostenditque quomodo vini caditas admixtione aquæ retundatur *c*. Huic ntentiæ amicorum optimus, medicinæ ientissimus his omnino conceptis verbis ıbscripsit: Indubitatum est medicis, eos, ui consuetudine laudabili diluto vino tuntur, commodiùs valere, & diutiùs vivere iis, qui in quotidianum usum meraciova vina & potentiora admittunt *d*. Addidit, uod ab ore loquentis excepi:

Si duo adolescentuli optimæ naturæ & anitatis, ait, unà educarentur pari lege, eolem cibo, paribus ceteris omnibus, solo lispari potu, ita quidem ut alter vinum biberet meracum, iste verò dilutum & aquaum. Hîc ego jusjurandum dare possim, stum qui vinum bibit dilutum, aliquot annis diutiùs victurum quàm alterum, qui vinum

a *Iulius Alexandrinus l. 16. Salubrium, seu de sanitate tuendâ c. 9.* b *Præcepti.* c *Idem Iul. Alex l. 16. Salubrium, c. 10 & c. 11. Tot locupletissimis testibus suo calculo, imò & chirographo suo, amplissimè accesserunt Serenissimi Electoris & utriusque Bavariæ Ducis Maximiliani archiatri nobilissimi, celeberrimi Dom. DDDD. D. Georgius Grembsius, D. Ferdinand. Sagittarius, Illustris & Excellentissimus Dom. D. Anton. à Colle, Comes de Casanâ, & proximè laudandus D. Thom. Thirmair.*

d *Clarissimus Bavariæ Ducum medicus, Dom. D. Thomas Thirmair.*

vinum bibit merum aquâ non domitum *a*. Rationes in promptu sunt. 1. Nobile vinum aquâ domitum multò expeditiùs quàm purum putum penetrat. 2. Aqua vino maritata nocituros vini spiritus, quos vocant, frangit & reprimit. 3. Fæculentæ vini partes, (Chimia Tartareas vocat) longè citiùs ac feliciùs per emulgentes *b* venas deducuntur. Hinc Austriaca, Boëmica, Moravica, Tyrolensia, Franconica, fæcata, non depurata vina *c* tartareas partes in venis relinquunt; ita spiritus vini cum vitali spiritu se miscet & evolat. Hinc illa secretio fæculenta caput & hepar inflammat, renes incendit, nervos contrahit & vellicat, omne genus noxarum & morborum in corpus humanum invehit. Hæc ad verbum Excellentissimi Electorales medici. Quorum & ista sunt: Habet igitur repressio spirituum

a *Adjunxit : Si duo carnis frusta lixentur, vino unum, alterum aquâ; hoc mollescet, & probè coquetur; illud lixatum vino coquetur pejùs, & durescet. Res explorata.*

b *Quas etiam Vreteres vocant.*

c Höpffwein : deß Höpffweins Natur vnnd zwölfferley Schelmenstuck. *Item*, daß der Höpffwein ein Sawtranck oder Sawgeschlepper/ vnnd kain Wein sey / daß er soll verbotten werden/ 2c. *probiert* weitläuffig *Clariss. Dom. D. Hippolytus Guarinonius l. 4. de abominand. c. 37. & seqq. mihi pag. 676. & seqq.*

.tuũ in vino innumeros effectûs bonos *a*.

En tibi, mi optime Lector, hominum do-ctiſſimorum ſententias idem aſſerentes, ſi-bimet ſimillimas. Hîc ego liberè procla-mo: Mihi unus Plato pro mille eſt, & mil-le pro uno. Mihi ũnus Mermannus aut Vallesius pro decem millibus, & decem millia pro uno ſunt. Nec enim ignoro illit-eratum errorem illum orbe toto vulgatiſ-ſimum eſſe, *malum ſtomachum vino bono fo-vendum ac calefaciendum.* Veniam demus ſtatuæ plebi, quæ cum maximè ſapit, deſi-pit. Illud turpius eſt, reperiri homines, ut vi-deri volunt, eruditos, qui hac in re non ſu-pra vulgus ſapiant, vini nobilioris facun-diſſimi patroni. Ignoſcamus & iſtis, niſi enim generoſius vinum tam cupidè bibe-rent, reverà tam ſtudioſè non defenderent. Amant quod ſapit; placet quod delectat; quod ſuave iudicatur, tamquam utile de-fenditur.

Sed, inquies, ſunt non pauci, qui vina bi-bant generoſiſſima, & tamen optimè va-leant. Manum explica, mi homo, & eorum numerum, quos objicis, digere in digitos; non omnes occupabis articulos. Ego verò eos optimè valere nego, qui, ſi vinum ciba-rium biberent, melius valerent. Deinde aſſuetudo longa vim naturæ obtinet: quod diu facere conſuevimus, non continuò re-ctiùs, non ſalubriùs facimus, ſed faciliùs. Addo: E mille vix unum nominabis, qui

nobi-

a *Ita Clariſſimi Domini DD.D. Ferdinand, Sagittarius, & D. Thom. Thirmair.*

nobile vinum quotidie liberaliùs biberit, & admodum diu ſanus vixerit. Atqui unius hirundinis adventus veris præſentiam non promulgat.

Sed objicies denuo: Si præſtantius vinum debiliori ſtomacho cavendum. ergo etiam aromata, & quidquid latentem tegit ignem, vitandum. Rectiſſimè ratiocinaris. Modicus & parcus aromatum uſus non omnino excludendus, uti rationes de viro docent, ſed crebriorem illum & largiorem piperis & ſimilium condimentorum uſum ab imbecilliore ventriculo arcent periti. Contrarium, rebus valdè contrariis, ut diximus, peſſimè curatur. Galeni dogma eſt: Contrarium curandum modicè contrario. Frigidum ſtomachum vino multi caloris velle curare, inſania eſt. Hoc enim eſt contrarium valdè contrario perſanare velle.

Vir eruditus è medicorum ſenatu (quem recentiſſimè memini me legere; & ab ipſo dicta in excerpta mea referre) expreſſiſſimè docet, malo ſtomacho vinũ auſterum *a* longè

gè

a Nit ſawre/ ſonder rauhe oder ſpöre Wein. *Luculentiſſimus teſtis Galenus: Auſtera vina, inquit, ventriculum roborant, capútque inter omnia vina minimè tentant. l. 12. meth c.4. circa finem, mihi pag. 76.* Die ſpöre Wein ſtärcken maiſtens den Magen/ vnd vnder allen ins Haupt zum wenigiſten ſchlagen. *Vina candida & auſtera, inquit Cardanus, omnium videntur eſſe præſtantiſſima. Cardan. l. 3. de Sanitate tuendâ, c. 86. mihi pag. 257.*

è meliùs convenire, quàm vinum nobile c multarum virium. Et ratio apponitur: riusquam enim stomachus actionem suam ncipiat, aut certè antequam absolvat, vinum generosum nondum concoctum fuit & elabitur, atque in alias sese partes peetrat cum valetudinis certâ noxâ.

Pæne ridiculum est, quod subjungo. Anno Christiano millesimo sexcentesimo rigesimo secundo, mense Majo, cùm equites Suecici Eberspergam Bavariæ oppidum expilarent, vinum sublimatum & ardens *a* in cadum obvium effuderunt temerè, ut quantum quis vellet, biberet. Ad inemptum hunc potum & vitulus accessit, hausitque liberaliùs: sed brevì concidit mortuus. Quòd si stomachus pecudis calidissimus hos ignes nequiit concoquere, quomodo debilior hominis stomachus flammam vini adeò sibi non attemperati digerere poterit?

a Brandtwein.

§. VII.

Quod si & me quoque, mi Lector, in testium partem admittis, dicam, quod mihi jam pridem experientiâ constat certissimâ. Ego sanè nisi hactenus constanter tot annis vinum omne generosum cautè repudiassem, & etiam cibarium aquâ mansuefecissem, jam dudum cum mortuis habitassem. A vino diluto mihi multiplex & grande commodum. Siquidem ad hoc ævi infe-

stam

ſtam podagram, & atrocem nephritidem *a*, ceteroqui hereditarium à matre malum, & quoſcumque morbos alios ſubterfugi, venam numquam aperui, nullum umquam fonticulum admiſi, numquam, dum in hac Societate verſor, decubui. Hæc valetudinis conſtantia in acceptis referenda diætæ, ſeu religioſæ abſtinentiæ. Proinde rectiſſimè fecerit, qui, quamprimùm valetudinem ſenſerit turbatiorem, mox ad ſtrictiorem abſtinentiam paraverit recurſum. Auſim dicere: Initium morbi quodcumque jejuniis poſſe jugulari. Quod hactenus ſecuriſſimum eſſe pharmacum manifeſtò comperi. In Boëmia *b* morbum militarem, ſeu febrim ardentem, ſudor & jejunium tam in me quàm in aliis pluribus diſcuſſit. Qui ſeſe invitârunt largiuſculè, perierunt.

Vinum potens, vinum nocens *c*: vinum dilutum, ſaniſſimum. Si quis autem compendio noſſe cupiat prima valetudinis fundamenta, tres maximè præceptiunculas attendat. Prima eſt: Omne genus pomi *d* fugere.

a Grüß. b *Anno* 1620.

c *Gregorius Nazianzenus in ſuis Tetraſtichis ita canit:*

Vinum, libido, livor, & dæmon pares:
Hos mente privant, quos tenent.
His tu prece medere, fuſis lacrymis, jejunio.

d Alles Obs *Philoromus presbyter triginta duobus annis nullos fructus attigit. Palladius c.* 113. *ap. Roſvveid. mihi p.* 770. *Sed & Galenus medicorum Phœbus ſapienter abſtinuit fructibus.*

ere. Altera: Corporis motum non negliere, & quotidie horam unam minimum, uod Alexander Severus fecit, obambulae. Tertia: Vinum cibarium probè dilu-um, & simul abstinentiam tutissimam va-etudinis custodiam summi facere. Prece-tionem hanc triplicem poësis prisca tribus ersiculis etsi nõ politissimis est complexa:

Vt tibi non malè sit, fuge quidquid in arbore crescit.
Servares vires, si rura frequenter obires.
Bacchus amet Glaucum a, *victum quoque sumito paucum.*

Huic ego trigemino pharmaco, & alii necum, gratias agimus maximas, & omnem valetudinem referimus acceptam. Quâ de re luculenter Hieronymus Cardanus: Docebo, inquit, quónam pacto, animi spes, atque lætitia vitam non parum prolongent, abstinentiáque à cibo. Ostendam autem jejunia hominem extenuare, vitæ longitudini minimè obesse *b*. Sed hoc toto libro ingerimus. Ohe satis est. Ad littus capitis appellimus.

Revera vis mira, vis magna est abstinentiæ, sed ea non nota est, nisi ei quem longanimis ac patiens usus experiundo edocet. Macarii verbis è Cassiano annotatis finio. Jejuna, ac si centum annos victurus; comede,

a *Aquam Glaucus Hippolochi filius in fluvium mutatus fingitur. Glaucus alius è piscatore Deus maris factus creditur.*

b *Cardan. l. 1. de sanitate tuendâ, c. 18. mihi pag. 59.*

ede ac si illo die moriturus. Ad mensam velut ad medicinam accede *a*. Hæc monemur, *Et nemo credit*. Ego rideo; superis committo cetera.

Cogitate, quęso, quot Germanorum Italia & Hispania sepelierit: animosiora vina illa tumulum effoderunt, & eò bibones suos dejecerunt. Hi certè Italico aut Hispanico vino Germanicum stomachum ita calefecerunt, usque dum calorem omnem simul & animam expulerunt.

Eadem aut priori simillima est intemperantia, cùm urente Sirio æstuantem stomachum conamur refrigerare hac tam pulchrâ methodo: Primum, lactucam ingerunt acervatim; addunt cerevisiam aut vinum è cerasis duracinis *b*; subjungunt cucumeres, qui ut suum habeant vehiculum, lac eis additur, aut vinum glacie gelatum. Hoc pharmacum tam salubriter refrigerare solet, ut intra triduum quatriduúmve hominem suavissimè mittat ad plures. Sicut igitur cerasorum aut cucumerum frigus, sic vini & aromatum calor stomacho non attemperatus, hospitem suum jugulat, sed violentiâ plerumque lentiore. Hîc omnium optima & tutissima est medicina, jejunium & abstinentia.

Objicias forsan denuo: Ego non nisi selectos & digestioni aptos cibos in mensam admitto, qui nec ignes mihi nec frigora propinent. Sit sanè: nihilominus varietas cibo-

a *Cass. Collat. sacrâ* 21.
b Weixelwein.

botum inimicissima valetudini; quidquid lubritatis est in alimoniâ, corrumpit cō-ia. Priscum illud. *Ne quid nimis*, in tam mabili ferculorum discrimine vix unquam ervatur, ubi autem nimium, ibi vitium. gnem pascunt ligna, sed & suffocant, si nulta nimis aut humida ingerantur: ita ci-us æquo copiosior ingestus, aut stomacho non attemperatus, non tam reficit, quàm nterficit. Ita & cibus, ait Chrysostomus, si lus quàm concoqui potest sumatur, mor-bis corpus infestat. Unde enim podagræ? nde pendula rigidáque corpora, nonne ab mmodicis cibis a? Quâ in re nihil oppor-unius jejunio & abstinentiâ, quæ ciborum ubstractione efficit, ut ignis nativus vires uas explicet. Oraculum vetus & verum:

Esurias, sitias, vigiles, sic rheumata cures.

nfestant catarrhi? fame ac siti medicinam acito b, somnos prolixiores caveto. Absti-ne, abstine:

Nam morbos multos fercula multa ferunt.

Varietas non alit, sed inquinat. Errores gulæ sine sumptu corrigit jejunium: com-plurium prandiorum ac cenarum intempe-rantiam emendat abstinentia. Versiculi prisci verissimi:

Abstinētiâ ac quiete morbos cures plurimos:
Est sanitatis mater abstinentia c.

Nil

a *Chrys. tom. 3 in c. 25. Act. Apostol. hom. 51. mihi pag. 662.*

b Liessen wir die Süß/ so liessen wir vns die Füß.

c *Vetus Trochaicus & Iambus.*

Nil certius: In multis escis erit infirmitas qui autem abstinens est, adjiciet vitam. Hoc autem probè sciamus, cibi appetentiam longè fallacissimam esse. Mentitur & decipit facillimè, si credulum habeat auditorem. Hanc ob caussam Hugo Victorinu eam in comedendo mensuram sibi ipsi præfiniit, ut nec contra honestatem, nec supra necessitatem quidquam tangere edulii. Nam tantum cibi & potûs adhibendum, ut reficiantur vires, non opprimantur *a*. Appetentia sine fine ingerit, modum nescit, paratis semper ratiunculis infinitè fallit. Hinc sæpe non rerum usus, sed cupido & appetitus in vitio est. Fieri enim potest, ut sapiens pretiosissimo cibo sine voracitatis nævo vescatur, insipiens turpi gulæ flamma in vilissimum olus exardescat, Gregorio teste: Solus in illicitis non cadit, qui se aliquando & à licitis cautè restringit *b*. Quæ Augustinus amplissimè confirmans: Qui carnem, inquit, à nullis refrenat licitis, vicinus est & illicitis. Licita est satietas, illicita est ebrietas; tamen modesti homines ut longè se faciant à turpitudine ebrietatis, castigant se aliquantùm & à libertate satietatis *c*.

CA-

a *Cato Major de senectute.*

b *Greg. l. 5. Moral. c. 8. mihi pag.* 408.

c *Aug. tom. 9. tract. de utilitate jejunii c. 5. mihi pag.* 328.

CAPVT V.

Iejunium medicamentorum omnium medicamentum prorſus opportuniſſimum.

GERMANI veteres ſapienti diverbio tuendam valetudinem ita docuerunt:

Vis ſanus permanere?
Horis omnibus exercere:
Curſum canis non æmulare:
Modico cibo utere a.

Hic monitum triplex: Primum: Qui corpus cupit habere ſanum, habeat exercitium.

Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus,
Ut capiant vitium nî moveantur aquæ b?

Aſſiduè ſedere, libris aut lecto ſemper incumbere, hypocauſta numquam exire, valetudinem tacitè corrumpit. Alterum: Ne curſu cum canibus certa. Ut corporis exercitium ſit ſanum, non ſit violentum. Ambulare, equitare, navigare, labores aſſumere, etiam currere conducit, ſed uſque dum incipiat ſudor prorumpere, non ubertim fluere:

a Wiltu bleiben gſund?
Vbe dich alle Stund:
Lauffe nit wie ein Hund /
Wenig eß dein Mund.

b *Ovid. l. 1. de Ponto eleg. 6. initio.*

fluere: ita Medicorum senatus jubet. Exercitia violenta minùs sunt salubria. Tertium Modico cibo utere. Hoc ultimum optimum. De hoc superiori capite differi cœptum: allatas rationes nunc aliis firmabimus, ut nemini non constet verissimè dictum; *Est sanitatis mater Abstinentia.*

§. I.

Ad Siracidæ testimonium, ad geminæ rationis firmamentum accedunt effata omnium sapientum. Ego hîc more meo non colligam, sed seligam. Hippocrates Cous, Medicorum facilè princeps, in Macedonia sub rege Perdiccâ vixit, ad annum ætatis centesimum quartum pervenit, innumera scripsit, in illius libros Galenus Syllabum alphabeti ordine confecit, scripta illius omnia Basileæ, Venetiis, Lugduni, edita sunt Anno 1538. & 1544 & 1552. & 1580. & 1582. Hîc ille tantus vir tuendæ valetudinis triplex documentum tradidit. I. Bene se habere ad labores. II. Corpus cibis nō satiare. III. Conservare seminis substantiam. Hi ista sunt affinia ejusdem Hippocratis scita. Nam pura corpora quantò plus nutries, tantò plus lædes. Ubi cibus præter naturam plus ingestus est, hic morbum facit. Corporibus carnes habentibus humidas famem adhi

a *Vixit Hippocrates anno mundi 3573. avi Socratis, Parmenionis, Sophoclis; ante Christum natum quadringentis octoginta annis.*

dhibere convenit *a*. Reverà Hippocrati emperantia eſt medicinarum omnium raſtantiſſima, & ipſiſſima ſanitatis mater. ed antiquiſſimo è recentioribus unum al- erúmve ſubjungamus: Caſtor Durantes obiliſſimus ab Italiâ medicus phaſianum t alitem laudatiſſimæ carnis, ſucci optimi, xcrementi pauciſſimi præ omnibus edu- is commendans: Si tamen, inquit, plus quo comedas, nocet *b*, & podagræ fluxio- es movet. Ut ergo non noceat, minus omede, & partem ægroto pauperi mitte *c*. Certiſſimum; alimenti vel optimi moles mmoderata rectè confici non poteſt: cor- us ea prægravat, & ſomnolentum, pigrum, iticuloſum reddit: innumera ſequuntur in- ommoda.

Hæc celeberrimus Medicus Joannes Ja- obus Weckerus compendio percenſens: Multa alimenta, inquit, quamvis ſint opti- ni & plurimi ſucci, frigidos tamen mor- os excitabunt. Eſt enim immodica reple- io tam cibi quàm potiùs omnino pernicio- a. Quamplurimi namque homines reple- ione nimiâ interiêre. Alimentorum enim bundantia eo pacto naturalem noſtri cor- oris calorem ſuffocat, quo magna ligno- um ſtrues incenſum ignem; & olei plus quàm par ſit, lucernæ & lampadis flam- mam extinguit. Ideóque ejuſcemodi victûs

E immo-

a *Hippocrates ſect. 2. Aphoriſmo 10 & aphor. 17. & ſect. 7. aphor. 67.* b Zuil iſt uns gſund. c *Durantes in Theſauro ſanitatis, de bonis, & vitiis alimentorum c. de Phaſiano.*

immoderatus cruditates generat, Stomachi dolores procreat, Ructus commovet, Jecur & Lienem obstruit, Compagines afficit, Calculum in renibus cogit, Melancholicos morbos efficit, Ægritudines pituitosas parit, Malos abscessus colligit, Nauseam inducit, Ventriculi & illorum profluvia excitat, Intellectum & reliquas animales facultates destruit, Colicam facit, Humores omnes corrumpit. En Lernam malorum *a*. Verùm in hæc mala omnia non præstantissimum tantùm, sed & tutissimum est remedium Abstinentia & jejunium.

Carolus Piso Lotharingus, Henrici II. Ducis medicus, erudito scripto de morbo Arthritidis curando *b* differens: Odium, inquit, illi esse debet cum fructibus omnibus: In victu, & præsertim potu, parcissimus sit: Cena sæpiùs abstineat. En antiquissimi & recentissimi è doctis hoc ipsum voce unâ testantur: Qui abstinens est, adjiciet vitam.

Est sanitatis mater Abstinentia.

Quòd autem medicis hac in re jure merito credendum sit, oratorem aureum habemus testem. Chrysostomus summis encomiis jejunium extollens: Magis autem, inquit, si rem diligentiùs volueris intueri, & sanitatis bonæque habitudinis patrem invenies. Atque si meis sermonibus derogas fidem, de his filios medicorum percunctare; ipsique

a *VVeckerus, qui utriusque Medicinæ Syntaxes scripsit, l. 1. parte 3. mihi pag. 114.*

b *Pag. 373. editionis meæ.*

: eadem manifestiùs explicabunt, qui
stinentiam, Matrem sanitatis appel-
t *a*.
Non hîc cum Hebræo Pontifice excla-
m. Quid egemus testibus? ipsi audi-
. Hinc rectè concludimus. Si quis me-
riâ calleret, quidquid Hippocrates, quid-
id Galenus & Avicenna, ceterique ab
peritiores medici omnes scripserunt, si
is herbarum, lapidum, liquorum vires
ctè nosset; ei nihilominus abstinentiæ
us multò plus prodesset ad valetudinem
vitam propagandam, quàm omnis illa
ntia jejunii & abstinentiæ viribus desti-
a. O bone Deus, quàm multis ægroto-
n milibus longe consultius foret, pa-
n comesse, vel etiam dies totos à cibo
nperare, potum non haurire, sed lentissi-
sorbillare, quàm tot catapotia glutire,
lambere syrupos, tot pharmaca, & pæne
a exhaurire pharmacopolia! Quantos
ipse novi, qui ejuscemodi eruditâ phar-
corum repetitione seipsos placidissimè
iderunt: qui, si biduum triduúmve ine-
se macerare sustinuissent, sanitatem in-
ram, rem omnem restituissent.
ervire ventri, morbus est gravissimus.
l nos licet amantes vitæ, nonnunquam
ri malumus quàm esurire. Italos medi-
summè laudo, qui hercle sapienter
rbos omnes aggrediuntur inediâ. Hac
apultâ in hunc hostem pugnant. Sapien-
imè, Cùm enim omnis ferè morbus ori-
E 2 ginem

a *Chrys. tom. 5. hom. 1. de Pœnit. m. p. 716.*

ginem trahat à repletione aut intemperie recte omnis morbi curatio exordium su mit ab inediâ & temperantiâ Qui abstinens est, adjiciet vitam : Est sanitatis mate Abstinentia.

Corpore esse vis robusto? victu simplici uti-
ter a.

a *Trochaic. vet.*

§. II.

Ad sapientum effata, addo exempla doctissimorum hominum perinde atque sanctissimorum. Verùm nimis prolixum cen seam, narrationem hîc ordiri de iis, qui abstinentiâ rigidâ, jejuniis multis & conti nuis produxerunt vitam ad octogesimum nonagesimum, centesimum annum & ul trà. Nominemus pauculos, etiam è summi fastigiis. Aurelianus Imperator sexagint sex annis vixit, nullum umquam pharma cum sumpsit, nec venam incidi passus es ut suprà demonstratum, sed ei loco phar macorum omnium fuit, quotidie horar unam obambulare, quot mensibus dier totum cibo potúque penitus abstiner Augustus Cæsar ipsis quinquaginta se annis Imperatorem egit Romanum, ann ætatis septuagesimo septimo defunctus, & tamen, quod Suetonius testatur, cibi min mi, & vini parcissimus fuit. Plato ann octoginta vixit sobriè prandendo, num quam cenando. Hermodicus fractis plan viribus, & à phthisi graviter infestatus, so bri

iâ diætâ centeſimum annum, Democritus
: Hippocrates centeſimum quintum an-
um attigerunt victûs parſimoniâ.

Hos multùm ſuperârunt à Chriſtianâ
ligione ac virtute nobiliſſimi. Hilarion
ſi naturâ tener, etſi annis plurimis num-
uam pranderit, etſi quotidie ſolam cenu-
m eámque tenuiſſimam ſumpſerit, ad
nnum tamen octogeſimum quartum vi-
endo pervenit. Eamdem ferè metam vitæ
ontigerunt Auguſtinus & Hieronymus.
aphnutius, Macarius, Franciſcus de Paulâ
nnos nonaginta nati obierunt. Antonius
d annum vitæ centeſimum, Udalricus Pa-
avinus Epiſcopus ad centeſimum quin-
um pervixit. Simeon Stylites centum &
ecem. Paulus I. centum & tredecim *a*, Ar-
enius & Romualdus centum & viginti an-
is inter vivos egerunt, rigidiſſimis, perpe-
uis jejuniis. Ceſſo recitare illuſtria nomi-
a; neque hic catalogum texam. Hoc ali-
i *b* explicatiùs docemus. Non ſatis exem-
lorum? Quid egemus teſtibus?

Hic edones & gulones, & manducones
mnes amiciſſime interrogo, quâ ratione
Hippocrates annum centeſimum quintum
Galenus centeſimum vigeſimum *c* vitæ ſit
aſſecutus? Num epulando & potitando,
an potiùs abſtinendo & jejunando? Je-
E 3 junâ-

a *Alii aiunt, quindecim.*
b *Vide partem* 1. *Roſarum, roſâ* 11. *§.* 4.
c *Aut ut alii, centeſimum quadrageſimum. Vel, ut aliquibus placet, ſeptuageſimum tantùm ætatis annum attigit.*

junârunt reverâ ſtrenuè. De Galeno con ſtat, eum nil crudi, nil fructuum aut po morum comediſſe, de mensâ ſemper ſurre xiſſe non expleta fame, quod divus Hiero nymus triduano jejunio præponit. Hippo crates præceptionum ſuarum obſervantiſ ſimus, abſtinentiâ incredibili ad illud æv pertigit. Atque hi jejunârunt non Chriſto non cælo, ſed valetudini & vitæ productio ri. Zeno Citticus, Suidâ teſte, obiit nonage narius, cibo ſubinde adeò abſtinens, dum inediâ deficeret. Hinc vetus illud verbum Zenone continentior. Obiit morborum expers, & ſanus perpetuò propter ſummam victûs frugalitatem & parſimoniam *a*.

Sapiens & divinus Plato ad Dionis cog natos, teſte Tullio *b*, epiſtolium ſcripſit cui verba hæc inſeruit: Nullo modo placui bis in die ſaturum fieri. Hinc Timotheus Platonis amicus dicere ſolebat: Cenare apud Platonem adeò non offendit valetu dinem, ut quis altero etiam die apud eum dem poſſit convivam agere, interim nec caput nec ſtomachum ſentiat gravatiorem. Hæc ſapientum erat cena, eáque de die unica, quæ nec ſomnum nec antelucana ſtudia impediret.

Nec aliter Maſiniſſa Rex Numidiæ vitam inſtituit, qui ſemel dumtaxat de die comedit, idque ſine condimentis & pulmentis, quod etiam nonagenarius obſervavit: &, quod Frontinus memorat, plerum-
que

a *Suidas mihi pag. 366.*
b *Cic. l. ult. Tuſcul. quaſt.*

que stans aut obambulans in castris ante tabernaculum prandere solitus est *a*. Haud aliter Rex Ponti Mithriades jam senex ad sumendum cibum non accubuit, nec assedit, sed stetit, hac ipsâ statione testatus, se id obiter ac breviter facturum, quod plurimi ad prolixas horas facerent summâ industriâ.

a *Frontin. l.* 4. *Stratag. c.* 3.

§. III.

Hic forsan obducas: Hæc olim facta jam pervetustæ veritatis sunt: deinde in regionibus alio sole calentibus, ubi aura salubrior, cibatus longè alius & præstantior. Nos aquilonem habitamus, & frigidam Germaniam: quid miri nos illis esse paullulùm voraciores? Audio. Ergo ad nostrum ævum, & ad homines nobis non ignotos veniamus.

Ante annos non multos Ludovicus Cornarus Venetus ad annum pæne centesimum sanus, valens ac vegetus, ætatem duxit hac diætâ. Per annos plurimos die solido ultra offulam *a*, panis frustillum, & ovum unicum, nil edulii libavit, seu quod idem est, ad dimensum quotidie vixit duodecim cibi unciis, in potum ultra uncias quatuordecim non admisit, seu quartam partem è mensurâ vini. Hac tam constanti & sobriâ vivendi ratione id assecutus est, ut anno ętatis octogesimo sanissimus, & velut

Süpplein oder Menestertein.

juvenis ad omne corporis exercitium esset vegetissimus; anno nonagesimo quinto publicis typis mandanda scripsit etiam tunc vivacissimus senex.

Reverà vires abstinentiæ nec capimus, nec credimus, sed nec eas experiri audemus, animalia in nostram perniciem tam timida quàm voracia. Sed frustra ego sim, & risui me propinem, si his talibus persuadere velim, ut cibum ad dimensum capiant, & solis in diem duodecim unciis victitent, potum ad libellam unciarum quatuordecim examinent: Non hoc ago, sed virtutem ac vim jejunii explicare cogito.

In quem finem illud testimonii non omiserim. Vir summæ auctoritatis & illustrissimi nominis mihi fassus est, se in Italiâ graviter febriisse: singulis verò diebus & quidem totis non nisi offulam unam è pane *a*, medicorum jussu in corporis refectionem accepisse; cùm lautissimè haberetur, ovum unicum accessisse. Ita intra dies quatuordecim febris omnis evanuit, nullis aliis pharmacis, quàm fame, admotis. Famem recusat tolerare febris; nam potiùs hospitium suum deserit, quàm ut esurire discat.

Idem asseruit de seipso vir illustris & perquam eruditus, è cujus ore hoc testimonium excepi: Maligna me febris, ajebat, terribili assultu invaserat, & videbatur captivum suum miserè ac diu vexatura. Ego salubrioris consilii certus in famem obstinavi, & triduo toto non tantum comedi, quan-

a *Una panada*, Brodtsüpplein/ *panatella*.

uantum modica ſcutella contineat. Ita ebri nervos omnes incidi. Nam illa elapſo oc triduo velut umbra fugax evanuit. Hinc rs medicinæ in Italiâ, ut dixi, omnes omnino morbos rectiſſimè adoritur fame ac nediâ. Ævo Neronis medicus fuit, cui nonen Theſſalus, hic ægris omnibus initio morbi triduanam inediam indixit. Rectè ac alubriter. Sed ô quanti ſunt, qui ægrotare mallent quàm ita revaleſcere!

Addo firmandis jam dictis. Plurimos ego ipſe novi, qui ad octogeſimum, nonageſimum & plures annos produxerunt vitam, de quibus omnibus rectè dicitur illud: Si eis longior fuiſſet menſa, brevior fuiſſet vita. Longiorem appello menſam, quæ ad lubitum appetentiæ cibum potúmque ingerit, quæ invitatiunculas ab bibendum crebriores habet, ubi eſtur & bibitur, quantum ſatis eſt. & plus quàm ſatis eſt. Hæc menſam quidem longam, ſed brevem faciunt vitam.

Ante annos non multos, quod recentiſſimè memini, vir primi nominis, qui ad omnes, putem, Europæ principes Legatus ab Imperatore miſſus, demum ſanctioribus conſiliis in animum inductis, in minimam Societatem JESV cooptatus eſt, ſed hoſpitem ſecum adduxit infeſtam podagram, quod unum pæne à religioſo vitæ genere abſterruerat. Sed ubi unum alterúmve annum inter religioſos homines brevi menſâ, tenui ſalino, juſculis & oluſculis cœpit vivere, delicata podagra tam curti victûs impatiens

patiens valedixit, aut si rediit, quasi furtivè ac vellicatim id fecit. Dum hæc chartis mandarem, etiamnum Romæ vixit vir iste religiosus, mihi familiarissimè notus, cujus & litteras est monstrare. Nimirum febris & podagra, sed & omnes morbi aliò migrare malunt, & procul exulare, quàm inediam tolerare. Confirmo dicta.

§. IV.

Ludovicus Granatensis apprimè pius & disertus scriptor, libro quem Devotioni consecravit a, rem mirissimam simul & testatissimam enarrans: Dum hæc scribo, inquit, vir quidam in Italiâ chiragrâ & podagrâ bis térque miser, nam & cęterorum omnium membrorum usu destitutus erat. Hic ab insidiatore hoste loco tutiore deprehensus in turrim abreptus est. In hoc carcere victus illi quotidianus fuit parcissima panis buccella, & aliquid tepidæ fœtentis aquæ. En omnis mensæ apparatus, panis arctus & aqua brevis b. Quatuor annos his lautitiis vixit. Mutatis demum rebus ex alto ergastulo emissus est sanus, integer, sospes, vegetus, sine chiragrâ & podagrâ, colore vultûs commendabili. Vivit etiámnum, teste Granatensi, vir iste qui turri & fami summas agit gratias, insuper flexis genibus, quotidianis precibus Deo supplicat pro illius incolumitate, qui sese in latebras sibi tam salutares conjecerat. Num ista credimus?

a *Mihi pag.* 498. b *Is. c.* 30. *v.* 20.

mus? Vix dubito. At interim bonum eſt re ſuâ ventrem non fraudare, ſuave eſt bene paſci, largiter obbibere. Quid hîc aliud vociferer? Ite domum ſaturæ, ite capellæ, ite; cuticulam mulcete, & curate, ut vobis bene ſit, quidquid denique ſequatur morbi, quidquid ab æternitate immineat ſupplicii. Bonum eſt bene paſci, bonum eſt non eſurire, bonum eſt inediam omni acceſſu prohibere.

Obſecro te, mi Lector, Gymnaſium Patientiæ adi, & Pechium podagricum inſpice, qui annis novemdecim ſpecu abditus pane ſolo & fonte vixit, ſed podagram omnem ſic abſterſit, ut ea in totam reliquam vitam manſerit expulſa a.

Atque hæc, quæ narravimus, nil ſupra naturæ vires poſtulant. Si Danieles, ſi Ananiam & Azariam, ſi Miſaëlem, ſi ſimiles in exemplum abſtinentię traxiſſem, eſſet nonnemo, qui clamaret: Hæc naturalia non ſunt, hæc humanas vires excedunt.

Hoc igitur agamus; Vos ipſi, qui hæc legitis, homines vobis ſeligite notiſſimos, qui cibo potúque, qui omni cupediarum genere abundant, qui delicatè comedunt & copiosè, qui nihil famis tolerant, quibus ſitire nefas eſt, hos ipſos inſpicite. Ah, quàm pauci horum ad ſeptuageſimum, quàm longè pauciores ad octogeſimum annum ætatem extrahunt? Labores iis vitam non rapiunt; edunt bene, veſtiuntur commode, habitant laxè, cubant molliter, dormiunt

a *Gymnaſium Patientiæ parte 2. c. 2. §. 3.*

ſatis, vix quidquam laborant, recreationibus vacant perpetuis, & tamen rariſſimè ſunt longævi. Contra verò tot millia pauperum, qui parcè comedunt, malè veſtiuntur, anguſtè habitant, ſtrato jacent rigido, non ſatis dormiunt, in continuis laboribus ſunt, procul omni recreatione agunt; & licet quotidianis ſudoribus ac jejuniis videantur exhauſti, tamen ſępiſſimè ad octogeſimum, nonageſimum, centeſimum, annum, & ultra perveniunt. a

a Vberal vil alte Spitaler/ vil alte Bettler/ gar vil alte Bawrsleut/ aber wenig alte Edelleut/ Freyherzen/ Grafen/ ꝛc.

§. V.

Abſtinentia medicina omnium tutiſſima. Subinde quæſtio grandis naſcitur: Quid ſit *medicè vivere*? Ad quæſtionem non illepida ſuppetit narratiuncula: Pyrrhiniculus Vaſco iter fecit peregrè. Hunc ſerus veſper fatigatum ab tabernam inopem deduxit. Appoſita eſt cenula, ſed omni ex parte olitoria, meris herbis compoſita. Cui tamen vinum additum, ſed dilutiſſimum, & à quo nulla ſanè intemperies cerebro metuenda. Ita cibus, panis, potus, omnia quàm parciſſimè ſubminiſtrata. Ubi finem habuit hæc cena, quæ pæne principio caruit, ingenioſus diverſitor cauponem ad ſe accerſens: Obſecro te, inquit, medicum mihi voca. Mox caupo: Ecquid ma-

um, inquit, in agresti viculo poscis medicum? Hoc genus hominum nobis hîc ignotum. Cui subridens hospes: Num, ô bone, te ipsum ignoras? Cenam mihi planè medicam apposuisti. Agnosco valetudini eâ re insigniter consultum. Ut igitur merces operæ respondeat, cape medici non cauponis pretium a.

Mensa sobria, medicina omnium præstantissima. Hoc omnino medicè est vivere. Quâ in re nonnumquam belluæ plus quàm homo sapiunt. Serpens cùm senectus gravior obrepit, ut vetustam pellem exuat, diebus pluribus jejunat. Leo & lupus nimiùm saturi, ut morbum caveant, medicè vivunt, vix quidquam gustant. Ita vel à brutis animantibus humana eruditur gula. O gula vitiorum janua, Adami ruina, valetudinis fovea, vitæ rapina, Esau præcipitium, Israëlitarum interitus, mortalium violenta & sæva nimis domina! Jure indignatur Satyricus:

—— quanta est gula, quæ sibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum!
Pœna tamen præsens, cùm tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pavonem in balnea portas.
Hinc subitæ mortes; atque intestata senectus b.

Quasi verò, inquit, non satis possit farciri

E 7 ven-

a *Adrianus Barlandus in dialogis, de inferioris Germaniæ oppidis.*

b *Juvenal. sat. 1. v. 140.*

venter, nisi apri mensis inferantur integri a. Hoc tamen boni habet gula, præsentem secum adducit pœnam. Cùm cibi plùs æquo ingeruntur, remanent crudi & indigesti. Ita stomachus nimiùm fartus pavonum, gallinarum, caponum, anatum, aliarúmque avium cupedias nondum digestas ad balnea b, ad sphæristerium, aut etiam ad lectum c defert. Hinc variæ cruditates, hinc frequentes morbi, hinc properatæ mortes. Horum omnium malorum una epularum ingurgitatio est caussa.

Ergo, si abigendus sit canis, ostendendus ei lapis; si despumet olla, subtrahendus ignis; si recalcitret equus, minuendus ei pastus; si malè obtemperet caro, edomanda est jejuniis.

Ecquid ampliùs egemus testibus? Qui abstinens est, adjiciet vitam: Est sanitatis mater Abstinentia. Quid ergo formidamus famem exiguam, qui cenam adituri sumus æternam? Quid jejunia horremus, qui deliciis pascemur immortalibus? Satiabimur, cùm apparuerit gloria Domini.

C A-

a *Primus id ausus est P. Servilius Rullus. Plin. l. 8. nat. hist. c. 51.*

b *Persius sat. 3. Turgidus hic epulis atque albo ventre lavatur.*

c *A cibo statim exerceri aut cubitum ire, singulariter noxium.*

CAPVT VI.

Iejunium nobile ac Spartanum omnis cibi condimentum.

ANNÆVS Seneca eruditionis princeps, idea morum nobilissima, non solùm alios abstinere docuit, sed & ipse abstinuit, & longè severiùs quàm docendo suasit. Habuit Seneca inter amicos hominem opulentum & delicatum, Equitem Romanum Lucilium, ad quem pleráſque omnes epistolarum misit. Huic viro abstinentiam sæpiùs inculcans: Tecum ipse dispicias, inquit, quid sit necessarium, quid supervacuum Præceptio prorsus aurea: Necessitatem attendere, non voluptatem. Si legem hanc orbis servaret, nemini deesset quod sufficeret. Sed efficaciùs monens, imò & pręcipiens Seneca: Ceterùm, inquit, adeò mihi placet tentare animi tui firmitatem, ut ex præcepto magnorum virorum tibi quoque præcipiam: Interponas aliquot dies, quibus contentus minimo ac vilissimo cibo, durâ atque horridâ veste, dicas tibi: Hoc est, quod timebatur? Hoc secuti sunt, qui omnibus mensibus paupertatem imitati, ne umquam expavescerent, quod sæpe didicissent. Hoc triduo & quatriduo fer, interdum pluribus diebus, ut non lusus sit, sed experimentum. Tunc mihi crede, Lucili,

Lucili, exultabis dupondio ſatur *a*. Non eſt tamen, quare tu multum tibi facere videaris: facies enim quod multa millia ſervorum, multa millia pauperum faciunt. Illo nomine te ſuſpice, quod facies non coactus. Tam facile tibi erit illud pati ſemper, quàm aliquando experiri *b*. Habeamus aquam, habeamus polentam, & Jovi ipſi de felicitate controverſiam faciamus *c*.

An non Seneca jejuniorum & famis encomiaſtes *d*, qui ſuis auditoribus panem atrum ſobriámque hydriam commendans: Quid magni eſt, inquit, mi Lucili, ſi oſtrea & boletos, ſi perdices & capos, ſi meleagridas & phaſianos, ſi teſtudines peltatas, ſi Caſtorum caudas, ſi urſorum ungulas, ſi cerebrum Jovis non deſideres? Tunc mihi rem magnam feceris, ſi panem nigrum ac ſordidum non rejeceris, ſi tibi ipſe perſuaſeris, herbas & olera non pecori ſolùm creſcere, ſed & homini, ſi denique parvo contentus eſſe didiceris. Temperantiam, quam docuit Annæus, exercuit.

Ælianus refert Epicurum Gargettium dicere ſolitum: Nihil ei ſatis eſt, cui parum non eſt ſatis *e*: Si mihi ſit offula, ſi ſit hydriola, vel ipſum cælum provocem contrà, vel ipſi Jovi inſultem *f*. Hunc abſtinentiæ &

inediæ

a *Duobus aſſibus, non totis duobus cruciferis.*
b *Seneca epiſt.* 18. *mihi p.* 417. *ante med.*
c *Seneca epiſt.* 110. *mihi pag.* 641.
d Ein rechter Faſtenprediger.
e *Vel; cui pauca non ſufficiunt.*
f *Ælian, l.* 4. *Var. hiſt. c.* 13. *mihi p.* 153.

iediæ amorem philosophis sola persuasit itio. Nos fundamentis firmioribus nitimur & sanctioribus. Et hactenus quidem isseruimus, jejunium valetudinis unicum & princeps esse præsidium, jejunium pharnacorum omnium esse pharmacum. Nos ontrà objicimus; sit sanè pharmacum, sed em quàm amarum est & acerbum! Huic objectioni respondendum. Ajo igitur: *Jejunium ciborum omnium condimentum est.* Atque de hoc porrò loquemur.

§. I.

Nec rationum numero, nec testium hîc opus est; experientia mille testes, mille rationes. Exempli gratiâ, qui sabbato cenam omittit, ei Dominico die cibus incredibiliter sapit: si pridie lautiùs cenasset, voluptas illa neutiquam tam suavis accideret. Suave cibi condimentum est jejunium.

Illud tamen hîc observandum: Qui post severius aut diuturnius jejunium in ventre lupum gerit, & ardenter esurit, attendat ne præcipitet, sed lentiùs edat, alioqui noxam incurret: quod jam suprà monuimus. Ideo qui mugientem sentit stomachum, sibi ipse dicat: Heus lentè, ne propera, ne tuburcinare, ne præcipita; cibus tibi non rapietur: quæso te, non raptim; non cursim edas, sicut canis è Nilo bibit. Tantò tibi magis conducent cibi, tantóque sapient meliùs, quantò comederis lentiùs. Heus lentè, lentè.

Ita

Ita suaviter comeditur & salubriter. Salubrem efficit cibum, rectè illum mandere ac commolere; suavem reddit, cenâ sæpiùs abstinere. Nam quod veteri verbo dicimus: Esurienti sapit mel. Nec mellita tantùm esurientis palato grata sunt, sed & panis avenaceus cibum inhianti jucundior est, quàm homini jam saturo artolagana, panis saccarites, scitamenta mellita, nebulæ dulciariæ, tragemata selectissima *a*. Fames & jejunium cibi condimentum suavissimum.

Deinde philosophia nos docet, omne quod recipitur, per modum recipientis recipi. Explico dictum, Ægroto proponuntur fercula delicata, optimè cocta, saporis eximii, primæ commendationis, cupediæ selectæ vel ipsis superis non fastidiendæ; non tamen sapiunt ægroto, nauseat illas, rejicit, & vel libare oculis recusat. Cur obsecro? Fauces, lingua, gustatus ægri corruptus & succo pessimo infectus est. Hinc nihil sapit. En, minimè deliciæ, sed modus recipientis deest, hinc oblatos cibos æger fastidit & amovet. Contrà lignarius aut ferrarius faber, valens operarius, offam exoculatam, olus confectum, avenam coctam, tucetum crassum, artobamma cerasinum, avidè nec sine voluptate comedit, scutellas digito everrit, quem lambit, & pæne prærodit; hoc unum deesse cibo videtur, quòd pluribus ægrè sufficiat. Voluptas igitur non tam in cibo & potu, quàm in eo faucium loco est,

a Ayrbretzlein / Zuckerbrodt / Martzepan / &c.

eſt, quem tranſit cibus & potus. Et hac ſolâ ratione verum cenſeo effatum: Quod ſapit, nutrit. Ceteroqui in mille aliis falſiſſimum eſt. Innumera ſunt, quæ ſapiant, ſed non ſolum non nutriant, ſed etiam inquinent & perdant.

Sed vîdete hîc ſapientiſſimam Dei providentiam, quæ ſinceriorem edendi voluptatem poſuit in fame, abſtinentiâ, & jejunio. Hinc effatum Salomonis: Anima ſaturata calcabit favum: & anima eſuriens amarum pro dulci ſumet *a*. Homo ſatur non ſolùm nauſeat, ſed & calcat delicias. Exemplo id declaremus.

a *Prov. c. 27. v. 7.*

§. II.

Memini, cùm ante annos complures in patriciâ domo rideret Hymenæus nuptiali convivio, & omnia plauſibus exſonarent; hîc nemo domeſticorum non epulis fartus largiter vino maduit. Inter domeſticos ancillarum una neſcio quid faſtidii oſtendebat, dentibus & manu feriantibus. Juſſa ferculis appoſitis non parcere, hilariùs die geniali comeſſe; ſed illa excuſans negavit quidquam appetere. Interrogata quid demum edulii præ ceteris mallet, aut quid ſecundæ menſæ vellet? Hoc, inquit, mihi jucundum foret, menſam cum diſcis evertere. Ita prorſus anima ſaturata calcat favum, mel deſipit muri melle diſtento *a*. Haud aliter

a Wann die Mauß voll iſt/ ſo iſt das Hönig bitter.

aliter nos, cùm saturi sumus, loquimur. Est qui dicat: Vellem hunc cibum numquam libassem, vellem parciùs bibissem, vellem ingesta omnia viam per os relegerent. Ita favum calcamus, cùm cibis oppleti sumus. Jejunium cibi condimentum optimum.

Voluptas igitur in ore, & in meliori dispositione organorum, non in cibo, non in coci manu sita est: non refert quale sit opsonium, vel quâ arte, quo cocabo coquatur, sed quibus faucibus, quo palato recipiatur. Hinc laboratori panis ater, & olus insulsum plus sapit, quàm homini otioso & deliciis farto gallina vel capus altilis lacte & similâ saginatus. Quando enim non laborat, nec famem expectat. Quantò major edendi necessitas, tantò major voluptas. Hoc in ipsis etiam summatibus est videre.

Darius Rex Persarum ab Alexandro Macedone prælio victus & fugatus, maximam è fugâ sitim contraxerat. Hinc aquam turbidam in galeâ propinatam tantâ voluptate bibit, ut fassus sit, se omni vitâ suaviùs numquam bibisse. Quia scilicet, Cicerone teste, numquam sitiens bibit a.

Rex Artaxerxes, ut Plutarchus memorat, cùm in præcipiti fugâ commeatum omnem perdidisset, panem hordeaceum, & aridas ficus pauculas appetentiâ tantâ comedit, ut diceret: Dii boni, cujusmodi voluptatis huc usque inexpertus fui? Quia scilicet numquam esuriens comedit.

Rex Ptolemæus longis itineribus Ægy-

ptum

a *Cic. l. ult. Tuscul. quæst.*

tum peragrans in pauperem casam diver-
ere coactus est. Hîc panis niger & crassus
ı cenæ caput appositus. Rex avidè com-
dens: Numquam, ait, suaviorem cibum
ampsi. Fames scilicet & jejunium cibi con-
imentum est suavissimum.

Dionysius Siciliæ tyrannus cocum ad se
ccersens graviùs stomachari cœpit, quòd
n pridianâ cenâ vix ulli missus sapuissent,
tique cocorum negligentiâ id accidisse.
Cocus non sine sale ingeniosus: Si fas
conjectare, inquit, optime regum, facilè
addivinaverim, quid defuerit: aromata, ni
fallor, desiderata sunt. Quid ais? inquit
rex, num culina nostra non satis habet aro-
matum? Sanè, ait cocus, non satis aroma-
tum Spartanorum. Aromata Spartana sunt,
Labor & Fames. Nam Spartani non priùs
accumbunt, quàm laboraverint & esuri-
re cœperint. Hinc illud Græcorum: Fa-
mes præter seipsam alia quoque reddit dul-
cia. Ergo Spartana Hispaniarum, India-
rum, & Sinarum aromata omnia longè
præcellunt.

§. III.

In Sueviæ cœnobio notissimo Abbas ad
se cocum in simili caussâ evocans: Heus,
inquit, magister Jane, querelæ de te graves
sparguntur. Neque unus tantùm è meo fa-
mulitio affirmat cibos negligentiùs paratos
mensæ inferri, cùm tamen in culinâ nec
adipis, nec farinæ, nec aromatis ulla sit
penu-

penuria. Hîc cocus simplici animositate. Admodum Reverende Domine, inquit, licétne loqui? Licet; loquere, ait Antistes. Mox Janus Magister: Quid multis hîc opus? ait, isti queruli nebulones nimiùm sunt saturi: esuriant, & aliter sentient. Nimirum ubi Spartana desunt aromata, ibi omnis cibo deest gratia. Hinc illi opulenti & fastidiosi homines, qui plerumque prandium cenámque adeunt velut jam pransi & cenati, tot gulæ irritamentis egent, adsint necesse est oliva, capparis, sinapi, embamma, oxygarum, intinctus, diversi generis acetum; tot insuper condimentis, tot jusculis, tot scitamentis, tot sorbitiunculis est opus ad proritandum os, ut denique famis aliquid sentiat, quæ cibum per guttur artificio deceptum trajiciat a.

Turpissimum est ventris sui mensuram non nosse.

Ideo Diogenes: Quàm multis, inquit, non indigeo! Spartano aromate abundabat, famem in promptu habebat. Socrates ab eâdem re dives dicere solebat: Optimum condimentum Fames. Hinc illi gelida fontana in majoribus deliciis fuit, quàm aliis vinum Thasium aut Falernum; Socratici potûs condimentum fuerat sitis. Hinc adagium natum Latinis: Fami, crudæ fabæ saccharum sapiunt. Piper, cariophyllum, zingiber, nux odorata, unguentaria, cinnamum, melioris notæ sunt aromata: super omnia jejunium & abstinentia.

Philo-

a Damit man die Speiß nein närle.

Philosophos veteres rectè hac de re sen-
se Ammianus Marcellinus testis acce-
ns: Constantinus Imperator, inquit, pu-
icè numquam excreavit, numquam nares
nunxit. Hic à Persarum exercitu cæsus &
fugam actus, ab anu panis fragmen ac-
pit, quod tragemata & bellaria omnia
perare visum. In promptu caussa; num-
iam sic esuriit.

Theodosius Imperator in venatum pro-
ctus, cùm famulitium Palatinum huc il-
c sparsum animadverteret, venatoriæ fa-
gationi se subducens, ad monachi tugu-
ım divertit hospes ignotus. Monachus
ulta satagens sui penoris promus con-
ıs, ut apponeret quidquid domus pre-
osi conderet, panem aceto atque oleo
aceratum mensæ intulit adjunctâ hydriâ.
uries & æstus Cæsarem fecère avidum.
omedit igitur bibitque largiùs. Fame si-
que sedatâ Theodosius: Verè, inquit, af-
rmo tibi, Pater, numquam me in palatio
eo tantâ cum voluptate sumpsisse cibum.
ondimentum cibi suavissimum, fames &
junium.

Sed hujus assertionis testem sisto, cui ne-
no facilè contradixerit. Hebræus Psaltes
e penore cælesti disserens: Cibavit eos,
nquit, ex adipe frument, & de petrâ mel-
: saturavit eos *a*. Num mella stillarunt è
upe? Nusquam id affirmat sacra pagina.
Jam è petrâ Moses solam eduxit aquam;
e scaturigine melleâ, mentio nulla. Aqua
fluxit

a *Psal.* 80. v. 17.

fluxit è silice, sed quia fatigatis & siti confectis hæc aqua opportunissimè scaturiit, ideo hæc merum mel, Falernum merum videbatur. Aromata Spartana nobilissima. Jejunium cibi condimentum optimum: aqua recens in siti potus gratissimus.

§. IV.

Nec tantùm cibi, sed & somni condimentum est jejunium. Id quidem non negaverim, homines naturæ calidioris, si dormiant incenati, plerumquè pejùs dormire, his tamen jejunium non penitus fugiendum, sed mitigatius assumendum: edant aliquid, bibant aliquid, sed parte notabili minùs quàm aliàs edissent aut bibissent, & non tantùm somno non carebunt, sed eum multò tranquilliorem habebunt. At verò illi, qui naturæ sunt humidioris, nec viscerum æstu laborant, his jejunium somnos conciliabit quietissimos. Optimè Basilius: Gravatus venter, inquit, non solùm ad cursum, sed etiam ad somnum ineptus est. Nec mirum: In hominis adeò saturati ventre quatuor elementa digladiantur: hinc turbatior somnus aut insomnia. Alii qui aut modicè cenant, aut, si copiosiùs, urgente fame cenant, ii suaviter dormiunt. Quod Ecclesiastes apertè asserens: Dulcis est, inquit, somnus operanti, sive parum, sive multum comedat: saturitas autem divitis non sinit eum dormire a. Quod confirmans Siracides:

a *Eccles. c. 5. v. 11.*

;ides: Quàm sufficiens est, inquit, homi- eruditô vinum exiguum *a*! & in dor- endo non laborabis ab illo, & non sen- s dolorem. Somnus sanitatis in homine rco; dormiet usque in mane, & anima il- s cum ipso delectabitur *b*. Uti citharœ- s, qui chelyn aut testudinem habet digi- suis bellissimè respondentem, eâ pluri- ùm delectatur: contrà si instrumentum ud musicum tractatu sit inhabile, si fi- s discordent, si collum gracile nimis, si nter nimis sit crassus, fidicen animum jicit tractandi fides: ita spiritus in homi- cùm corpus habitat sobrium, leve, cibis on oppletum, agile, paratum, promptúm- ie, eò multùm oblectatur, at verò si nan- scatur corpus intemperans, madidum, ave, escis infertum, flaccidum, somnicu- sum, vehementer affligitur: hîc labor nnis molestus, cena non suavis, somnus on placidus est; hîc turbata omnia.

Novi ego homines religiosos, quibus pissimè cenula est, postquam non lavan- r manus, qui ab horâ noctis nonâ usque l quartam matutinam, quâ surgendum, no latere, uno eodémque tenore, sopore umquam interrupto dormiunt suavissi- è *c*, & anima cum ipsis delectatur, & ju- ndum est manè quærere, Num septem oræ jam præterierunt?

F Itaque

a Vinum. *à Græco contextu abest, hoc sen- : Quàm sufficiens est homini ad vitam, etiam iguum!* b *Eccli.c.31. v.22. & 24.* c *Hoc* *'urium quotidiana pene docet experientia.*

Itaque abſtinentia & jejunium non tantùm cibi, ſed etiam ſomni condimentum eſt optimum. Qui legitimam cibi potúſque voluptatem quærit, arómata Spartana ſemper in promptu habeat; Labor & Fames omnia condiunt. Eſuriamus nunc paullulùm, ut ſatiemur æternùm.

CAPVT VII.

Iejunium, temporis, opum, & boni nominis grande auctarium.

VERBVM erat vetus, ut Gellius teſtatur a: Sæpe etiam eſt olitor valdè opportuna locutus. Epicurus philoſophus apud nos ſequioris famæ non optimè audit; ſenem ab horto nominamus, quòd in hortis ſæpius velut in ſcholâ docuerit. Quidquid ſit, Epicuri ſcripta multum habent eruditionis ac ſapientiæ, & ad virtutem non languidè trahunt. Aſſiduus eſt Seneca in hujus Philoſophi dictis laudandis. Ad rem. Interrogatus Epicurus, quo artificio facile quis diteſceret? In hunc modum reſpondit: Non ſi præſentibus adjeceris, ſed ſi uſum ac neceſſitatem tibi perſuaſam circumcideris. Non enim augendæ ſunt facultates, ſed minuendæ cupiditates b. Idem dicendum in Jejunii & Abſtinentiæ cauſsâ.

Non

a Gell. l. 2. Noct. Attic. c. 6.

b Stobæ. ſerm. 17.

on addendum efcæ, fed detrahendum ap-
:tentiæ: os circumcidendum eft Parfimo-
a nobile vectigal, imperium in gulam,
ædives victoria: qui os & appetentiam
)verit fubftringere; paucis contentus vi-
t. Cur comedendi libido ftrenuè coërcen-
fit, cauffas aliquot expofuimus. Proxima
ffertatio monftravit jejunium ciborum
nnium, imò & fomni, fuaviffimum effe
ndimentum Progredimur, oftenfuri jeju-
ium non temporis folùm, rei omnium
etiofiffimæ, fed & opum ac famæ ma-
ium effe auctarium. Qui abftinentiam
)n horret, multum temporis lucratur, pe-
inias & nomen auget. Rectiffimè ille,
iem dixi, philofophus ab horto dixit: Vo-
nti ditefcere non funt augendæ opes, fed
inuendæ cupiditates. Detrahe menfæ, &
ldes tempori, facultatibus famæ ac no-
ini. De his hoc capite loquemur.

§. I.

Differtationis fundamentum ftatuo illud
uditorum pronuntiatum: Tantò lon-
ior eft vita, quantò brevior eft fomnus.
'am vita eft vigilia. In excubiis ftandum,
um vivitur. Somnus, imago & frater mor-
s. Si cernant oculi duos aliquos fimul ja-
:ntes, mortuum & dormientem, vix quid-
uam difcriminis obfervant. Qui dormit,
òft aliquantum temporis evigilabit: in-
:rim dum dormivit, non propriè vixit. Vi-
a eft vigilia. Quò igitur minùs dormitur,

plus vivitur: brevior somnus, longior vita. Sed ulteriùs. Mensa referta, cena plena, sympolia larga somnum exigunt prolixum. A simili res patet. Quò luculentior culina focus, quò plura parantur fercula, eò copiosior fumus; ita quò liberaliùs estur ac bibitur, eò diutiùs dormitur; plus cibi, plus vaporum, plus somni. Ita paullatim plurimum vitæ demitur, quod Mortis fratri somno conceditur.

Atque nihil in orbe pretiosius tempore. Aurum & gemmæ tempori collatæ, viles quisquiliæ sunt. Homo mihi benevolus ditare me potest, tempus perditum restituere non potest, rapere potest. Thesaurus temporis thesaurorum omnium summus. Innumeri homines cetera non pessimi, sed ob tempus malè impensum ad tribunal summum pessimè stabunt, ii præsertim, qui tot horas, tot dies, tot hebdomades, tot menses, tot etiam annos aut nihil agendo aut malè agendo veluti per jocum combusserunt. Omnes etiam minimas temporis particulas sollicitè colligamus, uti aurifices auri scobem, aut feminæ, quæ fila ducunt aurea. Si damnatorum alicui orbis terrarum aureus, & oceanus balsamo plenus donaretur, quid, putatis, hac divitiarum mole mercari cuperet? Unicam dumtaxat horulam, quâ posset impetrare Dei gratiam. Et nos tot horas, tot dies stolidissimè comburimus. Tempus inæstimabilis thesaurus. Cur ergo recusemus cenæ aliquid aut somno demere, ut thesaurum hunc tem

emporis augeamus? Ita plerique prisco-
um Patrum fecêre, ut vitam redderent
ongiorem, cenulam & somnum voluerunt
sse breviorem.

Basilius Magnus, Theologus & Orator
lisertissimus, ut parciùs dormiret, semper
iumi dormiit, stratóque tam rigido som-
ium largiorem exclusit, & quia diem in-
:redibili temperantiâ traduxit, noctes plu-
imas studiis aut precibus pervigilavit. Ita
x Antonius Magnus totas non raró no-
ctes inter colloquia cum Deo non sine vo-
uptate consumpsit. Hoc ideo faciliùs po-
uit, quia semel tantùm de die, nec ante so-
is obitum, corpus pane, sale & aquâ refe-
:it: Quod de illo testatur Athanasius. Sic
ılii quàm plurimi egerunt.

Quâ ratione, obsecro, Augustinus, Hie-
ronymus, alii, tot libros posteritati conse-
:rare potuissent, nisi scriptioni & noctem
impendere voluissent? ut autem hoc com-
modiùs possent, aut jejunare, aut parcissimè
cenare non refugerunt. Plenus venter non
studet libenter; ferias & somnum quærit.
Novem Hieronymi Tomos manibus versa-
mus, iis quæ perierunt, non censis. Nil
scribere potuisset Hieronymus, nisi jejuna-
re ipsi & vigilare familiarissimum, imò
quotidianum fuisset. Hic sacer scriptor id
minimè dissimulans: Ex toto orbe, inquit,
huc venitur Bethlehemum. Ezechielem cœ-
pi exponere; vix finiam. Nulla enim ho-
ra, nullum momentum est, ex quo non
fratrum occurramus turbis. Omnes cum

Hieronymo loqui, omnes illum videre cupiebant. Quomodo ergo tam multùm scripsit, qui ab occupationibus aliis nil otii habuit? Fatetur ipse noctem his lucubrationibus assignatam. Enimverò largiùs cenare, & somno liberaliùs indulgere, sunt vicinissima; alterum ab altero vix avelli potest. Malè autem vigilabit, pessimè lucubrabit, qui lautiùs cenaverit.

Augustinus, quamvis in disputationibus & colloquiis frequens, quamvis in concionibus ad populum habendis assiduus (uti olim Episcopi erant) Præsulis tamen officium sic administravit, perinde si nihil scripsisset; nihilominus tam multa scripsit, perinde si hoc unum fecisset. Hinc decem grandiores Tomos posteris reliquit: plurima temporum injuriæ diripuerunt. Et quomodo tandem inter tot tantásque occupationes tam multa litteris consignare potuit? aut frugalissimè cenavit, aut cenâ penitus abstinuit; hinc lucubrationes nocturnæ longiores, hinc eruditæ vigiliæ, hinc divinæ ad lampadem scriptiones: Quod dies negavit, nox dedit.

Gregorius Magnus, Antistes summus, licet continuis pæne morbis conflictaretur, plurima tamen scripsit, quia & abstinentissimus fuit, & vigilantissimus. Consuetus illi cibus legumina erant. & quamvis pedibus insistere nequiret, nihilominus vigiliis, precibus, studiis assiduè inhærebat.

Ita Thomas Aquinas Theologiæ Phœbus, non ultra quinquaginta annos propagavit

avit vitam, & tamen septemdecim Tomos onscripsit, quos æternitati dicavit.

Alphonsus Tostatus Abulensis Præsul uadraginta tantùm annos in vivis fuit, & men tredecim ingentia volumina scripsit *a*; eâ eruditionis varietate, ut illud elogii acceperit:

Hic stupor est mundi, qui scibile discutit omne.

Si tales viri non diu in mensâ persidere, on diu in lecto hærere poterant, qui potuerunt tam multa scribere, tot occupationibus aliis satisfacere. Et consideret quis labores istos, præcipuè Tostati, dicet: Hi viri, si eorum lucubrationes & occupationes ceteras spectemus, nec comedisse videntur, nec dormiisse; adeò multùm laborârunt. Ita breviore somno longiorem sibi fecerunt vitam, & copiosiorem doctrinam.

Experientia loquitur, illud, quod quis die toto invenire nequit meditando, horis antelucanis, secundâ, tertiâ, quartâ matutinâ facilè indagari. Has autem horas minime salutant ii, qui lautè cenant, liberaliter obbibunt, corpus cibo potúque farciunt. Horâ septimâ matutinâ, vel octavâ vel etiam nonâ,

Cùm clarum mane fenestras
Intrat, & angustas extendit lumine rimas b,

plumeâ calidáque tumbâ etiamnum ja-

a *Vixit Tostatus anno* 1440. *sub Eugenio IV. Edita illius opera Venetiis anno* 1507. *Coloniæ* 1612.

b *Persius sat.* 3. *v.* 1. *&* 2.

cent sepulti. Hîc cogitationes sublimiores exulant, hîc eruditio & sapientia plerumque domi non sunt.

Nec illud hîc tacendum, quod reverà offensionis est & pessimi exempli. Sunt multi, præsertim homines opulentiores, somni consueti tam amantes, ut persuaderi nequeant, vel in anno semel tantùm maturiùs lectum deserere, & horâ sextâ die Parasceves *a* concioni se sistere. Prô dedecus! Hominem Christianum in Christi patientis gratiam nec vel simplici solùm vice somno aliquid velle demere. Frigidissime Christiane, quid ais? Totâ nocte illâ, & pluribus, pro te vigilavit Christus, & tu non possis nec unâ quidem horulâ vigilare pro ipso, & cum ipso. Tot támque acerbi cruciatus Christi non tanti apud nos valeant, ut pauculis diebus minùs comesse, minúsque dormire sustineamus?

Jam dixi: Lautior cena, longior somnus, brevior vita, sunt conjunctissima. Vivere vis prolixiùs? minùs dormi.

a Am Charfreytag.

§. II.

Sed non tantùm extendit vitam abstinentia, sed etiam auget pecuniam. Res testatissima. Quot patrimoniorum gurgites devoratis ac consumptis ædibus fecerunt proterviam *a*! Homini guloso nihil sufficit: prædia & fundos abligurit, grandes reverà bo-

a Alles verpancketiert / die Fahrnüß auff Gant geschlagen.

bolos, & post tantam ingluviem magis esurit, nec clamare desinit, *Affer, affer*. Homo frugi & abstinens paucissimis contentus non difficulter invenit, quo ventri silentium persuadeat. Abstinentia saluberrimum parsimoniæ genus. Hominem gulosum aut potulentum rarò videas divitem. Salomon ejus rei certissimus: Qui diligit epulas, inquit, in egestate erit. Qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur *a*. Hinc ab eodem monita: Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt: quia vacantes potibus, & dantes symbola, consumentur, & vestietur pannis dormitatio *b*. Somnolenti & potatores ad inopiam rediguntur; dormitatio vestes laceras, comessatio crumenam vacuam in præmium offert. Nam quod in ærariolum esset recondendum, in ganeam effunditur. Abstinentiæ vectigal amplissimum.

Nec vitam solùm & pecuniam, sed & famam honestissimis incrementis amplificat abstinentia. Homo abstinens & sobrius etiam hosti pretiosus. Homo patinis & poculis consecratus, vilis est etiam amicissimis. Pessimi nominis, nigerrimæ famæ est, dici de aliquo: Calicum traho est, duas dumtaxat Deas ex omni numero Deorum novit, quas & sacrificiis colit, Eduliam & Potinã *c*.

F 5 Mo-

a *Prov. c.*31.*v.*27 b *Prov. c.* 23. *v.*20.
c Ein Fresser / vertrunckner Tropff / haillofer Gsell / liederlicher Mensch / vnhaüßlicher Man / vier Hosen ains Tuechs.

Monitus est Julius Cæsar, quem Senatoriæ manus in curiâ confoderunt, ut sibi à clandestinis insidiatoribus caveret. Non timeo, ajebat, crassos, rubicundos, obesos, sed pallidos & macilentos. Non erravit judicio. Tales fuerunt Brutus & Cassius, qui Cæsarem occiderunt. Mensarum assecla, patinarum catillo vix umquam præclari aliquid aut ardui conabitur. Nam qui calicibus student epotandis, homines remissi & socordes sunt; quid boni aut magni ab eis speres? Homo temperatus & jejunii cultor pecuniam & famam auget.

Romanæ conditores historiæ, Livium, Sallustium, Tacitum evolve, & quod asserimus, credes tot eruditis testibus. Nimirum Roma quamdiu Temperantiæ, Jejunii, Abstinentiæ civiles leges servavit, omnium gentium victrix & domina fuit, alias post alias regiones & provincias in suam potestatem redegit, orbem terrarum expugnavit: dum Curii & Fabricii homines nobilissimi pulmenta, rapas, olera, non tantùm in mensam admiserunt, sed ea ipsi suâ etiam manu severunt, res Romana præclarissimè stetit; ubi comessationes & cenarum luxus grassari cœpit, priora omnia dilabi, ruere, ac pessum ire cœperunt. Nulla salus luxui: Intemperantia & gula regnorum eversio.

§. III.

Pari planè modo religiosi cœtus propagati sunt. Quamdiu in illis suus stetit abstinen-

tiæ

tiæ honor, dum jejuniorum dies religiosè culti, quamdiu potationes & symposia inter eos nulla, tamdiu salva omnia. Ubi verò esuriales dies paullatim aut aboliti, aut imminuti, vel remissiùs observati: cùm caliculi in cenis, & extra illas obambulare, cùm madidum vitrum aut stannum ultrò citróque commeare, cùm propinationes & invitatiunculæ admitti, cùm Bromius reciprocus, cùm Vesperæ in tricliniis aut in latebris ad Lyæi aram cantari. mox meditationes, disciplinæ, lectiones & precationes sacræ aut omitti aut curari perfunctoriè cœperunt: successit silentio loquacitas, labori otiositas, vigiliis somnolentia, jejuniis temulentia, virtuti vitium. Ita Vara Vibiam sequitur. Inspice bene instituta cœnobia, & castas jejuniorum leges, & illæsum Abstinentiæ regnum invenies: esuritur & sititur, cùm mos vetus aut sacræ sanctiones jubent. Habent etiamnum sanctissimi viri religiosæ vitæ principes, discipulos abstinentiæ observantissimos. Veneratio horum, est imitatio.

Ad dissertationis caput redeo. Quisquis vult prolixiùs vivere, non detrectet parciùs dormire. Qui autem detrahere vult somno, priùs detrahat cibo. Hic rerum ordo est. O qualis vita, cujus pars potior edendo & dormiendo consumitur! Hîc meritò possim magnatum mensas in jus vocare, quæ prandium & cenam subinde sociant, atque prandii tempus in cenæ horam extendunt. Tales, ait Augustinus, sunt

omnes ebriosi, quorum prandia usque ad noctem ducuntur, quorum cenas Lucifer videt a. Memini ego ante annos quinquaginta prandiis interesse, quæ ad tertiam, quartam, aut etiam quintam vespertinam producebantur damnabili exemplo. Num adhuc his moribus vivitur, ut epilogus prandii fiat exordium cenæ? De illis conviviis & symposiis nihil hîc dicam, quæ diem noctémque solidam, imò quæ biduum subinde triduúmve totum, potatione non interruptâ continuantur. Simile quid Seneca damnans: Quibus nullum, inquit, intervallum, quo interquiescerent, datum est, sed prandia cenis usque in lucem perductis ingesta sunt b. Numquid ad hanc pecudum saginam nati sumus? Num Deus eò nos condidit, ut exuto homine boves induamus, qui dies noctésque totas ad præsepe plenum vel pingue pratum os fatigemus.

Filii hominum usquequo gravi corde? Cur tantum gulæ permittimus, ut in bestias degeneremus? Rectè hîc priscorum monitum instillo:

Oportet esse ut vivas, non vivere ut edas:
Da corpori quod sufficit, non quod petit c.

Ad rem sapientissimè monet Seneca: Miser est, qui stomachi sui mensuram nescit. Nec miser solùm, sed & insanus est, qui ignorat, quem cibi potúsque ingerendi finem

a *Aug. tom.* 10. *serm.* 231. *de Tempore, mihi pag.* 376. b *Seneca l.* 4. *Natur. quæst. c. ult.* c *Iambi veteres.*

nem faciat. Quidquid editur & bibitur, non ad voluptatis sed ad rationis libram examinandum. Sciat unusquisque stomachi sui mensuram *a*; discat ab experientiâ, quantum alimoniæ in prandium, quantum in cœnam sufficiat, nec ultrà quidquam appetentiæ fallacissimæ permittat. Et ita veluti ad dimensum edat & bibat. Hac ratione vitam, pecuniam & famam augebit. Annæi verbis dissertationem finio: Hanc ergo sanam & salubrem formam vitæ tenere memento, ut corpori tantum indulgeas, quantum bonæ valetudini satis est. Duriùs tractandum est, ne animo malè pareat *b*.

a Ein jeder wisse sein Eych.

b *Seneca epist. 8. initio.*

CAPVT VIII.

Iejunium piarum exercitationum omnium adjumentum maximum.

APOLOGI veteris erudita narratio hæc est: Ficedula per silvas iter fecerat, hîc fortè conspicata turdum labruscæ insidentem, amaras ac degeneres baccas vellicantem. Visum est hoc ficedulæ insulsum nimis & aridum jentaculum. Hortatur igitur fratrem, & suaviter compellans: Mi turde, inquit, quid invia tesqua incolis? quid arbores infecundas vellis? desere infelix

felix hoc fruticetum, & unà mecum, si placet, iter ingredere; in regionem longè opimiorem te ducam, ubi ficus & uvæ, ubi omne genus edulii abundè suppetat. Persuaderi se turdus haud ægrè passus, labruscæ valedicens, ducem suum hilariter secutus est. Pervenerunt demum tam ficedula quàm turdus in terram fecundis arboribus felicissimam, Insulas fortunatas dixeris. Et videbatur locus promissa superare: nec enim quidquam deerat, quod ad gulæ votum desiderari poterat. Cùm autem turdus curiosior circumspiceret, & hîc quidem aves non ignotas virgis viscatis miserè pendere veluti in crucem suffixas, illic multò plures retium insidiis captas, alias alibi è fallaci fune pendulas, quasdam etiam fisso baculo *a* implexas, aut decipulâ clausas cerneret, mox alas fugæ parans: Vale, inquit, vale, ô mea ficedula, vale, vale, cum tuis deliciis: ego labruscas vellere, imò esurire malo, quàm in tantis vitæ periculis mensam accumbere delicatissimam. Insaniat qui vult, non ego: tecum epuletur, qui mortem amat. Mihi potior est tenuis victus, sed tutus, quàm dapes plurimæ, exquisitissimæ, quas Mors afflavit; Vale.

Quisquis non pericula solùm, sed mala præsentissima, quæ cibi potúsque intemperantem usum comitantur, seriò considerat, cum turdo liberrimè proclamat: Malo decies, malo centies, malo millies inediam & famem

a Limbrueth / Garnwänd / Maschen/ Kloben.

famem pati, quàm selectissimis dapibus me farcire, & valetudinem lædere, vitam præcidere, tempus perdere, opes minuere, incolumem famam corrumpere. Capite superiori diximus: Qui cupit diu vivere, non cupiat diu dormire. Vita est vigilia; vivere, & non vigilare, pars mortis est. Qui autem vult aliquid somno subducere; debet priùs cibo. Hinc nostra conclusio: Jejunium temporis grande auctarium: nec solùm temporis, sed & pecuniæ ac nominis, ut suprà demonstratum est.

Nunc porrò eundum, & conclusioni priori hæc adjungenda: Abstinentia & jejunium piorum exercitiorum omnium adjumentum maximum. Quicumque precibus, studiis, meditationibus seriò vacare cogitat jejunare discat. Sacris exercitiis omnibus jejunium & abstinentia subsidii adfert plurimum. Quod jam diductiùs exponendum.

§. I.

Serenum cælum & serenum caput in eo conveniunt, si vapores terræ non ascendant & aërem turbent, cælum serenatur, & lætam exporrigit frontem. Humana intelligentia in se spectata, ad meditandum, ad studendum, ad orandum semper expedita est; quia verò corpus tam inæqualis est valetudinis, hinc modò plumbeum, grave atque oneratum, modò agile, exoneratum & leve est. Eam ob rem spiritus corporis inquilinus plurimum aut juvatur, aut impe-

impeditur bonâ malâve corporis constitutione. Notissimum: Plenus venter non orat, non studet, non laborat, non meditatur libenter. Homo satur & cibis fartus ad garriendum, fabulandum, ridendum, otiandum, dormiendum multò est aptior, quàm ad precandum, legendum, commentandum. O bone Deus, quàm non subtiles aut sublimes cogitationes parit corpus escâ meróque æstuans! Ab ave prędatoriâ id luculentum. Si falco bene pastus est, ad aucupium ineptus est. Volatu ardeam non assequetur, non transcendet, non configet: gravatus est cibo, non esurit, ideo nec prædam petit. Hoc tale aucupandi genus esurialis dies pręcedat necesse est, alioqui nihil agitur, & omnis perit venatica voluptas: Ita prorsus homo, si abstinentiam oderit & jejunium, in sublime sese non attollet, divina & cælestia cogitando non penetrabit, cum Deo & Angelis non sæpe colloquetur; onus corporis eum detrahit, sarcina escaria illum impedit: saturitas dejicit quem in altum evexisset inedia. Ecclesia rectissimè canit: Qui corporali jejunio vitia comprimis, mentem elevas, virtutem largiris & præmia.

Vates Hebræus Moses facturus audientiam in cælo, & cum ipso Numine colloquuturus, quadraginta esuriales dies veluti pervigilium præmisit, ita demum ad divinum colloquium admissus est. Elias ad secretum cum Deo sermonem admittendus, dies itidem quadraginta jejunio & inediâ tradu-

traduxit, perinde si præceptum illi fuisset è cælo : Elia, vide ut quàm maximè sobrius & jejunus venias sermocinaturus cum Deo. Ita Eliæ hilaria fuerunt hydriæ, falernum è fonte publico, & panis subcinericius. Et ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb. Cúmque venisset illuc, mansit in speluncâ. Et ecce sermo Domini ad eum *a*. Sobrios amat famulos Deus; neque solis precibus, nec eleemosynis solis, sed & jejuniis vult coli.

Sic Sara jugulatis septem maritis septies vidua superius cubiculum ingressa, tribus diebus & tribus noctibus non manducavit, neque bibit, sed in oratione persistens cum lacrymis deprecabatur Deum *b*. Et quod petiit, impetravit.

Primus, non optimus Rex Hebræorum Saul moturus arma in Philistæos, universæ plebi jejunium indixit: Maledictus vir, ait, qui comederit panem usque ad vesperum, Et non manducavit universus populus panem *c*, idque tam strictâ religione, ut cùm in saltu publicum mel flueret, seséque oculis transeuntium venderet, nemo ausus sit vel digitum eo tinctum lambere.

Ita David Saule filióque Jonathâ militiæ cæsis jejunavit cum omnibus, quos secum duxerat, militibus. Et planxerunt, & fleverunt, & jejunaverunt usque ad vesperam super Saul, & super Jonathan, & super

a 3. *Reg.c.* 19. *v.* 8. b *Tob.c.*3.*v.*10.& 11.
c 1. *Reg. c.* 24. *v.* 4.

per populum Domini *a*. Idem obsequii genus præstiterunt mortuis Galaaditæ, & diebus septem jejunia perseverârunt *b*.

Ita cùm Bethuliam urbem Holofernes dux Assyrius obsidione gravi premeret, expugnationis suâ destinatione certus; clamavit omnis populus ad Dominum instantiâ magna, & humiliaverunt animas suas in jejuniis & orationibus, ipsi & mulieres eorum *c*. Opportunissimè semper precationi jungitur jejunium. Tantò enim efficaciùs orationi os panditur, quantò religiosiùs cibo clauditur.

Hîc compendium summè profuturum paucis tradere non pigebit. Quisquis à Deo quidpiam impetrandi certus petere instituit, is orationem non incomitatam in cælum mittat, sed comites ei adjungat Eleemosynam & Abstinentiam. Impetrabit certissimò quod rogaverit, nisi forsan divinus honor abnuat, aut roganti expediat non audiri. Rem oculis subjicio, & ad actiones apto.

a 2. *Reg. c.* 1. *v.* 12. b 1. *Paral. c.* 10. *v.* 13.
c *Iudith c.* 4. *v.* 10.

§. II.

Cùm necessitas nos premit, plenissimis buccis sospitatori Deo vota nuncupamus: sed hæc ejus generis plerumque sunt vota, quæ solum marsupium nonnihil vulnerent. Exempli gratiâ: Vovemus statuam templo, aut ceream imaginem nostræ staturæ æquilibrem,

librem, aut frontale vel vestem sacrificam aræ, aut certi numeri sacrificia, aut peregrinationem sacram, quam sæpiùs dixeris recreationem. Atque hæc talia promittimus exoluturos, si voti compotes simus. Ita in votis concipiendis fere solam concutimus crumenam. Mi Christiane, teipsum offer Numini, sacrifica teipsum hac formulâ; voces præibo.

Domine JESV, ego in angustiis deprehensus tribus minimùm diebus, etsi non continuis, jejunabo. Sex aut septem diebus psalmos pœnitentiæ scriptos recitabo. In eleemosynam novem philippeos, aut florenos, aut saltem octodecim sestertios dabo *a*. Hęc vota hominem ipsum immolant, & divinæ voluntati subjiciunt. Nimirum Deus sacrificium integrum, seu holocaustum, exigit, quod reverâ hîc fit, cùm orationi jungimus eleemosynam & jejunium. Oratio submissi *cor* Deo subjicit; Eleemosyna facultates & *pecuniam*, Jejunium *corpus*. Ita totus homo conditori suo immolatur, cùm animus & corpus, & fortunæ, bonáque illius exteriora in hostiam ponuntur.

Hæ preces sunt armatæ, hæ Deum expugnant, quæ animum orando, corpus jejunando, divitias erogando mactant. Ita vovendum, ita postulandum; repulsam non feret, qui triplicem hanc Rhetoricæ partem calluerit. Quod Chrysostomus expendens: Oratio, inquit, sine jejunio, miles sine gladio *b*. Quid loculos emungis? quid ære plectis crumenam, si caro petulans & à jejuniis

a Reum Batzen. *Chrys. hom.* 6. exi-

eximia in vetitas ruit libidines? Bona est oratio, sed cum jejunio & eleemosynâ *a*. Tres sunt Rhetoricæ partes, ut dixi. Vis persuadere dictione? nullam neglige.

Quotiescumque Deus tam in lege priscâ quàm novâ res maximas rogandus erat, orationi semper additum jejunium. Quod è sacris paginis luculentissimum fiet. Cùm Israëlitæ in Beniamitas pugnarent, consultus est Deus, quis populi ducem ageret? Divinâ voce delectus est Judas. Oraculo divino confirmati in hostem animosè iverunt. Nihilominus post exordium tam auspicatum, viginti duo millia Israëlitarum in prælio sunt cæsi. Sed visum est instaurare prælium majoribus copiis, animis erectioribus. Et ut principium à Deo ducerent, priùs ad orationis domum ascenderunt, orârunt & fleverunt coram Domino usque ad noctem. Atque ut nihil inconsultò agerent, interrogârunt denuò, num repetenda sint arma in Beniamitas. Respondit oraculum: Ite, ascendite, certate. Hoc jussu erectissimus Israëlis populus in aciem progressus est. Verum Beniamitæ iterum tantâ in illos cæde bacchati sunt, ut decem & octo millia bellicosorum militum mactaverint. Tertiùm igitur ad orationis domum conveniunt, neque jam precibus tantùm & lacrymis agunt, sed & jejuniis, *Iejunaverúntque die illo usque ad vesperam* b. O viri, hoc initio factum oportuit. Bona est oratio, non ingratæ sunt

a *Tob. c.* 13. *v.* 8.
b *Iudic. c.* 20. *v.* 26.

ſunt lacrymæ, ſed jejuniis conjunctæ. Ad conflictûs principium oraſtis: rectè. Orationis lacrymis etiam commendaſtis: optimè. Sed jejunium omiſiſtis: hoc malè. Deum ergo conſuluerunt denuò, quid faciendum, num arma ponenda, num reſumenda, & pugnandum? Et reſpondit Dominus: Aſcendite, cras enim tradam eos in manus veſtras. Aſcenderunt, viderunt, vicerunt. Nam hoſtium eo die viginti quinque millia & centum ceciderunt *a*.

Tanti fuit orationi & lacrymis junxiſſe jejunium. Videte, obſecro, ô Iſraëlitæ, ô Chriſtiani, quantam vim precibus & fletibus addat Abſtinentia. Holocauſtum vult Deus, & totius hominis oblationem, hoc eſt, animi, corporis, & facultatum victimam. Miles ſine gladio, oratio ſine jejunio. Sed dicta confirmo.

a *Iudic. c. 20. v. 35.*

§. III.

Moabitæ & Ammonitæ grandes exercitus contra regem Joſaphat duxerunt. Rex autem, ut regum chronicon teſtatur, totum ſe contulit ad rogandum Dominum, & prædicavit jejunium univerſo Iuda. Victoriam rex Joſaphat obtinuit incredibilem, & quidem ſine ſanguine ſuorum. Hoſtiles copiæ in ſemetipſas verſæ mutuis ſeſe vulneribus conciderunt, & omnis latè regio cadaveribus oppleta eſt, nec ſuperfuit quiſquam, qui necem evaderet, Spolia nec triduo

duo quidem auferri potuerunt ob prædæ magnitudinem *a*. Oratio abstinentiæ & jejunio juncta expugnat & vincit. Miles sine gladio, oratio sine jejunio.

Sic Esther regina populi sui proximum interitum animadvertens, precibus eum & jejuniis servavit. Judæi omnes necandi erant. Decretum Regis in omnium ipsorum jugulum jam scriptum, jam promulgatum, jam affixum erat. Gladius & laqueus citabat omnes. Hîc Esther Mardochæum cognatum cohortata, ut extremis malis mederetur: Vade, inquit, & congrega omnes Judæos, quos in Susan repereris, & orate pro me. Non comedatis, & non bibatis tribus diebus & tribus noctibus: & ego cum ancillis meis pariter jejunabo. *b* Mox Hebræi omnes revixerunt, decretum regium est antiquatum, gladius & laqueus Hebræis imminens adversarios necavit; inversa sunt omnia. O Judæi Estheri vestræ gratias agite, quæ vobis veluti concionatrix non preces solùm, sed & triduanum jejunium indixit, & destinatissimæ neci eripuit. Nec alios tantùm compulit ad jejunium optima regina, sed & ipsa cum gynecæo suo viriliter jejunavit. His nempe armis, precibus, eleemosyna, & jejunio expugnatur summus Monarcha: cedit Deus trigeminæ huic catapultæ. Verissimum Chrysostomi: Miles sine gladio, oratio sine jejunio. Idem in Republicâ Christianâ est cernere.

Carolus Magnus Imperator, Reginone teste,

a 2. *Par.c.*20. *v.*3. & 25. b *Esther c.* 4. *v.* 16.

teste, cùm adversus Avares moveret ad flumen Anisum, toti exercitui triduanum jejunium promulgari jussit, & feliciter pugnavit *a*. Sic Otho Imperator cum Ungaris conflicturus, teste VVitichindo, totis castris jejunium præcepit *b* Sic & Zeno Imperator, ut Nicephorus memorat, eligendo Archiepiscopo Constantinopolitano quadraginta dierum jejunium edixit *c*. Veterem historiam omnem recense, & passim deprehendes semper junctum precibus jejunium, cùm aut gravior necessitas urgeret, aut quidpiam magni momenti à Deo petendum. Oratio & abstinentia geminæ sunt sorores ad cæli portam notissimæ, ingrediuntur liberè, nec supplicant custodibus. Ita clarissimè Iuditha vidua: Scitote, inquit, quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis & orationibus, in conspectu Domini *d*. Jejunium piorum exercitiorum omnium adjumentum maximum, præcipuè orationis. Oranti & cum eleemosynarum largitate jejunanti panditur cælum, gratulantur Superi, annuit Deus.

a *Regino l. 2. hist.* b *VVitich. l. 3. hist.*
c *Niceph. l. 6. Eccles. hist. c. 18.*
d *Iudith c. 4. v. 12.*

§. IV.

Petrus Chrysologus de Abstinentiæ ac Misericordiæ mixturâ tam erudite ac piè, quàm sapienter & venustè: Abstinentia, inquit,

quit, eſt hominis prima medicina, ſed ad plenam curam miſericordiæ requirit expenſas, Jejunium ſingulari cultu evellit vitia, eradicat crimina, ad fructus bonos agrum parat & mentis & corporis. Jejunium eſt ſanctitatis hoſtia, ſacrificium caſtitatis, ſed ſine Miſericordiæ incenſo non poteſt ad divinum conſpectum in odorem ſuavitatis aſcendere. Jejunium virtutum navis portat quęſtum vitæ, lucrum ſalutis advectat. Jejunium nobis aperit cælum, jejunium nos intromittit ad Deum; ſed niſi tunc affuerit nobis Miſericordia noſtrarum patrona cauſſarum, qui de innocentiâ conſtare non poſſumus, de veniâ ſecuri non erimus.

Ut autem probè noverimus ab Abſtinentiâ & Miſericordiâ orationem ſeparari non poſſe, ſumméque neceſſarium eſſe jejunii, precum, & eleemoſynarum nexum ac conſenſum, idem Chryſologus hæc addens: Tria ſunt, inquit, tria, fratres, per quæ ſtat fides, conſtat devotio, manet virtus: Oratio, Jejunium, Miſericordia. Quod oratio pulſat, impetrat jejunium, miſericordia accipit. Oratio, miſericordia, jejunium ſunt hęc tria unum, dant hæc ſibi invicem vitam. Eſt namque orationis anima jejunium: jejunii vita miſericordia eſt. Hæc nemo reſcindat: neſciunt ſeparari. Horum qui unum habet, & ſimul iſta non habet, nihil habet. Ergo qui orat, jejunet; qui jejunat, miſereatur: audiat petentem, qui petens optat audiri: auditum Dei aperit ſib

qu

ui suum supplicanti non claudit auditum. ejunium jejunator intelligat, esurientem :ntiat, qui vult Deum sentire, quod esurit: ıisereatur, qui misericordiam sperat: pieatem qui quærit, faciat: qui præstari sibi ult, præstet. Improbus petitor est, qui, uod aliis negat, sibi postulat. Homo esto ibi misericordiæ forma: sic quomodo vis, uantum vis, quàm citò vis, misericordiam ıbı fieri, tam citò alii, tantum, taliter, ipse ıiserere. Ergo oratio, misericordia, jejuıium, sint unum patrocinium pro nobis ad Deum, pro nobis hæc advocatio sint una, ına hæc pro nobis oratio sit triformis. Hæc unt, fratres, hæc sunt, quæ tenent cæli arem, quæ secretum Dei judicis pulsant, quæ nte tribunal Christi caussas humani geneis exequuntur, quæ injustorum petunt inlulgentiam, reorum veniam promerentur. Hæc cui in cælestibus non assistunt, ipse ıon subsistit in terris: hæc cùm teneant in æleſtibus principatum, in terris rerum ummam moderantur, hæc regunt prospera, ıæc adversa propellunt, vitia extinguunt sta, virtutes ista succendunt, hæc reddunt :asta corpora, corda pura, hæc pacem memoris, mentibus dant quietem, humanos ista ensus, scholam faciunt disciplinæ: per hæc n templum Dei pectora humana consurgunt, hæc hominem præstant Angelum, ıomini deitatis deferunt hæc honorem. Hinc est, quòd fit horum suffragio Moses Deus, & ad triumphos suos militare sibi omnia mandat elementa: jubet mare dis-

G cedere,

cedere, durari undas, profundas ſiccari, cælum pluere, dat frumenta, ventos ſpargere cogit carnes, noctem ſplendore ſolis illuſtrat, ſolem nubis temperat velamento, petram percutit, ut de recenti vulnere frigida ſitientibus dèt fluenta, primus dàt terris legem cæli, ſcribit vitæ normam, figit terminos diſciplinæ. Per hæc Elias neſcit mortem, relinquit terras, cælos intrat, commoratur Angelis, convivit Deo, & terrenus hoſpes ſupernas poſſidet manſiones. Per iſta Ioannes fit Angelus in carne, cæleſtis in terrâ, & auditu, viſu, tactu, totam ſolus capit, tenet, complectitur Trinitatem. Et nos fratres ſi volumus Moſi gloriæ, Eliæ vitæ, Ioannis virtutibus, omnium Sanctorum meritis applicari, inſiſtamus orationi, vacemus jejunio, miſericordiæ ſerviamus: qui in his vixerit, qui per iſta fuerit communitus, jacula peccati, diaboli tela, mundi machinas, vitiorum cuneos, mala carnis, voluptatum laqueos, arma mortis, Chriſtianus armiger, bellator Dominicus non timebit.

Mala tempora facit nobis contemptus Dei, temporum curſus non facit. Quod ergo contemptu perdidimus, jejuniis conquiramus, animas noſtras jejuniis immolemus, quia nihil eſt, quod Deo præſtantius offerre poſſimus, probante Prophetâ, cùm dicit: Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit. Homo offer Deo animam tuam, & offer oblationem jejunii, ut ſit pura hoſtia, ſacrificium ſanctum, vivens victima, quæ & tibi

tibi maneat, & data sit Deo. Hoc qui non dederit Deo, excusatus non erit, quia se daturus, non potest se non habere. Sed accepta ut sint ista, misericordia subsequatur *a*.

a *Petrus Chrysologus serm.* 41. 42. 43. *mihi pag.* 110. *& seqq.*

CAPVT IV.

Jejunium satisfactio pro peccatis, expiationis sacrificium.

PRVDENTIVS poëta Christianus ævo veteri senarios satis teretes de abstinentium jejuniis scripsit. Metri specimen damus:

Adesto castis, Christe, parsimoniis,
Iejuniorum dum litamus victimam:
Nil hoc profectò purius mysterio,
Quo fibra cordis expiatur lividi,
Intemperata quo domantur viscera,
Hinc subjugatur luxus & turpis gula,
Vini atque somni degener socordia,
Libido sordens, inverecundus lepos,
Variaq; pestes languidorum sensuum
Parcam subacta disciplinam sentiunt.
Frenentur ergo corporum cupidines.

Dictorum rationem addens: Sicut aquâ præfocatur ignis, inquit, & sicut ad solem nix liquescit, sic noxas delet jejunium, *si blanda semper misceatur largitas*. Bona est oratio cum jejunio, & eleemosynâ. Ille

profectò lymphas apportat extinguendo delictorum incendio, qui animum oratione, corpus jejunio, crumenam eleemosynâ purgat. Quantum piis exercitiis omnibus à jejunio accedat adjumenti, superiori dissertatione diximus. Meminisse hîc oportet, nos etiamnum in parte primâ versari, & caussas, cur jejunandum sit, exponere. Prioribus allatis hanc quoque jungimus, *Jejunium satisfactio pro peccatis*: quod paullò uberiùs explicandum.

§. I.

Tarsensis Paulus suos ad tolerandum animans: Si sustinebimus, inquit, & conregnabimus *a*. Hîc forsan Festus aliquis proconsul vociferetur: Quid dicis, Paule? insanis; multæ te litteræ ad insaniam convertunt *b* Num Christi cruciatibus addendi sunt nostri? Num opus redemptionis nostræ non multò quàm plenissimum fuit? Num Christus non satis tormentorum pertulit? Quid dicis, Paule? insanis. Non insanio, optime Feste, sed veritatis & sobrietatis verba loquor *c*. Si sustinebimus & conregnabimus. Et luculentiùs seipsum explicans Paulus: Adimpleo, ea, inquit, quæ desunt passionum Christi in carne meâ. *d* Christus Servatoris munus multò quàm perfectissimè obivit; mors Christi, gazophylacium infiniti pretii & inexhaustum est. Ni-

a 2. *Tim. c.* 2. *v.* 12. b *Actor. c.* 26. *v.* 24.
c *Ibid v.* 25. d *Coloss. c.* 1. *v.* 2.

Nihilominus vult Servator amantiſſimus, ut ad gazophilacium iſtud mendicemus, & quod inde nobis liberaliſſimè donatur, in uſum noſtrum trahamus *a*. Perinde ſi quis amicorum ſuorum non infimo trecentos donet philippeos, eâ tamen lege, ut eos ipſemet domum referat. Sed gravor, ait amicus, da ſervum, qui portet. Cur nolim hoc, inquit iſte, certæ mihi cauſſæ ſunt. Si argenteum hoc donum tuis ferre manibus detrectes, erit qui ferat promptiſſimus. Ita Chriſtus tot dolorum patientiſſimus donat, ſi tamen compatimur, ut conglorificemur *b*; ſi adimplemus ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne noſtrâ. Copioſa Chriſti Domini redemptio, copioſiſſima, ſed iis qui redimi volunt, iis qui compati non recuſant, qui cupiunt ſanari.

Appoſitè Bonaventura: Deus, inquit, ſpiritum curat, ut medicus ægrum corpus. Plerumque prima medici præceptio eſt: Abſtineat æger vino, omni genere pomi, his & his cibis. Altera: Evacuetur corpus, ſubtrahatur ſanguis. Ita Chriſtus principio: Vade, inquit, & jam ampliùs noli peccare *c*. Ingemiſce ac dole de præteritis, abſtine commiſſis. Sequitur venæ ſectio: Peccata tua eleemoſynis redime; fluat aurea vel ar-

G 3 gen-

a *Æterno Deus decreto ſtatuit, ut Chriſtus non in ſe tantùm, ſed etiam in ſuis membris, ſuóque corpore, Eccleſiâ, pateretur, dum nimirum Chriſtiani patiendo Chriſti patientis ac crucifixi ſimiles ac participes fiunt.*

b *Rom. c. 8. v. 17.* c *Ioan. c. 8, v. 11.*

gentea marsupii vena. Pecuniam alienam invasisti? restitue. Famam alienam rapuisti? restitue. Alia forsan nocumenta intulisti? restitue, & compensa. Quia igitur peccatis liberaliter condonatis, ut omnes Theologi sentiunt, pœnæ aliquid luendum restat, abstinentiâ, jejuniis, & similibus piamentis hæ pœnæ commodissimè persolvuntur. E sacris Bibliis id clarum. Adulterii & homicidii peccatum liberalissimè condonatum est regi Hebræo Davidi, Nathan pronuntiat: Dominus transtulit peccatum tuum (venia delicto facta est) verumtamen filius, qui natus est tibi, morte morietur a. Quid hoc ais, Nathan? si veniam habet noxa, cur dependenda est pœna noxæ debita? Christiani prophetæ Theologi rem ita discernunt: Peccati culpam condonat Deus, non temporariam omnem pœnam, sed solùm æternam. Quemadmodum & ipse rex David Absaloni filio fraternam cædem condonans: Revertatur, inquit, in domum suam, sed faciem meam non videat. Ita dimisit culpam, non omnem omnino pœnam. Duo hæc *Culpa* & *Pœna* in peccatis omnibus, velut duo vermiculi in pomo delitescunt. Condonatâ culpâ non pariter condonatur pœna. Hinc satisfactio à Deo de omni etiam levi noxâ exigitur, nam & capillus suam umbram habet. Ad satisfactionem istam & pœnam expendendam res opportunissima prorsus Abstinentia & Jejunium. Huic vulneri hoc malagma con-

a 2. *Reg.* c. 12. v. 14.

convenientiſſimum, huic veneno hoc antidotum adverſatur probatiſſimum.

Peccata quidem, & omnis generis noxæ, ſeu noxarum pœnæ, precibus & eleemoſynis avertuntur, maximè tamen jejunio. Quod Aquinas Theologus affirmatè docens: Cùm jejunium, inquit, ad culparum deletionem & cohibitionem, & ad mentis in ſpiritualia elevationem valeat, &c. *a*. Jejunium præcipuè voluntarium nullâ lege imperatum pro delictis ſatisfacit. Hinc non ineruditè dicitur: Voluntaria vel unius veſperæ inedia plus noxarum tollit, quàm pœnæ graviſſimæ in orbe altero. Hebræus Pſaltes ſeipſum hoc nomine ſolatus: Voluntariè, inquit, ſacrificabo tibi *b*: non ignarus victimas haſce voluntarias tibi eſſe gratiſſimas.

Fit nonnumquam, ut homo minimè frugi ſic ære alieno ſe involvat, ut demum ſolvendo non ſit: adſunt creditores, & involant bona, ſupellectilem foro ſcrutario vendendam ejiciunt, ſi quid ceterorum eſt, partiuntur, & (veteri verbo) *ſecant*. Aliquid accipiunt ſinguli, ſed exiguum; neutiquam ſatisfit ſingulis. Quòd ſi debitor ad rem fuiſſet attentior, potuiſſet ipſe paullatim & quotidianâ, tametſi valdè modicâ, ſolutione ſuis ſeſe nominibus ſuaviter expedire. Noluit, neglexit: habeat damnum, quod amavit.

Dum in orbe hoc degimus, nova quoti-

a *S Thom.* 2. 2. *q.* 147. *art.* 3. *in concluſ.*
b *Pſal.* 53. *v.* 8.

die nomina contrahimus *a*, nisi ea novis quotidie industriis expungamus, in labyrinthum horribilem incidemus, opprimemur ære alieno, denique solvendo non erimus. Si modò in rem nostram velimus sapere, debita multa jejuniis paucis valemus solvere. At nos hæremus, differimus, trepidamus, denique nolumus. Creditor suo tempore nil dissimulabit, & vel obolum, vel novissimum quadrantem exiget.

Cùm ergo Deum tripliciter offendamus: Aut honoris ambitu elatione, fastu, superbiâ: aut pecuniæ amore, avaritiâ, profusione, injustitiâ; aut carnis cupiditate, intemperantiâ, libidine, luxuriâ. Primo quidem superbiæ malo medetur oratio. Alteri, pia liberalitas & eleemosynæ. Tertio, aptissima medicina est jejunium: quod duobus prioribus hoc nomine præstantius est, quia *orare* non rarò voluptatis aliquid habet, *dare stipem* solos loculos aliquantulum emaciat; at verò *jejunare* corpus ipsum exercet & affligit, vix quidquam suavitatis habet: hinc orare & eleemosynas erogare malumus quàm inediam tolerare. Sed certè pharmacum præ ceteris omnibus convenientissimum est jejunium, quod noxas eluit & abolet felicissimè, cum valetudinis grandi emolumento. At nos homines delicati & cuticulæ nimiùm amantes austeriusculum hoc remedium sanè pueriliter horremus.

§. II.

a Täglich newe schulden.

§. II.

Quòd si Deus homini charissimo faciat eligendi potestatem, malítne die uno cibis abstinere, aut unico pariter die in rogo inter ambientem ignem ardere: an non homo iste sublatis cælo manibus clamet, Mi amantissime Domine, vel millies iterúmque millies malo jejunare, quàm horam unicam jacere in flammis. Atqui superiùs diximus, unico jejunio præsertim voluntario, plus pœnarum tolli, quàm pluribus diebus *inferno temporali*. Temporalem voco infernum è pluribus miseriis & calamitatibus accensum & conflatum velut balneum.

Patibulum nonnumquam aut supplicii locus ibi statuitur, ubi homicidium, deprædatio, latrocinium est commissum. Ita Deus cum satanâ egit. Immortalitatem ille nobis abstulit ad arborem: eadem illi denuò extorta & nobis restituta est ad arborem. Sic Pharao, qui Hebræos infantes aquis mersos suffocârat, & ipse cum omni exercitu mersus aquis suffocatus est. Sic Aman Mardochæo crucem præaltam erexerat, in eamdem ipsemet evectus sublime hoc ædificium seipso decoravit. Ita prorsus, cùm plurima & gravissima peccata carnis nequitia committat, æquissimum omnino est, ut quod caro peccat, carò luat. Credibile est nullo peccati genere tam variè, tam frequenter ac numerosè delinqui, at-

que carnis effreni temeritate, præcipuè gulâ & libidine; congruum igitur & necessarium est, ut, quod caro intemperantiâ & lasciviâ patrat, id abstinentiâ & jejuniis expiet. Sit pœnitentiæ modus ad delicti rationem. Si caro deliravit, plectatur potiùs caro, quàm spiritus aut crumena.

In hanc sententiam eruditè Gregorius: Qui à paradisi gaudiis, inquit, per cibum cecidimus, laborare debemus, in quantum possumus, ut per abstinentiam resurgamus. Caro læta traxit ad culpam, afflicta reducat ad veniam *a*. Possemus iejuniis jam supersedere, si jejunare voluissemus in paradiso. Eam ob caussam Gregorius Nazianzenus: Jejunamus, inquit, quia non jejunavimus *b*. Quod Ambrosius confirmans: Jejunium, inquit, reconciliationis sacrificium est *c*.

In civibus Ninivitis res clarissima. Ninive urbs ingens, amplissima, trium dierum iter complexa, si urbem & suburbia commensi ad extremum ab extremo lineam ducamus. Urbs ergo ista in directo milliarium seu leucarum erat viginti *d*. Nam, ut Ptolemæus & Strabo asserunt, major & Babylone, & civitatibus ceteris omnibus fuit. Nihil hic fidem superat, si muros urbis Romæ, quos Aurelianus ampliavit, metiamur. Quinsái quoque urbs Tartarorum tridui continet iter,

a *Greg. hom. 16. in Evang.*
b *Naz. orat. in Pasch.*
c *Ambrosius l. de Eliâ & jejun. c. 9.*
d *Leucam sumimus pro milliari unius horæ.*

ter, & amplius. Hebræus Propheta Jonas Ninivem ingreſſus obviam plebem terrere cœpit his vocibus : Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur, nî ſubverſionem iſtam prævertatur pœnitentiâ. Et crediderunt viri Ninivitæ, & prædicaverunt jejunium *a*. Cenſet Chryſoſtomus rigidùm hoc jejunium tribus diebus ac noctibus duraſſe, ita quidem ut toto hoc tempore nec homines nec pecudes quidquam cibi aut potûs libârint, adeò ut etiam infantibus in cunis hoc triduo fuerit lacte abſtinendum. Triduanâ inediâ toleratâ jejunium quadragintadiale cœpit, Chryſoſtomi ſenſu, quo quidem tempore veſperi dumtaxat panis aliquid cum aquâ in alimentum admittebatur vitæ ſolùm ſuſtentandæ. Et vidit Deus opera eorum, & miſertus eſt ſuper malitiâ, quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit *b*. Ninivitæ libidinum & gulæ flagitiis, aliiſque magnæ varietatis ſceleribus Deum graviſſimè læſerunt, & ad iram juſtiſſimam provocârunt : Gladium Deus arripuit puniturus ſcelera ; at ubi civitas omnis tam ſeriò jejunare cœpit, gladium Deus vaginæ reddidit. Tanti eſt pœnitentia jejuniis ſtabilita. Jonas ipſe mirabatur, tot tantáque flagitia tam citò condonari. Jejunium orator potentiſſimus, quidquid vult perſuadet; jejunium certè veniam tam celerem dandam Deo perſuaſit.

a *Jonæ c*, 3, *v*. 4. *&* 5. b *Ibid*, *v*. 10.

§. III.

Narrat scriptor illustrissimus Cæsar Baronius, anno à Virginis partu millesimo centesimo vicesimo quarto, Christianos in Palæstinâ cinctos à Saracenis, Ninivitarum exemplo jejunium nemini detrectandum indixisse, adeò ut infantibus etiam & pecoribus alimonia fuerit subtracta. Ita victoriam obtinuerunt incredibilem. Nam tria millia Christianorum, præeunte crucis labaro, contra Saracenorum quadraginta millia progressi sunt ad conflictum. Nec auxilium ex alto defuit. Nam cælestis splendor sic exterruit hostes, ut catervatim fugerent. In fugâ septem millia hostium cæsi, aquis quinque millia submersi. Illæsi ac sospites Christiani omnes redierunt. Jejunium pugnavit, jejunium vicit. Optimè dixit Ambrosius: Nullum tam grave delictum est, quod non purgetur abstinentiâ, eleemosynis extinguatur *a*.

Rex Achab scelere non uno insignis, demum resipiscens, *operuit cilicio carnem suam*, *jejunavitq́;* b. Quo quidem pœnitentiæ cultu id effecit, ut Deus sibimet velut gratulatus non sine Achabi encomio dixerit ad Eliam: Nónne vidisti humiliatum Achab coram me? Igitur non inducam malum in diebus ejus *c*. Acceptissima pro peccatis satisfactio jejunium, & gratissi-

mum

a *Ambros. serm.* 15. *de Natali Dom.*
b 3. *Reg.* c. 21. v. 29. c *Ibidem.*

mum reconciliando Numini sacrificium.

Et nónne ab omni ævo damnata crapula, temperantia laudata, illa ut malorum propè omnium caussa, hæc verò ut optima offensi Numinis placatio? Crapulæ delictum contaminat, jugulat, ad inferos præcipitat. Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. De impuro lusu & inverecundo sermo est. Idcirco adjungitur eodem loci: Cecideruntque in die illâ quasi triginta millia hominum *a*. Nimirum incrassatus est dilectus, & recalcitravit; incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo *b*. Oblivio Dei imputanda crapulæ. Nónne manent etiamnum sepulchra concupiscentiæ, ubi sepultus est populus carnis avidus? Nónne pro foribus ædium senex Heli eliditur, in acie ipsius filii cadunt, in partu nurus expirat? Meruerat hoc domus sacrificiorum carnalium defraudatrix, gulæ dedita. Nónne propheta temere pastus, jejunii deserti pœnam dedit leoni? Nónne apud inferos in divite convivia cruciantur, in paupere Abrahæ sinum premente jejunia recreantur? Nónne Anna conjux Elcanæ prophetam post jejunium & preces impetrat? Nónne Daniel post jejunium triduanum Babylonio regi somnium explicat? Quis prandia jejunanti in foveâ Danieli per Angelum parata nesciat? Nónne leguminibus & aquâ pasti tres principes Hebræi Babylonias fornaces rident intacti?

Nónne

a *Exod. c.* 32. *v.* 6. *&* 28. b *Deut. c.* 32. *v.* 15.

Nónne Centurionis jejunantis preces auditæ? Nónne Iosue precibus & jejuniis hostes debellat? Nónne regis Ezechiæ cilicia & jejunia Deum ipsi mirificè conciliârunt, & omnes hostium cuneos quantumcumque numerosos profligârunt? Jejunium expiatio noxarum, & gratum superis sacrificium.

CAPUT X.

Iejunium præsenti hominis statui convenientissimum.

VSITATUM priscis effatum fuit: *Sapientis victus facilis.* Nam natura tam contenta est modico, ut nonnemo saturetur, imò etiam inebrietur, fumo tamquam meraco vino. Quod testatur metrum:

Nautica plebs titubat, credas mera vina bibisse,
Quódque bibit, Tabaci nil nisi fumus erat.

Chamæleon aurâ pascitur *a*, cicadæ rore victitant, hirundines vermiculis & culicibus nutriuntur, Gangis accolæ odore pomi vivere dicuntur. Natura paucis, paucissimis contenta. Et hoc in bonum hominis mirificè conducit. Cùm enim in vitâ hac, penuria, paupertas, indigentia, inedia ubique sint

a *Describit hanc bestiolam optimè Illustrissimus Dux Nicol. Christ. Radzivillius in suo Hodæporico, epist. 2, mihi pag. 119.*

ſint obvia, poteſt etiam pauperrimus quiſque id annonæ ſibi convehere, quo certè vitam tueatur. Natura pauciſſimis contenta. Nec enim fames ambitioſa eſt; facilè parabilem cibum non ſpernit; obviis delectatur *a*.

Diximus abſtinentiam & jejunium valetudini plurimum conducere, cibi & ſomni condimentum, pecuniæ ac famæ augmentum, ſpiritualium exercitationum adjumentum, noxarum antidotum eſſe. Nunc porrò imus oſtenſuri jejunium huic noſtro mortalitatis ſtatui eſſe convenientiſſimum.

a Mit vilem halt man Hauß/ mit wenig kompt man auch auß.

§. I.

Si voluiſſemus in paradiſo eſſe frugi, manus à furtivo pomo temperare, noſter vivendi ſtatus fuiſſet, omni voluptatum genere abundare. Sæpiùs hoc cogitandum, ut tantò faciliùs in notitiam cæli deducamur. Nunc verò diuturni à paradiſo exules ſumus, vita omnis conſecranda eſt pœnitentiæ, pro floribus naſcuntur ſpinæ, lolio paſcimur. Heu miſerabilem lactucam! Atqui hunc pœnitentiæ ſtatum nil magis addecet quàm temperantia & jejunium. Cùm Saulis Hebræi regis ſubditi dominum ſuum tumulo mandarent, diebus ſeptem jejunârunt. Lugere & jejunare cognata ſunt.

Judæos in Babyloniâ captivos hortabantur

tur incolæ, Hymnum cantate nobis de canticis Sion *a*. Judæi contrà: Quomodo, inquiunt, cantabimus canticum Domini in terrâ alienâ? Cantent ii, qui etiamnum habitant Hierosolyma; os nostrum non respondet fistulæ; animus ærumnis perditus odit & arcet lætitiam. Ita nos planè qui paradiso ejecti miserè vagantur in exilio, ignari (quod miserrimum) num in paradisum simus redituri. Ita hoc quidem tempore deliciis indulgere, symposiis interesse, conviviis vacare, alienum prorsus est à luctu hujus temporis. Voluptas in exilio, monstrum. Deliciæ in fletu, paradoxum. Pœnitentiam, lacrymas, abstinentiam hic rerum status sibi deposcit. In hortis Elysiis suavissimæ sonabant voces: Ex omni ligno paradisi comede *b*. Sed brevî secutum est fulmen: Comedes herbas terræ. In sudore vultus tui vescêris pane tuo, donec revertaris in terram, de quâ sumptus es, quia pulvis es, & in pulverem revertêris *c*. Esurialis cibus, olera & herbæ.

Ideo illi qui semper focos luculentos, culinas plenas, mensas opimas, ventrem infartum habent, jure meritò interrogandi sunt: Heus vos, ô boni, num scitis, quâ in regione, quo in statu, quibus in studiis versemini? Etiamnum amœnissima tempe vos incolere putatis? Fuistis in paradiso, non estis ampliùs: nunc eremum habitatis & horridam solitudinem.

Mina-

a *Ps.* 136, *v.* 3. *b* *Gen.* *c.* 2, *v.* 16.
c *Gen*, *c.* 3, *v.* 18. & 19.

Minatur olim Iſaias: Vocabit Dominus Deus exercituum in die illâ ad fletum & ad planctum: & ecce gaudium & lætitia, occidere vitulos, & jugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Si dimittetur iniquitas hæc vobis, donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum *a*.

Hæc cantilena quondam Judæis occinebatur. Haud alia Chriſtianis ingeruntur à Chriſto: Væ vobis divitibus, qui habetis conſolationem veſtram: Væ vobis qui rideris nunc, quia lugebitis & flebitis. Væ qui ſaturati eſtis, quia eſurietis *b*. Non egent hæc explicatione. Aperta, clara ſunt ſatis. Væ opulentis, væ nugacibus, væ ſaturis ac temulentis. Væ iis omnibus qui cælum extra cælum ſibi fabricant, qui bona ſua recipiunt, dum vivunt, & quidquid adverſi eſt, laſcivâ hilaritate concoquunt. Væ beatis extra beatitudinem æternam. Atqui *væ* iſtud in lege novâ plerumque inferos minatur.

Cùm igitur væ illud mœſtiſſimum non ſobriis & jejuniis, ſed ſaturis & ebrioſis, velut Damocli ſtrictus è ſetâ gladius immineat, quid eſt, quòd ſobrietatem, jejunium, abſtinentiam, occultis odiis inſequimur? Adeóne libet ad perniciem noſtram deſipere?

Solent opificum famuli cùm ex urbibus in alias terras emigrant, fidicines & unà cadum cereviſiâ plenum ſolenni ceremoniâ præmittere, ut iter tantò hilariùs ingrediantur. Si pari modo mancipia ad triremes damna-

a *Iſ. c.* 22. *v.* 13. b *Luc. c.* 6. *v.* 24.

damnata, dum in viâ sunt ad illos navales carceres, tympana fidiúmque cantus ante se vellent præcedere; rem utique stultissimam & omnibus Democriti cachinnis exsibilandam facerent. Quid enim opus, ô miseri, tripudiis istis ? triremibus jam jam affigemini, & patibulum vestrum inter choreas & plausus jubet accedere? Ita nos mortales ad triremes damnati sumus omnes, variè per transtra dispositi: terrificas subinde voces audimus: Remiga trifur, remiga, remiga. Neque à remo dimittitur, dum vita finiatur. Quàm igitur luculenta fatuitas est reos triremibus affixos splendidè prandere, lautè cenare, & bacchanalia velle vivere? Quid hoc agitis furiosi, lautitias inter remigum sordes quæritis? Non hoc temporis, non loci est. Laborandum & sudandum, abstinendum & jejunandum: hic vitæ nostræ status est. Mutatis vos & invertitis? Cavete, ne vobis olim occinatur illud: Fili recordare, quia recepisti bona in vita tuâ *a*.

a *Luc. c.* 16. *v.* 25.

§. II.

Juvat profectò hunc vitæ nostræ statum optimè intelligere. Intellexit eum vir sanctissimus è priscis Patribus Pior, qui non sedit nec accubuit, cùm cibum sumpsit, nam ambulando comêdit. Interroganti quid ita faceret? respondit: In sumendo cibo non quasi opus facio, sed quasi supervaca-

neum

neum quiddam. Mensæ ratio hæc illi fuerat. Cibus, unicum paximatium *a* cum quinque olivis; Creticum, quod illi cella propinabat, aqua fuit amara & salsa. Nec enim alia illic locorum inveniebatur. Hortabantur virum aliqui, aliò migraret, atque tam seipsum quàm adventores & hospites suos ingenti molestiâ levaret: nam quicumque ad illum revisebant, simul aquam afferre secum cogebantur. His Pior religiosè ac prudenter: Si amaritudinem, inquit, fugimus abstinentiæ, & volumus in hoc mundo requiem habere, perpetuis paradisi deliciis non fruemur *b* Hic vir, hic est, qui vitæ statum probè habebat cognitum. Ideo annis triginta hos abstinentiæ rigores perpetuavit.

Nimirum remiges egeni sumus, non ita multò pòst è navigio in mare præcipitandi: Quid, obsecro, delicias sectamur, cur abstinentiam horremus? Tenui rectissimè vivitur. Quid stomachum laxamus ad cupiditatis mensuram? Chrysostomus temperantiam identidem instillans: Ventrem, inquit, accepisti, non ut nutrias, non ut distendas, non ut dominum habeas; sed ut illi domineris, ut tibi inserviat ad ceteras partes alendas; non ut illi servias, non ut fines transilias *c*. Scias igitur in eo te statu degere, in quo corpus subesse ac famulari.

a Ein gmains tlains Closterectlin.

b *Socrates Eccles. hist. l. 4. c. 18. Ruffinus Aquil. n 31. apud Rosvveid. mihi pag. 503.*

c *Chrys. hom. 10. in epist. ad Philip.*

lari debeat, animus præesse ac imperare, olim ambo simul futuri sunt rerum domini.

Severinus Boëthius hunc vitæ statum, quem depingimus, oratione pedestri exprimens: Paucis, inquit, minimisque natura contenta est, cujus satietatem, si superfluis urgere velis, aut injucundum fiet, quod infuderis, aut noxium *a*. Theologi affirmant, jejunium juris ac præcepti esse naturalis. Adeóque si quis carnis aut cacodæmonis blandimentis aliter resistere non possit, vel ipsa huic natura inclamat: Abstine, jejuna, abstine, abstine.

Ajunt hominem in carceres immitissimos conjectum fame necandum. Ille, ut sagax est gula & fames, riscos scrutari, alimoniam quærere, angulos omnes excutere, denique nihil nisi panem lapideum invenire: lapidem comesse refugiunt dentes, dentium jacturam non æstimare vitæ amor persuadet. Ergo, ut diutiùs posset vivere, non recusavit validissimè esurire. Ita panem durissimum non arrosit, sed suxit, & reposuit in diem sequentem. Idem altero die fecit, non assumens panem, sed sugens Quo quidem suctu in novem hebdomades vitam protraxit. Cúmque jam pridem contabuisse fame crederetur, repertus est vivus & sine morbo, sed viribus ob famem tam diuturnam exhaustis.

En, obsecro, quàm verè natura, ut Boëthius loquitur, minimis sit contenta! Quod Seneca illustri testimonio confirmans: Parvo,

a *Boeth. l. 2. de Consol. metro 4 prosâ 5, med.*

vo, inquit, fames constat, magno fastidium. Infelices vos estis, qui existimatis vos famem majorem habere quàm ventrem. Venter non est molestus creditor, parvo dimittitur: si modò das illi, quod debes *a*, non quod potes *b*.

a *Simplex aliquid:* Non *quod potes, lautum aut affluens, si tu ipse talis.*

b *Sen. epist.* 17. *initio, & epist.* 21. *fine.*

§. III.

In coronidis vicem hîc attexo. Medicus celeberrimi nominis, & eruditionis eximiæ familiariùs mecum agens seriò affirmavit, eam vivendi methodum haberi longè probatissimam, quæ aut cenam penitus abscinderet, aut ferculum unicum, vel, ut ipse loquebatur, simplex aliquid, sive hordeum probè lixum, seu ova duo, sive offulam ex ovis factam, seu, quod omnium optimum videtur, modestum & parcum è carne ferculum, idque unum atque unicum permitteret. Idem & Cardanus præcipiens: Cenet modicâ carne, inquit, aut bonis piscibus, præsertim assis. Is sanè vitam incolumem & sensus ad ultimum deducet ævum. Hunc enim modum omnes ut optimum probârunt *a* Sed quæras, dicásque: Hoc quidem in cibum, quid porrò admittis in potum vesperi, num mensuram vini.

Si helluo, mi Lector, aut bibo es, legem vix

a *Cardanus l.* 1. *de Tuendâ valet. c.* 41. *& proximis, mihi pag.* 106.

vix ullam audies; si valetudinis & sobrietatis amans es, potum cibo debitâ proportione addes: parum cibi parum requirit potûs. Hordeum aut offa suum unà secum adferunt potum. Quocirca his talibus cibis aut nullus potus aut parcissimus est addendus. Sin aliter fiat, in medicas leges & valetudinem delinquetur. Vitæ ac valetudinis amor salubrem quandoque famem aut sitim non horret. Christum audit vociferantem: Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini a. Vita brevis & incerta in horrido desertóque loco exigitur. Beati qui modicum esurire ac sitire discunt; Beati qui quod necessariò faciendum, libenter faciunt; Beati qui corpori castigando in leges abstinentiæ sanctissimas jurant; Beati qui parabili modicóque victu contenti se suámque famem cælo servant; Beati apud quos convivia, comessationes, symposia ignota sunt, quia loco meliori saturabuntur. Ecclesiastes sapientissimè præmonens: Omnia, inquit, tempus habent: Tempus flendi, tempus ridendi b. Tempus edendi, tempus abstinendi. Tempus epulandi, tempus jejunandi. Nunc quidem dum triremibus affixi laboramus, plorandi ac jejunandi tempus est, in cælo epulandi erit. Satiabimur, cùm apparuerit gloria Domini.

a *Luc. c. 6. v. 21.* b *Eccles. c. 3. v. 4.*

CAPUT XI.

Jejunium quotidiano sanctißimorum hominum usu confirmatißimum.

CYRIPÆDIAM ſcripſit Xenophon, & Rempublicam Plato, & Oratorem Tullius, quemadmodum pictores eorum, quos depingunt, effigies plerumque formoſiores penicillo reddunt quàm ſint. Et Xenophontis quidem Cyripædia nobiliſſimis præceptionibus abundat. Has Cyrus dictis exempliſque tradit, non quòd is reverà talis vixerit, ſed quòd eum talem vivere decuerit. Inter præceptiones ceteras Cyrus & hanc tradit: Qui præſentem ſibimet voluptatem eripit, & ab eâ temperat, non ejus opinionis eſt, ut numquam velit hilareſcere, ſed ut futuro tempore tantò plus voluptatis habeat, quantò plus ſibi ademit. Objectioni reſpondit Cyrus hominum profanorum, à quibus hæ voces ſunt: Quid aſſiduè tam mœſta? Tempus flendi, tempus exilii, tempus abſtinendi, tempus lugendi & jejunandi. Sudandum in triremi, eſuriendum ac ſitiendum, nihil altilium, nil cupediarum deſiderandum, ubi panis mucidus & fœtens aqua in deliciis ſunt. Quouſque tandem iſta? Hæc, ajunt, identidem cogitare nimis tetricum & moroſum eſt.

Viva-

Vivamus hilariter, & curemus, ut nobis bene sit, dum licet.

Huic hominum genio paucissimis respondet Cyrus: Voluptatis victoria, voluptas maxima. Hoc omnibus Christi amicis semper perspectissimum fuit. Eorum hîc aliquos nominare animus est; omnes aut plerósque nec toto libro possim complecti. Ita more meo seligam, non colligam. Itaque paucorum hîc exempla subjiciam, qui abstinentiæ & jejunii laude floruerunt, quíque nos seros nepotes docuerunt, eadem gradi viâ ad cælum.

§. I.

Basilius Magnus in jejunii elogia disertissimus: Omnes sanctos, ait, quotquot fuerunt, ad vitam Deo dignam per jejunium fuisse institutos reperies *a*. Omnia divinæ paginæ volumina pervolve, & probatissimos quosque ac sanctissimos homines crebriùs ac severiùs invenies jejuniis operatos.

Moses bis quadragintadiale jejunium strictissimè servavit, quo toto tempore nec cibi quidquam nec potûs admisit. Ipse de seipso: Perseveravi, ait, in monte quadraginta diebus ac noctibus panem non comedens, & aquam non bibens. Hæc prima Mosis quadragesima fuit. Alterius idem testis mentionem injiciens: Et procidi, ait, ante Dominum, sicut priùs, quadraginta die-

a *Basil. de laud. jejunii.*

diebus & noctibus panem non comedens, & aquam non bibens propter omnia peccata vestra, quæ gessistis contra Dominum, & cum ad iracundiam provocastis: timui enim indignationem & iram illius, quâ adversum vos concitatus delere vos voluit. Et exaudivit me Dominus etiam hac vice *a*. En jejunii cum oratione conjuncti vires.

Mosen æmulatus Elias, qui Angeli monitu pane subcinericio & fonte publico se reficiens, in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus usque ad montem Dei Horeb ambulavit *b*. Post jejunium tam prolixum, familiarissimum cum Deo colloquium impetravit. Rem admirandam! Hi soli duo jejunatores in rupe Taboreiâ cum Domino IESV colloqui sunt auditi. Adeò arctam cum cælo familiaritatem conciliat jejunium.

Juditha sanctissimæ famæ vidua, quod sacræ paginæ testantur, jejunavit omnibus diebus vitæ suæ, præter sabbata & festa domus Israël *c*. Hæc una & sola femina Holofernem cum omni Assyriorum exercitu debellavit precibus & jejuniis.

Juditham imitata Esther regina, quæ triduum totum impransa & incenata precibus vacavit *d*. Rem grandem petiit & obtinuit: Jejunium orationi junctum potest omnia.

Gemina in hoc Estheri Sara, quæ pariter triduanam inediam constantissimè tolera-

a *Deut. c. 9. v. 9. 18. & 19.*
b *3. Reg. c. 19. v. 8.* c *Iudith c. 8. v. 6.*
d *Esth. c. 4. v. 16. & c. 14. v. 2.*

vit orando *a*. Non est catapulta vel ulla machina, quæ certiùs cælum expugnet quàm jejunium.

Patientiæ magister Jobus jam in fimo velut in lectulo compositus, amicis adsidentibus, septem diebus & septem noctibus jejunavit. Ne quid exempli ad omnigenam patientiam deesset, non solùm cruciatus corporis, sed & latratus stomachi, famem sitimque pertulit. Nihil excipit vera tolerantia, silentio pugnavit Jobus & jejunio; ita victoriam reportavit, ita stygios hostes triumphavit. Vis cacodæmonem debellare; Jejuna. Gulosos & saturos non timet hic hostis, sed temperantes & sobrios. Sulpitius Galba Imperator, Suetonio teste *b*, in Germaniam inferiorem misit, contra opinionem, Aulum Vitellium profundæ gulæ hominem & ventri natum. Nemo non mirabatur Galbam nihil sibi ab eo monstro timere. At Galba nullos, ajebat, minùs metuendos, quàm qui de solo victu cogitarent, comedones, gulæ proceres *c*, catillones. Ita profectò diabolus abstinentes, sobrios, jejunantes timet; gulosos, manducones, patinarios, popinones, ingluviosos non timet. Certam sibi ab his spondet victoriam.

Tobias vir suæ gentis laudatissimus, ut tantò promptiùs liberalis esset in mortuos, convivium jam paratum deserens properavit

a *Tob. c. 3. v. 10.*
b *Suetonius in Vitellio mihi pag. 408.*
c Dapffere Fresser:

vit rem suam terræ reddere. Copulatæ virtutis est petenti stomacho negare escam, & mortuo non roganti etiam cum vitæ periculo impertiri sepulturam.

Esdras sacerdos de seipso: Et prædicavi ibi jejunium, inquit, juxta fluvium Ahava, ut affligeremur coram Deo nostro, & peteremus ab eo viam rectam. Jejunavimus autem, & rogavimus Deum nostrum pro hoc, & evenit nobis prosperè. *a* Dicta confirmans: Sedi, ait, & flevi, & luxi diebus multis, & jejunabam & orabam ante faciem Dei cæli *b*. Esdram impetrasse, quæ petiit, ne miremur, precibus armatis egit.

Regum sanctissimus David jejuniorum assiduitate omnes superavit. Hinc illæ in psalmis voces: Humiliabam in jejunio animam meam *c*. Operui in jejunio animam meam *d*. Genua mea infirmata sunt à jejunio *e*. Ut filiolo morituro vitam impetraret à Deo, jejunio jejunavit *f*. Hoc sanè serium est jejunium, cùm vires deficere, corpus attenuari, genua labare incipiunt, cùm animus inediâ velut veste undique operitur, cùm jejunio jejunatur. Sunt enim aliqui, qui sicut audientes non audiunt, ita jejunantes non jejunant: adeo enim abundanter & delicatè prandent vel cœnant, ut gulonum quisque illorum jejunia, quàm aliorum non jejunantium prandia malit. Nam illi tales quò minùs jejunium seri-

a 1 *Esdr. c.* 8. *v.* 21. *&* 23. b *Esd. c.* 1. *v.* 4.
c *Psal.* 34. *v.* 13. d *Psal.* 68. *v.* 11.
e *Ps.* 108. *v.* 24. f 2. *Reg. c.* 12. *v.* 16.

ſentiant, non multùm ante horam undecimam cubitu ſurgunt. Ita è lecto menſam eduliorum varietate ſtructam accedunt. Nihil piſcium, nil ovorum, nil oleris aut pultis melioris nec ad ſaturitatem, nec ad delicias deeſt. Ad præſepe tam plenum quis eſuriat *a*? Sed, inquis, Eccleſiæ leges nihilominus ſervo, Cruciatæ Bullam habeo, carnibus abſtineo, ſemel dumtaxat in die calentes cibos admitto, contentus unâ refectione. Sed hæc tua, ô bone, una refectio duabus aliis aut tribus æquiparanda. Non eſt hæc eſurialis, ſed aditialis *b* cena. Et quamvis fortè ſatisfacias legi, non tamen legis fini, qui eſt famem ſentire, carnem domare, libidinis impetus retundere, aliquam jejunii moleſtiam tolerare, & ita offenſum Deum placare; tu verò magis offendis gulæ ac intemperantiæ noxis. Obſecro, Chriſtianum te eſſe memento, quem Chriſtus docuerit, non amare ſuam animam, ſed odiſſe.

Rex Achabus, quamvis impius, ad jejunium velut ad aſylum confugit. Rex pientiſſimus Joſaphat cum omni populo jejunat. Nec aliter Rex Jechonias cum omni plebe jejunium obſervat. Ezechiel Propheta juſſu Dei rigidiſſimis ſeſe jejuniis exercet. Ita Deus juſſerat: Cibus tuus, quo veſcêris, erit in pondere viginti ſtateres in die: à tempore uſque ad tempus comedes illud. Et aquam in menſurâ bibes, ſextam partem hin: à tempore uſque ad tempus bibes

a Alſo wär gut faſten.
b Ein köſtliches Hochzeitmal.

bibes illud *a*. Et quasi subcinericium hordeaceum comedes illud, & stercore, quod egreditur de homine, operies illud in oculis eorum *b*. Ita Daniel cum suis, ita alii priscæ legis jejunia quàm maximè seria observârunt.

a *Trecentis & 90. diebus. Ezech. c.4. v.19. & seqq.* b O HErr GOtt/ ein strenge vnlustige Collatz.

§. II.

In lege novâ Christus Dominus jejunavit, & quidem diebus quadraginta Post inediam tam prolixam, quoties cum discipulis esuriit ac sitiit, cùm eos fames vellere spicas & mandere doceret? Alii Servatoris discipuli, Paulus, Barnabas, Simon, Lucius, Manahen, ceterique sectatores Pauli in vigiliis multis, in fame & siti, in jejuniis multis se Deo probârunt.

Petrus Apostolus, Gregorio Nazianzeno teste, pæne semper jejunavit, solis lupinis asse minuto comparatis vescens *a*. Matthæus Evangelista, quod Clemens Alexandrinus tradit, oleribus victitans, carnibus abstinuit. Jacobus filius Alphæi, frater Domini, virginitatis illibatæ cultor, carnibus, vino, siceráque semper abstinuit, nec solùm genua, sed & frontem cameli callo asperam fecit, jugi corporis ad pavimentum allisu. Hac animi corporisque submissione, ut Chrysostomus testatur, frequentare preces

a *Naz. orat. de pauperum amore.*

consuescebat. Cùmque ætatem ad annum nonagesimum sextum perduxisset, è templi fastigio præcipitatus, esurialem vitam sanctissimè clausit.

Joannes Baptista, Christi prodromus, non solùm continuis jejuniis vitam distinxit, sed cibi potúsque tam exiguum sumpsit, ut Christus de ipso dixerit: Venit Joannes neque manducans, neque bibens *a*. Sic Anna vidua Phanuëlis filia, quæ ad annos octoginta quatuor pervixit, jejuniis & obsecrationibus serviens die ac nocte non discedebat de templo *b*. Ita primæ originis Christiani non solùm in multâ patientiâ, sed & in jejuniis multis Deo se probârunt. Affirmat Hegesippus primos Christianorum à beato Marco Alexandriæ Pontifice sic eruditos, ut carnibus & vino abstinuerint.

Ita post primos à virgine pariente annos tot sanctissimorum Christi Martyrum, tot Confessorum, tot Præsulum & Episcoporum, tot Sacerdotum ac Virginum, tot alii homines sanctissimi suas preces abstinentiâ & jejunio armârunt & pugnârunt in omne vitium felicissimè. Nimirum, quòd jam sæpè diximus, miles sine gladio, oratio sine jejunio. Res gestas hominum sanctorum omnium evolve, & neminem unum ex omnibus invenies, qui non industriâ singulari carnem jejuniis domare studuerit. Animadverterunt sanctissimi viri, quâ parte laboraret orbis, & defectum triplicem deprehenderunt, Orationis, Commise-

a *Matth. c. 11. v. 18.* b *Luc. c. 2. v. 37.*

miserationis, castigationis. Orationis defectu homines fiunt sine Deo. Ideo illi conati sunt Deo quàm conjunctissimi esse per orationem. Commiserationis defectum sola nummorum cura nutrit. Ideo illi tantopere urgebant eleemosynas. Castigationis defectu carnis petulantiam nimium quantum crescere, atque hinc orbem universum vitiis carnalibus scatere ingemuerunt. Ideo carnem jejuniis macerandam censuerunt. Jejunium antiquissima, probatissima, saluberrima corporis castigatio.

Hîc ex omni numero sapientum ac beatorum hominum paucos, & eos præcipuè, qui strictius jejunii genus sectati sunt, nominabo. Admirandum infantulos in cunis, imò etiam in utero matris cœpisse inediam ferre. Urtica scilicet maturè urit, sanctimonia celeriter se prodit.

§. III.

Nicolaus Myrensis Pontifex, cùm in cunabulis puerulus etiamnum vagiret, statis Mercurii & Veneris diebus, semel tantummodo lac sugere sustinuit. Sicut principum filii mores aulicos pæne in cunis docentur, sic Deus suos à teneris unguiculis ad abstinentiæ leges vult erudiri.

Stephanus Presbyter Constantinopolitanus priusquam extra uterum vivere, jam jejunare cœpit. Nam mater eo gravida nec vini, nec carnis, nec lacticinii quidquam admisit, ubi horum aliquid gustavit,

mox revomuit. Stephanus verò jam natus ubera matris nisi jejunæ sugere recusavit. Hic idem adultior semel dumtaxat in die corpus refecit, idque vesperi tantùm, nec aliud quàm herbulas injecto sale lixas comêdit. Hic idem jam Sacerdos opsonio salem ademit, & quavis hebdomade bis tantùm refecit corpus. Solitudini demum se abdens Stephanus, herbas crudas in cibum adhibuit: jussus enervato stomacho aliquantulum gratificari, & vino uti, paucas vini guttulas in grandem hydriam immisit, ut suus obedientiæ staret honor. In ejusdem obedientiæ gratiam festis diebus paucas ficus in diurnam alimoniam admisit. Hac vivendi methodo, ad annum septuagesimum tertium pervenit. Nimirum abstinentiæ vires tunc novimus, cùm experimur. Homo abstinens, singularis Dei voluptas.

Nicolai Mirensis ritu, Episcopus Thaunensis Sisinnius etiamnum puerulus Mercurii & Veneris diebus lac maternum non nisi semel admisit. Stephanus Diensis Episcopus quovis die Veneris etiamnum infans & nutricis ubera & omnem alimoniam repudiavit. Antistes Sargiensis Majorus, die Mercurii & Veneris omni cibo abstinuit, diebus ceteris solum panem hordeaceum pro omni ferculorum apparatu habuit. Quo quidem victu facilè impetravit, ut illæsam virginitatem servârit. Edmundus Cantuariensis Archiepiscopus quavis feriâ sextâ, præter aridum panem & frigi-

dam nihil libavit. Ivo, ille pauperum facundus pater, omnibus pervigiliis, ut jejunii legem tantò religiosiùs servaret, pane ac fonte solo cenavit, prandio penitus omisso.

Scis, mi optime Lector, quisnam iis, quos modò nominavi, aliisque quàm plurimis abstinentiam tam rigidam persuaserit? Assensus & assuetudo. Qui promptè voluit, assensum expedivit, jejunii negotium jam pæne confecit. Adeóque promptum *volo* unicum, non ægrè post se trahit assuetudinem. Ita illi homines sancti postquam promptè *voluerunt*, quidquid eis in tolerandâ inediâ difficile visum est, uno alteróve trimestri, in facilem traxerunt assuetudinem. Nam robustum VELLE, non difficulter sequitur validum POSSE. Idem in omni virtute adipiscendâ licet observare. Dic mente seriâ: Volo esse patiens: Et eris. Volo esse liberalis: Et mox sese liberalitas prodet. Volo esse humilis: Et humilitatem habebis. Dic, Volo jejunare: Et jejuniis brevî assuesces.

Ideo non miremur quàm plurimos in eam venisse assuetudinem jejunando, ut tribus quatuórve pluribúsve diebus esca omni abstinuerint. Eos hîc in numerum non cogam, qui quavis hebdomade bis tantùm refecerunt corpus.

Bonifacius Misiæ Archiepiscopus & Martyr diebus Jovis & Solis dumtaxat cibo vesci solitus est. Samson Archiepiscopus Dolensis duos trésve dies continuos mensam non accedere consuevit.

Germanus Antisiodorensis Episcopus ge-

genium omni solatio fraudare impensissimè studuit, & pæne supra fidem coluit Abstinentiam. Nam à primo suscepti muneris die, annis triginta totis ad usque finem vitæ, non vinum, non acetum, non oleum, non legumen, sed nec salem umquam condiendo cibi admisit. Primum in cenulâ ipsius ferculum seu antecena *a* fuit cinis, quem saltem libavit. Imitatus, credo, sanctissimum regem Hebræum, qui de seipso: Cinerem, inquit, tamquam panem manducabam *b*. Cenæ caput, imò omnis cena, fuit panis hordéaceus, quem tamen ante serum vesperem numquam attigit. Nonnumquam dimidiâ hebdomade nil panis gustavit. Unicum æstate & hieme indumentum, dolatos asseres pro lecto sine cervicali substratos, ceteróśque vitæ rigores taceo *c*.

Bambergensis Episcopus Otho triginta septem annis dum Episcopus fuit, ut suprà demonstratum, è mensâ numquam surrexit satur: quidquid enim appositum, egenis & ægris transmisit. Nec solùm non eduliorum, sed nec ipsius quidem panis satietate gulam explevit. Hoc insuper abstinentiæ prorsus admirandæ specimen adjecit. Esuriali quodam die, cùm piscium penuria esset, Othonis œconomus lucium non gran-

a Voressen. b *Psal.* 101. *v.* 10.

c Obiit S. Germanus ann. 435. Episcopum egit annis 30, diebus 25. avo Sixti III. Pontifices Max. & Valentiani III. Imp. anno quarto Pontificis, undecimo Imperatoris.

grandem geminis emit solidis a. Allato in mensam pisce: Quanti, ait Otho, emisti hoc ferculum? Cui emptor: Duobus, ait, solidis. Mox abstinentissimus Antistes: Absit hoc, inquit, ut miser Otho solus hodie tot nummos consumat. Et cum dicto tollens discum: Asporta, inquit, hunc piscem ad hominem ægrotum; ego qui robustus sum, pane isto me satis refecero b. Othoni non impar abstinentiâ Posthumius Mempheus panem & aquam ad dimensum sumpsit, Numquam pleno ventre à mensâ recessit, nec sitim suam umquam satiavit. Ejus rei hanc assignans caussam: Non esse dignum, ajebat, si carnis voluntas esset impleta c.

Posthumium æmulatus Philibertus, teste D. Antonino, vir religiosus & sanctus, qui

H 6 pari-

a *Difficile, hoc pretium æstimare. De solido differit Ioachimus Mynsingerus Iurisconf. l. 1. scholiorum in Institutiones Iuris.*

b *Auctores qui miram Othonis sanctimoniam testentur, ad Dedicationem in margine inferiori laudavimus. Otho Pomeranis inter alia præcepta commendavit & ista: Vt sextâ feriâ abstinerent à carne & lacte, more ceterorum Christianorum: Vt sacrosanctam Quadragesimam, jejuniis, vigiliis, eleemosynis & orationibus diligentissimè observarent. Baron. tom. 12. anno 1124. mihi pag. 158.*

c *Fuit Posthumius aliquando restio, dein quinque millibus monachorum præfectus, de hoc vide Rosvveydum l. 1. pag. 233. & sequentib.*

pariter à mensâ numquam abiit satur a.

Elpidius Abbas in solitudine rebus divinis vacans, solis Dominicis & Mercurii diebus alimenti aliquid sumpsit. Hinc nihil miremur Hieronymum de seipso scribentem: Repugnantem spiritui carnem hebdomarum inediâ subjugabam. Nihil hîc miraculi fuit: quia potenter voluit, quia paullatim assuevit, ideo potuit.

a D. *Anton.part.2 chron.tit.13.c.6.§.18. Philibertus monachus cœnobii Rasbacensis sub Aglio, ejus monasterii Abbate primo.*

§. IV.

Fuerunt alii non pauci, quos sol numquam vidit comedentes, qui vesperi semper tenuissimo cibo solati sunt famem. Hilarion annorum septuaginta senex, ante solem occasum nec festis quidem diebus quidquam alimenti cepit. Edulium illius fuerunt lentes non coctæ, sed aquâ maceratæ, aut herbularum aliquid cum hordeaceo pane. Ab anno ætatis sexagesimo tertio ad usque octogesimum, nec panem quidem amplius, sed jusculum tantùm è confectis herbis confectum sorbuit.

Antonius Magnus non nisi sero vespere panem cum aquâ & sale pro omnibus mensæ lautitiis habuit. Nonnumquam biduum triduúmque, teste Athanasio, omni cibo abstinuit. Paulo Eremicolarum primo tam alimentum quàm indumentum palma suppeditavit ad ætatis annum sexagesimum, ab hoc ad centesimum decimum tertium

dimi-

dimidiati panis fragmentum quotidiè corvus ales attulit, ad Antonii hoſpitis adventum ſubminiſtravit integrum. Hæc libris omnibus decantiſſima. Epeſium in Scythioticâ eremo ſol annis quadraginta numquam comedentem ſpectavit.

Beatus Sabas qualibet hebdomade dies quinque ſine cibo & potu tranſegit, idque minimum quinquennio. Divus Amatus annuo verno jejunio, pro cenulâ ſiccâ veſperi quinque dactylorum nucleos & modicum aquæ reficiendo ſtomacho adhibuit; triduo toto nihil guſtare ſolenne habuit.

Sanctus Maurilius Epiſcopus eodem jejunio verno, tertio ſolùm die veſperi panem aridum & tepentem aquam reſtaurandæ fami admiſit; hac tamen incredibili victûs ſobrietate ad annum ætatis nonageſimum ſoſpes & incolumis pervenit. Joannes Bonus Mantuanus, teſte divo Antonino, ad initium quadragintadialis jejunii grandem panem in partes quadraginta diviſit, ut unaquæque dies ſuam ſibi haberet partem. Hæc annona in omne illud tempus ſuffecit, & ſuperfuit. Neque hîc quidquam ſupra naturam eſt tentatum. Prodigioſam Macarii, Simeonis, Anaſtaſiæ, aliorum complurium inediam ſilentio magis quàm eloquio venerandam cenſeo. Liceat tamen hîc compendio, ſed ordine confuſo nominare pauculos, qui cibi prorſus minimi, aut nullius ferè ac viliſſimi fuerunt.

D. Jacobus Apoſtolus, Alphæi *a* filius, vinum

a Seu Cleopha.

vinum & siceram non bibit, carnem non comêdit.

D. Matthæus Apostolus seminibus, baccis, oleribus vescebatur, carne abstinens. Ceteros Apostolorum taceo, de quibus prædicens Christus: Venient dies, inquit, cùm auferetur ab eis sponsus; & tunc jejunabunt *a*.

D. Wolstanus tribus in hebdomade diebus omnis cibi abstinens, tribus reliquis porros vel caules elixos cum pane hordeaceo comêdit.

D. Lupicinus plerumque tertio solùm die refectus.

D. Theodorus Siceotes à Natali Domini IESV usque ad Dominicam diem Palmarum nec pane, nec leguminibus vescebatur, sed pomis tantùm & oleribus, idque sabbati tantùm & solis die.

D. Zoërardus ubi tribus continuis ex more diebus ab omni re, quæ mandi posset, abstinuisset, tum demum alimoniâ tenuissimâ se refecit; in Quadragesimâ 40. nucibus, omnis edulii vicem, contentus.

D. Equitius Reclusus vir magnæ abstinentiæ, catenis ferreis ad corpus nudum constrictus, & cilicio desuper indutus, solo siccóque pane cum paucis dactylis vitam sustentavit: per Quadragesimam solis herbarum radicibus victitavit.

D. Liphardus hordeacei panis non nisi unciam unicam in cibum admisit; aquâ tertio

a *Matth. c. 9. v. 15. Marci c. 2. v. 20. Luca c. 5. v. 33.*

tertio dumtaxat die parcissimè usus.

D. Simeon Stylites totis hebdomadibus jejunare solitus eò exercitatione inediæ pervenit, ut Theodoreto & Evagrio testibus, viginti octo annis totidem quadragesimas sine omni cibo traduxerit.

D. Bavo Hasbaniæ princeps panem solùm, eúmque non fermentatum, & parte dimidiâ cineribus mistum pro omni cibo; aquam non nisi ad dimensum pro omni potu admisit. Vestis illius, cilicium; lectus, nuda humus; cervical, saxum; somnus brevissimus, nam meditari potiùs quàm dormire visus.

D. Radbodus Ultrajectensis Episcopus carnium esu abstinuit, biduanis ac triduanis jejuniis ex more carnem maceravit.

DD. Mutius & Severus Abbates die Dominico solùm cibo se curârunt.

D. Wandregisilius Abbas Fontanellius die Lunæ tantùm & Jovis cibum accepit.

D. Lupus Trecensis Episcopus biduum continuum inediâ fatigatum corpus edomare consuevit.

D. Nicolaus Tolentinas jam septimo ætatis anno tribus cujusque hebdomadis diebus cibum omnem rejecit. Annis triginta & ampliùs numquam carnes, ova, pisces, sed nec poma seu sanus seu ægrotus comedit. Quavis hebdomade die Lunæ, Mercurii, Veneris & sabbato pane solo & aquâ victitavit.

Nec in debiliori sexu defuerunt abstinentiæ illustrissima exempla.

D. Cæ-

D. Cæcilia biduanis ac triduanis se jejuniis exercuit.

D. Genovefa ab anno ætatis decimo ad usque quinquagesimum bis tantùm quavis hebdomade die Jovis & Solis, modicum cibi assumpsit : tota mensæ lautitia panis hordeaceus & fabæ pulmentum fuit.

V. Margarita Ravennas virgo, cùm ad septimum ætatis annum pervenisset, extra Dominicum & solenniores festos dies semel dumtaxat de die cibo se refecit. Maximam vitæ partem pane solùm & aquâ toleravit, idque à septimo ad ætatis annum sexagesimum tertium.

D. Euphrasia per hebdomadem diebus tribus quatuórve, imò hebdomadibus totis, inediâ carnem castigavit.

D. Theodora non absimili modo totis hebdomadibus sibi ipsa omni alimento interdixit.

D. Agnes de monte Politiano ipsos quindecim annos perpetuò ac quotidie ita jejunavit, ut pane solo & aquâ se parcissimè refecerit.

D. Clara Assisias dum sana fuit, geminam quot annis quadragesimam pane & aquâ exegit, solis diebus Dominicis vinum, si per paupertatem licuit, libavit. Et quod ampliùs, in illâ ipsâ geminatâ semper quadragesimâ tribus per hebdomadem diebus, secundâ, quartâ, sextâque feriâ nil penitus cibi vel panis adhibuit. Denique majorum coacta imperio sesquiunciam panis (Deus bone, quàm modicum frustillum !) pro

omni

omni pastu accepit *a*. Sed ita paullatim ad ævum nostrum viciniores accedimus.

a *Testes Surius, Lippeloo, Haraus, alii.*

§. V.

Theodosius Imperator natu minor, natus & educatus in aulâ, nihilominus tam vegetis viribus, laboris, æstûs, frigoris, famis tam patiens fuit, ut quavis hebdomade, Mercurii & Veneris diebus *a* jejunium servaret. In Quadragesimâ tametsi graviter ægrotus pane & vino (mirandum!) abstinuit, potus aqua, cibus oluscula fuerunt *b*; Carolus Magnus cum periculo etiam valetudinis exercuit corpus jejuniis. Otho Magnus cum Ungaris prælio conflicturus, totis castris jejunium indixit.

Lotharius Francorum rex sævissimo correptus morbo tendebat ad extrema: Jámque velut extinctus à reginâ conjuge deplorabatur. Hinc aulicorum accursus ad Sulpicium virum sanctissimum. Preces omnium erant, ut is pro regis incolumitate Deum deprecaretur. Motus vir sanctus tot rogantium vocibus, rem apud Deum & lacrymis egit & jejuniis. Jam quinque dierum inediam tolerârat, sed ad sanitatem regi reparandam nihil profectum. Neque verò jam aliud quàm obitus expectabatur. Hinc aulici monebant:

a *Græci vocant,* τετράδας καὶ παρασκευὰς ἡμέρας *Ita Procopius Gazæus l. 1 de Ædificiis Iustiniani Imp.* b *Socrates l. 7. hist. Eccles. c. 22. Baronius tom. 5. ann. 415.*

nebant: Desineret porrò ineδiâ se conficere; de vitâ regis actum esse, vicinissimam imminere mortem. At Sulpicius: Perficiamus, inquit, quod cœpimus, & duos insuper jejuniorum dies prioribus addamus. Optimaquæque spero. Benignus est Deus, & facilis exorari. Lux septima, ita speremus, restituet sanitatem. Vox sacerdotis pondus habuit. Exactis inter preces & jejunia septem diebus integra regi valetudo restituta est, incredibili omnium gratulatione. Tam potens est oratio juncta jejunio *a*.

Laurentium Justinianum, Patriarcham Venetum, cùm annum vitæ septuagesimum ageret, & gravi morbo laboraret, nullus medicorum adigere potuit, ut carnes illo die vetitas esitaret viribus reparandis. Maluit esurire, maluit infirmus esse, quàm vel libare tantùm quod Ecclesiæ leges vetarent.

Lutgardis in Belgio religiosissima virgo, cujus res gestas scripsit Thomas Cantipratanus Proëpiscopus, quæ anno Christiano millesimo ducentesimo quadragesimo sexto vitam finiit, annos nata sexaginta quatuor. Hæc noctu sacris sese meditationibus exercens, aspectabilem vidit Domini matrem, sed tristem. Quæsiit Lutgardis: Cur mater gaudii tristaretur? Cui Virgo cælestis: Improbi Christiani, ait, filium meum denuo crucifigunt. Albigensium hæresis eâ tempestate grassabatur. Lutgardis divinitus edocta, quid potissimùm faceret iræ cæli-

tum

a *Surius tom. 1. die 17. Januarii.*

m placandæ, ſeptem ſibi annos deſtinat, quibus jejunia quotidiana támque ſevera iniit, ut præter panem & zythum nihil guſtârit. Septennio primo finito alterum ſuriale ſeptennium ſic à ſemetipsâ exegit, t præter panem & olera nihil opſonii eſurit. Huic verè geminam jungamus.

Maria Oegniacenſis in agro Leodienſi nata, per triennium à die decimo quarto Septembris ad Paſcha pane atro ſolùm & aquâ vitam ſuſtentavit, vexans veriùs quàm extinguens famem, centies de die genua in preces ſubmittere, trecentis plagis caſtigare corpus conſuevit *a*. Columba virgo Peruſina ſolis fructibus famem non ſuſtulit, ſed ſedavit. Infinitum ſit omnes jejunantium claſſes percenſere. Mihi ſemper animus non colligere, ſed judicio ſeligere. Hîc eos, qui aliquot hebdomadibus, imò menſibus, imò & annis compluribus, nil potûs admiſerunt, vitandæ prolixitati, tranſeo.

Hoc unum loco ſpeciminis ſubjicio: In urbe Pergamo fuerunt ægri, Galeno teſte, qui oraculi juſſu quindecim diebus nihil biberunt, & convaluerunt *b*. Halæ in Parthenone regio nobilis virgo Magdalena Felſingerin octennio nihil bibit, teſte oculato locupletiſſimo, medico clariſſimo Hippolyto Guarinonio *c*. Ergo propiùs noſtri temporis abſtinentiam inſpiciamus.

Philip-

a *Sanctiſſimæ hujus feminæ dies natalis eſt* 23. *Iunii.* b *Galen. l.* 16 *morb. vulg. com.* 8.

c *D. Guarinon. l.* 4. *de Abominand. c.* 18. *mihi pag.* 592.

Philippus Nerius a illuſtris ſanctimon vir, cùm annum ageret decimum nonu hanc ſibi legem indixit, die uno ſemel dun taxat edere, nec aliud quàm panem: qua doque toto triduo nec panis miculam g ſtavit. Sacerdotio jam inauguratus ſumpt manè juſculo ad cenam perdurabat in pranſus. Omnis cenæ apparatus unicu fuit ferculum, nec lautum, nec pretioſun Nam aut ova duo, aut fabæ, aut cicer, a lentes, aut aliquid oluſculorum cenam or nem adornabat. Plus uno ferculo cena nefas ducebat; è carnibus aut piſcibus rari ſimè, è lacticiniis numquam comedeba vini probè diluti perquàm modicum bibe bat. Beati, imò verò & ſani, qui nũc eſuriti

Carolus Borromæus purpuratus Sena tor, Mediolanenſis Pontifex, à puero a omnem virtutem proniſſimus, eò abſtinen tiæ ſtudio progreſſus eſt, ut demum quoti die jejunârit, pane & aquâ in ſolidum dien contentiſſimus, idque ad extremum vita ſpiritum perpetuavit, Dominicis ſolùm & feſtis diebus leguminis, aut pomorum, au oleris aliquid pani addidit, grandes ſcili cet lautitias. Gregorius XIII. ſummu Antiſtes Carolum velut amantiſſimus pa ter monuit, hos ſibi abſtinentiæ rigores ni mios videri, quare illos aliquantulum re mitteret & paullò liberaliùs pranderet, ad vitam divinis obſequiis diutiùs propogan dam.

a *Anno 1622. à Gregorio XV. in Sanctorum album relatus; unà cum Sanctis Ignatio, Xaverio, Iſidoro, Tereſâ.*

n. At Carolus contrà paratiſſimum ſe
bat obedire, conſtare tamen ſibi ab ex-
ıentiâ, mitem hanc inediam ipſi etiam
etudini plurimùm prodeſſe ad pituitam,
â redundaret, celeriùs ſiccandam. Ponti-
: manſuetè ceſſit, Borromæus, ut cœpe-
, perrexit, eâ in ſeipſum animadverſio-
, ut in æſtu ſummo non tantùm non vi-
m, ſed nec aquæ guttulam extra tempus
ârit. Beati, ter quatérque beati, qui nunc
ıriunt, quoniam ſaturabuntur deliciis ac
luptatibus æternis.

Hîc ſolùm illud Cypriani addo, qui de
unio & tentatione Chriſti diſſerens:
uotquot virtutum vidimus viros, inquit,
ıe jejunio non legimus aſcendiſſe; neque
iquid magnum moliti ſunt, niſi abſtinen-
a præceſſiſſet. Monſtrate mihi, obſecro,
ominem ſanctum, qui non ſingulariter
nârit abſtinentiam, monſtrate hominem
rtutis ſtudioſum, qui oderit jejunium,
ıonſtrate viros, qui in rebus arduis & di-
ınis magnum quid facturi, non illud jeju-
io & abſtinentiâ ſint aggreſſi. Eam ob
auſſam hortatur Paulus: In omnibus ex-
ibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros,
n multâ patientiâ, in tribulationibus, in
eceſſitatibus, in anguſtiis, &c. in vigiliis,
n jejuniis, in caſtitate *a*. Eſuriamus modi-
um; cùm apparuerit gloria Domini, ſatia-
ımur æternùm.

a 2. *Cor. c. 6. v. 4.*

CA-

CAPUT XII.

Jejunium vitiosæ cupidinis extersorium medicamentum.

MAXIMUM in pharmacis discrimen est. Nam uti effectus eorum planè sunt diversi, sic etiam nomina diversa sortiuntur. Numerus horum ingens. Sunt enim medicamenta alexipharmaca in venenum pugnantia. Sunt anodyna dolores mitigantia. Sunt anastomica venas reserantia. Sunt attrahentia, emollientia, relaxantia, rarefacientia, repellentia; sunt cataractica *a* & ecphractica *b*. Sunt glutinantia, incarnantia, siccantia, soporifera, hydragoga *c*, sternutatoria. Sunt denique repurgantia etiam & extersoria.

Abstinentia hos omnes titulos cum dignitate potest tueri. Jejunium verè alexipharmacum, anodynum, relaxans, cataracticum, &c. singulari tamen modo extersorium est. Quidquid enim sordium voluptas impura contrahit, id jejunium extergit. Et reverà si alia nulla suppeteret caussa, cur sæpiùs jejunandum, hæc una foret sufficientissima: jejunium est medicamentum carnis extersorium. Inter omnes namque corporis castigationes nulla est, quæ carnis petulantias

a *Vel cathartica* zum purgiren.
b So den Leib öffnen.
c Wider die Wassersucht.

llantias ita placidè, sensim, validè compo-
at & reducat ad modestiam, atque jeju-
ium & abstinentia. A jejuniis discit caro
on ferocire aut insolescere. Flagra, humi-
liationes, cilicia, mortificationes alias
præcellit jejunium, pharmacum prorsus
ptimum, & carnis insigniter extersorium;
modum jam expiicabimus.

§. I.

Oppugnabat L. Sulla in terrâ Atticâ Pi-
ræum, contrà Archelaus turrim ligneam
efendendi gratiâ structam propugnabat.
duxit copias Sula, & omni quâ potuit
ndustriâ connisus est turrim illam, quæ in-
erposita obstabat, incendere. Venit, acces-
it, ligna subdidit, submovit Græcos,
gnem admovit. Satis diu conati numquam
quiverunt turrim incendere. Nam eâ soler-
iâ Archelaus omnem turris materiam alu-
mine obleverat, ut illa ignis patiens licet ex
omni latere circumplexa, igni ardere non
potuerit. Obstupuit Sullanus miles hanc
urris invictam pertinaciam. Ita conatibus
lusis omnibus reductæ sunt copiæ *a*. Caro
nostra ut lignum abiegnum, concipiendæ
flammæ aptissimum ignibus malignis facilè
corripitur. Sin autem hic truncus alumine
ejunii & abstinentiæ oblinatur, ignis cu-
piditatis & libidinis vires perdit, & neuti-
quam incendit.
Vetus Hieronymi & sancta præceptio
est:

a *Gell, l. 15. Noct. Att. c. 1.*

est; Ardentes dæmonum sagittæ jejuniorum frigore sunt restinguendæ. Gula vitiis omnibus viam sternit. Frena gulam, & omnem carnis inclinationem faciliùs frenabis *a*. Cùm plenus est venter, in libidines facillimè despumat *b*. In corpore bene farto subtiles, sacræ, sublimes cogitationes vix umquam habitant. Cur equus tam infrenis, calcitro, succussor est? nimium avenæ habet. Cur Judæi olim tam contumaces ac rebelles Numini? nimium habuerunt annonæ.

Verissimè in rem Basilius: Corpus bene saginatum, inquit, & anima illi mersa ad peccandum proclivis est. In promptu est noxa non una, cùm gula est spiritûs domina. Satanas hospitio sicco non delectatur. Hinc illa Christi divinissima concio: Cùm immundus spiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquosa, quærens requiem, & non inveniens, dicit: Revertar in domum meam, unde exivi *c*. Cacodæmon suavissimè habitat, ubi in madido est, & natabulum habet, ubi estur ac potatur largiter. Hîc illius requies. Anima sicca, anima optima, diabolo inimica.

Hebræus Psaltes David sub venustâ imagine rem ponderans: Homo, inquit, cùm in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis *d*. Monuerat quidem sedulò David: No-

a *Imit. Christi Thomæ de Kemp. l. 1. c. 19. n. 4.*
b Wann die Sackpfeiff voll ist/ so kürts.
c *Luc. c. 11. v. 24.* d *Ps. 48. v. 13. & 21.*

Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus *a*. Facti ſunt; nemo paruit, equum & mulum induerunt. Quid hîc remedii? Quî miſeris opitulandum? Mox remedium præſcribens Hebræus pharmacopola: In camo, inquit, & freno maxillas eorum conſtringe *b*. Quid hoc ais, rerum optime? Cur non oculis medendum, quibus plurimùm peccatur? Cur non auribus, cur non manibus aut pedibus, quibus ſæpiſſimè delinquitur? Iſaias teſtis: Manus veſtræ, inquit, ſanguine plenæ ſunt *c*. Pedes eorum ad malum currunt *d*; ſapientiſſimi exprobratio eſt. Hæc igitur membra rapiantur in vincula, quæ tot perpetrant peccata. Quid mulctamus genas? Quid maxillas plectimus? Cur veniam corvis damus, & cenſurâ premimus columbas? Oculi & aures, peccatorum illices, manus & pedes eorumdem patratores puniantur. Non malum hoc, ſed melius iſtud; Maxillas eorum, maxillas conſtringe; faucibus frenum injice, os & gulam camo *e* coërce, cibum ſubtrahe, ad famem adige.

Voluit hîc ſapientiſſimus rex David unicum malis pluribus remedium præſcribere. Ita homini, in quo tam aures quàm oculi, tam manus quàm pedes exerraſſent, præcipit, ut genas & os ſupplicio afficiat; & membra omnia in poteſtate hominis futura. Jejuna, jejuna, teipſum abſtinentia vin-

 ce,

a *Pſal.* 31. *v.* 9. b *Ibid.*
c *Iſaiæ c.* 1. *v.* 15. d *Prov. c.* 1. *v.* 16.
e Maulkorb.

ce, maxillas constringe, & noxas plurimas morbos gravissimos persanâsti.

§. II.

Memoriam hîc subit celeberrimus medicus Georgius Hübner a, qui maxillis manduconum imperans: Si sanitatem ames, inquit, ne vores ut felis ambabus maxillis, sed illud spectes semper, ut mensam deseras appetentiâ nondũ expletâ, stomacho nondum plenè saturato. Sic pota, ut sitias; sic ede, ut esurias. Ista igitur præceptio (maxillas constringe) instar millium est. Gulam & os edoma, & totum corpus domuisti; gulam frena, & omnibus vitiis restitisti; stringe genas, & contumaciam membrorum in ordinem redegisti.

Quemadmodum verò cùm equo frenum iniicitur, equi labor non impeditur: nam is etiamnum gradi, currere, portare, trahere, saltare potest, & quidem meliùs quàm infrenis: ita ieiunium moderatum non tantùm non impedit humanas functiones, sed ad obeundas illas efficit aptiorem. Homo sobrius & abstinens die uno plus operæ facit, quàm bibulus manduco duobus aut tribus. Deinde licet eques peritus calcaria, virgam

a *Clariss. D Georgius Hübner, cujus hæc conceptissima verba sunt, typis data:* Friß nit zu bayden Backen/ wie ein Closterkatz/ sonder sihe allzeit/ daß noch ein räumel im Magen bleib/ vnd du mit lust vom Tisch auffstehest.

gam aut flagrum habet, licet equus ephippio elegantissimo instratus sit, si tamen freno careat, regi non poterit: sic nemo satis moderabitur carni, qui eam non rexerit freno ieiunii. Jeiunium carnis extersorium medicamentum.

Ciliciis aut flagris uti non est omnibus commodum; cibum subtrahere, parciùs comedere; non sanis tantùm, sed & ægris convenit. Et illis & istis saluberrimè præcipitur. Hoc viris sanctis perspectissimū fuit. Verùm cùm Sanctos nominamus, homines parum imitabiles proponere videmur. Erramus largiter. Sed ut tantò exactior, & magis varia abstinentium idea in oculis sit, homines eruditionis etiam profanæ inspiciamus.

Franciscus Petrarcha Hetruscus, è plurimis & oppidò eruditis scriptis non ignotus auctor *a*, tenui ac parabili victu miniméque lauto corpus aluit, nec ferè aliud mensa illius vidit, quàm diversum pomi genus *b*. Cùm annum ageret quadragesimum, verecundiam ac castimoniam summæ curæ habuit, eo fine vinum non nisi dilutissimum bibit, sæpiùs aquam, singulis hebdomadibus quater ieiunavit, omni die Veneris præter modicum panis & aquæ nihil gustavit. Nimirum noverat Petrarcha, Hoc genus dæmoniorum non eiici nisi in oratione & ieiunio *c*; abstinentiam extersorium carnis esse medicamentum.

I 2 Fer-

a *Quatuor tomis simul edita sunt Petrarchæ scripta in folio, claruit anno* 1374.

b Obs. c *Matth. c.* 17. *v.* 19.

Ferdinandus I. Imperator, defunctâ conjuge, pientissimâ feminâ, ut torum viduum vitæ innocentiâ legitime custodieret, abstinentiam elegit adjutricem. Ita solùm sibi prandium voluit esse permissum, cenâ in vitam reliquam abdicatâ. Caussam apponit scriptor: Ut carnis stimulos eò valentiùs posset reprimere. Illustrissimum in tanto fastigio exemplum. Quid ego, quid similes mei, quid nos agimus mendiculi? Multiplici continentiâ præeunt tanti principes; num sequi dedignamur: Num pudet imitari? Sequimur errantes, sequamur & pœnitentes.

§. III.

Sed nullum sit abstinentiæ specimen, quod respiciat imitatio; exemplum Christi habemus, omnia habemus. Christus victu ac vestitu vitam ceteris non absimilem egit, hominum consortia non fugit, in conviviis accubuit. Hinc atrocissimæ calumniæ illæ: Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus a. Hæc fecit & tulit, ne suis exemplis imitationem nostram terreret. Præter quadragintadiale jejunium, famem ac sitim sæpissimè aut potiùs continuè toleravit, noctes frequentissimè pervigilavit, assiduis itineribus sese fatigavit, non ut virgineam & omnis labeculæ ignaram carnem edomaret, sed ut agendi nobis ideam daret, perinde si diceret:

a *Matth. c.* 11. *v.* 19.

ret: A capite vestro vos mea membra discite; ne grave sit vobis pati, quod & me passum cernitis. Esurivi, sitivi, vigilavi amore vestri, & cunctamini etiamnum amore mei cibo, potui, somno aliquid subtrahere? Hæc carnis petulantiam frangunt: his medicamentis extergitur pravæ voluptatis tabes. Orandum, vigilandum, jejunandum.

Dominicam exhortationem istam docilis Paulus condiscens: Scio, inquit, & satiari, & esurire; & abundare, & penuriam pati: omnia possum in eo, qui me confortat *a*. Usque in hanc oram & esurimus, & sitimus, & nudi sumus *b*. In labore & ærumnâ, in vigiliis multis, in fame & siti, in jejuniis multis, in frigore & nuditate *c*. Et quorsum Paule hæc omnia? ut & vita JESV manifestetur in corporibus nostris *d*. Hoc agit Deus, ut qui ad beatam immortalitatem sunt electi, conformes fiant imaginis filii Dei. Summa summarum *e*; qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis *f*.

Reverà si abigendus sit canis non carnes ei, sed lapides aut echinata clava est monstranda: si olla bulliat, ignis subducendus, aut illa admovenda: si equus ferociat, pabulum minuendum; si caro insolescat, jejunium ingerendum; abstinentia illam & fames cicurabit. Ambrosianum metrum est:

a *Philip. c.* 4. *v.* 12. b 1. *Cor c.* 4. *v.* 11.
c 2. *Cor. c.* 11. *v.* 27. d 2. *Cor. c.* 4. *v.* 10.
e *Latinum censeo; substringe crisin Lector.*
f *Gal. c.* 5. *v.* 24.

Carnis terat superbiam.
Potus cibiq́ parcitas.

Sed hem quid hoc monstri dicam, carnis superbiam? Superbia non carnis, sed mentis est vitium. Ajo: Si ancilla dominæ velit imperare, si mediastinus aut atriensis famulus herum cogat obsequi, fœdum ac turpe imperium; & hæc illa carnis superbia est, Idcirco Paulus tam perversum ordinem formidans: Castigo, inquit, corpus meum, & in servitutem redigo, ne fortè cum aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar a. Videte Paulum è cælo vocatum, in tertiam & supremam cæli contignationem raptum, laboribus exhaustum, plagis & carceribus emaciatum, hominem sanctissimum, nihilominus metuentem ne caro insolescat, nihilominus vociferantem: Castigo corpus meum. Ambrosius & Chrysostomus affirmant hanc castigationem fuisse jejunium. Si medicus tam celebris & peritus pharmacum, quod sumendum dictat, ipse prior sumat, probatissimum illud, & explorati effectûs esse non malè ominamur. Jejunium Paulo & corporis castigatio medicina fuit: quid horremus pharmacum, quod ipse sumpsit medicus? si medendi methodus sit, de quâ affirmari possit: Hoc dicit Hippocrates, hoc Galenus, hoc Avicenna, hoc è recentioribus probat Mermannus, hoc Menzelius, hoc Fuxius, hoc Gobelius b, medicamentum illustre ac omnis erroris ex-

a 1. *Cor. c.* 9 *v.* 27. b *Sereniss. Bavariæ Ducum medici defuncti, quos laudare fas.*

expers, securúmque creditur. Ita hîc ratiocinemur: Carnem jejunio extergendam à vitiis dicit Christus, dicit Petrus & Paulus, dicunt omnes Apostoli, omnes prisci Patres. Imò verò etiam hoc medicamento Christus ipse est usus, hoc Petrus & Paulus, hoc Apostoli, hoc omnes Sancti sunt usi. Pauculos hoc etiam loco in specimen nominemus. Edmundus Cantuariensis Archiepiscopus quamvis in tam sublime solium evectus esset, vix tamen re ullâ magis oblectabatur quàm frugali ac sobriâ sine arte mensâ. Hinc crebriùs spreto ferculorum omni delectu, solâ frigidâ & pane cibario charis sibi ac salubribus deliciis victitavit. Rogatus abstinentiæ tam insolitæ caussam: Quia, inquiebat, curæ mihi non est saginare corpus, sed sustentare. Ideo cibavit eum Dominus pane vitæ & intellectûs, & aquâ sapientiæ salutaris potavit illum a.

Hoc egerunt viri solidam abstinentiam docti; id sibi minimè concesserunt, quod maximè appeterent. Hellen Abbas ingenti mellis sorbendi appetentiâ inarserat. Et, quod alii fortunam bonam fuissent interpretati, præter opinionem favos reperit. At ille suímet potens victor, huic mellariæ gulæ frenos injiciens: Abi, ajebat, abi cupiditas maligna, non fruêris pabulo, quod inhias. In hujus verò appetitûs pœnam, trium hebdomadum jejunia sibímet imperavit. Cúmque huc illuc varii generis sparsa poma cerneret, cacodæmonis falla-

 cias

a *Osbertus & alii in ejus Vitâ.*

cias ſubodoratus : Non decipies, ajebat non decipies, veterator, artis tuæ gnarum. Nec tangam quidem has tendiculas, hæc retia eſcaria. Scriptum eſt : Non in ſolo pane vivit homo. Non ignorabat vir ſanctus, quantæ virtutis, quanti & præmii eſſet tam avidè cupitis genium fraudare *a*.

Huic jungendum, quod Petrus Damianus memorat : Quidam Epiſcopus, inquit, piſcem *b*, quem avidiùs, appetierat, à coco ſibi parari juſſerat, interim ipſe ſacris operaturus. At dum aræ adſtat, & rem divinam patrat, en illecebroſa piſcis memoria plurimo ſed vaniſſimo cogitatu animum titillat, avocátque à cœptis myſteriis. At Præſul, uti erat optimæ mentis, erubuit ſub oculis Dei omnia cernentis inquinari tam guloſis curis. Mox igitur peractâ re divinâ, jámque loco digreſſus, & ad famulum verſus : Piſcem, inquit, menſæ meæ paratum jube illi noto pauperi quamprimùm dari. Illuſtre ſpecimen abſtinentiæ. Ita profectò, inquit Damianus, canicula voluptatis, quæ vivere potuiſſet ſub mensâ corporis, quia impudenter in ſancta ſanctorum irruit, pœnitentiæ ac abſtinentiæ fuſte mactata eſt *c*.

Nec tantùm has tales aliorum victorias narravit Damianus, ſed ſeipſum hac ipsâ luctâ præclariſſimè vicit. Nam præter quotidiana

a *Ruffin. Aquill. l. 2. c. 11. Palladius c. 59.*
b *Naupredaro; Italis Lampreda.*
c *Pet. Damianus to 1. l. 1. epiſtol. Epiſt. 10. ad Alexandrum Pontif. &c. mihi pag. 21.*

diana jejunii & abstinentiæ argumenta, illud in tanto viro singulariter observandum. Toto quadragintadiali jejunio nil umquam igne coctum comêdit, solis contentus pomis, quæ ipse & in cibum & in potum adhibuit. Ob nimiam verò imbecillitatem stomachi demum coactus est aliquid madefacti leguminis admittere. Atque hoc fecit exemplo divi Romualdi motus, quem pro viribus imitari studuit, cujus & res gestas scripsit, in his & illud de gulæ victoriâ observatione præcipuâ narrans: Jubebat Romualdus, ait, illud cibi genus, quo se singulariùs sentiebat affici, cum curâ parari; allatum verò naribus & ori admovens: O gula, gula, inquiebat, quàm suave hoc edulium est, quàm illud tibi saperet? sed væ tibi, nec miculam quidem ex eo gustabis. Ita intactum remittere solebat ad cocum *a*.

Caro rationis famula, vile mancipium est, cujus nequitias & fraudes nemo umquam correxerit indulgentiâ. Abstinenter illud & duriter habendum, inediâ & fame coërcendum. Fuit qui carnis contumaciam in seipso experiretur. Interrogavit is Ægidium Francisci Assisiatis socium, quo sibi antidoto adversus hoc morbi genus utendum arbitraretur. Cui Ægidius: Mi frater inquit, quid faceres, si te molossus è rusticanâ casâ proruens incesseret? Lapide, ait alter, aut fuste illum peterem, ut in fugam averterem. Ita, inquit Ægidius, agendum cum

I 5 car-

a *Pet. Damian. tom. 2. in vitâ S. Romualdi c. 52. mihi pag. 242.*

carne, si ea incipiat lascivire, aut rationis imperium detrectare: Pete eam lapide contritionis & pœnitentiæ, fuste abstinentiæ illam contunde; & habebis obsequentem. Certè hoc belluæ genus non aliis artibus cicurari potest.

Gula, contumax & rebellis semper bellua in vetitum ruere non cessat, nisi assiduis, ita loquar, mortificationibus coërceatur. Florentinus princeps Laurentius Medices cùm fatali lectulo decumberet, omnem, ut fit, edendi appetentiam amisit. Allatis in cenulam lectissimis eduliis interrogatus; & quínam cibus saperet? Hoc unum respondit: Ut solet morienti. Perinde si dixisset: In rebus humanis nihil illi reliquum est dulcedinis aut solatii, qui sentit se moriturum *a*. Ita igitur quotidianis abstinentiis frangenda est gula, ut sentiat se mori. Aliàs illa nimiùm vivax in rationem numquam non erit contumeliosa. Lingit, catillat *b*, sorbet, haurit, abligurit tamdiu, dum severis & quidem assiduis abstinentiæ præceptis enervetur.

Utinam sit Thaumaturgus aliquis Eleutherius, qui abstinendi & jejunandi gratiam nobis impetret, quam sibi ab illo impetratam, Gregorius Magnus non scriptis tantùm, sed & picturis voluit testari. E stomacho Gregorius adeò laborabat, ut animi defectio cibum posceret ipso Paschatis pervigilio. Grave videbatur Gregorio eâ die, quam

a *Angelus Politianus in epist.*

b Schleckt gute Bißlein vom Teller wegk.

quam & parvuli jejuniis venerantur, non posse cibis abstinere. Ita mœrore magis quàm morbo deficiens accessit Eleutherium, rogavitque grandi fiduciâ vires sibi à Deo impetraret, ad diem illum inediâ exigendum. Eleutherius exorari se passus mox in genua procubuit, & manibus cælo elatis, stillantibúsque oculis, precatus est Deum, vires ad tolerandum jejunium tantopere desideranti non negaret. Annuit Deus. Nam continuò Gregorius illud stomachi robur persensit, quo vel biduanam inediam ferre non recusâsset a.

O mi Deus, suffice vires nostræ abstinentiæ, sed ante omnia rebellem voluntatem nostram impelle, ut, quam plerumque aversatur abstinentiam, amplecti velit. Hoc opus, hic labor est. Tolerare moderatam inediam facillimè possemus, modò vellemus. Sed quia nolumus, ideo frequenter frigidissimum illud auditur: Non possumus. Da bone JESV, quod jubes, & jube, quod vis.

Ergo bonum, ergo tutissimum & optimum medicamentum est jejunium: plurimi ac gravissimi morbi aliter non curantur. Medicorum princeps affirmatissimè dixit: Hoc genus dæmoniorum non ejicitur nisi in oratione & jejunio. Ergo beati qui nunc esuriunt, quia saturabuntur.

a *Greg. l. 3. dialog. c. 33. Zach. Lippeloo tom. 3. die 6. Septemb.*

CAPVT XIII.

Iejunium omnigenæ virtutis adjumentum optimum.

POMVM punicum, nobilissimum pomum, fructus excellentissimus, licet corticis sicci & asperi sit, in hoc rubicundula succi plena granula certo miróque ordine in suis caveolis disposita, velut in præsidio jacent. Illud hic magis mirandum. Minus pomum non habet pauciora grana quàm grandius sed minora, & magnum minore non habet plura sed grandiora. Ita omne malum punicum *a* quadringenta sexaginta quatuor grana continet. Parvum, sed dives ærarium, præsertim ægris ac sitibundis.

Huic malo non malè comparem Jejunium aspectu asperum, si corticem spectes, & siccitate inamœnum; sed rimare, & thesaurum invenies. Jejunii fructus, plurimi, præstantissimi, sed latentes: erue, & gusta, suavitatem senties post amarorem minimè diuturnum.

Cur jejunandum sit, caussas complures assignavimus, adjungimus & istam: Jejunium virtutibus omnibus & adjumento est & augmento. Hoc, uti priora cetera, more nostro, luculentiùs sub oculos ponemus.

§. I.

a *Malum granatum etiam vocant.*

§. I.

Ecclesiæ lumen Hieronymus, cùm Zachariam prophetam interpretaretur, accuratissimè observans: Post templum Hierosolymis denuò restauratum, populus senatui sacerdotum hanc quæstionem posuit: Numquid flendum est mihi in quinto mense, vel sanctificare me debeo, sicut jam feci multis annis? Quærit plebs Solymæa, num adhuc jejunii legibus stringatur, quibus olim stringebatur, *Num sanctificare me debeo?* Jejunare, inquit Hieronymus est seipsum sanctificare, quia jejunium est sanctificatio ad recipienda Dei munera *a*. Hinc Basilius compendio: Jejunium, inquit, est thesaurus è quo virtutes promuntur universæ.

Bernardus die Nascentis Christi Domini ore liberrimo: Aut iste, inquit, fallitur, aut mundus errat. Christus elegit, quod salubrius judicavit; vos eligitis quod ille reprobavit. Quid ergo? Christus, qui non fallitur, elegit, quod carni molestius fuit. Id ergo melius, id utilius, id potiùs eligendum: & quisquis aliud doceat vel suadeat, ab eo tamquam à seductore cavendum *b*.

Hîc summa rei, hîc operis cardo vertitur. Hoc autem mundus non capit; non vult intelligere, ut bene agat *c*. Salubria, si sint amariuscula, rejicit, molesta carni cane pejùs

a *Hieron. in c.7.v.3. Zachariæ.* b *Bern. serm.3. de Nativit. Christi, mihi p.* 78. c *Ps.* 35 *v.*4.

jus & angue odit, jejunium ut grande malum fugit. Erras munde, erras ab ostio, erras, ô munde, toto cælo erras. Nam Christus non fallitur, qui calices ingerit amariores, sed salubres, qui ieiunium concionum suarum voluit esse principium.

Quod Gregorius Nyssenus considerans: Jeiunium, inquit, virtutis fundamentum est: Si nolumus iacere fundamentum, numquam surget ædificium, ruente fundamento tota ruit imposita moles. Rem hîc mirissimam examinemus.

Quis, obsecro, primus Hierosolymorum mœnia deiecit? quis urbem vastavit, exussit, evertit? Nabuchodonosor, putamus. Hæc iussu ipsius facta. Quis autem admolitus est manum? quis arietem incussit, quis muros inscendit, quis urbem occupavit; Dictu fœdum, unicus homo Si Goliathus aliquis, aut de genere gigantum id fecisset, nil adeò miri aut novi fuisset. Quis igitur homo ille unicus, quis fuit? Cocus.

Testantur Regum fasti his ipsis verbis: Venit Nabuzardan princeps exercitûs, servus regis Babylonis in Hierusalem. Et succendit domum Domini, & domum regis, & domos Hierusalem: omnémque domum igni, & muros Hierusalem in circuitu destruxit *a*. Quis ausus hæc talia? Cocus unicus, seu, princeps cocorum. Nam septuaginta Interpretes, & cum eis Chrysostomus, Nabuzardan semper cocorum principem appellant, uti sæpiùs notat Gregorius. Ita coco-

a 4. *Reg. c.* 25. *v.* 8. 9. & 10.

cocorum princeps Hierosolymis tantas calamitates & clades invexit. Nec aliter hodieque pugnatur: Tot centena millia hominum quotidie in extremam perniciem dantur à solo Nabuzardan; Cellarius & Cocus innumeris hominibus pecuniam rapiunt & vitam, & quos culina non sepelit, sepelit cella *a*. Comessando, aut certè abundantiùs prandendo & cenando, iste quidem crumenam perdit, hic tempus, ille famam, innumeri valetudinem & vitam, plurimi cælum & æternam gloriam. Infinitos depauperat, innumeros jugulat Nabuzardan. Atqui (ait interpres Siracidæ) non minùs homicidæ sunt, qui proprium corpus, quod est opus & domicilium Dei, & organum actionum divinarum, crapulâ vel ingluvie corrumpunt & extinguunt, quàm qui aliorum corporibus violentas manus inferunt. Ubi gula, ibi virtus nulla. Ideo præcipit Imitatio Christi: Frena gulam, & omnia vitia faciliùs domabis *b*. Vince cocorum principem Nabuzardan, & hostes tuos omnes feliciùs superabis. Non errat vetus metrum:

Absti-

a Vil essen sich/ noch vil mehr sauffen sich zu todt. *Ioan. Manlius tom. 2. Locorum communium ad precept. sept. mihi pag. 220. post damnatam ingluviem & voracitatem hac ipßissima subjungit verba :* Also fressen wir Teutschen vns selbs lahm/ kranck/ todt/ vnd in die Höll. *Illa, prô dolor! paßim in mundo fiunt. Ex tripode oraculum.*

b *Lib. 1. de Imit. Christi c. 19. n. 4.*

Abstinentia opitulatur omnibus virtutibus. Flagitia interdicit omnia, qui indicit jeju*nia* a.

Beatus Maximus Taurinensis Episcopus, ad rem præclarè de jejunio: Murus quidam est, inquit, Christiano jejunium, inexpugnabilis diabolo, intransgressibills inimico. Quis enim umquam Christianorum jejunavit, & captus est? Unde & nos, fratres, temporum angustias sustinentes, omnes pariter jejunare debemus, & misericordiam Dei cunctorum abstinentiâ implorare. Quid enim hoc? Christianum pro suâ non facere, quod pecudes pro hominum salute fecerũt in Ninive. Stolidior pecude est, qui indicto à sacerdote jejunio non jejunat. Pecus, quam videt, declinat foveam, cavet præcipitia, tu autem non vis jejunando periculum declinare, quod cernis. Desperationis genus est, tunc manducare, cùm debeas jejunare *b*. Virtutem non amat, qui jejunium odit. Nulla virtus est, quàm non plurimùm juvet jejunium. Jejunium pæne illa Domini verba sibi usurpet: Sine me nihil potestis facere. Ægrotat quis? jejunet. Febrit? tunc maximè jejunet. A carne vellicatur? jejunet quantum potest. Ab hominibus impugnatur? jejunet. Cupit à Deo impetrare quidpiam? jejunet. Vitium aliquod conatur extirpare? jejunet. Pro noxis vult satisfacere? jejunet. Spiritui carnem nititur subjicere?

a *Veteres Trochaici.*

b *S. Max. hom. de Litaniis & jejuniis Ninivitarum, mihi pag.* 162.

jicere? feriò jejunet. Bona eſt oratio, ſed cum jejunio.

§. II.

Virtutum & vitiorum ea eſt ratio, quæ eſt mercimoniorum, de quibus illud in philoſophorum ſcholis decantatiſſimum ſæpiùs uſurpandum: Unius corruptio eſt alterius generatio. Exempli gratiâ: Olim linum goſſipinum *a* erat uſitatiſſimum; cui minorum gentium non thorax inde factus? vix ſatis textorum fuit, qui goſſipium in pannum cogerent. Nunc xylinum hoc linum exolevit, pro eo corium & ſericum tantò crebrioris uſûs eſt. Ita prorſus quantò plus vitiis decedit, tantò plus additur virtutibus. Corruptio & abolitio vitiorum, generatio virtutum eſt. Gula & Luxuria affinitate primâ ſibi junctæ ſunt *b*: quantò plus iſtis adimitur, tantò plus accreſcit Temperantiæ ac Pudicitiæ. Gulam & Luxuriam in te jugula; & ad vitam virtutes maximas excitâſti. Cognatis illis vitiis quàm potes, acerrimè reſiſte, & virtuti grande incrementum adjeciſti. Comico, virtutis eſt conclave Temperantia.

Sapienter & congruè inſtituto dixit Salomon: Cùm defecerint ligna, extinguetur ignis *c*. Dum vivimus, tametſi ſanctè vivamus, aliquid vitioſi fomitis in nobis identidem

a *Seu xylinum* Barchet. b Fraß/ Füllerey vnd Vnlauterkeit Geschwisterkind.
c *Prov. c. 26. v. 20.*

tidem gliſcit: velut ſopito jam grandi incendio, tamen adhuc per aliquot dies abditæ vivunt favillæ: ita in nobis numquam deſunt vitiorum igniculi, qui variè ſeſe prodimt: nam modò ignescit ira, modò invidia; jam luxuria, jam ſuperbia latens in flammam conſurgit. Huc aquam citò, huc aquam, & gliſcentem ignem extingue.

Subtrahe ligna foco, ſi vis extinguere flammam.

Commodiſſimè ſubtrahit jejunium & abſtinentia. Hieronymus ad rem appoſitè priſcum illud uſurpans: Sine Cerere, inquit, & Libero friget Venus *a*. Quò Nabuzardan non penetrat, eò plerumque nec pervenit Libido. Ubi crebra fames & abſtinentia, ibi rara eſt voluptas impura. Inexpugnabilis murus jejunium. Ingluvies ventris & Nabuzardan devaſtant omnia. Quod Ezechiel apertiſſimè teſtatus: Ecce, inquit, hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius; & manum egeno & pauperi non porrigebant *b*. Videte, obſecro quas periodos & quàm pulchrè nexas habeant hæ choreæ. Præſultrix vitiorum omnium *Superbia* Primæ poſt præſultricem procurſant ordine ornatiſſimæ puellæ *Saturitas* & *Abundantia*. medium his Nabuzardan ſe infert. Lautè comedere largiter obbibere, affatim dormire, vitiis inſigniter applaudunt. Secundo loco ſequitur monſtrum mol-

a *Hier. l. 2. contra Iovinian fine.*
b *Ezech. c. 16. v. 49.*

olliſſimè veſtitum, *Otium*. Plenus venter
ce orat, nec vigilat, nec laborat libenter.
ertia ſaltatricula, *eleemoſynæ Parcitas.*
am plerumque in veſtes & in menſam
ım prodigi, in eleemoſynas parci ſunt. Ita
ıperbiam ſaturitas, ſaturitatem abundan-
a, abundantiam otioſitas, otioſitatem co-
ıitatur immiſericordia. Hæc fuit iniquitas
odomæ. Hoc Sodomam & Gomorrham,
oc Adama, Seboim, & Segor *a*, hoc Hie-
ıſalem expugnavit & evertit. Rerum ab-
ndantia, pabuli copia, culina ſemper ru-
:ans & plena; Nabuzardan cum agmine
ıo devaſtat & peſſundat omnia. Exitium
ciniſſimum eſt, ubi nihil abſtinentiæ eſt.
Serpens nil æquè horret ac ſputum ho-
ıinis jejuni, ollam bulliente aquâ plenam
on ita fugit, atque matutinam hominis
ılivam. Orcinus coluber nil ſperat victo-
æ, ubi congrediendum eſt cum homine
ɔbrio & jejuno. Hunc timet, ab hoc vinci-
ır facillimè. Id clarè Baſilius affirmans: Je-
ıniun, inquit, contra exercitum dæmonum
at arma *b*. Cui accinens Hieronymus: Pul-
hra res eſt, inquit, jejunium, quod etiam
æmones terret *c*. Sic alii ordine Patres lo-
uuntur. Auguſtinus ex omni numero priſ-
orum Patrum tam ſuccinctè quàm verè ac
ervosè: Nullus, inquit, ſine jejunio vicit
iabolum *d*. Ergo abſtinere, eſt diabolũ vin-
cere.

a *Segor poſt Lothi ex eâ abitum everſa.*
b *Baſil. hom* 1. *de jejunio.*
c *Hieron. l.* 2. *contra Iovinianum.* d *Aug.*
4. *Hypognoſticôn contra Pelag. poſt init.*

cere. Cacodæmon nihil ſibi metuit, & a-
pugnandum alacerrimus eſt, cùm habet ad
verſarium jejunii & abſtinentiæ ignarum

Philibertus Abbas vir eximiæ virtutis ab
ſtinentiam exactam ſibi ſæpius indixit. Sed
quod humanæ fragilitatis eſt, ſubinde no
obſervavit, tunc præcipuè, cùm hoſpite
ſuos amantiùs excipiens, humanitati tan
tum tribuit, ut indictæ legis aliquantulun
oblivisci vellet. Hîc optimus vir ſenſit dex
tram hominis, quem non vidit, ventri ſu
non ſine cachinno incuti, hac additâ voce
Modò hic bene, modò hîc bene. Irriſit hoſti
annuente Deo, lautiuſculam cenam Phili
berti, perinde ſi exprobrâſſet illi : Philiber
te Abbas, tam ſuaviter decreti tui es imme
mor? Videte virum ſanctum, qui cuticul
bene curatâ jam orare, jam legere, jam can
tare inſigniter poteſt. Nimirum Philibertu
ventrem ſuum frumento ac vino ſtabiliv
(ut Iſaacus Jacob filium *a*) ultrà qui
faciat, niſi ut in utramque autem dormia
rerum omnium ſecurus? Dormi, Philiber
te, dormi Abbas ſanctiſſime; Nabuzarda
arcem tuam invaſit, cepit, occupavit.

Hæ hoſtis exprobrationes ſunt poſt abſti
nentiæ leges leviuſculè violatas : quer
aget ſatanas triumphum de iis, qui jura
jejuniorum hoſtes in abſtinentiæ jura pe
cant audaciſſimè, qui rarò ſobrii, numquar
jejuni, liberaliter Deo ventri ſacrificant, vi
tutum omnium inanes?

§. II

a *Gen.* 27. *v.* 37.

§. III.

Jejunium, inquit Hieronymus, non solùm erfecta virtus, sed ceterarum virtutum funamentum est & sanctificatio *a*. Huic beatus eo subscribens: Semper, ait, virtutis cibus uit jejunium *b*. Nec Chrysostomus aliter entiens: Jejunium, inquit, schola precum, nimæ cibus, oris frenum. Jejunium animæ ostræ alimentum est: & sicut corporalis ste cibus impinguat corpus, ita & jejunium nimam habitiorem efficit & valentiorem. eves ei pennas producit, ut in sublime featur, & summa contemplari queat. Vellem rgo vos purificatâ mente, valéque deliciis voracitati dicto matrem omnium bonoum & pudicitiæ, aliarúmque virtutum omium magistram, jejunium, inquam, expliitis vestræ mentis finibus suscipere *c*.

Quare jejunandum sit, complures hatenus caussas percensuimus, nominatim tas:

1. Jeiunium servandæ aut reparandæ vaetudini, producendæ vitæ pharmacum prætantissimum, optimum.

2. Jeiunium ciborum omnium condinentum.

3. Temporis, opum, nominis auctarium.

4. Exercitiorum spiritualium maximum diumentum.

5. Pro

a *Hieron. ad Demetriadem.*

b *Leo serm. 2. de jejunio.*

c *Chrysost. tom. 1 hom. 1. in c. 1. Genes. p. 2.*

5. Pro commissis peccatis ampla satisf-
ctio.

6. Hominum à paradiso exulantium sta-
tui convenientissimum.

7. Omnium sanctorum hominum exem-
plis confirmatum.

8. Extersorium carnis medicamentum.

9. Virtutum omnium incrementun-
Addo,

20. Jejunium, Dei, Naturæ ac Ecclesi-
præceptum.

Primum inde liquet. In lege priscâ præ-
cepit Deus, statis mensibus ac diebus g-
nium fraudarent: Affligetis animas v-
stras *a*. In novâ lege jejunii modum doce-
voluit per filium, cujus hæc verba sun-
Cùm jejunatis, nolite fieri sicut hypocrita-
tristes *b*. Venient dies, & auferetur ab e-
sponsus, & tunc jejunabunt *c*.

Jejunii necessitatem explicans Chryso-
stomus: Propterea, inquit, & Deus hom-
nem à principio faciens, illico frenum ei je-
junii manibus imposuit, veluti piæ amab-
lique matri & magistro optimo commi-
tens. Si in paradiso jejunium necessariu-
fuit, extra paradisum multò magis erit.
ante plagam utilis medicina fuerat, mult-
magis post plagam. Si necdum bello volu-
ptatum insurgente nobis arma fuerant op-
portuna, multò magis post voluptatum v-
tiorúmque prælium à dæmonibus nobis i-
latum. Igitur necessaria nobis sunt à jejun-
aux

a *Levit.c.16.v.29. Isaiæ c.58.v.3. & seq*
b *Matth.c.6.v.16.* c *Marci c.2.v.2*

uxilia. Vidiſti quomodo iraſcitur Deus jeunio ſpreto? Diſce & quomodo lætatur jeunio honorato. Quemadmodum enim jeunio ſpreto mortem ſpernenti obtulit, ſic terum eodem honorato à morte revocait *a*.

Joanni Chryſoſtomo hîc Petrus Chryologus jungendus: Videtis fratres, inquit, quia, quòd Quadrageſimam jejunamus, non eſt humana inventio; auctoritas eſt divina; & eſt myſticum, non præſumptum: nec eſt de terreno uſu, ſed de cæleſtibus ſecretis *b*.

Alterum inde conſtat de naturæ præcepto. Ea quandoque carnis blandimenta, llæ dæmonis ſuggeſtiones, illa peccandi pericula urgent, ut modus vix appareat evadendi: Tunc, ajunt Theologi, naturæ lege obligamur, jejuniis, ſimilíve armaturâ reſiſtere peccatis. De animi ſalute agitur; luctandum eſt, & cælum vi rapiendum.

Tertium de præcepto Eccleſiæ nil habet dubii. Domini voces non ignoramus: Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus *c*. Hieronymus hîc ſuaviter erudiens: Unaquæque provincia, inquit, abundet in ſuo ſenſu, & præcepta majorum leges Apoſtolicas interpretetur *d*. Theologorum princeps Thomas Aquinas ad quæſtionem, Utrùm jejunium ſit præ-

a *Chryſoſt. tom.* 5. *hom.* 1. *de pœnitentiâ, mihi pag.* 713.

b *Chryſol. ſerm.* 11. *mihi pag.* 34.

c *Matth. c.* 18 *v.* 17. d *Hieronymus to.* 1. *epiſt. ad Lucinium circa finem.*

præceptum? ita respondet: Conveniens fuit ut humanis legibus ac divinis præcepta de ieiunio, & illius observatione darentur *a*. Theologorum omnium effatum est: Quadragesimalis ieiunii legem omnibus nationibus omnibúsque sæculis fuisse constitutam *b*. Sapiamus cum priscis, sentiamus cum maioribus, cum Christo & discipulis Christi ieiunium & abstinentiam amplectamur. Tolerabilem ac brevem inediam æterna comitabitur satietas.

a *S. Thom. 2. 2. quæst. 147. art. 3.*
b *Leonard. Leßius de iure & iustitiâ. Paulus Layman Theol. mor. l. 4 tract. 8. c. 2. n. 7.*

LI-

LIBER SECVNDVS.

Quomodo, & quo fructu jejunandum.

CAPVT I.

Quos jejunii leges habeant eximios.

THALES Milesius, quod Ælianus narrat, mulum habuit, qui pæne supra mulum sapuit, sed suómet astu ab hero suo deceptus ac punitus est. Cum enim mulus sale onustus flumen vadaret, in flumine tanquam moli succumbens sponte cecidit, ut sale liquefacto in aquis levior exurgeret. E voto bestiæ res cecidit. Sal muli lapsu maximam partem in aquas abiit, mulus onere dempto alacer surrexit, &, qui pecudum sensus est, commodissimum sibi fore putavit, si sæpiùs in aquâ collaberetur. Advertit Thales ingenium burdonis, atque ut astus eluderetur astu, spongiis & lanâ pecudem onerari jussit. Mulus callidam heri prudentiam ignorans, & in reliquum tempus fortunam sibi jam magistram statuens, ad flumen redit, init, corruit, arbitratus omnia ut priùs successura. Cùm autem lana & spongiæ aquam combibentes nimium quantum auxissent

onus, miserum pecus astutiam in detrimentum sibi versam sensit. Ab eo tempore mulus aquas ingressus modestissimè transiit, nec umquam ampliùs cecidit, & ita salem illæsum, quò agebatur, pervexit *a*.

Rupertus scriptor vetus: Sal, inquit, condimentum peccatorum *b*; & quemadmodum animalibus salis petram lingentibus edendi aviditas reparatur, ita peccantibus rerum cælestium sensus per mortificationem carnis restituitur. Aroma nobile, sal pretiosus, condimentum salubre, tam corpori quàm animo jejunium. Aliquid mordacitatis & acrimonæ habet sal iste, sed saluberrimæ. Caro quidem velut vaferrima mula hanc salis molem modis omnibus aversatur, & mille astus excogitat, ut onus hoc abjiciat. Nec sine subdolis argumentis est hæc bestia; ita queritur: Jejunium & abstinentia me solam feriunt; animus non esurit, inediam non sentit, non maciem, non pallorem contrahit; in me unam hæc mala omnia incurrunt. Et ut querula hæc burdonis astutia suos habeat colores, ita loquitur caro: Si laborare cogar, jejunare non possum: ætas, morbi, debilitas, insomnia non ferunt inediam: caput dolet, stomachus flaccescit, somnus fugit, genua franguntur, cùm jejunandum est: jejunium onus maximum.

Ita omnia tentat caro, & mille fallendi modos comminiscitur, ægram se subinde simu-

a *Ælian. l. 7. de Animal. c. 42. mihi p. 455.*
b *Rupertus in c. 19. Gen.*

nulat; modò jejunii necessitatem effugiat. :d fatuum pecus non cogitat Christi mi-ıs: Væ vobis qui saturati estis *a*. Effugere ıltis famem? incidetis. Astutia vertetur in :trimentum. Prudens animus, velut Tha-s philosophus, jumentum suum erudit & ɔrtatur: Quid agis asine? maximum tibi ıalum accersis; satius est modicam nunc rre inediam, & epulari æternùm, quàm ıodò famem fallere, & æternùm esurire. uò magis resistis, mule, hoc magis onera-eris. Submergis salem? spongiæ te submer-:nt: jejunandum est, velis nolis, jejunan-um est. Elige; pauculas malis dieculas, ı verò æternos esurire annos. Ita serius 'hales cum suo agit jumento, & jejunium on tam suadet quàm imperat.

Parte primâ Libri docuimus, *Quare jeju-andum sit*; sequitur pars altera, *Quomodo 't jejunandum*. Hîc diversa veniunt disce-tanda. Primum est, Quis à jejunii legibus nmunis & eximius sit. De isto capite jam isserendum.

a *Luc. c. 6. v. 25.*

§. I.

Ecclesia in suos minimè rigida noverca, ed planè pia mater, non imperat jejunium ıt olim rex Ninive Manliano imperio edi-:it: Homines & jumenta, juvenes, senes, actentes & parvuli, pauperes & opulenti, ospites & ægroti non gustent quidquam ıec pascantur, & aquam non bibant *a*. Mi-

 tiores

a *Iona c. 3. v. 7.*

tiores sunt Ecclesiæ jussiones; nam eos solùm spectant, quibus facultas & vires sunt.

Anno Christiano millesimo trecentesimo decimo, Clemente V. Pontifice summo hæreſis Begardorum docuit, posse hominem ad eam perfectionem progredi, vt à noxis omnibus immunis & tutus, nec orare ampliùs nec jejunare debeat. Damnatus error à Concilio Viennensi primo.

Quamdiu mortales in orbe hoc agimus, discipuli sumus, quotidie discere, semper proficere, & nunquam ab omnibus omnino peccatis liberi esse possumus. Discendum assiduè & proficiendum. Hinc optimi quique viri quò perfectiores erant, tantò contentiùs orabant, tantò feueriùs jejunabant. In quo numero ponendi Ioannes Baptista, discipuli Christi, sanctissimi Episcopi, Anachoretæ plurimi, Religiosorum Ordinũ auctores, nec enim ullius hominis virtus eò in hac vitâ progreditur, vt non possit & debeat *plus ultra*. Quod beatus Leo attestatus: Adest maximum, inquit, sacratissimúmque jejunium, quod observantiam sui universis fidelibus sine exceptione denuntiat: quia nemo tam sanctus est, ut non sanctior; nemo tam devotus est, ut non debeat esse devotior *a*. Prout iam olim Apocalypticus Angelus proclamavit: Qui sanctus est, sanctificetur adhuc; & qui justus est, justificetur adhuc *b*. Vitæ integritas & sanctimonia neminem ab oratione [illegible] atque

a *Leo serm.* 11. *de Quadrag.*
b *Apoc.* c. *ult.* v. 11.

atque jejunio jubet esse eximium. Verùm à Theologis alia designantur quatuor capita, quæ à legibus jejunii absolvunt. 1. Ætas, 2 Labor. 3. Infirmitas. 4. Impotentia. Paucis singula exponimus.

Primò *Ætas* à jejuniorum lege liberat. Thomas Aquinas ceteriqúe Theologi jejunii legibus non obligari eos affirmant, qui annum ætatis vigesimum primum necdum expleverint. Miremur forsan non annum vigesimum potiùs, quàm vigesimum primum locatum esse terminum. Rationem damus. Ecclesia septennium triplex a tendit, infantis, adolescentis, juvenis: triplici hoc septennio plus cibi permittitur non alendo tantùm sed & augendo corpori. Sed sapienter monet Thomas Aquinas, & unà cum illo Theologi, juvenes, cum jejunium vernum initur, inducendos, ut quavis hebdomade bis térve jejunent. Caussæ sunt. 1. Sic enim abstinentiæ assuescunt: nam anno vigesimo primo numquam aut rarissimè mox sequenti vigesimo secundo quotidie cogi jejunare durum ac difficile.

Mollibus assuetus loricam ferre recusat;
Cervici teneræ ferrea cassis obest.

2. Parandis meritis, abstinentiæ exercendæ, præsertim cùm publica urget necessitas, uti factum Ninive, cùm omnibus triduo jejunandum. Propheta Joël ad sobrium luctum invitans: Sanctificate, inquit, jejunium, vocate cœtum, congregate populum, sanctificate Ecclesiã, coadunate senes, congregate parvulos & sugentes ubera. Egre-

 diatur

diatur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo *a*. Luctus & jejunium quandoque omnibus indicendum.

3. Juvenes etiam jejunent mulo frenando, carni edomandæ, quæ tunc petulantissima est, cùm fervet & bullit sanguis. Hîc vociferandum: Subtrahe avenam equo, aut excutiet sessorem. Hîc Theologorum monitû, natura jubet hunc hostem jejuniis exarmare. Hieronymus juventuti cavens hæc scripsit: Non ignes Ætnæ, non & Vulcania tellus, non Olympus tantis ardoribus æstuat, ut juveniles medullæ vino plenæ, & dapibus inflammatæ *b*. Hîc juventutis rectores vigilent. Sicut autem infantes, adolescentes, juvenes, à jejunii legibus immunes sunt, ita & senes. At est difficile certum senectutis exordium designare. Sunt qui ante annum quinquagesimum senescant. Conveniunt ferè Theologi, sexagenarios senes jejunii lege non obstringi, nisi constet ejus ætatis hominem esse tam vegetum, ut illum abstinentia non frangat. *Ætas* itaque cùm juventæ, tam senectæ, jejunii leges temperat.

a *Ioel c.2. v.15. & seq.* b *Hieron. ad Furiam viduam.*

§. II.

Alterum, *Labor*. Hinc mechanici opifices, qui manuariis sese laboribus alunt, uti sunt agricolæ, lignarii & ferrarii fabri, sutores *a*, & his similes, seu famuli, seu ancillæ, quos gravis fatigat labor à dictis legibus excepti sunt.

a *Sutoribus Toletus nimis rigidus est.*

ſunt. Inter hos numerandi non ſunt pictores, tonſores, ſcribæ, ſartores, ſtatuarii, bucculatii *a*, niſi cùm truncos bipennibus exſcindunt & aptant ſculpturæ. In laborantium cenſu ſunt, qui iter pedibus conficiunt, qui equo vehunt *b*, ſi tamen illud ſit neceſſarium, nam iter ſuſcipere peregrinationis aut negotiorum cauſsâ, quæ facilè & ſine incommodo differri poſſunt, in legis eſurialis fraudem fit. Sub mortem purpuratus pater *c* optimè dixit: Non oportet abarrhare Deum *d*. In rebus omnibus cum Deo agendum excluſâ omni vafritie ac ſine dolo aut fuco. Deinde ab abſtinentiæ decretis liberant operoſiores illæ pietatis actiones, in templis concionari, docere in ſcholis, ad ægros & noſocomia diſcurrere. Quamvis in noſtrâ Societate hi tituli cibos nulli porrigant; nam ſeptuagenarii & octogenarii viri, illi etiam qui in ſcholis aut templis docent, jejunant, niſi aliud interveniat, infirmitas corporis aut templi vaſtitas, quam nemo expleat niſi pridie cenatus. Sed ut luculentum ſit, Eccleſiæ leges minimè rigidas eſſe, hoc etiam addo Sit aliquis qui manu feriante ſolo ingenio labores ſuos conficiat, dicátque: Non cenare, & tamen ſtudia tractare non poſſum: vacuum eſt caput & vertiginoſum, nec litteris aptum poſt pridianam inediam; Nullus ſum, cùm penitus jejunus ſum. Huic

a Platner. b *Subinde etiam curru vehentes.* c *Robertus Bellarminus.*

d Man mueß Gott nit nichten verwortlen.

ego bonâ pace dixerim: Mi Domine, ſi aliter officio tuo fungi non poſſis niſi pranſus, cenatus, comede. Non exigit Deus jejunium, quod noſtrum impedit officium. Sed hîc, quod gnaviter obſervemus, bonâ fide agendum. Medicus & conſcientiæ judex *a* ſecundùm allegata probata judicant: Deo mentiris, teipſum fallis, ſi illos decipis. Hoc ſcito, mulum tuum, carnem tuam eſſe aſtutiſſimam, nec illi umquam deeſſe, quod cauſſetur. Tu ergo muli dominus cum Thalete ſapias, nec facile credas fingenti. Errabis centies, errabis millies, ſi carnem indulgentiùs tractâris.

a *Et in familiis ſacris majores.*

§. III.

Tertium, quod à jejunii legibus abſolvit eſt *Infirmitas*. Ægroti aut admodum debiles refectione unâ non multum cibi poſſunt ingerere, aut cum grandi nocumento. Ita crebriori egent refocillatione, quod proprium eſt ægrotorum. In tribum hanc referuntur prægnantes, puerperæ, nutrices, convaleſcentes. Sed eſt femina toro juncta, fractis viribus, cujus valetudini maritus metuit, nec jejunare permittit: quid faciat? ſecurè comedat. Quòd ſi vir improbus & à religione alienus, in contemptum Eccleſiæ jubeat cenare; uxor potiùs mori eligat, quàm ut iſtud faciat. Tanti eſt diſſentanea rationi cauſſa vel conſentanea.

Itaque uel valdè debiles, vel reipsâ ægrotan-

tantes, à jejuniis sunt immunes. Sed hîc, quod sæpiùs monendi sumus, bonâ fide agendum. Nam vel liquet de morbo aut debilitate, vel dubium est. Si primum, res controversiam non habet. Sin alterum, viri prudentis judicium exquirendum est. Nec enim quivis catarrhus aut destillatio jejunium tollit; catarrhi salsi modico sed crebriore cibo videntur indigere: ceteris nil salubrius jejunio & abstinentiâ E medico Lyceo longè verissima est præceptio sæpiùs inculcanda.

Esurias, sitias, vigiles, sic rheumata cures.

Hoc genus dæmoniorum & catharrorum non ejicitur, nisi per jejunium.

Quartum, *Impotentia*. In hac classe sunt homines fortunæ tenuis, mendici, pauperes, qui victum præparcum aut vagum habent, offam & olus in cenam & prandium. Ergo etiam cenent. Bis adeò parce comesse, minùs gratum est carni, quàm semel jejunare. Dixi, *impotentia*. Contingit sæpiusculè, ut quis tale subeat hospitium, quod diversitori bene nummato vix par ovorum possit apponere. Hoc locorum hospes non pauper est, sed nihil eduliorum comparare potest, nec parato quidem pretio. Ergo cenet, qui tam modicè pransus est.

Itaque à jejuniorum legibus absolvunt Ætas, Labor, Infirmitas, Impotentia. Hîc autem serio examine opus est. Nec enim quodvis senium, aut quivis labor, aut quævis infirmitas, vel impotentia jejunandi necessitatem tollit. Gravis labor, ætas & in-

 firmi-

firmitas grandis de die plus simplici vice refici permittunt. Aliis omnibus sobrium illud occinitur: *Iejunandum est.* Sed neminem hoc terreat, nulli vox mœsta videatur abstinentiæ: Beati qui nunc esuritis. Et Augustinus insignissimè nos animans ad jejunium animosissimè ineundum: Non vobis ergo, inquit, videatur levis res aut superflua, ne quisquam fortè hoc faciens Ecclesiæ consuetudine, cogitet apud se, & dicat sibiipsi, ut suggerentem intrinsecùs audiat tentatorem: Quid facis, quia jejunas? defraudas animam tuam, non ei das, quod eam delectat, tibiipsi ingeris pœnam, tuus ipse tortor & cruciator existis. Deo ergo placet, quia te crucias? Ergo crudelis est, qui delectatur pœnis tuis. Responde hujusmodi tentatori: Excrucio me planè, ut ille parcat: do de me pœnas, ut ille subveniat, ut placeam oculis ejus, ut delectem suavitatem ejus. Nam & victima excruciatur, ut in aram imponatur. Minùs premet mentem meam caro mea. Et tali dissuasori malo servo ventris responde per hanc similitudinem, & dic: Si jumento fortè insideres, si equo utereris, qui te gestiendo posset præcipitare, nonne ut securus igitur ageres, cibaria ferocienti subtraheres, & fame domares, quem freno non posses? Caro mea jumentum meum est: iter ago in Hierusalem, plerumque me rapit, & de viâ conatur excludere a: Via autem mea Christus est. Ita exultantem non cohibebo jejunio? Si quis hoc

a Excutere: *alia Lectio.*

hoc ſapit, etiam ipſo experimento probat, quàm utiliter jejunetur *a*

a *August. tom. 9. de util. jejun. cap. 3. mihi pag. 327.*

CAPVT II.

Quo fine jejunandum.

VOLVIT olim Deus, ut plebs Hebręa tubis uteretur, non in progreſſu ſolùm adverſus hoſtem, ſed etiam diebus feſtis ad ſolenniores epulas & tripudia feſtiviora: Si exieritis ad bellum, inquit, de terrâ veſtrâ contra hoſtes qui dimicant adverſum vos, clangetis ululantibus tubis, & erit recordatio veſtri coram Domino Deo veſtro, ut eruamini de manibus inimicorum veſtrorum. Si quando habebitis epulum, & dies feſtos, & calendas, canetis tubis ſuper holocauſtis & pacificis victimis, ut ſint vobis in recordationem Dei veſtri *a*. Cur, quæſo, Deus tam tempore belli, quàm pacis & epuli vult canere tubas? Hoc genus muſicæ præliis eſt aptius quàm tricliniis & menſis. Martius cantus, & conviviorum odæ nimis ſunt diſpares.

Imò verò non ſunt, nam cùm ad menſam, ad convivium, ad epulum itur, certamen nobis & pugna indicitur adverſus Gulam & Intemperantiam, perinde ſi moneamur his verbis: Tuum hîc hoſtem invenies

a *Num. c. 10. v. 10. & ſeqq.*

certò, vide virum te geras, dimices, vincas. Gulæ impera, ſubſtringe appetentiam, & viciſti. Ad hoc genus prælii quótidie bis tendimus: quot autem & quanti quotidie hîc ſauciantur, vincuntur, jugulantur, ſternuntur, ſub menſas, corruunt, in hoc bello miſerè perempti! Quâ de re Ambroſius eruditè: Cùm Judæorum, inquit, cella vinaria eſſet petra, cùm pellucidum Creticum aqua, cùm penu opulentum depluens manna, uniformi cibo utebantur, nemo illorum ægrotabat, fortiſſimas gentes debellabant: Ubi veſci carnibus, ſimul etiam catervatim mori cœperunt, adeò ut è tot centenis millibus duo tantummodo viri in terras uberes pervenerint. Jejuniis & abſtinentiâ hoſtes tartareos vincimus, corporis & animi valetudinem ſervamus. Quinam autem à jejuniorum legibus ſint eximii, capite ſuperiori diximus. Nunc progredimur, & Quomodo jejunandum ſit explicamus. Primùm omnium, quod abſtinentiam Deo gratam facit, eſt Bona Intentio, De quâ hoc capite agemus.

§. I.

Quod in omni virtute locum principem tenet, id etiam in abſtinentiâ primum ſit, Finis bonus, ſeu, recta Intentio. Hæc docet abſtinere ac jejunare, non ut oculis hominum, ſed ut divinis placeamus, obedientiam Eccleſiæ debitam, copioſiorem animi ſalutem, auctius cœli præmium, majorem Dei

glo-

gloriam spectemus. Varia prorsus & valdè diversa jejunantium est Intentio. Placuit Theologis hanc Intentionis varietatem metro, licet minùs eleganti, comprehendere:

Abstinet æger, egens, cupidus, gula, simia, virtus.

Hoc versu Intentiones complectimur, quæ aut malæ & jejunio adversæ, aut certè tales, quæ virtuti abstinentiæ non sunt congruæ. Explico succinctè singulas.

1. *Abstinet æger.* Soli tuendæ aut recuperandæ valetudini. Licitum hoc & laudabile. Sed ideò tantùm abstinere cibo, ut sanus sis, non est jejunium, sed Temperantiæ pars & ornamentum. Ad imperata tamen jejunia hæc Intentio, quantumvis bona non sufficit, si sit sola. Sed absit hîc ineruditæ conscientiæ metus, modò Intentio recta non studio excludatur. Exempli gratiâ: Apostoli Matthiæ pervigilio rudimenta morbi sentiens ita statuo: Hac nocte nil cibi & potûs libabo ad morbum avertendum, aliàs certè cenaturus. Hac ratione non jejuno: nam Intentionem rectam excludo. Sed clariùs: Pervigilio Matthiæ Apostoli ita ego mecum ratiocinor: Pejùs me valere sentio, igitur hodie non cenabo. Nec incommodè; nam & jejunii vesper est. Ita fideliâ unâ parietes duos dealbo: valetudini attendo, & quia etiam aliàs jejunassem, legibus non contradico.

2. *Abstinet egens*, Sed huic inediam persuadet inopia; quod edat, non habet, aliàs liberaliter cenaturus. Sed & hic homo facillimè

cillimè juvari poteſt, modò Intentionem aliquantulum emendet, dicátque: Paupertas quidem vacuam mihi menſam apponit, ſed, etſi opulentus eſſem, hoc tamen eſuriali veſpere non cenarem. Optimè prorſus, optimè. Nam ita commendat jejunium patientia. Felix neceſſitas, quæ compellit ad meliora. Tanti eſt Intentio recta. Intentio facit omnia.

Abſtinet cupidus, ob tenacitatem & avaritiam, ut pauculis ſeſtertiis aut vini ſextario *a* comparcat, famem ſitimque re ſuâ fraudat. Hîc cum Æſopicâ vulpe pronuntiem: O pulchrum caput, ſi cerebro non careret! ô bonum jejunium, ſi recta Intentio non deeſſet? Sunt qui ære alieno ita ſe involvant, ut ab aliquo mutuum accipiant, ut alteri, qui mutuum conceſſit, reddant. Veſtem novam lacerant, ut laceratam ſarciant. Hoc quidem eſt verſuram facere. Ita jejunium Intentionis bonæ, ac ſincerum, vitia & diabolum arcet; jejunium ex avaritiâ ſuſceptum vitiis & diabolo riſum movet. Ergo abſtinet æger, egens, cupidus. Sed eorum abſtinentia non proinde ſemper laudanda.

a Damit er etlich Creutzerle/ oder ein halbs Mäßlin Wein erſpahr.

§. II.

4. *Abſtinet gula*, Monſtrum. Eſt qui parciſſimè cenet, quid ita queſo, ceteroqui non paſſerculus edendo? En cauſſam: Cra-

ſtinæ

ſtinæ diei lautiſſimum ſperat prandium: ideo differt famem *a*, Sed excuſemus iſtud, ſi apud ſe ita ſtatuat: Craſtina indicti convivii hilaritas, ſat ſcio, cibum potúmque largiorem ingeret, pluſculum ultrà quàm ſoleam admiſſurus ſum Bromii; igitur hodie tantò abſtinentior ero. Non abſurdè hoc aut malè. Sed illud infame ac turpe certæ nationi (parco nomini) in quâ reperias, qui biduum tridúmve comedant parciſſimè, ut in proximo convivio epularum viníque quâm plurimum capiant pranſuri de alieno. Hic verè abſtinet Gula, quæ tantò modeſtiùs edit, ut tantò voret effuſiùs. O ridiculi, & ô fatui mortales, cenam magnam æternam in cęlo exſpectamus, hodiernâ vel craſtinâ illam adituri ſumus, cur ergo famem non etiam differimus? Quid ſeptuaginta vel octoginta vitæ anni ſunt? breve prandiolum. Poſt hoc cena ſequitur longa, cena magna, cena ęterna. At nos plerumque in ponendo vitæ calculo erramus: dies numeramus & annos prolixâ ſpe. Hic noſter calculus eſt: Annus primus, annus ſecundus, annus tertius; viceſimus, quadrageſimus, ſeptuageſimus annus. Amplũ, ut putamus, vitæ ſpatium, longa ſeries annorum. O infantes boni! quid obſecro longum eſt, quod æternum non eſt? Omnis vita noſtra lineæ ſimillima. In lineâ etiam minimâ & vix viſibili, infinita tamen ſunt puncta, ut Matheſis docet, & ipſa linea puncto clauditur. Punctum, ens pæne nullum,
pun-

a Er ſpahrt ſich.

punctorum numerus maximo major: ita vita nostra quantumvis multos annos numeret, demum punctulo finitur, & totum hoc prolixum, ut videbatur, spatium in unicum confluit horæ minutum in punctulum unicum. Quid grandes difflamus spiritus, & cenas anhelamus Saliares, Pontificias? Omnis vita prandiolum est brevissimum: cena sequitur, sed magna, sed nunquam finienda. Pergo:

5. *Abstinet simia*, hoc est, Vana gloria. Hanc jejunii labem Christus præ omnibus exterminans: Cùm jejunatis, inquit, nolite fieri sicut hypocritæ a. Cavete, ne oculos humanos ad vestram esurialem mensulam trahatis, ut inde vos suspiciant & laudent. Cavete hanc abstinentiæ, omniúmque virtutum pestem. Abstinet simia, & famem patitur hypocrita, ne putetur minùs aliis religiosus. Apage hanc simiæ abstinentiam, vitiosa, mutila, nulla est. Megæræ ac Cerbero jejunat, qui jejunat Vanæ gloriæ. Cur Christus, obsecro, jejunavit in deserto? Jejunium tam cautum non Servatori, sed nostræ instructioni erat necessarium; quasi diceret Christus: Si fieri potest, solitudo jejunium vestrum arbitretur. Non opus hîc spectatoribus, non opus arbitris humanis oculis. Videant Angeli, videat Deus; satis est, abundè satis. Deus merus est oculus, qui cùm videt jejunantem, plus est quàm si eum centum millia oculorum videant, decies centena millia linguarum laudent. Animæ vox est

a *Matth. c. 6. v. 16.*

est fidelissimæ: Dilectus meus mihi, & ego illi *a*. Ego Deum respicio, & Deus me; ita optimè res utrimque geritur. Nec tamen opus est, cùm jejunamus, humanos oculos ita fugere, ut illos velati Medusæ clypeum horreamus. Videant illi nos jejunantes, sed glorificent, non nos, sed patrem nostrum qui in cælis est. Ita simia nihil nobis negotii facesset.

a Cantic. c. 2. v. 16.

§. III.

Res gestæ priscorum Patrum memorant senem religiosum in eremo interrogatum à juvene: Qui fit, mi Pater, jejunia in cœnobio mihi tam facilia visa, nunc porrò difficillima, intolerabilia videri? Senex humanæ vanitatis non ignarus, & quàm potens esset inanis gloria: Fili, ait, cùm putares te jejunare, reverà non jejunabas, nam occultè pastus es. Nullo modo, ait juvenis, & quæso ne istud, Pater, de me cogites. Cui senex iterum: Vana gloria, inquit, pabulum occultum, suave, sed fallacissimum & letale: hoc tum dum facit, non sanctum; & isto tu quidem pastus es, cùm in cœnobio ageres, spectatores habuisti, & ideò facile jejunâsti. Cùm deest jejunanti spectator, deficit & jejunandi studium. Abstinentia simiæ maligna, nullius pretii noxia est.

Ideò Gregorius Lingonensis Antistes, qui cane pejus & angue simiam hanc ode-

rat, hordeaceum quidem panem solitus est edere, ad gulam affligendam, ne tamen ea res applausum haberet & laudem, tamquã in seipsum sanctè rigidus sit, panes sibi triticeos, egenis hordeaceos pinsi jussit; sed eâ partitionis industriâ est usus, ut in pauperes quidem dividerentur triticei, sibi autem hordeacei remanerent *a*. Cujus arcani solus pistor fuit conscius. Hic idem Præsul, ut simiam enecaret, aquæ, quam semper bibe-rat, non plus vini affundere consuevit, quàm ut ea colorem quidem referret, ceteroqui nihil haberet vini, potus ingratissimus. Obiit vir iste sanctissimus nonagenarius, anno Christiano quingentesimo trigesimo, triginta trium annorum Episcopus. Huic virtutis supparem adstituo memoriæ recentis, & nostri ævi præsulem.

Joannes Godefridus Bambergensis & Würzburgensis Antistes *b*, qui anno millesimo sexcentesimo vigesimo secundo in Electorum comitiis Ratisbonæ obiit, simiam illam insigniter triumphare noverat. Ante Christi natalem toto Adventûs sacri tempore carnibus abstinuit; Quadragesimâ totâ non solùm carne, sed & pisce, omnique alio animante mensæ suæ interdixit solis cicere, rapis, olere contentissimus. A primâ

a *Alii aliter hoc narrant: Coctos Gregorio panes hordeaceos, sed crustâ triticeâ obductos. Gregorius Turonensis de hoc viro plurima.*

b *Olim Dei Spiritus in priscis Pontificibus viguit, sed necdum ab omnibus Germaniæ Episcopis recessit.*

mâ pueritiâ omni Veneris & ſabbati die in Chriſti patientis & Virginis puerperę honorem jejunavit. Sæpiùs in anno totis diebus extra panem & aquã nil penitus libavit, jam ipſi in legem erat diem ſanctum Paraſceves buccellâ panis & aquæ hauſtulo traducere: Atque hęc fecit, quantum licuit, ſine arbitris. In Divorum pervigiliis tam tectâ ſanctimoniâ jejunavit, ut menſam more ſolito accumberet tamquam cenaturus: hilaris ac lætus cum aſſidentibus colloqueretur, partes à carpo acciperet, eas tamen ſubitò cùm minus obſervaretur, famulo adſtanti redderet, & ita lautè ac ſplendidè eſuriebat, quod nemo facilè niſi attentiſſimus notabat. Hinc Godefridus caſtitatis miraculum, homines libidinoſos, ut ipſum cacodęmonem odit ac fugit. Sed iſtud hîc non peragimus *a*. Huc pertinet illuſtre artificium, quo tantus princeps Gulam ſimul & Simiam inſigniſſimè ludificavit, ſobrius ſimul & modeſtus. Videri voluit, ſed à ſolo Deo. Divinus illi oculus pro mortalium omnium oculis fuit. Hæc ego è duplici plublicâque funebri oratione recito.

Ergo abſtinet æger, egens, cupidus, gula, ſimia. Quæ pleraque omnis malæ notæ abſtinentia eſt. Sed abſtinet demum & *virtus*, quæ ſancto fine, bonâ rectâque Intentione init jejunium, dicitque: Omnia ad majorem Dei gloriam: ergo etiam & iſtud. In quem finem ſæpiùs cogitandum illud Auguſtini: Nullus ſine jejunio vicit diabo-

a *Vide Nicetam meum l.* 2. *c.* 4. §. 4.

diabolum, quod Petrus Chrysologus confirmans: Scimus, inquit, jejunium esse Dei arcem, Christi castra, murum spiritûs, vexillum fidei, castitatis signum, sanctitatis trophæum. Hoc Adam servavit in paradiso, quem inde detraxit gula. Hoc in arcâ custodivit Noë, mundum ebrietas cùm demersit. Per hoc Loth Sodomiticum restinxit incendium, qui per ebrietatem incesti est adustus incendio. Hoc Mosen divini fervoris fecit lumine perlucere, quando comessatio & ebrietas Israëliticum populum simulacrorum tenebravit erroribus. Hoc Eliam pervexit ad cælum, quando Achab impium ebrietas ad inferna dejecit. Hoc Joannem in natis mulierum fecit esse majorem, quando temulentia Herodem principem imperio mulierum reddidit homicidam *a*. Cacodæmonem vincere recusat, qui jejunium instituere detrectat.

Humanæ gentis vitium Curiositas tam potenter quæ vult persuadet, ut homo curiosior ad hominem aut insigniter charum, aut singulariter celebrem videndum, mira facere vel pati paratus sit. Si quis Apostolos, Christi discipulos, præcipuè Petrum & Paulum, si quatuor Latinos, & Græcos quatuor Ecclesiæ Doctores, si omnes ordine Pontifices, si Romanos Cæsares omnes, quales vixerunt, tales intueri coràm posset, mense aut anno etiam uno non ægrè jejunaret. Ut Deum videamus, in quo homines universos visuri sumus, quid facimus? Beati, qui

a *Chrysol. serm.* 12. *mihi pag.* 37.

qui nunc esuritis, quia saturabimini, æternitatis spectaculo amœnissimo, infinito.

CAPVT III.

Quomodo reipsâ jejunium ineundum.

SAPIENS Hebræus Siracides inter rudimenta vitæ humanæ panem & aquã numerans: Initium, inquit, necessariæ rei vitæ hominum aqua, ignis, & ferrum, sal, lac, & panis, &c a. A jejunio humana vita incipit, & in eo definit: panis & aqua jejunantium mensa. Omnes quidem animantes suum sibi pabulum habent, bos fœnum, equus avenam, canis ossa, aranea venenum: homo quia dominium magnam partem in animantes perdidit, imò quia se animantibus immiscuit, illis factus similis, pane & aquâ contentus sit; elementa sublimiora aër & ignis illum non alent; ad inferiora tendat, terra panem dabit, aqua in potum erit. Ita facillimus hominis victus, panis & aqua. Primum prandium, lac maternum. Ab hoc transitur ad alia. Tenue initium & jejunio simillimum. Cœpimus dicere, *Quomodo jejunandum sit*. Præcipuam jejunii partem esse diximus Intentionem rectam. Nunc porrò plures jejunii partes assignamus, & quomodo reipsâ & *practicè* sit jejunandum exponimus.

§. I.

a *Eccli.c. 29. v. 28.*

§. I.

Alterum ergo jejunii caput est, *Refectio unius diei una, cibis certi generis exclusis.* Jejunii dies ante omnia excludit carnes, & quod carnibus adeò affine, pecudum intestina, ovium pedes & exta, vitulorum capita, omnis generis altilia, & quidquid in carnis censum venit. Lutra, sicut & Castoris, seu Pontici canis cauda a, quæ apud multos in deliciis est, à Carthusianis eduntur, nam in piscium tribum referuntur. Sunt anates in Belgio, quæ sanguine constant & ossibus, sed quia sanguinis sunt frigidi, in eâdem cum piscibus familia censentur, nec esurialibus feriis excluduntur.

Quæras: Lac, ova, caseus, num permissa jejuniosis diebus? Ajo primò: Certum, hæc olim fuisse vetita, nam carni valdè sunt affinia. Deinde in religiosis familiis, præsertim caseus & ova, nisi ægris, non permissa. Tertiò, hæc eadem alibi in Galliæ, Hispaniæ, Poloniæ, Italiæ partibus, jejunantium mensis excluduntur. Quid in Germaniâ, inquis, faciendum? Consuetudo potissimùm sequenda, quæ jejuniorum in pluribus est norma. Nam quemadmodum Hispani non religiosè faciunt, qui reclamante consuetudine ova comedunt; ita Germani non delinquunt, qui in comedendis ovis consuetudini consentiunt. Ita luculenter Augustinus ad Casulanum presbyterum: Si de hac

a Ein otter/ wie auch biberschwantz.

iac re, inquit, ſententiam meam quæris, ego n Evangelicis & Apoſtolicis litteris, totóque inſtrumento, quod appellatur teſtarentum novum, animo id revolvens; videο præceptum eſſe jejunium. Verumtanen in hujus ſabbati jejunio nihil mihi vietur tutius pacatiúſque cuſtoditâ eorum, nter quos vivimus, in his rebus inoffensâ ocietate. Et ad Januarium: Quæ, inquit, on ſunt contra fidem & bonos mores, & abent exhortationem vitæ melioris, non nprobemus, ſed laudando & imitando ectemur *a*. Ergo ſecundum jejunii caput ſt, *Vna diei refectio*.

Tertium: *Iejunium aliquantulum eſt ſentiendum*. Sicut jejunantis ſcopus eſt animi ılus, & Dei honor; ita jejunii finis eſt ntiri, ſtomachus, caput, totum corpus indiæ aliquid & famis perferat: & quid rert, ſi ſomno paullulum decedat? Ridicuım prorſus eſt velle corpus caſtigare, nolle men ut quidquam caſtigationis ſentiat. oc quidem verum, cùm jejunium ſit reıedium, mens Eccleſiæ non eſt, ut hoc reıedio notabile inferatur damnũ valetudii. Nihilominus ſicut pharmacum non ſot eſſe ſuave, ſed ſalubre, nec ſine intempeis & tumultu adjuvat; qui amarorem aut orſum medicamenti reſpuit, ſanitatem git: ita ſanè qui jejunium odit, remedium ſpicit: neque conveniunt hæc duo, velle jeju-

a *Aug. tom. 2. epiſt. 86. ad Caſul. presb. ſub em. Et ep. 110. ad Ianuar, cap. 18, nam hæc ſtola pane liber eſt.*

jejunare, ſed jejunii moleſtiam ſentire non velle. Ambroſius non ſine acri ſtimulo interrogans: Quomodo, inquit, videtur jejunare, qui non eſurit? quomodo videtur jejunare, qui non ſitit a? Videte mihi hominem, qui vult eſſe cocus, ſed ad ignem ſtare nequaquam ſuſtinet. Videte mihi molitorem, qui farinæ pulveribus inſpergi refugit. Et qualis ille coriarius eſt, qui in madido laborare recuſat? qualis nauta, qui aquas & ventos execratur? qualis agricola, qui æſtum & gelu non fert? qualis mercator, qui nihil niſi præſente vendit monetâ? & quis ille plaſtes ac fictor ceræ, qui ut vicinas ferat prunas induci non poteſt? Eodem prorſus modo quis jejunator ille, qui ſentire inediam detrectat? Aliter profectò rex Hebræus, qui de ſeipſo: Genua mea, inquit, infirmata ſunt à jejunio, & caro mea immutata eſt propter oleum b. Ita jejuno, ut ſentiam me jejunare, ita vigilo, ut plus olei ad precationes nocturnas quàm ad epulationes conſumam. Ita caro mea jejuniis & vigiliis exhauſta eſt, ut omne oleum vultûs, omnémque ſucculentam pinguedinem amiſerim; pallent vacuæ penulæque genæ, oculorum orbes mœrent, flos oris exaruit: immutata eſt caro mea.

a *Ambr, tom. 3. l. 5. comment. 3. in c. 5. S. Lucæ, mihi pag. 95.* b *Pſal. 108. v. 24.*

§. II.

Chriſtus ipſe jejunium ſentire voluit.

Nam

Nam cùm jejunasset quadraginta diebus,& quadraginta noctibus, posteà esuriit *a*. Potuisset equidem Servator tam ultimo, quàm tertio, quàm septimo, quàm vicesimo die famem non sentire, sed voluit, quod jejunii proprium est, esurire.

Hæc Domini exempla doceant, non facilè, nec sine gravi caussâ remissionem legis (dispensationem vocant) petere. Sunt qui exceptionem à lege non tam petant quàm extorqueant frigidi Christiani. In quos illud usurpes Psaltæ : In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Ideo operti sunt iniquitate *b*. Jejunium quasi tributum, aut opus clientelæ *c* quod omnes spectat. Ideo Bernardus: Peccare volunt cùm hominibus, ait, sed non flagellari cum hominibus. Unde timendum quòd flagellentur cum dæmonibus *d*. Nos toto pæne anno jucundi sumus sodales in peccatis, cur non etiam in pœnitentiis? Secutus es errantem, inquit Ambrosius, sequere & pœnitentem. Qui non flagellantur in vitâ, flagellabuntur in gehennâ.

Dispensationem ergo petiturus (quod in rebus etiam aliis observetur) coram Christo judice seipsum constituat, & cum conscientiâ suâ sollicitè deliberet, num caussa aqua & justa, num necessitas compellat exceptionem legis poscere. Si sic agat, bonâ fide

L

a *Matth. c. 4 v. 2.* b *Psal. 72. v. 5.*
c *Jurisconsultis Angariorum exhibitio, Scharwerck* d *Bernard. serm. ad Pastores in Synodo, mihi pag. 1762.*

fide aget. Sin autem ejuſcemodi deliberatio non præmittatur, conſcientiam parum juvabit poſſe dicere. Tam medicus quàm confeſſarius à jejunio me liberum pronuntiârunt. Hoc ſæpe fucus eſt & futilis prætextus ſocordiæ nimis delicatæ tegendæ. Hi ambo judices, prout diſerta eſt narrantis querimonia, ita judicant. Si ea vera eſt, fiat quod petitur. Sin aliter non medicus, non confeſſarius erravit, ſed qui querimoniam falſam texuit. Ut ſcias, mi Chriſtiane, Chriſtus judex ſupremi judicii die, non ſecundùm opinionem tuam, ſed ſecundùm veritatem ſuam judicabit. Tres illi cæleſtis epuli contemptores, cùm ad nuptias invitarentur, excuſatione caluâ ſic uſi ſunt. Primus: Villam, inquit, emi, & neceſſe habeo exire, & videre illam, rogo te, habe me excuſatum. Alter: Juga boum emi quinque, & neceſſe habeo probare illa, rogo te, habe me excuſatum. Tertius: Uxorem duxi, ait, & ideo non poſſum venire *a*. Pulchra, ſed invalida excuſatio. Viri boni neceſſitatem, quæ non erat, cauſſabantur. Res igitur cautè ponderanda: fucatæ rationes lege neminem ſolvunt.

a *Luc. c.* 14. *v.* 18. *& ſeqq.*

§. III.

Quartum: *Jejunii die prandium non nimis lautum eſt ſumendum.* Mellifluus Bernardus ævi ſui abuſus deplorans: Interim, inquit, fercula ferculis apponuntur, & pro ſolis

car-

carnibus, à quibus abſtinetur, grandia piſcium corpora duplicantur. Cúmque prioribus fueris ſatiatus, ſi ſecundos attigeris, videberis tibi necdum guſtaſſe piſces. Tantâ quippe accuratione & arte coquorum cuncta apparantur, quatenus quatuor aut quinque ferculis devoratis, prima nō impediant noviſſima, nec ſatietas minuat appetitum. Palatum quippe dum novellis ſeducitur condimentis, paullatim diſſueſcit cognita, & ad ſuccos extraneos veluti adhuc jejunum, avidè renovatur in deſideria. Venter quidem dum neſcit oneratur, ſed varietas tollit faſtidium. Quia enim puras (ut eas natura creavit) epulas faſtidimus, dum aliæ aliis multifariè permiſcentur, & ſpretis naturalibus, quos Deus indidit rebus, quibuſdam adulterinis gula provocatur ſaporibus: tranſitur nimirum meta neceſſitatis, ſed necdum delectatio ſuperatur. Quis enim dicere ſufficit, quot modis (ut cetera taceam) ſola ova verſantur & vexantur: quanto ſtudio evertuntur, ſubvertuntur, liquantur, durantur, diminuuntur, & nunc quidem frixa, nunc aſſa, nunc farta, nunc mixtim, nunc ſigillatim apponuntur? Ut quid autem hæc omnia, niſi ut ſoli faſtidio conſulatur? Ipſa deinde qualitas rerum talis deforis apparere curatur, ut non minùs aſpectus, quàm guſtus delectetur: & cùm jam ſtomachus crebris ructibus repletum ſe indicet, necdum tamen curioſitas ſatiatur. Sed dum oculi coloribus, palatum ſaporibus illiciuntur, infelix ſtomachus, cui nec

colores lucent, nec ſapores demulcent, dum omnia ſuſcipere cogitur, oppreſſus magis obruitur quàm reficitur a.

Hîc Bernardus non decorum ſtatûs, ſed prandiorum lautitiam objurgat. Refectio ſit una, ſed non nimis lauta, non nimis copioſa. Nam qui in uno prandio tantum vorant, quantum tribus Vitelliis ſuffecerit, præcepto forſan ſatisfaciunt, quia ſemel tantùm edunt, ſed præcepti finem neutiquam attingunt, quia jejunium planè non ſentiunt. Auguſtinus hîc utiliſſimè monens: Hæc, inquit, ſi facimus, fratres, inde nobis parare poſſumus medicamenta, unde nobis vulnera feceramus. Ante omnia in diebus jejuniorum quod ſolebamus prandere, pauperibus erogemus, ne fortè aliquis ſibi ſumptuoſas cenas, & exquiſitis ſaporibus epulas ſtudeat præparare, & corpori ſuo magis commutaſſe quàm ſubtraxiſſe ciborum abundantiam videatur. Nihil prodeſt totâ die longum duxiſſe jejunium, ſi poſteà ciborum ſuavitate vel nimietate anima obruatur. Illico mens repleta torpeſcit, & irrigata corporis noſtr terra ſpinas libidinum germinabit. Sit ergo temperatus cibus, & numquam nimiùm venter repletus: & plus ſemper de cibo cordis, quàm de cibo corporis cogitemus b

§. IV

a *Bern. Apol. ad Guil. Abb. mihi pag.* 1288

b *Aug. tom.* 10. *ſerm.* 2. *ferâ quartâ in capite jejunii. ſerm.* 56. *in ordine, de Tempore, mihi pag.* 252.

§. IV.

Quid porrò de iis dicemus, qui ut jejunium minùs ſentiant, ad horam diei nonam decimámve dormiunt; dum verò veſtiunt, dum moliuntur, dum comunt, menſa vocat. O jejunatores ſtrenui! Deus non irridetur, non fallitur, Deus non eſt abarrhandus, ut dictum. Rex David ſinceriſſimè hoc agens, Deprecatus eſt Dominum pro parvulo, & jejunavit jejunio, & ingreſſus ſeorſum jacuit ſuper terram *a*. Sunt qui jejunantes non jejunant, ſicut qui videntes non vident, audientes non audiunt: illorum jejunium Paſcha foret aliorum lautiſſimum. Idcirco die quo jejunandum; memores ſimus, cùm prandemus, diem eſſe eſurialem, qui cenam nullam, prandium habeat moderatum. Athanaſius hoc dilucidè affirmans: Non ſolùm, inquit, tarditas cibi ſumendi jejunium eſt, ſed & paucitas; neque in hoc ſita eſt religionis exercitatio, ut duo ſint convivæ, ſed ne varia comedant *b*. Ergo prandium moderare, cenam omitte. Eminentiſſimus Cardinalis Robertus Bellarminus obliviosam aut occluſam aurem hîc convellens: Quid nobis, inquit, Eccleſia mandat? jejunia Quadrageſimæ, Quatuor temporum, & Vigiliarum. Iſta ſi ſuſcipiantur, ut oportet, non ſine patientiâ perfici poſſunt. Nam ſi quis velit in diebus jejuniorum exquirere delicatas epulas;

a 2. *Reg.c.12.v.12.* b *Athanaſ. ſerm.66.*

& in cenâ unâ five prandio uno tantum cibi fumere, quantum in prandio fimul & cenâ capere folitus erat; & horam anticipare, & posteà fub vefperum cenulam fumere tam copiofam, ut cena dici poffit; ifte certè non facilè efuriet, neque fitiet, neque patientiâ opus habebit: fed fi feriò ftatuat, non anticipare horam, nifi morbus aut alia neceffitas cogat: vulgares & viles epulas pœnitentiæ agendæ accommodatas fumere, & quidem in eâ menfurâ, quæ refectionem unam, eámque ordinariam non excedat; & quod in aliâ refectione fumeretur, fi dies jejunii non effet, dare pauperibus, ut fit juxta beatum Leonem, refectio pauperis, abftinentia jejunantis *a*; útque, quod idem monet alibi, efuriamus paullulùm, & aliquantulum, quod juvandis poffit prodeffe pauperibus, noftræ confuetudini fubtrahamus *b*: & denique fub noctem cenula, quæ fumi à multis folet, verè fit cenula; tum fine dubio patientia neceffaria erit ad efuriem & fitim tolerandam; & fic jejunando Chrifti patientiam utcumque faltem imitabimur *c*.

a *S. Leo ferm.* 11. *de jejunio decimi menfis*
b *Idem S. Leo fer.* 9. *de jejunio menfis feptimi.* c *Bellarmin. de 7. verbis Chrifti crucifixi l.* 2. *c.* 10. *mihi pag.* 183.

§. V.

Quintum: *Tempus prandii feu cenæ non præveniendum.* Patere, mi Lector, nos etiam mi

minuta hîc prosequi. Esuriali die prandium more veteri Ecclesiæ *Cena* dicitur. Ita sub meridiem preces sunt: Ad cenam vitæ æternæ perducat nos rex æternæ gloriæ. Nam olim refectionis hora die jejunii fuit vespera quâ Dominus JESVS è cruce receptus, in tumulo compositus est. Hinc cena fuit prandio penitus omisso. Priscum hunc Ecclesiæ morem Augustinus *usquequaque usitatissimum* a affirmat. A cenâ hac vespertinâ transitum est ad horam pomeridianam nostram tertiam, Priscorum nonam, quâ Christus in cruce mortuus. Ea consuetudo cenandi horâ tertiâ pomeridianâ etiamnum tenuit anno millesimo ducentesimo septuagesimo, beati Thomæ Aquinatis ævo, cujus hæc sunt verba: Ut jejunantes circa horam nonam (*nostram tertiam*) cibum sumant, convenienter est constitutum *b*. Ita primitus die jejunii, cenatum est vesperi, omisso prandio. Dein cena illa in horam tertiam promeridianam migravit. Denique in horam undecimam sub meridiem una hæc jejunii refectio translata est, ita quidem, ut lex violari credatur, si sine caussâ notabiliter citiùs cenetur. Seriùs cenare non prohibitum. Navarrus inter grandiores noxas numerat, statum refectionis tempus unâ alterâve horâ prævenire sine caussâ. Nos minoribus noxis annumeramus. Nam vera jejunii ratio est carnibus non vesci, & semel in die refici. Maturiùs id

a *Aug. tom.* 1. *l.* 1. *de Morib. Eccles. Cathol.* c. 23. b *S. Th.* 2, 2. *q.* 147. *conclus.*

facere rem ipsam non evertit. Et qui citiùs cenat, diutiùs pòst expectet, celeriùs esuriat. Quòd si hospites sint dimittendi, aut destinatum iter urgeat, accelerare cenam sine noxâ licebit. Cetera, consuetudinem hac in re servare, optimum.

Coronidem addo capiti cum Climaco, qui jejunium verè pharmacum pharmacorum omnium præstantissimum agnoscens: Jejunium, inquit, sanitas corporis, compunctionis janua, mentis custodia, paradisi porta *a*.

a *Climac. gradu* 14. *mihi pag.* 157.

CAPVT IV.

Quæ vespertina sit jejunii refectiuncula.

NON malè dixerim: Quot homines sancti, tot specula jejunii. E numero illorum non pauci totos sæpe dies, biduum triduúmve, & ampliùs alimentis omnibus abstinuerunt. Tarsensis Paulus religionem Christianam est exorsus jejunio triduano. Sed numquid in istorum album referemus optimatem illum ingeniosè jentantem? Audite, & videte, singularissimum abstinentiæ prototypon propono. Virum summatem novi, ait nobilis scriptor, Hippolytus Guarinonius, qui aliquot annis non priùs solebat strato sese levare & vestes circumspicere, quàm clarum manè fenestras

nestras intraiet, & angustas lumine rimas extenderet, tertiáque jam linea tangeretur (hoc est, horâ nonâ antemeridianâ) & pecus pæne omne sub ulmo esset *a*. Stertebat itaque indomitum quò despumare Falernum sufficeret, & usque dum somno helucum *b* probè demum discuteret. Poterat vir iste primas è suo cubiculo in ipsum usque triclinium, Optices perspectivæ beneficio, semisomnes oculos rectâ mittere, & num redivivo sibi è plumeo sepulchro paratum staret epulum, clarè conspicari. Ne quid verò vigilantissimo patrifamiliæ bonarum horarum malè periret, vestiri & calceari solebat in hunc modum: Urceus stabat argenteus, recenti Falerno spumans, in domini sui primam vigiliam paratus: juxtim panis dominicus à furno itidem recens herilem gulam exspectabat. Diceres illum in Candiâ natum, ubi incolæ quot diebus manè pane tosto & Falerno generosissimo sese reficiunt, ita perennaturi in plurimos annos. Quamprimùm ergo herus semisopitum adhuc pedem extra plumas posuisset, famulus aderat, qui ambrosiam istam & illud nectar adhuc oscitanti propinaret. Et quoties famulorum alter tibiale pedi aut calceum induxisset, toties pocillator nivei panis Falerno madidatam bucceam

a *Persius sat.* 3. b *Helucus Tertulliano affectio est, quâ proclives in somnum sumus ex pridianâ crapulâ. Sext. Pompeio languidum, semisomnum, & hesterno vino oscitantem significat,*

porrigebat. Sic primas iste temporis parcissimus, simul & eâdem pæne operâ vestiebatur, calceabatur, comebatur, jentabat, prandebat Nam ubi vestes indutui recepisset, quotidianam ampullam perhausisset, & pæne jam omnem sitim Apicianâ promulside necâsset, recto gradu ad calidum triclinium tendebat, sessum se recepturus & pransurus, prout in dies solebat, pollucibiliter. Juvenis quidem fuit novus hic Apicius, fuit & robustus, fuit & opulentus; dixisses illum Methonis annos victurum: sed heu miserum! qui lautissimè vivendo hoc unum egit, ut viveret brevissimè, & æternùm forsan moreretur. Nam diem suum obiit ante diem. Nec tamen à Parcis dici potest extinctus, ab aliis deabus, Edinâ nimirum & Potinâ, quibus ille quotidie tamen faciebat, in subterraneum carcerem præcipitatus est; victurus in multos annos, si vitam minùs amasset, aut minùs gulam *a*.

Huic socium do istum. Interfuit (inquit idem Guarinonius) vir princeps Saliari Pontificum cenæ: unáque viri principes complures, & quidem, contrà quàm in conviviis fieri M. Varro velit, etiam supra Musas accubuerunt *b*. Inter hos è Galeni curiâ senator Lati-clavius, qui multa super mensam, quod medico non indecorum, seriæ dispu-

a *D. Doctor Guarinonius de Abominandis humanæ gentis l. 7. c. 11. mihi pag. 1299.*

b *Vide Gellium l. 13. Noct. Attic. c. 11. Ubi convivarum non pauciores tribus, non plures novem invitandos asserit.*

disputationis intergressu de temperantiâ, de cibi potûsque parsimoniâ, de vitæ longitudine per cenarum brevitatem conciliandâ, eruditè dissertabat. Ain' verò tu hæc? inquit ille primi subsellii conviva, & ita se rem habere asseveratè affirmas, & seriò? Seriò, ait medicus, vir optime, seriò hæc à me dicta, & verè: Quòd si ita est, inquit optimas, de me quid tibi videtur? canos jam vides & declivem ad capulum ætatē, quando jam ipsis quinquaginta annis aërem hunc hausi. Enimvero dic, si, ut seriò jndicatóque existimas, breviores mihi cenas instruam, num longiorem tu mihi vitam pollicebere? Polliceor, ait medicus, & pro naturâ vadimonium subeo fidenti stipulatione. Bene habet, inquit senex, vadem te capio. Sed ut tabulas legitimè consignemus, quot mihi annos promittis abhac quotidianâ in gulam injuriâ? Neque enim ego velim tam violenter genium fraudare ob pauculos annos, & cum dicto capax crystallinum impiger perhausit. Medicus ubi adhuc tam vegetum vidit: Decem, inquit, annos spondeo huic tuæ tam virenti senectæ, si tamen norit illa sibi frenos ponere, minus esse, parciùs bibere, citiùs desinere, ante saturitatem cenas abrumpere. Ad quæ promptissimè Bitias ille: Unam, inquit, solùm annorum decadem ego indipiscar tam violentâ cenarum lege? Apage tu sis cum tuâ hac sponsione. Non paciscor. Quid? unicum ego decenniolum vitæ adjiciam, & mihimet ipse quot diebus moriar? præstat quotidie vi-

vere, nec mortem pavere, quandocumque tandem seriùs aut citiùs adfuturam. Verba illius sunt: Ist es nit mehr als vmb zehen Jährle zu thuen/ so schenck nur rund ein. Audiit mors ista annuitque, & pòst paullò poculum propinavit, in quod prius ructavit ipsa *a*. Hi viri florem ætatis non abstinentiâ & jejuniis, sed intemperantiâ & deliciis corruperunt. Verissimi sunt etiamnum veteres Trochaici:

Plurimos fecêre morbos multa mensæ fercula;
Plurimos curare morbos novit abstinentia.

Laudent alii auream vitæ aquam, lapidem Bezoar alii extollant, elogium scribant alii auro potabili; ego abstinentiam pharmacum pharmacorum nobilissimum pronuntio. Quis autem abstinentiæ modus, quomodo jejunandum sit, exorsi sumus dicere. Ad illa quinque puncta superiùs explicata sextum addimus: Die jejunii *Refectiuncula medica sub noctem permissa.* Quid in hac observandum, porro disseremus.

a *Idem l. 1. c. 15.*

§. I.

Est qui quærat: Quo jure die jejunii refectiuncula (collationem vocant) vesperi passim sumitur? Lex nihil suffragatur. Commune jus abdicit. Nam vera jejunii ratio est, semel in die comedere. Quas ergo priscas consuetudines, quæ jura producemus? Non negamus confitentes rei, nos nullis testimoniis, nec legibus, nec tabulis, nec priscis

ritibus

ritibus uti, sed solâ non adeò priscâ, jam tamen pervulgatâ & receptâ consuetudine.

Hoc igitur hac in re primum sit: Die ieiunii collationem (cum vulgo loquimur) sub vesperam admittere, permissum & licitum.

Secundò: Ea est hæc permissio, ut suum liceat pani vehiculum adiungere potum. Nemo Theologorum hîc reclamat. Assertio nimiùm severa est, quæ vetat alibile aliquid sive quod nutriat, in vespertinam hanc refectiunculam admittere: Nihil hîc noxæ metuat conscientia. Quòd si religiosæ familiæ hac in re sint austeriores, laudamus; suum illis ius esto. Ceteris omnibus panis & congruus illi potus hoc tali vespere concessus. Sed quantum panis, dices, quantum potûs?

Tertiò: Hîc certè aliquid ægrè præscribi potest. Theologi omnes ad loci consuetudinem nos ducunt. Alicubi panis duorum nummulorum refectiunculæ illi ponitur, minus alibi, pluscululum alio loco concedi solet. Quòd si res ad libellam examinanda sit, aio panem trium aut quatuor unciarum, qui ferè crucigero venditur, in collatitiam hanc cenulam adhiberi posse. Liberalis, putem, concessio. Nisi cùm Montanus [a] venter adest, homo plurimi cibi capax, & manduco insignis; huic pluscululum indulgendum, & augendæ unciæ. Sed quid statuimus de potu? Ut scilicet meminerimus ieiunium esse, non symposium. Et ratio dictat non admittendum copiosiorem potum, quàm qui

[a] *De quo Iuvenalis sat. 4. diversis versibus,*

qui conceſſio pani ſufficiat in vehiculum. Sed panis meus, inquis, vehiculum grande deſiderat. Expecta ſis paullulùm. Has helluonum non jejunantium potationes infrà tangemus.

Quartò: Ad illud panis & potûs modicum addi poteſt bellariorum aliquid aut fructuum arboreorum: pomum, nuces, aut pirum; aliquid herbularum aut lactucula. Sed hæc disjunctivè (ut in ſcholis loquuntur) non collectivè. Aut hoc, aut iſtud, aut illud; non ſimul omnia. Sic enim non cenula, non refectiuncula, ſed cena congereretur, quâ quidem ratione nec abſtinentiæ, nec ſanitati, nec temperantiæ foret conſultum. Piſciculus, ſed parvulus, aceto & oleo maceratus ab hac cenulâ non excluditur.

Quintò: Sed excluduntur offæ, placentæ, piſces quamvis frigidi, aliique omnes ejuſcemodi cibi. Sed ut neminis conſcientiam aut valetudinem terreamus, illud indulgentiâ ſanè liberali adjungimus. Eſt homo afflicti aut nauſeantis ſtomachi, cui difficile ſolum panem aridum cenare. Ægrè illum ingerit, non ſine labore digerit. Huic ergo permittimus: E pane aut potu quem ſumeret, offam aut juſculum ſibi coquat. Calida ſtomacho gratiora; modò illam, quam ſtatuimus, quantitatem comedendo non excedat. Opſonii calor, jejunii vim non ſubruet. Hæc maligniori ſtomacho permittuntur: Conſuetudo aliis retinenda.

§. II

§. II.

Hîc, Lector, parenthesin statuamus. Si de bellariis, quæ illi cenulæ inferri solent, sit quæstio, cum Augustino loquar: Si hac de re meam sententiam quæritis *a*, dicam è germano pectore quod sentio. Bellaria omnia, nebulæ dulciariæ, mellea scitamenta, liba, tragemata, amygdalæ, ficus, carpesia seu cubebæ, uvulæ passæ, & quidquid horum est in mensam secundam inferri solitum, & omne sacchari variegatum blandimentum, nugæ sunt merissimæ & insalubres *b*, dulcis fallacia, tyrannis gulæ grata, sed sanitati noxia. E medicorum scholis res nota est: saccharum dentibus venenũ, fellis augmentum, hepatis incendium, stomachi non leve nocumentum. Omne dulce stomacho inimicum: scholæ medicæ scitum est. Vir doctissimus & medicinæ peritissimus, cujus non laciniosa, sed erudita scripta veneror, & servo cuivis promenda, de dulciariis nebulis omnibus hanc tulit sententiam: Bellaria omnia stomacho adversaria, nocumenta certa, bullæ & phaleræ libidinis gulosæ. Stomachus valens & robustus hæc non cupit; debilis admittit, sed cum noxâ, & mali originem ignorat. Hæc bonum stomachum corrumpunt, malum non emendant, nec restituunt. Vultísne nosse bonum stomachum? convenientia sibi & robusta, car-

a *August. ad Casulanum l. suprà cit.*
b Lauter schädliches Schleck/ vnnd Göggelwerck.

carnem bubulam leviter lixam, extimum bovis pedem aceto & cepis inspersum, conditum, secalicium panis frustum *a* appetit; hæ illius deliciæ sunt: saccharum & illas fraudes dulciarias valdè aversatur; solida quærit, validáque; hinc noscitur. Malus ac debilis stomachus suæ quoque naturæ competentia sectatur, quod molle & dulce est, amat, & plerumque sibi nocentia eligit. Cucumeres & pepones, placentas & pultes, cerasorum & fructuum aliorum somnia colorata expetit, bellaria & sacchari vafra-menta cupidè lambit, sed in suam perniciem maximam. In promptu sunt rationes certissimæ. Quod dixi, medicorum pueri sciunt, quibus hæc ratiocinatio non ignota: Omne pingue & dulce, stomacho ac dentibus inimicum, amicum felli; sed bellaria pleraque omnia maximam partem dulcia, ergo dentibus & stomacho inimica. Addo: Si hæc talia cibos alios præcedant, appetentiam omnem destruunt; si sequantur, & in fine sint, alvum horrendè stringunt. Notum nimis apud medicos: Dulcia in fine constipant. Felix qui his omnibus carere posse, partem sanitatis æstimat. Cum Paulo hîc dixerimus: Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt *b*. Vesci quidem bellariis licet, sed certè non expedit. Qui potest capere, capiat.

Sed mitto hanc melleam mensæ secundæ Rhetoricam, & omnes hos gulæ apparatus; ad

a Kuttelfüß/ vnd schwartz roggins Hauß-brodt. b 1. *Cor.* 6. *v.* 12. & *c.* 10. *v.* 22.

ad varium permissæ refectiunculæ abusum venio. Reverà jejunio non rarò turpiter illuditur. Numeremus ordine, quæ in cenulâ illâ sumendâ solent intervenire vitiosæ consuetudines & abusus.

Abusus primus: Nimium ciborum & bellariorum apponitur. Nonnumquam mensa refectiunculæ huic parandæ non solùm omnigenis bellariis, sed & cibis frigidis oppletur. Adest lactuca, non desunt pisces, assi, lixi, aceto & oleo conditi, carcere farinaceo inclusi *a*: vinum varium & multiplex, Rhenanum, Creticum, Falernum *b*. Num istud est jejunare, ô viri? Atque hoc videas in mensis etiam eorum, qui vetare talia deberent, & jejunii leges monitis & exemplis ingerere. Quid oviculæ faciant, si pastores audent talia?

Objicias illud Martialis, qui ad lautas cenas sibi esuriendum questus? Multum ponitur, ajebat, parum scinditur: Ita, inquis, multa quidē apponuntur, sed non ad omnia mittuntur manus; mensam tragematis opplere, ævi nostri decorum est. Audio, sed & illud non nescio, posse aliquem etiam saturari hinc inde carpendo & vellicando. Deinde in tam opimis cenulis vitra tametsi non maxima toties per mensam obambulant, dum jejunatores illi ægriùs & linguam & pedes moveant *c*. Numquid hoc est jejunare? Et simul quæro: Num tanta frigidæ alimoniæ & bellariorum varietas ori potiùs poni-

a Pasteten b Veltliner/ Bursatzer/ Rainfel/ Malvasier. c Setzt bißweilen gut Räusch.

ponitur, an oculis? Si oculis, quid opus, obsecro, tot ferculorum spectaculis, tam multiplici escariâ pompâ die jejunii? Numquid hoc est cum Jobo pœnitentiam agere in favillâ & cinere *a*? Sin autem ori & ventri tam multum infertur, error luculentus, in gulæ pascuis abstinentiam & inediam profiteri. Cum Isaiâ vociferor: Nolite jejunare, sicut usque ad hanc diem *b*.

a *Iob* c. 42. v. 6. b *If.* c. 58. v. 4.

§. III.

Abusus secundus: Nimium panis & potûs apponitur. Si cui mensura vini detur additis duobus panibus, numquid refectiunculam hoc vocabimus? Vinum, ut ponimus, exsorbetur? unus aut sesquipanis minimum absumitur, num adhuc fames sentietur? Dirum omen, si hunc hominem post cenulam tam liberalem etiamnum torqueat inediâ. Hîc veteri iambo licebit uti:

Hemina vini, unúsque panis sat replent.

Hieronymus olim ad Nepotianum scribens: Fortissimum, inquit, jejunium est aqua & panis. Ego forsan rectiùs: Fortissimum jejunium est mensura vini, & duplex panis *a*. Non absurdè quispiam de jejunatoribus ejuscemodi dixit: Vultus illorum considera, rubent, ardent ut igniti Seraphim. Accensam verè dixeris hanc esse pietatem. O homines non tam Spiritu sancto quàm pio vino madidos! No-

a *Verè collatio grossa, ut loquuntur.*

Nolite jejunare ſicut uſque ad hanc diem.

Abuſus tertius: Mala hujus cenulæ condimenta, luſus. Conveniunt nimirum admiſſionis primæ amici cenulam eſurialem unà ſumpturi, & ne pii colloquii deſit materies, chartulis utuntur pictis, aut fritillum, teſſeras, alueum luſorium movent, & quidem eo animi ardore, ut calente luſu ad decimam noctis, ad undecimam, imò etiam ad noctis umbilicum, ad ipſam duodecimam & ampliùs devotiſſimè pervigiletur. Et hic quidem ſeſtertios complures, ille florenos aliquot, hic aliquot philippeos vel aureos perdit: nonnumquam centum aut ducenti philippei in luſum tam pium conferuntur. Heus viri, numquid hoc eſt jejunare? Equidem hoc ritu cereolus Deo, ſatanæ fax accenditur. Hoc quidem eſt divo Leonardo imagunculam ceream offerre, & eidem aliquot ceræ libras eâdem operâ ſublegere. Hoc quidem eſt aliquid thuris templo donare, & argenteum thuribulum furari. Mala eſt ſacrificii & furti mixtura; nec bene conveniunt luſus & jejunium. Nolite jejunare ſicut uſque ad hanc diem.

Abuſus quartus: Non ſatis eſt aridam & frigidam eſſe cenulam, ſi nimis ſit copioſa. Sunt qui putent parum intereſſe, ſi cenulæ huic inferantur cibi, modò ii ſint frigidi. Ita contigit ut ad curionem peregrinus quidam reviſeret cenæ tempore. Curio paterfamilias in menſâ piſces eſitans hortabatur familiariſſimè, ut feſſus è viâ hoſpes accumberet, & unà cenaret. Ille cunctari & gra-
tias

tias agere, caussam etiam addere, eo die in oppido suo jejunium servari magnis religionibus Cui paterfamilias iterum : Et en, inquit, pisces jejuniosis diebus non ingratos; admove manus, à foco recentes sunt. Ad quem hospes : Vesci calidis, inquit, jejunium vetat; frigidos non rejicerem. Si quidem, ait paterfamilias, de hoc agitur, heus puer, fenestras pande, & hos pisces aëre expone : expedita res.

O conscientias malè materiatas ! ô religiones parum eruditas ! Quasi verò jejunii nihil intersit, hoc illúdve comedere ferculum, modò comedas frigidum. Nolite jejunare, sicut usque ad hanc diem.

Epaminondas Thebanus, teste Plutarcho, à fortunis opulentus, manu strenuus, consilio promptus, tam felix præliis, ut cum eo nata & extincta potuerit videri gloria Thebana, Magnus vir iste frugali mensâ, & cibo modico uti consueverat. Invitatus ad cœnam à vicino cive, comparuit lętus conviva. Cùm autem supra modum opiparè haberetur, stomachatus graviter Epaminondas, Domuitionem parabat : & ad convivatorem conversus : Ego te, inquit, sacrificare putabam, non luxuriare *a*. Ita profectò jejuniosa nostra cenula non cibatum Paschatis, non Bacchanalia repræsentet *b*. Tertullianum ita locutum exaudio : feras & aridas escas sacrificia Deo esse grata. Quod vespe-

a *Plutarch. tom. 1. Moral. mihi p.* 350.

b Ein Collatz soll kain Schlampamp/ kain Freß/ kain Prachtmahl seyn.

vesperi permittitur, sit cenula, sit refectiuncula modica. Longè meliùs

Parvulo natura vivit, & parabili bono a.

a *Troch. vet.*

CAPVT V.

Quænam Iejunii emolumenta.

EX antiquissimorum Patrum curiâ Cyprianus de abstinentiâ Christianâ sic pronuntiat: Jejuniis vitiorum sentina siccatur *a*. Fructus nobilissimos parit jejunium. Et hoc, inquies, exspectabam audire, quid universè prodesset abstinentia. Nam gratis esurire quis velit?

Nos quidem jam suprà non simplex emolumentum abstinentiæ percensuimus. Hîc plura simul sed compendio sub oculos ponemus. Illud tamen præfari oportet, in rebus præsertim, quæ ad mores sunt, sæpissimè idem & caussam & effectum esse. Exempli gratiâ. Parentes filium amandant ad scholas. Quæ caussa? Eruditio. Cuperent nimirum primam filii adolescentiam bonis artibus imbui, ut succedens adolescentiæ virilis ætas doctrinâ jam partâ frueretur. En, Eruditio parentibus caussa finalis est, quæ puerum scholis applicat. Ita puer in studia mittitur, discit, proficit, adolescit inter Musas, non sine magnis parentum impendiis. Quis tandem tot sumptuum

a *Cypr. de jejun. & tent. Christi.*

ptuum effectus? Eruditio. Post aliquot annos Medicus, Jurisconsultus, Theologus evadit. Ita quæ aliquando caussa fuit finalis nunc effectus est.

Eadem hîc ratio. Pleraque illa quæ persuadent, ut ineamus jejunia, jejuniorum sunt effectus, de quibus in primâ parte aliquid mentionis factum. Hîc è plurimis jejunii emolumentis ac fructibus, novem dumtaxat, idque breviter ac summatim recensebimus.

§. I.

Primus Jejunii fructus, & emolumentum nemini non expetitum, *valetudinis conservatio & restauratio.* Experientia testatissima hîc loquitur; & extra controversiam est, omnes ferè morbos originem suam inde trahere, quòd plus ingeratur quàm concoquatur. Omnis pæne invaletudo à repletione. Vetus illud multò verissimum: *Morbos parit plures repletio quàm fames* a. Pulcherrimè dixit & verissimè Demetrius Epagomenus: Ἀδδηφαγία καὶ πολυποσία πλείσων νοσημάτων αἴτια b. Cibi potúsque copia, morborum plurimorum caussa. Quâ in re vel ipsis oculis faciemus fidem. In corpore humano quatuor sunt humores principes, sanguis, atra bilis, flava bilis,

a *Trochaic vet.* b *Editus est in 8. Parisiis anno* 1558. *ad Mich. Palæologum Græcè & Latinè de Podagrâ, &c.*

ilis, phlegma seu pituita. Impurus aut nimius sanguis pabulo copioso certè non mendabitur. Atram aut flavam bilem, saccharum, mel, butyrum, omne dulce, omnisque largior cibatus non minuet. Ad expugnandum phlegma quod communissimum, & potissima caussa morborum, jejunio nihil est præstantius. Hic namque genius est naturæ: dum ea cibi aliquid habet, fæces non lambit; cum parum aut nihil est ibi, pituitam & phlegma invadit, dissipat, expellit. Certa hic experientia. Venusinus vates locupletissimus testis monendo canit:

Accipe nunc, tenuis victus quæ quantáque secum
Afferat. ———— ——— ——— at simul assis
Miscueris elixa, simul conchylia turdis,
Dulcia se in bilem vertent, stomachóque tumultum
Lenta feret pituita. Vides ut pallidus omnis
Cenâ desurgat dubiâ a.

Nil verius. Oraculum ex tripode. Pharmacum pharmacorum omnium abstinentia & jejunium.

Secundus Jejunii fructus, *Longævitas*, primo nascitur. Huc mille testes possim sistere, qui hoc ipsum affirmatissimè pronuntient. Longa vita, ubi minùs longa mensa; multi anni, ubi pauci sibi. Illi hominum, qui severissimè jejunarunt, plerumque diutissimè vixerunt. At edones illi, & man-

a *Horat. l. 2. sat 2. med. Cena dubia, in quâ cupedia tam varia, ut dubites, quid potissimùm eligas esui.*

manducones, & bibones *a*, qui plurimum vorârunt, annos vitæ paucissimos numerârunt: Ultimi è mensâ, primi in tumbam. Abundans pastus non facit longævum. Hinc illud, quod diximus, Italorum; qui multum *b* vult comedere parum comedat.

Cœnobium est in Sueviâ sacrarum Virginum paupertinum, ubi tenuissimè vivitur, & creberrimè jejunatur, ibi tamen sexagenariæ & septuagenariæ inter senes non numerantur. Ego ipse testis sum, quamvis malè oculatus Cùm enim ad illud Virginum Collegium reviserem, amitam salutaturus, quæsivi ex eâ, quot annos in eo Parthenone posuisset? Quadraginta, inquit Quòd si suos quis oculos interrogâsset, virginem viginti quinque annorum dixisset. Hîc ego: Gratias age, inquam, cælibi vitæ ô mea soror, conjugium & crebrius puerperium te pridem sepeliissent. Ecclesiastic effatum non fallit: Qui abstinens est, adjiciet vitam *c*.

Plurima dapes diversaq; haud alunt, sed in quinant.

Tertius Jejunii fructus: *Carnis edomatio* Sed num ea bono Numini placet: num expedit jejuniis sic carnem atteri? Interrogabo & ego vos unum sermonem: crucifigi carnem cum vitiis & concupiscentiis *d* an Numini placet? Num ille placuit, qui dixit

Casti

a Kain Trincker lebt lang. *Sit talis qui vivat ad annos 70 potuisset is ad annos 100. pervivere.* b *Multum, hoc est, diu.*

c *Eccli. c. 37. v. ult.* d *Gal. c. 5. v. 24*

Castigo corpus meum, & in servitutem redigo *a*. Si quidquam est, quod modesto ac tacito aggressu carnem spiritui subjiciat, profecto abstinentia & jejunium est. Quàm verè Cyprianus: Jejunium, inquit, omnem carnis rebellionem edomat, tyrannidem gulæ spoliat & exarmat. Jejuniis petulantia marcet, concupiscentiæ languent, extinguitur ardentis Ætnæ incendium *b*.

Narrat Pelagius interpres Græcus ad religiosum senem venisse juvenem, qui seipsum accusârit, dixeritque: Mi Pater, mea me caro trahit ad vetita; nec dæmon feriatur, suggerit impura: non sum ferendo tam gravas cogitationes. Cui senex: Hæc talia, inquit, mihi numquam negotium exhibuerunt. Juvenis impatiens responsi mox abiit, & in alterius aures querelas suas evomuit. Alter non imprudens: Quæso te, ait, mi frater, ne istuc ægrè tuleris, saniore, quàm existimes, sensu hoc dictum. Tu redi ad hunc ipsum senem, & veniam roga, simúlque dicti explicationem pete. Obtemperavit juvenis, & rediit ad senem. Qui oratione placidâ: Ex quo, ait, monachus sum, nec panis; nec aquæ, nec somni umquam satis admisi. Hinc ego talibus cogitationum molestiis non urgeor. Simile quid respondit Macarius, ut suprà demonstratum est. Jejunium cicurem & mansuetam reddit carnem.

M §. II.

a 1. *Cor. c. 9. v. 27.*
b *Cypr. de tent. & jejun. Christi.*

§. II.

Quartus jejunii fructus, *Cacodæmonis victoria.* Christus clarissimè; Hoc genus, inquit, non ejicitur nisi per orationem & jejunium *a*. Nesteuontas, homines siccos & sobrios odit & fugit dæmon, non catillones, non comestores, non gulæ proceres, non edones & bibones. Vitellius, ut suprà demonstratum, in imperio Romano turbas & mala magna moliturus ferebatur. Has formidines ut vanas Galba spernens. Quid Vitellius, ait, helluo, & patinarius miles moverit? Ventri deditus est; ideò timendus non est. Nec certè dæmon popinones & abdomini natos formidat, sed famelicos, abstinentes, jejunos. Non timeo Crassos, sed Flaccos, ait Tullius. Bene est diabolo, sed multum madidi luti est. Nimirum porcus in luto sicco non suaviter volutatur.

Quintus jejunii fructus, *Sensuum omnium tam exteriorum, quàm interiorum serenatio.* Qui rectè precari, legere, meditari, aliud quid attentè cupit facere, cibo non opple tus, sobrius sit. Quo sensu Chrysostomus Jejunium, inquit, animæ nostræ alimentum est, leves ei pennas producit, ut in sublime feratur *b*. Idcirco Ecclesia in eos dies jejunia decrevit, quibus Christianam pietatem ardentiùs & prolixiùs vult orare,

Stanislaus Hosius Senator purpuratus

omne

a *Matt. c.* 17. *v.* 21. *Marci c.* 9. *v.* 29.

b *Chrys. hom.* 1. *in Gen. loco jam suprà laudato*

mnes esuriales ferias ab Ecclesiâ dictas ccuratissimè observavit. Jámque adultæ :nectutis princeps persuaderi tamen non otuit, ut de jejuniis tam severis quidquam :mitteret. Is namque suasoribus festivè : hilariter: Nescitis, inquit, quid me sollitet, pervellem diu vivere. Nec enim legem ;noratis: Honora patrem tuum, & ma-'em tuam, ut sis longævus super terram. ı cælo pater est, in terrâ mater Ecclesia. ıter & mater volunt, ut jejunem, quò ıeliùs orationi vacem. Non obsequar his ırentibus? Abite: nil muto *a*.

Ad omnes functiones, præsertim spiritûs, ›tima præparatio jejunium. Thomas quinas quandocumque in sacris paginis ntentiam obscuriorem in luce non valuit ›nere, ad preces & ad jejunium se vertit, sibi facilem interpretationem dicti obti-:ret. Obtinuit. Abstinentia serenat sen-s & intelligentiam, hominémque ad om-ı munia facit expeditum.

Sextus jejunii fructus, *Noxarum abolitio.* ım Ninivitæ quàm rex Achabus grandia ud Deum nomina contraxerunt, debito-ı sanè magni. Verùm submisso ac lugu-i jejunio propitiârunt sibi Numen & ære eno tam immani exierunt, recepti in gra-m. Ita Hebræi Judithæ ac Estheris ævo ensissimum peccatis Deum, jejuniis de-ò placárunt. Eam ob caussam Basilius ıil veritus est dicere: Pœnitentia sine unio otiosa & infrugifera est, per jeju-

M 2 nium

a *Stanislaus Rescius in Vitâ Hosii c. 19.*

nium satisfacito Deo a. Basilii verba con firmans Ambrosius: Jejunium, inqui culpæ mors, & remedium salutis b. Ejusder prorsus animi Hieronymus: Saccus & j junium, inquit, arma sunt pœnitentiæ, au xilia peccatorum c. Omnium Patrum se tentias confirmatissimè proponens Augu stinus: Nemo, inquit, pro laude human sed pro indulgentiâ jejunet d.

Jejunium & noxarum & flagitioru spongia. Et quanta, mi Deus, per annu peccamus? Nos enim velut temerarii sym posiastæ tabernam occupamus, & pergr camur, dum etiam animum in flagitiosa hanc compotationem insumamus. Ta dem adest hospes, & unumquemque or ne compellans: Heus compotor, inqu solve symbolam, solve, solve. Tot nomi contraxisti noxis: en tabulam nigram d bitorum ac noxarum indicem; solve sy bolam, & redde quod debes. Ora & vigi ora & jejuna: pœnitentia sine jejunio i frugifera. Jejunium deletio peccatorum.

a *Basil. orat.* 1. *de jejunio.* b *Ambros. l. Eliâ & jejunio c.* 3. c *Hieron. in c.* 3. *Io* d *August. serm.* 60 *de Tempore.*

§. III.

Septimus Jejunii fructus, *Pœnarum, peccatis debentur, remissio.* Joannes Chr prodromus Pharisæos ad se confluen inamœnis planè titulis salutans: Pro nies viperarum, inquit, quis demonstr

vo

vobis fugere à venturâ irâ? Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ. Jam enim securis ad radicem arborum posita est *a*. Non solùm pœnitentiæ fructus exigit, sed dignos. Inter hos maximè semper habitum est jejunium, fructus pœnitentiæ dignissimus. Rex Achab flagitiorum pœnitens, operuit cilicio carnem suam, jejunavitque, & dormivit in sacco *b*. En jejunium cilicio & sacco vestitum, dignum pœnitentiæ fructum.

Quid, quæso, afflictiones omnigenæ, quid quotidianæ sunt miseriæ, nisi ut plurimùm peccati pœnæ? Cùm igitur quotidie delinquamus, & æs alienum grande conflemus, & ipsam debeamus animam, Deus ipse sibi solutionem expedit *c*. Hinc afflictio ubique plurima. Parentibus moritur filiolus charissimus, filiis moriuntur parentes, huic eripitur pecunia, huic honor, huic valetudo, huic vita. Quid, oro, hæc sunt omnia, nisi peccati stipendia? Quotidie peccamus, quotidie punimur. Sed enim hæc supplicia suaviter prævertere liceret voluntario jejunio.

Dic mihi, mi Lector, num malis die integro torqueri flammis, aut annis quinquaginta jejunare? Theologus hujus ævi asserit jejunium vel ideo maximi faciendum, sì vel unicum diem subtrahat futuri in ignibus supplicii. Et caussam adjungens: Illorum, inquit, in orbe altero cruciatuum pœna, quæ uno die persolvitur, longè major

M 2 est

a *Matt. c. 3. v. 7. & 8* b *3. Reg. c. 21. v. 27.*
c Gott macht sich selbst bezahlt.

est quàm tolerantia jejunii centum annorum. Cunctarer hæc dicere, nisi sequerer præeuntem publicis scriptis. Jejunium solvit pœnas peccatis debitas.

Octavus Jejunii fructus, *Beneficiorum impetratio.* Anna per jejunium Samuelem filium, Sara per jejunium impetravit cacodæmonis fugam. Oravit & jejunavit Sara, & tam ipsa quàm omnis ejus domus à diabolo libertatem plenissimam, asylum gratissimum a obtinuit. Jam suprà docuimus impetrandi compendium. Qui seriò vult petere, & certò cupit obtinere quod petit, holocausto Deum sibi devinciat, hoc est, animum, corpus, & bona exteriora suis votis impendat. Animus orationem, corpus jejunium, crumena pecuniam expediat, & suis constabit partibus holocaustum. Ita homo se totum impendit, ita facilem exorabit Deum, dat namque ex omni eo, quod est, & quod habet. Exempli gratiâ; triduo jejunat, sex diebus preces perpetuat, novem florenos in egentes erogat. Præclarum holocaustum, & ad impetrandum aptissimum. Reverà quotiescumque tam in priscâ quàm novâ lege arduum quid & grave à Deo petendum erat, toties ea petitio initium faciebat à jejunio. Idem Ecclesiastica docet historia. Ita Imperatores augustissimi Othones, Caroli, Zenones fecère. Deus vult totum hominem sibi supplicem prosterni. Suos ad hoc ipsum impigrè hortatus Chrysostomus: Jejuna, inquit, quia pec-

a *Salva guardia.*

peccaſti; jejuna, ut non pecces; jejuna, ut accipias; jejuna, ut permaneant, quæ accepiſti *a* Beneficiorum potens eſt impetratio jejunium.

Nonus Jejunii fructus, *Tam gratia ac meritorum quàm gloriæ inſignis acceſſio*. Summi promeriti eſt jejunium & abſtinentia, quia hîc ſæpe difficillima victoria. Ad alia debellanda vitia rectè ſuadetur fuga. Abi, recede, fuge, dilecte mi, fuge. Vis impuros Veneris ignes vincere? Suſpecta, periculoſa conſortia fuge. Luxuriam vicit, qui fugit. Vis vincere ſuperbiam? Fuge pompam; honores te ambiant, non tu ipſos. Vis vincere avaritiam? Fuge, quantum potes, pecuniam; uxori familiam committe. Vis vincere gulam? ſolâ fugâ non obtinetur palma. Quotidie ſemel iterúmque in conſpectum hoſtis veniendum eſt; cibus ac potus quotidie tractandus. Et hoc difficilem reddit victoriam. Tantò autem glorioſior triumphus, tantóque erit nobilior corona, quantò difficilior præceſſerit lucta; Major labor, majus promeritum. Hinc plerumque fortior eſt, qui gulam expugnat, quàm qui crumenam. Quod vel inde liquet: Dives ſi avarus non ſit, ſtipem, quam erogat, non ſentit; ab oratione quam fundit, aliquid ſuavitatis haurit, nec etiam ſentit lucroſas vigilias; ſed certè ſentit famelicum jejunium. Idcirco illud majoris eſt promeriti, quia moliminis ac tolerantiæ ſeverioris. Atqui ſcimus gratiam & gloriam pati paſſu

M 4

a *Chryſoſt. ſerm.* 1. *de jejunio*.

su progredi: quantò enim hîc magis increscit gratia, tantò magis illic augetur gloria. Præsentem multiplicas gratiam? futuram amplificasti gloriam. De hoc Augustinus tam eruditè quàm succinctè disserens: Jejunium, inquit, remedium est aut præmium, hoc est, aut indulgentiam peccatorum, aut præmium cælestis regni acquirit a. Gratiam & gloriam promeretur.

Christus de præmio verba faciens: Tu autem, inquit, cùm jejunas, unge caput tuum, &c. & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi b. En jejunii merces. Idcirco Basilius ad gratiam & gloriam ampliorem promerendam excitans: Angeli sunt, ait, qui in singulis Ecclesiis describunt ac recensent capita jejunantium. Vide, ne ob brevem edendi voluptatem priveris Angeli recensione, & teipsum apud eum, qui recensuit exercitum, obnoxium facias desertoris criminis c. Beati qui nunc esuriunt.

a *August serm.* 62. b *Matth. c.*6. *v.*17. & 18. c *Basil. hom.* 2. *de jejun.*

CAPUT VI.

Quantum à jejuniis priscorum differant nostra: Iejunium quomodo sanctificandum.

IUSSU divino Joël ferias esuriales promulgans: Sanctificate, inquit, jejunium, vocate cœtum, congregate senes, omnes habi-

habitatores terræ in domum Dei vestri, & clamate ad Dominum *a*. Voluit nimirum Deus non jejunari tantùm, sed jejunium etiam sanctificari. Hujus rei præconium fecit propheta (*sanctificate jejunium*) ut omnibus Dei voluntas innotesceret.

Julianus Imperator, licet Christi sacris renuntiaverit, animo tamen Christianæ temperantiæ scintillas aluit; nam eunuchos, tonsores, cocos ab aulâ exturbavit. Et caussam adjungens: Eunuchis, inquit, mihi non amplius est opus, conjuge jam mortuâ. Unicus tonsor pluribus sufficiet. Cùm nulla palato arrideant bellaria, cocorum turbam non desidero. Hic aliquid erat jejunii, sed jejunii non sanctificati.

De jejunio sanctificato differens Gregorius: Illud jejunium, inquit, Deus approbat, quod ad ejus oculos manus eleemosynarum levat, quod cum proximi dilectione agitur, quod pietate conditur *b*. Ut ergo verum sit jejunium, sit sanctificatum. Quomodo autem sanctificandum sit, dicemus. Priùs tamen exponendum, quantum à prisco jejuniorum ritu recesserimus.

a *Joël. c.* 5. *v.* 14. b *Greg. hom.* 16. *in Evang.*

§. I.

Primum discrimen inter superioris ævi & nostrum jejunium. Majores nostri die Mercurii, Veneris, & in Occidente etiam sabbato, non tantùm carnibus abstinuerunt, sed verè jejunârunt, idque quavis

hebdomade, toto anno. Quàm facili nos lege vivimus, solo Veneris & sabbati die à carnibus temperamus! Priscæ consuetudinis testis Origenes: Habemus, inquit, quartam & sextam septimanæ diem, quibus solenniter ex more veteri jejunamus *a*. Vestigium tam prisci moris in cœnobiis remansit. Olim in Quadragesimâ, præsertim in hebdomade sanctâ, longè strictior servabatur abstinentia, quàm hujus ævi admittat licentia. Olim etiam adventus Domini quotidianis jejuniis celebrabatur *b*.

2. Jejuniis veteres jungebant vigilias; nam noctu ad precandum in templo convenerunt. Chrysostomus locuples testis: Ecclesia Dei, ait, mediis surgit noctibus, surge & tu *c*. Romanus Antistes Leo jejunia quatuor temporum concionibus frequentans: Quartâ igitur, inquit, & sextâ feriâ jejunemus, sabbato autem apud beatum Petrum Apostolū pariter vigilemus *d*. Nos toto jam anno, unâ solùm alterâve nocte Nascentis & Resurgentis Domini aliquantulum vigilamus. Heu quàm proficimus! Crebræ quidem sunt apud nos pervigilationes nocturnæ, sed ad pocula, sed ad choreas, ad abacum lusorium & ad tesseras. Ceterùm jejunia rara, vigiliæ nullæ.

3. Majores nostri jejunârunt pæne inte-
gro

a *Orig. in Levit. hom. 10.* b *Paulus Layman. Theol. mor. lib. 4. tract. 8. c. 1. & 2. n. 4. & 7.* c *Chrysost. hom. 26. in Acta Apost.*
d *Leo serm. 2. de jejun. decimi mensis, & collect.*

gro die usque ad horam vespertinam tertiam, imò temporibus primis usque ad sextam sub crepusculum ad primam facem, præsertim quadraginta diebus verni jejunii. Sunt profectò etiamnum inter Christianos tam in cœnobiis quibusdam, quàm in domibus profanis, qui priscum jejunandi ritum imitentur. Mos autem usitatus hoc ævo mitissimus est, sub meridiem circa undecimam horam aut duodecimam cibos sumere. Quod quidem reipsâ prandium, solo nomine cena est.

4. Majores nostri semel dumtaxat de die curârunt se cibo, idq; supra modum sobriè. Temperatæ fuerunt eorum modicæque potiones *a*. Nonnullorum hodie lautior est refectiuncula *b*, quàm illorum fuerit unica cena. Nos prandium plenum accumbimus, vesperi, si quid prandio decessit, compensamus. Quàm autem hoc tolerabile; nihil hîc conqueri, legis severitatem neutiquam accusare possumus. Nec refert si quam vesperi vel manè sentiamus esuriem; sine his impendiis hæc sacra non constant: tantò enim major est vel plebeii prandii voluptas, quantò moderatior vel nulla præcesserit cena.

5. Majores nostri non carnibus solùm sed & lacte, ovis, caseo, imò etiam piscibus, omni aromate, vino, aquâ mulsâ, omnique potu, qui ebrium reddit, abstinuerunt. Edulia illorum erant herbæ & olera, cicer & lenticula, panis, sal, & aqua. Hoc omne

M 6 fuit

a Es gung gar gschmeidig zu. b Collatz.

fuit choragium mensæ. Chrysostomus frugalitatis hujus è cathedrâ mentionem faciens: Quæ utilitas, inquit, cùm avibus quidem & piscibus abstineamus, fratres verò mordeamus, & comedamus? Eodem sensu dixit Basilius: Carnes non edis? à vino abstines? sed ab injuriis tibi non temperas. Ergo jejunantes tam piscibus quàm vino carere voluerunt. Nos neutro caremus cùm jejunamus, nisi paupertas id nobis persuadeat.

6. Majores nostri nullos vel certè paucissimos à jejunii legibus soluerunt. Nunc plurimis datur exceptio, & legis fit gratia *a*, quàm vel petunt, vel extorquent. De sui ævi jejunio Basilius: Omnes pariter, inquit, audiunt edictum. Ne quis igitur semet excludat à numero jejunantium, in quo omne hominum genus, omnis ætas, omnes dignitatum formæ censentur *b*.

Tam rigidam priscorum abstinentiam considerantes, non sine ratione dicimus: Olim seria erant jejunia, nostra nunc jocus & ludus, umbra sunt jejunii. Sileamus ergo, & contenti nostris legibus vivamus, sed & hoc agamus, ut, quod abstinentiæ deest, orationibus & eleemosynis sarciamus. Eam ob caussam vociferatur Joël: Sanctificate jejunium. Inediâ corpus affligere, famem perferre solâ consuetudine, modicâ religione, pauperis oblivisci, injurias recoquere, ieiu-

a Dem Doctor ein paar Ducaten verehren/ macht ein gnädige Fasten.

b *Basil. hom. 2. de jejun.*

eiunium eſt, ſed non ſanctificatum. Et iſtud huius capitis pars altera eſt.

§. II.

Per Zachariam Deus olim queritur: Cùm ieiunaretis & plangeretis in quinto & ſeptimo per hos ſeptuaginta annos, numquid ieiunium ieiunaſtis mihi *a*? Non placet Deo ieiunium niſi ſanctificatum. Paulus & Barnabas ceteriq́ue Chriſtiani orant cum ieiunatoribus *b*. Anna prophetis obſecrationibus & ieiuniis ſeivit die ac nocte *c*. Sanctificandum eſt ieiunium. Nam qui cibis, ait Iſidorus, non vitiis abſtinent, & mala agunt, dæmones imitantur, quibus culpa adeſt, & cibus deeſt *d*. Saluberrima eſt præceptio, quam Gregorius inſtillat: Illud jejunium Deus approbat, ſi hoc quod tibi ſubtrahis, alteri largiaris, ut unde tua caro affligitur, inde egentis proximi caro reparetur *e*. Quod præclariſſimè Leo ſæpius inculcans: Noſtrum, inquit, ieiunium miſericordiis pauperum ſuppleamus. Impendamus virtuti, quod ſubtrahimus voluptati. Fiat refectio pauperis, abſtinentia ieiunantis *f*. Sanctificate jeiunium.

Petrus Chryſologus Ravennas Epiſcopus, quem crebriùs hîc laudo, vir eruditiſſimus

a *Zach. c. 7. v. 5.* b *Actor. c. 14. v. 23.*
c *Luc. c. 2. v. 37.* d *Iſid. ſuper Amos.*
e *Greg. hom. 16. in Evang. mihi pag. 38.*
f *Leo ſerm. 2. de jejunio decimi menſis.*

mus a, eleganter jejunii ſanctificationem ita explicat: Fratres, eſurit jejunium, ſitit jejunium, alget jejunium, deficit jejunium, quod pietatis cibo non paſcitur, quod potu miſericordiæ non rigatur, quod eleemoſynæ operimento non tegitur. Quod terris eſt ver, hoc ſcimus miſericordiam eſſe ieiunio. Iſtud re ſimili monſtramus. Templum aliquis ingreditur, in eo penſilem argenteam lampadem, metallo gravem, miri operis, ſed oleo vacuam miratur & quærit: Ubi cerebrum in capite tam pulchro? vacuæ lampades in templis inutiles, oleum illis & lumen ſit conjunctum. Ita jejunium velut argentum affabrè laboratum, ſed oleum eſt eleemoſyna, lumen oratio. Bona igitur oratio cum jejunio & eleemoſyna: oratione potiſſimùm & eleemoſynis ſanctificatur ieiunium.

Hoc ille ipſe, quem dixi, Chryſologus Ravennas pluribus elogiis confirmans: Abſtinentia, inquit, eſt hominis prima medicina, ſed ad plenam curam miſericordiæ requirit expenſas. Abſtinentia extinguit febrem, ſed arefacta membra longæ febris incendio, niſi largo infundantur unguento, niſi blandiſſimis rigentur fomentis, niſi juventur medicinæ ſumptu, ad integram ſanitatem redire non poſſunt ſic ieiunium quamvis excludat vitiorum morbos, carnis amputet paſſiones, criminum cauſſas propellat; tamen ſine miſericordiæ unguento, ſine pietatis rivo, ſine eleemoſynæ ſumptu, perfe-ctam

a *Vixit anno 440. ſcripſit ſermones 176.*

ctam salutem mentibus non reponit. Jeiunium sanat vulnera peccatorum, sed cicatrices vulnerum sine misericordiâ non emundat. Audi Dominum dicentem: Date eleemosynam: & ecce omnia munda sunt vobis. Jeiunium singulari cultu evellit vitia, eradicat crimina: ad fructus bonos agrum parat & mentis & corporis: sed nisi misericordiæ iecerit fundamenta, non serium est studium ieiunantis. Jeiunium est sanctitatis hostia, sacrificium castitatis, sed sine misericordiæ incenso ad divinum non potest conspectum in odorem suavitatis ascendere. Quod anima est corpori, hoc misericordiam constat esse ieiunio: quando ieiunium ex misericordiâ vivit, tunc vivificat jeiunantem. Jeiunium virtutum navis portat quæstum vitæ, lucrum salutis advectat. Sed qui intrat carnis pelagus, scindit vitiorum fluctus, inter scopulos criminum transit, præterit littora passionum, nisi citò portum pietatis intraverit, exercere virtutes non potest, lucrum non potest habere virtutum. Jeiunans sine miseratione est ager cultus sine semine. Ager cultus caret sentibus, vitat gramina: evadit totum, quod est negligentiæ, quod est squalloris: sed sicut sine semine fit sterilis, ipso cultu fructum non dat, dat laborem, & ad bonam frugem non valet pervenire: ieiunans ita excolit animam, purgat sensus, cor mundat, abscindit vitia, eradicat crimina, dat menti cultum, corpori dat decorē, sed sine misericordiâ ad fructum vitæ non pervenit, ad salutis

lutis præmium non vadit. Quod est sine rege aula regia, hoc est sine largitate ieiunium. Aula regis fulget auro, nitet marmore, picturis splendet, grandescit spatiis, levatur culmine, amœnatur viretis, ipso terribilis est secreto: sed sine rege honorem non habet, caret gloriâ, est vacua solitudo, est clausa eremus, est horribile desertum: sic ieiunium lucet innocentiâ, radiat castitate, fulget actu, pingitur moribus, incessu micat, magnificatur ornatu: sed sine misericordiâ gloriam non habet, mercede caret, palmam non tenet, perdit fiduciam supplicandi, impetrandi meritum non capessit *a*. Sanctificate ieiunium.

Siracides hominem liberaliter & plus æquo epulantem instruens: Si coactus fueris, inquit, in edendo multum, surge è medio & vome, & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitatem *b*. Quid hoc Siracide? num mores isti civiles & venusti, non quæram an religiosi, è mensâ surgere, & cibo viam, quam relegat, patefacere, ac vomitu exonerare corpus? Quis sibi persuadeat sapientissimum Ecclesiasticum tot aureis præceptionibus abundantem tam incultos mores tantopere probasse? Interpretem audite urbanissimum Gregorium Nazianzenum, qui vomitum illum eleganter explicans: Qui deliciis ait, indulgetis, aliquid genio & ventri subtrahite, ac spiritui date. In propinquo est pauper; orphano suc-

a *Petrus Chrysol. ser.* 41. *med.* & *ser.* 42. *mihi pag.* 111. & 113. b *Eccli. c.* 31. *v.* 25.

ſuccurere; in hunc aliquid eorum quæ tibi redundant, eructa & evome. Cur uterque veſtrûm præmitur, tu cruditate, ille fame? tu crapulâ, ille inediâ. Ne Lazarum tuum hîc aſperneris. Haud aliter Paulus de Palatio interpres Eccleſiaſtici: Pulchrum, inquit, conſilium habent divites ab Eccleſiaſtico, ut, ſi multum divitiarum devoraverint, in pauperes evomant. Idem cuivis peccatorum dices, ut, ſi multa peccata devoraverit, ea in exomologeſi evomat. Ita in hac vitâ ſe refrigerabit, & in futurâ languorem inferni minimè ſentiet *a*.

Ergo agite vos, quicumque opulenti, pecuniarum non modicum ingurgitaſtis; penora veſtra & menſæ veſtræ & marſupia veſtra redundant. Surgite, & crumenam vomitu ſolicitate, eructate aliquid in pauperes; reddant loculi nummorum partem, quos hauſerunt. Hæc beati Leonis crebra fuit concio: Eſuriamus paullulùm, dilectiſſimi, & aliquantulum quod iuvandis poſſit prodeſſe pauperibus, noſtræ conſuetudini ſubtrahamus *b*. Sanctificate ieiunium. Abſtinentia orationi & ſtipi iuncta virtutum omnium poſt ſe choreas trahit.

a *Paulus de Palatio in hunc locum, mihi pag.* 510.
b *Leo ſerm.* 9. *de jejun.*

§. III.

Non autem de ſolâ loculorum eleemoſynâ, ſed de illâ etiam, quam ſpiritalem vocant,

cant, loquimur. Hæc in eo consistit, ut alteri alteri promptam injuriæ veniam condonet, faciátque gratiam culpæ. Quid enim iuvet, si excludam stomacho escam, & animo recipiam invidiam, odium, vindictam? Hoc profectò non est sanctificare ieiunium, sed maculare.

Conradus Imperator Francus, Alberto Crantzio teste, Henricum fratrem Sveviæ Ducem admodum rebellem & refractarium expertus: Ergo, inquit, si aliter imperium tueri non possum, nisi ferro, experiamur Bellonæ aleam, congrediamur. Congressi sunt. Henricus Dux victus, & Sveviâ expulsus in Pannoniam fugit, ad affinem suum regem Stephanum. Non placuit regi contumacia tam aperta & maligna. Statuit ergo affini hanc culpam efficaciter sed modestè proponere noscendam. Igitur die Parasceues imperat carnes inferri mensæ. Cohorruit Dux Henricus ad tale opsonium tali die. Cui suaviter & amicè rex Stephanus: Minus, inquit, mali esse arbitror, hoc die carnibus vesci, quàm fratri contumaciter rebellare. Benevolum auditorem reperit hoc genus moniti. Sibi dictum audiit Dux Henricus, & cum Imperatore Conrado fratre in gratiam rediit.

Hîc ego cum Basilio illud opportunè repetierim: Carnem non comedis, & comedis fratrem. Bove abstines, & ab invidiâ & vindictâ non temperas; cultrum coquinarium nec in gallinas, nec in vitulos, nec in boves expedimus, & gladium adversus fra-

trem stringimus. Frustra est, ô Christiani, fames, frustra ieiunium & abstinentia, frustra sunt & vanæ religiones nostræ, quamdiu hunc invidiæ, hunc odii & vindictæ cultrum iratâ manu gerimus. Non sanctificat hoc ieiunium, sed maculat. Insigniter hac de re Augustinus, Dies isti sancti, ait, quos agimus in observatione. Quadragesimæ, commonent nos de fraternâ concordiâ loqui vobis, ut quicumque habet adversus alium querelam, finiat, ne finiatur. Dic ergo: Dimitte nobis debita nostra. Sed quod sequitur, vide. Noluisti enim dimittere peccatum fratri tuo, & dicturus es, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. An non es dicturus ? si non es dicturus, nihil es accepturus; si autem dicturus, falsum es dicturus : Ergo dic, & verum dic. Quomodo dicturus es verum, qui fratri tuo noluisti laxare peccatum ? Illum admonui, modò consulo. O quisquis es, si tamen es, qui dixisti fratri tuo, Dimitte mihi, quod in te peccavi : si dixisti ex toto corde tuo, si verâ humilitate, non fictâ charitate, quomodo Deus videt in corde, unde dixisti; sed ille noluit tibi dimittere, noli esse sollicitus. Servi estis ambo, habetis Dominum : conservo tuo debes, noluit tibi dimittere, interpella Dominum amborum. Quod tibi dimiserit Dominus, si potest, exigat servus. Dico aliud, admonui ergo eum qui noluit dimittere fratri suo, cùm petat ille dimitti sibi, ut faciat, quod nolebat, ne quando orat, non accipiat quod desiderat. Admonui

nui & illum, qui petivit veniam peccati sui à fratre suo, & non accepit: ut in eo, quod non impetravit à fratre suo, securus sit de Domino suo *a*.

Mellifluus Bernardus illam Joëlis promulgationem expendens: Quid est, inquit, cœtum vocare? unitatem servare, diligere pacem, fraternitatem amare. Ieiunium pharisæi seipsum laudantis, unam tantummodo alam habuit orationem & gratiarum actionem. Imò nec hanc quidem. De hoc Augustinus: Quid rogaverit Deum, inquit, quære in verbis eius, & nihil invenies. Ascendit orare; noluit Deum rogare, sed se laudare, insuper & roganti insultare *a*. Cœtum non vocavit Pharisæus, fraternitatem non amavit. Bis quidem in sabbato ieiunavit, sed omnem ieiunii vim perdidit, cùm illud malus coluber sibilaret: Non sum sicut ceteri hominum, velut etiam hic publicanus! O serpens, non tantùm ieiunandum, sed etiam orandum, sed etiam, si quid offensus es, condonandum. Dic, ô pessime orator, dic: Sum sicut ceteri hominum, & peior ceteris, & hoc ipso publicano nequior. Tu quidem de datis decimis multa blateras; quid de collatis eleemosynis, quid de iniuriis permissis habes dicere? Num vocasti cœtum, num pacem dilexisti, num fraternitatem amasti? Hîc vir esto, sed agendo, non loquendo.

Præclarissimè dixit Augustinus: Quid pro-

a *Aug tom.* 10. *hom.* 40. *mihi pag.* 193.

b *Aug. ser.* 36. *de verbis Domini, circa med.*

prodeſt abſtinere à carnibus, & malignis obtrectationibus fratrum membra lacerare? Quid prodeſt, ſi abſtineamus ab his quæ aliquando licent, & faciamus illa quæ numquam licent? Ergo ſanctificate ieiunium.

CAPVT VII.

Quàm diverſa ſint Iejuniorum genera.

AMATOR paupertatis integerrimus Franciſcus Aſſiſias inter primos ſocios Juniperum numeravit, virum exactè religioſum, nec minus tamen hilarem ac facetum. Fuit ut omnes ex eo cœnobio foràs exirent in pagos precarium victum collecturi; ſolus domi Juniperus relictus tuendis ædibus. Ea occaſio mirabilem homini cogitationem ſubiecit. Raptim ex urbe obſonii aliquid corrogavit. Liberaliter datum. Ita carnes, ova, caules, gallinas, caſeos, lac, butyrum; cicer & fabas domum retulit. Mox lebetem quàm potuit capaciſſimum accepit mutuum, in hunc omnia planè, quæ precariò congeſſit, gallinas cum plumis, ova cum teſtis, fabas cum folliculis, caſeos cum cruſtis, carnes non lotas, caules non ſectos, mixturâ horribili, ſed ſimul ridiculâ coniecit; affudit aquam, ſubſtruxit ignem tamquam pulmentum Xerxis copiis cocturus. Ubi domum alii redierunt, unus attentior novum coquendi genus

genus obſtupeſcens, ad id ſpectaculi vocavit & ceteros, ut rem, quæ fieri poſſet, abſurdiſſimam ſuis ipſi oculis arbitrarentur. Juniperus hoc accurſu non territus: Videte, inquit, mei fratres, rem ſanè commodam; ut orationi tantò contentiùs vacare liceat, ego hîc quod in quatuordecim dies ſufficiat, coxi. Cœnobii Antiſtes *a*, aſperè hominem tractans, ut malè prodigum & paupertatis violatorem, verbis inſigniter multavit. Juniperus ad pedes Patris provolutus veniam rogavit. Alii quidem putabant nondum hac multâ ſatisfactum, & leviùs, quàm par erat, hanc abſurdiſſimi coci audaciam eſſe punitam. Sed Antiſtes placidè: Toleremus factum, ait, & excuſemus. Non coxit quidem hic frater, quo menſa gauderet, ſed quo religio. Ex hac cocturâ prodiit Humilitas. Hanc ſuo bono, noſtro autem abſtinentiam paravit. Non mala ſunt hæc fercula, ſi palatum inveniant non iniquum *b*.

Quemadmodum autem varium prorſus coquendi, ita planè diverſum eſt ieiunandi genus. Reperias homines qui peius ac imperitiùs ieiunent, quàm coxerit Juniperus. Aſſignemus igitur diſcrimina ieiuniorum. Quindecim minimùm invenio. Aliud namque ieiunium voces Leoninum, aliud Mammonicum, Phariſaicum aliud, &c. Omnia ordine, hoc & ſequenti capite recitabo.

§. I.

a *P. Guardian.* b *Chronicon S. Franciſci parte 2. l. 6. c. 38. mihi pag. 200.*

§. I.

I. Jeiunium Lupinum aut Leoninum. Lupus & Leo cùm ſuo ſe pabulo avariter eferſerunt, aliquot diebus à paſtu dicunur temperare. Non infrequens eſt, ita aliquos ſe cibo vinóque onerare, ut videatur n aliqnot dies ſuffecturum. Hinc cùm luce oſterâ reditur ad menſam, & quæritur, uas dentibus indixerint ferias, cur non dant? Plerumque caput fricant,& languilè reſpondent: Hem nimiùm heri alioum ſaluti libavimus, hinc minimè ſalvi umus hodie *a*. Faſtidium cibi eſt, non luet eſſe. Stomachus languet, caput dolet, marot fauces occupat. Hinc ieiunium, ſed upinum, ſed Leoninum. Vel toti triduo atis voratum eſt. Subit memoriam expeitio Bohemica, cùm Sereniſſimus Bavariæ lector Maximilianus Auſtriam & Boheniam armis in poteſtatem Cæſaris redigeet, ego dum caſtra ſequor, in Greilenſtain rce nobiliſſimâ militem ad portas excuantem obſervavi, qui proterviâ militari: Ae malus genius, inquit, abripiat, ni triuum aut quatriduum inediam fero, ſi riùs ſemel largiùs me invitavero. Quatriuanum hoc ieiunium eſt quidem proliium, ſed Leoninum.

Sunt alii, qui ad prandium cenámve opiaram invitati famem ideò colligunt, ut ò differant, tantò lautiùs cenaturi, quantò

a Ey/ ey/ wir haben geſter zu vil than/ zu offt uff anderer Geſundheit truncken.

tò ventrem attulerint capaciorem. Sunt qu
diebus ieiuniosis, ita piscibus & esculenti
aliis sese farciant, ut ventrem habeant pr
tympano; aut ita se vino sepeliant, ut in ho
ras plurimas nullam famem sitimque sen
tiant. Isaias & Zacharias contentè vocife
rantur: Numquid tale est ieiunium, quo
elegit Dominus? numquid ieiunium ieiu
nastis mihi *a*?

II. Mammonicum ieiunium, seu ava
rum. Sunt qui divitiis Crassum superent, &
nesciant quid faciant auro, nihilominù
parsimoniâ illaudabili non virtuti esuriunt
sed tenacitati. Et en specimen convivii quo
struxit avaritia. Suum vir ditissimus cog
natum invitarat, præter ceteram ferculo
rum seriem, quam facilè coniicies, ovun
sed unum atque unicum apposuit cum di
cto: Heus cognate, manum admove; ho
ovum sorbeamus intinctibus alternis. C
sordes Euclioni erubescendas! Hoc non
Deo, sed Mammomæ aut Pluto ieiunar
est. Sed certè condus quærit promum
& Comici *b* vaticinio: Quod ille compar
sit miser, id alii universum abripient. Absti
nentiam hanc miserabilem Ecclesiastes de
plorans: Est & aliud malum, inquit, quod
vidi sub sole, & quidem frequens apud ho
mines. Vir cui dedit Deus divitias & sub
stantiam, nec tribuit ei potestatem Deus, u
comedat ex eo, sed homo extraneus vora
bit illud *c*. Hi tales sordidissimi ieiunatores
non pomum, non pirum, non alios fructu
com

a *Is. c.* 58. *v.* 8. *Zach. c.* 7. *v.* 5.
b *Terentii.* c *Eccles. c.* 6. *v.* 1.

medunt recentes, sed putredine læsos & arcescentes. Hinc filius herilis socios in i parentis hortum deducens: Heus soda-s, inquit, hoc cavere unicè, ne quid putri-rum fructuum attingatis; meo parenti servantur. In ceteris libertas esto, carpendi vescendi quidquid collubitum fuerit. c & avaritia jejunat. Sed numquid hoc le est jejunium, quod elegit Dominus?

III. Manichaicum seu hæreticum. En-atitæ, Manichæi, Marcionitæ vino & car-: abstinuerunt, non carni castigandæ, sed iia hæc impura censuerunt, & à Satanâ, on à Deo condita. Hæc jejuniorum mon-a prædicens Paulus: In novissimis tem-ribus, inquit, discedent quidam à fide, at-ndentes spiritibus erroris, & doctrinis emoniorum prohibentium nubere, absti-re à cibis, quos Deus creavit ad perci-endum cum gratiarum actione fidelibus, his qui cognoverunt veritatem, quia om-s creatura Dei bona est *a*. Cælesti hac uditione Augustinus in Faustum Mani-æum pugnans: Videtis, inquit, quàm ande sit discrimen inter abstinentes à ci-s propter sacratam significationem, aut rporis castigationem: & abstinentes à ci-s quos Deus creavit, dicendo quod Deus s non creavit: doctrina illa Prophetarum Apostolorum est, hæc diabolorum *a*.

N Quæ-

a 1. *Tim c.4.v.1.*

a *Aug. l. 3. contra Faustum Man. c. 5. & 6.* *s non multum absimilia videbis apud Flo-rimundum Ramund part. 2. de Ortu hæresum* 6. c. 16 *mihi pag.* 300

Quæstio sit, num etiam Dominicis au festis diebus jejunare liceat?Omnino licet modò absit prava, quam diximus, intentio Ita vel ipso Nascentis aut Resurgentis Chri sti Domini die valetudinis aut pietatis erg jejunare non vetitum, modò Christian consuetudo, quæ cibos offert, non sit con temptui. Diebus solis tempore cineraliun priscus Ecclesiæ mos est cenare, ad obsi stendum Arianis, qui eo die jejunandun ajebant. Sed numquid hoc tale est jeju nium, quod elegit Dominus.

§. II.

IV. Pharisaicum seu Hypocriticum. D Pharisæorum & Hypocritarum jejuni Christus dilucidissimè : Exterminant, in quit, facies suas, ut pareant hominibus je junantes. Amen dico vobis, quia recepe runt mercedem suam. Tu autem cùm je junas, unge caput tuum, & faciem tuam la va, ne videaris hominibus jejunans *a*. Phari sæorum & Hypocritarum proprium est ve nalem habere sanctimoniam, quam oculi vendant impendio levissimo. Orant illi, & vigilant, & jejunant, & eleemosynas ero gant, dum eos aliqui spectant, aliqui etian laudant. Remunerator illorum, spectato eorum est. Spectari ab aliis, pro virtutis su pretio habent. Cùm desunt spectatores, il desinunt esse actores. His offuciis omni sua palliant. Nam multò majorem ratio nen

a *Matth. cap. 6. vers. 17.*

nem ducunt bonæ commendationis, quàm
bonæ rei mercatores stultissimi, qui merces
optimas pretio vilissimo, inani vendunt
gloriolâ. Cùm Pharisæus in templo diceret:
Jejuno bis in sabbato, seipsum adeo circum-
spexit, ut procul à se stantem penitus de-
spiceret: Velut etiam hic publicanus, ho-
mo nihili, triobolaris, virtutis nullius. Vi-
dete jejunatorem Thrasonem. Numquid
hoc tale est jejunium, quod elegit Domi-
nus?

Tu ergo unge caput tuum, & faciem
tuam lava. Non opus est humanos oculos
fugere, cùm jejunas, sed opus est, ut humanis
oculis jejunium tuum non vendas. Pallescat
an rubescat facies, tu Deum attende, ho-
mines te videant aut non videant, juxtà ha-
be, jejuna Deo, ora & vigila Deo.

V. Valetudinarium, seu medicum. In
morbo primum est, præcipere, quibúsnam
cibis abstineat æger, cerevisiam & vinum
fugiat, aquam coctam bibat, carnes & om-
nem cibum valentiorem caveat, caseum
stomacho nihil obsequentem omittat, ju-
sculis aut offulis vivat. Tanti momenti sunt
præceptiones istæ, ut mortem vel præver-
tere, vel jam præsentem non difficulter pos-
sint expellere. Severus Imperator quolibet
mense, die integro nil cibi admisit, quoti-
die horam unam obambulavit, venã num-
quam aperuit, ita rigidiore vivendi lege
morbum omnem à se abstinuit. Hoc suprà
jam satis demonstratum arbitror. Et ipsa
ubique loquitur certissima experientia,

ſed & ubique innumeros patitur oblocutores. Hîc illud commodè uſurpem, quod Judæi oblatrantes Paulo: De ſectâ hac, inquiebant, notum eſt nobis, quia ubique ei contradicitur a. Notum eſt homines etiam eruditos, quod ſummè miror, fatuè reluctari & obſtrepere, atque jejunium tamquam valetudini parum favens & amicum accuſare. Abſtinentiæ ubivis pæne locorum contradicitur O ignorantiam miſerabilem, Superi! Hîc profectò ipſa cum Servatore vociferatur experientia : Qui poteſt capere, capiat. Nos autem hac in re fatuè increduli, ideo quod affirmatur, nolumus capere aut credere, quia nolumus experiri, vel, ſi moleſtior fiat experientia, mox reſilimus & abrumpimus cœpta. Sentire jejunium horremus. Hinc plurima in illud convicia naſcuntur. O delicatuli, ô milites Chriſt minimè generoſi, ô membra nimis tener ſub ſpinoſo capite!

Beatus Lucas Chriſtum Magdalenæ hoſpitem deſcribens, illud Domini ad Martham ſingulariter refert : Porrò unum eſt neceſſarium. O Martha nimiùm ſollicita ut multitudine ferculorum cenam inſtruas! Quid opus multis? unum ſatis eſt. Didacus Stella optimus Lucæ interpres ita dictum explicat: Si unicum, ô Martha, ferculum pares, ſatis eſt; certè unum cenaturis neceſſarium eſt. Hanc Deus, hanc Chriſtus Dei filius conſuetudinem tenuit, ut non niſi unicum ſuis convivis ferculum apponere

I

a *Actor. c. 28. v. 22.*

In solitudine Israëlis plebi vel manna vel coturnices dedit. Eliæ corvi cum pane detulerunt carnes; potum flumen publicum subministravit. Danieli in leonum caveam pulmentarius messorum cibus submissus est. Christus cum pane hordeaceo solos apposuit pisces. Atque hoc sæpius factum. Missu Deus unico vel amicissimos pascere consuevit. Verissimum vetus metrum:

Si cupis sanus, diùque vivere, unus sit cibus;
Cibi varietas caussa morborum omnium est.
Morbis caret cui simplex est alimonia a.

Repeto vel centies, vel millies. Pharmacum pharmacorum omnium est jejunium.

VI. Philosophicum seu rationabile. Diogenes aliique plures ejus farinæ homines famem & sitim didicerunt ferre ob epiikiam *b*. Videbatur illis ratio virtutis id postulare. Æquum, bonum; decorum arbitrabantur id facere. Æquitatis partem censebant his miseriis esse superiorem tolerando. Diogenem, Laërtio teste, Aristippus fortè conspicatus ad fontem olera lavantem: O Diogenes, inquit, si Dionysii regis moribus tuos accommodare posses, olus certè non esses. Mox Diogenes promptus: O mi Aristippe, ait, si tu olus comesse velles, Dionysii assentator non esses. Fames philosophis priscis non ignota.

Suidas memorat, Zenonem Citticum, qui nonagenarius obiit, subinde cibo tam-

a *Trochaici & Iambi.*

b Ἐπιείκεια *æquum, bonum, decorum.*

diu abstinuisse, dum inediâ deficeret a. Sciverat Zeno, quò jejunium tam contuma conduceret. Illa sanè argumentatio refutari non potest, quàm plurimos inter quotidiana & rigida jejunia evasisse ad octoginta, nonaginta, ad centum & plures annos Nos Medicum & Philosophicum jejunium neutiquam damnamus; bonum est, qui valetudini ac rationi congruum. Ad cælum verè lucrandum sublimior sit finis, sanctio intentio.

VII. Politicum, seu civile. Apud Batavos & alibi locorum publicæ legis est, u statis in hebdomade diebus imperium mensæ pisces teneant, exclusis carnibus Quod damno duplici avertendo cautum est: Primum, ne pecoris continuus usus ejusdem demum adferat penuriam. Alterum, ut piscium ingens numerus tantò fia venalior. Sic prudens œconomia parcit pecori, & piscium foro pretium conciliat. Jejunium non malum. Sed numquid hoc tale est, quod elegit Dominus? Quòd si magistratui politico tantùm sit juris in suos cives, cur Ecclesiæ & sacrorum Præsulibu non sit in sibi subditos greges? Ut pretio parcatur & sumptibus, carnes arceantur mensis; ut consulatur animo, non liceat mensæ modum ponere? Illud est jejunium quod elegit Dominus, cùm corpori castigando, noxis eluendis, promeritis augendis iræ Numinis placandæ, orationi promovendæ, cælo desiderando dapes facessere jubentur.

a *Suidas mihi pag.* 336.

tur. Politicum illud jejunium non malum nam absque hoc esset, provinciæ & populi pessum irent. Sed politico melius quod elegit Dominus. Ninivitæ profectò non ideo temperarunt à cibo, ut ovis & butyro, ut petasonibus aut macello parcerent, sed ut apud offensum numen in gratiam redirent, ut cælum armatis precibus expugnarent. Non enim negotiatio jejunium est, ut lucrum faciamus non edendo, sed ut quod manducaturus eras, pauper pro te comedat, fiátque tibi duplex bonum, tum quòd tu jejunas, tum quòd alius non esurit. Hoc est jejunium, quod elegit Dominus: Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & in fletu, & in planctu b.

a *Chrysost. tom. 5. serm. 1. de jejunio, mihi pag. 778.* b *Ioël. c. 2. v. 12.*

§. III.

VIII. Violentum, seu coactum. Sunt homines decoctores, patrimoniorum gurgites, qui comessando pecuniam omnem devorent, & faciant proterviam a. Denique nec quod molant, nec quod mandant habent b. Hi quidem latrantem ferunt stomachum, & dentes habent exercitatos, & ventrem

a *Protervia, sacrificium erat in honorem Vulcani institutum, quo victima & quidquid ad sacrificium spectabat, comburebatur. Alex. Neapol. l 3. c. 12. Hinc decoctores omnia dilapidantes proterviam fecisse dicebantur.*

b Sie haben weder zu nagen noch zu beissen.

condendo vino capaciſſimum, ſed marſ
pia aranearum plena, & nullus in culinâ f
mus ciborum ferias indicit. Velint, nolin
jejunandum eſt. Ita prodigus ille juven
jejunare cœpit, poſtquam diſſipavit ſub
ſtantiam ſuam vivendo luxurioſè *a*. Jent
culum nimis lautum, ſerum fert jejunium
Eſurialis cena prandium nimis opiparur
comitatur.

Sunt alii, qui rem minimè confregerin
nec abliguriverint bona, & tamen in ege
ſtate ſint ſine lare & foco, araneante ſem
per ſtomacho. Hi optimè jejunant, ſi caſ
oblata flectant ad conſilium, & in ratio
nem vertant neceſſitatem *b*, ſi quod ſuperi
placet, patienter ferant. Deus hoc jejuniun
ſæpe ingerit etiam nolentibus.

Dum hæc ſcribo, Germania tota conti
nuis bellis exhauſta, *poſteà eſuriit*. Quo
enim fame mortui? quanta fames prælu
ſit peſti? *Et nos quidem juſtè, nam digna fa-
ctis recipimus.* Animo Germaniam obi, &
in eâ quotidianas helluationes, convivia
creberrima, diurnas nocturnáſque perpo
tationes, ſtructiſſimas menſas, exquiſitiſſi
mas epulas, erubeſcendum numerum fer-
culorum, ſpectacula patinaria, bellariorum
copiam, cupedinarios apparatus modum
omnem excedentes cogita: Metas & limi-
tes omnes tranſilimus. Sunt quidem cena-
rum leges; non ſervantur: frequens eſt an-
nonæ caritas; non curatur: eſt certa convi-
valium

a *Luc. c.* 15. *v.* 13. b Wann ſie auß der
Noth ein Tugendt machen.

valium ſumptuum moderatio; ridetur: ſympoſia in tabernis publicis prohibentur; inſtituuntur clanculum. De jejuniis taceo; vix ulla ſunt, aut coacta. Ita demum cogitur Dominus exercituum Deus, bellorum cladibus rebelles in ordinem redigere. Perinde ſi diceret: Quod recuſatis ſponte facere, hoc ſaltem cum ratione facite coacti: Voluntaria quidem ſacrificia mihi gratiſſima, non ingrata tamen coacta, modò patientiæ ſint conjuncta. Voluntariè igitur ſacrificemus Domino; ſponte jejunemus ad promeritum, ne jejunare cogamur ad ſupplicium.

CAPVT VIII.

Quæ alia ſint jejuniorum diſcrimina.

ASSIGNARE cœpimus diſcrimina jejuniorum. Pertexenda eſt hæc tela. Quando igitur diſcrimen octuplex datum, hîc reliqua ſubjungemus.

§. I.

IX. Diſcrimen: Jejunium antiquum Ethnicum. Vetus Comicus à piſtrino *a*, jejunioſos dies & ferias eſuriales ſæpius promulgat. Diabolus Dei ſimius inter ipſos etiam idolalatras ſua ſibi habuit jejunia.

a Plautus in Captivis, & alibi.

Initiandi sacris Isidis decem dierum jejunia inire cogebantur *a* Amphiaraus vates censebat sacerdotibus responsum clarum aut accepturis aut daturis die solido jejunandum, & triduo vini usu abstinendum *b* Apud Trœzenios ad Ardali aram oraculum audituri diem unum à cibo, tres dies à vino temperabant, teste Alexandro Neapolitano *c*. Tarentini, quod Ælianus refert, à Romanis obsessi valde veriti sunt, ne in jus ditionémque Romanam concedere cogerentur. Eam ob caussam socii Tarentinorum Rhegini in decimum quemque diem indixere sibi jejunium, & omnem victum, cui parsum est, Tarentinis concessere. Romanis obsidionem solventibus, Tarentum solennia esurialia & festum diem decrevit in monimentum rei perpetuum *d*. Esurimus igitur diabolo ? cur non & Deo?

X. Turcicum. Mahometes suis mensem integrum (Romandam vocant) singulis annis jejunium præcepit, idque in animi grati significationem, quòd eo mense legem accepisset. Hujus jejunii legibus solvuntur soli viatores & ægroti Nec tamen reli-

a *Madaurensis l 11. Metamorphos.*

b *Volaterran. l. 11. Anthroph. c. 4.*

c *Ab aliis Ardalus appellatur, in cujus arâ Somno fiebat & Musis res divina Hic accepturi responsa diem integrum à cibo, à vino autem triduum abstinebant, Alexander Neapolit. l 6. Dierum Genial. c. 2, mihi pag. 320. Cælius Rhodiginus l. 27. Antiq. lect. c. 16 mihi pag. 1039.*

d *Ælian. l. 5. Var. hist. c. 20.*

religione penitus liberantur: nam ubi suum iter illi, hi morbum suum finiverint, ceterorum lege stringuntur. Deinde cædem viri boni jejunium luit bimestre; ægrotus inediæ impatiens eleemosynis dandis, non fame tolerandâ mulctatur. Ita Illustrissimus Princeps Radzivillius Palæstinæ peregrinus me docet, Addit: Annuum Turcæ jejunium ordiuntur, quàm primùm Septembri mense lunam conspicantur novam; duratque esurialis hæc religio ad interlunium Octobris. Diebus aliquot ante principium hujus solennis jejunii omnes turres ab imo ad fastigium summum lampadibus cingunt, quas post solem occasum incendunt. Hoc in urbe amplâ, qualis est Cayrum, spectaculum repræsentat pulcherrimum. Jejunii Turcici ritus est, die toto abstinere cibo, noctu vorare quantum vel ventri vel appetentiæ placet, dummodò cessetur ante ortum solem horâ unicâ *a*. Mi Deus, Mahometes præcipit ieiunium, & obeditur: Christus ieiunium imperat, & reclamatur.

XI. Melancholicum ieiunium, quod è tristitiâ & mœrore nascitur. Rex Assuerus plenus tædio & altis cogitationibus mersus, *noctem illam duxit insomnem* b. Parcam utique cenam habuit, cui somnus tam parcus, imò nullus fuit. Abstinentiæ caussa cogitabundus mœror. Hebræus rex Achab, cùm Nabothi vineam sibi venalem fieri

N 6

a *Radzivill. epist. 3. Hodæporici, m. p. 187.*
b *Esth, cap. 6. vers. 1.*

fieri voluisset, & repulsam tulisset, venit in domum suam indignans & frendens super verbo quod locutus fuerat ad eum Jezrahëlites dicens: Non dabo tibi hæreditatem patrum meorum. Et projiciens se in lectulum suum, avertit faciem suam ad parietem, & non comêdit panem *a*. Hoc certè jejunium non elegit Dominus? sed seipsum Achab corrigens sanctiùs esurire didicit. Idcirco illum Eliæ monstrans Dominus: Nónne vidisti, ait, humiliatum Achab coram me? (Nam operuit cilicio carnem suam, jejunavitque & dormivit in sacco, & ambulavit demisso capite) quia igitur humiliatus est mei caussâ, non inducam malum in diebus ejus *b*.

Cùm Darii regis Satrapæ clandestinis invidiæ machinis eò rem deduxissent, ut Daniel insons leonibus objiceretur discerpendus; Abiit rex in domum suam, & dormivit incenatus, cibique non sunt allati coram eo, insuper & somnus recessit ab eo *c*. Valetudini consuluit Darius (quod velim observes Lector) quia durante mœstitiâ cibatum omnem rejecit. Nam dum animus tristitiâ, curis, ægrimoniâ, similíve affectu vehementi quatitur, corpus reficere supra modum noxium est. In venenum pæne transit alimentum, quod tali tempore ingeritur. Consultius est impransum aut incenatum durare, quàm manducare quod in noxam rapiat urgens affectus. Cùm reficiendum

a 3. *Reg.* c. 21. v. 4. b *Ibid.* q. 29.
c *Dan.* 6. 6. a. 18.

ciendum est corpus, liber sit animus, mœrore ac gravibus curis solutus.

§. II.

XII. Superstitiosum jejunium. Reperias homines, qui escarium orbem cui aliquando carnes impositæ, qui ollam in quâ carnes lixæ, rejiciant esuriali die. H s suaserim dentes sibi omnes carnium molares eximi curent, ne sit, quod Veneris aut sabbati die anxiam religionem turbet. Superstitio, religionis excessus est. Ita sunt, qui Paschatis *a*, aut certis diebus aliis singulari ritu jejunent febri cavendæ in eum annum. Superstitio luculenta. Quidquid horum est, religionis excessus est. Hunc Paulus damnans: Quæ sunt omnia, inquit, in interitum ipso usu, secundùm præcepta & doctrinas hominum *b*. Omnibus planè diebus anni jejunare licitum, modò absit superstitio. Jejunare, & unà Deum rogare, febrim avertat, dolores auferat, morbos corrigat, pium ac Christianum est: at verò re quapiam sacrâ *c* conditionibus certis applicatâ non dubiam febris aut morbi alterius medelam polliceri, vanum, ridiculum est, doctrina hominum, superstitio est.

XIII. Iracundum jejunium. Pæne quotidianum

a *A Paschate ad Pentecosten antiquissimo ritu cessant jejunia; non tamen prohibitum est iis etiam & Dominicis diebus jejunare.*

b *Coloss. c. 2. v. 22.* c *Aut aliâ qua in distans agat.*

dianum eſt, cùm parentes liberis, viri uxoribus, domini famulis bilem movent & incendunt irâ, liberi, uxores, famuli fremebundi cibum rejiciunt, & eſſe nolunt. Sic alter alterum non rarò exacerbat, ut menſam recuſet accumbere, & bile fremens alimoniam ſpernat. Hîc duo ſubnotem. Primum eſt, dum ſævit ira, ſimiliſve potentior affectus, temperare ab eſcâ conſultiſſimum: quod enim paullò antè diximus, de triſtitiâ & ægrimoniâ, idem de hac commotione animi potentiſſimâ rectè aſſerimus; in venenum abit cibus irâ durante ſumptus. Nequis animo exturbare iram? ſaltem ſtomacho non admitte eſcam, dum ardet ira. Priuſquam edas

—— *motos praſtat componere fluctus* a.

Tutiſſimum hîc jejunium, ſi ſanitatem ſpectes; ſi cælum attendas, vix ullius pretii tale jejunium eſt, quoniam radix illius mala. Alterum: Chriſtianæ virtutis eſt, iræ ignes coërcere, mox aquam affundere, ad lenitatem os componere, vultum & animum, quoad ejus fieri poteſt, ſerenare, atque ſic adire menſam, alioquin altiores agit radices ira, quàm ut facilè convelli poſſit.

Res geſtæ Apoſtolorum docent, Judæorum ſupra quadraginta conjuratis odiis in Paulum graſſatos, ita quidem ut devotione peſſimâ ſe devoverint, nec cibi nec potûs quidquam libaturos dum Paulum jugularent b. Jejunium iracundum & vindictæ cupi-

a *Virgil. l. 1. Æneid.*
b *Actor. c. 23. v. 12.*

cupidum, jejunium pessimum. Numquid hoc tale est jejunium, quod elegit Dominus?

§. III.

XIV. Mortuum seu vitiosum jejunium. Mortuum appellamus, quod caret animâ, seu Intentione rectâ. Sit quantumcumque licet serium, sit rigidum, sit diuturnum jejunium; si recta desit Intentio, vitiosum, mortuum est. Optimas quasque actiones corrumpit prava Intentio. Est qui jejunet, aut mensam accumbens parcissimè comedat, non virtutis studio, sed ut videatur esse modici cibi, & laudetur. Alius jejunat, sed curiositati: ut rem novam atque curiosam videat audiátque, cibi pæne obliviscitur, & suaviter fert famem. Jejunium hoc ceterà non improbum, sed curiosum. Jejunat alius, sed ut nequitiam moliatur non plebeiam; jejunium hoc verè nequam est. Ita venator dum feris insidias struit, ita ministrator dum mensæ siccus assistit, ita & amator dum fidium cantu domum amicæ celebrat, ita piscator dum in scopulo prædam expectat quam hamo trahat, ita aleator quem ludendi aviditas rapit; sic alii plurimi quos aut lucrum inescat aut voluptas, inediam non difficulter tolerant: sed numquid hoc tale est jejunium quod elegit Dominus? Finem illius, sive Intentionem inspice, & invenies corruptum vitiosum,

tiosum, mortuum. Qualis scilicet radix, tales & rami.

Ad vitiosum jejunium refero immoderatum. Sunt qui ultimo triduo verni jejunii, aut aliàs, ultra consuetos limites cibis abstineant, dein repentè ventrem epulis distendant. Animo non consultum, valetudini noxium. Omnia sale condienda. Subitus nimiúsque imber non tam rigat quàm subvertit arva. Petulanti equo pabulum ita subducendum, ut tamen par esse possit laboribus. Abstinentiâ non tam caro enervanda; quàm carnis vitia. Paulus obsequium exigit, sed rationabile *a*. Hieronymus ventrem semper esurientem biduanis ac triduanis præfert jejuniis. Nam asellus, inquit, in viâ lassus quærit diverticula *b*. Corpus nimis exhaustum otia sectatur & solatia. Si nimiùm intendantur in chely fides, rumpuntur. Si laxentur nimiùm, aut non respondent, aut malè. Placet Deo jejunium, sed non exorbitans, non extra metas effusum. Hieronymi præceptio est: Sic comedat, ut semper esuriat, ut statim post cibum possit legere, orare, psallere *c*.

XV. Religiosum, verum, Ecclesiasticum jejunium. Bona est oratio cum jejunio & eleemosynâ. Ut autem verum ac religiosum sit jejunium, quod Dominus elegit, quid faciendum? Quid quæso faciunt, qui urbem sibi sumunt oppugnandam? vi atque impressione illam aggrediuntur. Tutissimus vero aggressus & securissima impressio

a *Rom. c. 12. v. 1.* b *Hieron. ad Latam.* c *Ibid.*

preſſio eſt fame urbem cogere ad deditionem *a*. Cùm impetus in hoſtem datur, aliquot ſubinde millia militum cadunt, & nihilominus re infectâ recedendum. Lentis quidem ſed validis cogit imperiis fames. Ita prorſus optimè facit, qui moderatis per annum jejuniis inferiores animæ vires, & ſuas libidines expugnat. Sunt qui hebdomade magnâ ſeveriſſimè jejunent, omni anno reliquo cuticulam curent impigrè; Non probamus. Obſide caſtrum, quod cupis expugnatum, obſide, & fame in poteſtatem redige, imperium corporis abſtinentiâ & jejuniis per totum annum imminue: Ancilla pareat, domina jubeat: Serviat corpus non regnet: moderatâ fame diſcat miteſcere. Abſtinentiâ vincetur ejus petulantia. In hunc finem tres damus præceptiunculas.

a Außhungern/ der ſicherſte Sturm.

§. IV.

Prima: *Certa ſit & conſtans diæta.* Non expedit modò multum, modò modicum, modò nimium ingerere; æqualitas & proportio ſit in alendo corpore. Quamvis non negem poſt opimum prandium rectiſſimè ſequi præparcam cœnulam, ſeu, unicum & ſimplex ferculum. Sed de hoc aliàs fuſiùs. Hic ſolùm Senecæ illud ut monitum ſummè neceſſarium inſtillo *a*: Sciat unuſquiſq; menſuram ſui ſtomachi, ut poſſit ſibimet ita imperare. En tantum cibi potúique tibi ſufficit

a *Senec. epiſt.* 83.

ſufficit in prandium, in cenam tantum; ſi durabis ſanus:omnia cetera ſunt ſuperflua. Hoc igitur ratum fixúmque eſto; hæc tua ſit menſura. Chryſoſtomus hoc loco audiendus de ſuperfluis abdicandis ſaluberrimè inſtituens: Vis, inquit, corpus alere? tolle ſuperflua *a*: da ei, quod ſatis eſt, & quantum concoquere poteſt; non ipſum aggraves, non ſubmergas. Nihil ita voluptatem parit, ſicut cibus bene digeſtus. Cibus ſufficiens & voluptas, & alimentum, & ſanitas eſt: Plus autem, & pernicies, & ægritudo, & faſtidium *b*.

Sunt & alii quos Auguſtinus deplorans: Sunt, inquit, quidam obſervatores Quadrageſimæ delicioſi potiùs quàm religioſi, exquirentes novas ſuavitates magis, quàm veteres concupiſcentias caſtigantes, qui pretioſis copioſiſque apparatibus fructuum diverſorum quorumlibet varietates & ſapores ſuperare contendunt. Vaſa in quibus coctæ ſunt carnes, tamquam immunda recuſant, & in carne ſuâ ventris & gutturis luxuriam non formidant. Jejunant, non ut ſolitam temperando minuant edacitatem, ſed ut immoderatam differendo augeant aviditatem. Nam ubi tempus reficiendi advenerit, opimis menſis tamquam pecora præſepibus irruunt, ventre que diſtendunt. Artificioſis & peregrinis condimentorum diverſitatibus

a Frügſtuck / Morgenſupp / Abendbrodt / Schlafftrunck / ſeynd gemaintlich vbrige ding / vnd der Geſundheit feind.

b *Chryſoſt. hom. 55. ad pop.*

bus tantum capiunt manducando, quantum digerere non sufficiunt ieiunando. Sunt etiam qui vinum ita non bibunt, ut aliorum expressionem pomorum aliosque sibi liquores non salutis caussâ, sed iucunditatis exquirant: tamquam non sit Quadragesima piæ humiliationis observatio, sed novæ voluptatis occasio. Quantò enim honestius esset, ut qui propter infirmitatem stomachi aquam potare non poterat, vino usitato & modico sustentaretur? Quid autem absurdius quàm tempore, quo caro artiùs est castiganda, tantam suavitatem carni procurare, ut ipsa faucium concupiscentia nollet Quadragesimam præterire? Quid inconvenientius, quàm diebus humilitatis, quando parum victûs omnibus imitandum est, ita vivere, ut, si toto tempore sic vivatur, vix possint victum patrimonia sustinere? Cavete ista, dilectissimi, cogitate, quid scriptum est, Post concupiscentias tuas non eas. Quod saluberrimum præceptum si omni tempore observandum est, quantò amplius his diebus, quando ita turpe est, si cupiditas nostra ad inusitatas relaxetur illecebras, ut meritò culpetur, qui non restrinxerit usitatas a.

Altera: *Fames ad mensam ducat*; *Fames cibos condiat*. Accumbere mensam cùm nulla vel exigua est cibi appetentia, non superfluus solùm sed & noxius est labor. Cur equo alterum affundam pabulum; cùm nondum devo-

a *Aug. tom. 10, in appendice serm. 86. mihi pag. 711.*

devorârit primum? ad cibum corpus admi
tere priori nondum digesto, non alimen
tum, sed noxa & venenum est. Hîc millie
hîc centies millies, hîc infinities erratu
quotidie tam à sanis quàm ægrotis. Plur
mos ægrotorum videas non pasci sed obru
nam modò jentaculum, modò prandium
jam merenda, jam cena, jam pocæniolum
fertur; modò jusculum, modò pulticula
modò olusculum, jam pisciculi, jam par
pullastri proponitur: nunc scitamentum b
nunc exsudatæ aquæ, nunc electuarium
nunc mulsum, nunc baccuiæ, nunc ceras
duracina melle macerata ingeruntur, quan
doque etiam nolentibus. O sedulam bene
volentiam, sed fatuam & noxiam! Et quan
do sic obrutus vacat à labore stomachus
Sed ajunt vires ægroti crebriore cibo exci
tandas. Non quidem hoc fatuum, sed sub
inde fallax & nocivum. Ego vix ullũ ægrum
sæpius quàm ter c summum quater de di
reficiendum judico: & istud quidem pauci
simis concesserim. Reverà non interes
quàm multum ingeratur, sed quàm bene
quod ingestum, digeratur. Jusculum uni
cum, & sorbilium par ovorum satis in diem
totum

a Schlafftrüncklе. b Krafftbißlein/ aller-
ley distilliert Wasser / Latwerga/ Hippocras,
S. Johannsberlein / eingemacht Weixlein,
Julep/ Syrup/ rc.

c *Illud & aliis debilioribus aut famis impa-
tientibus suaderi potest, ut horâ matutinâ
septimâ jentent, prandeant circa meridiem,
vesperi cenent; sed parciùs, mitigandæ noctu.*

otum alimenti est ægro, modò illud bene concoquat.

Hîc, ô viri doctissimi, liceat pace vestrâ dicere, ô Clarissimi Medici, non pauci verùm peccant nonnumquam ignorantiâ, frequentiùs tamen nimiâ in ægrum indulgentiâ. Novi ægros, & quidem optimates, quibus sexies de die aut septies sorbendum aliquid oblatum. Bene manè initiũ factum horâ quintâ, propinatum jusculum è gallo gallinaceo eliquatum. Horâ septima sequebatur offula. Dein prandium non satis tenue ad recreandum enervem stomachum. Accedebat vinum generosum, non lymphatum, ægro venenum *a*. Horâ tertiâ post meridiem aderat sorbitiuncula. Post pauculas horas cenula æquo liberalior. Denique post sesquihoram pocæniolum, vel par ovorum. Ohe, his tot sorbitiunculis atque refectiunculis rectè digerendis unici hominis & quidem ægroti ventriculus sufficiat? Sanum in lecto componite, motu careat, toties támq; diversa sorbeat; demum ægrotabit. Quid jam ægroto fiat? inediâ & fame longè tutiùs pugnatur in quemlibet morbum *b*. Non implendus, non fatigandus, non obruendus escâ stomachus. Cum veniâ dixerim: Edendo tumbam præproperè subimus *c*. Hæc præcipuè ægrotis dicta sunt.

Nec aliud sanis instillo: Fames ad mensam

a *Hoc alibi copiosiùs demonstramus.*

b *Catarrhos salsos, & morbos biliosos paullò indulgentiùs tractaverim* c Wir essen vns sein hüpsch vor der zeit zu todt.

ſam ducat, Fames cibos condiat. Nec enim alius unquam ingerendus eſt cibus, quàm prior ſit digeſtus. Non alimentum, ſed noxa & venenum eſt cibus, qui ſtomacho prioribus digerendis adhuc occupato iniicitur. Digere priùs; pòſt ingere. Quemadmodum verò non accedendum ad menſam ni fames præeat, ita recedendum à mensâ non omni penitus extinctâ fame: ſaltem aliquid appetentiæ ſuperſit. Surge, dum adhuc comedere liberet. Saluberrimum eſt, numquam omnem iugulare famem.

Tertia præceptiuncula: *Abſtinentiæ calendarium ſæpius inſpiciendum.* In hoc ieiunii ſtudio non ſolùm Eccleſia, ſed & pietas privata ſuos ſibi intercalares dies deſignet, quibus & valetudini & animo conſulatur abſtinendo. Creberrimum eſt prandium plus æquo copioſum; ad ſarciendam hanc noxam abſtinentia intercalarem diem ſuggerat, qui cenam vel modicellam vel nullam ponat. Atque hîc potiſſimum illud Auguſtini monitum in mente ſit: Cibum ut pharmacum ſume, certo pondere; certâ menſurâ certo tempore. Profectò catapotia ſeu aureæ pharmacopolarum ſphærulæ non voluptatis cauſsâ glutiuntur, ſed ſanitatis. Deinde hoc ipſum abſtinentiæ calendarium crebriùs inſpectum diem Veneris aut ſabbati nonnumquam, aut pervigilium alicujus è cælitibus ieiunio colendum ſuadebit, hoc monitu: En diem Chriſto patienti ſacrum, aliquid cibi ſubtrahe in Chriſti gratiam; ieiuna. En feſtum cæleſtis Puerperæ;

diem

liem; in gratiam divinæ Matris Virginis jeiuna. En pervigilium Christiani Martyris, in gratiam herois fortissimi ieiuna. Fac tibi amicos, quod Christus suadet, beatos Cæites, non comessando, sed eorum ieiunia imitando. Facies autem amicos eâ maximè ratione, si quod tu comederes aut biberes, pauperi mittas aut ægro. Geminatum Deóque gratissimum est ieiunium, si fiat refectio pauperis, abstinentia ieiunantis. Conceptissimis Chrysologi verbis finio. Beati qui nunc esuriunt. Est ieiunium pax corporis, membrorum decus, ornamentum vitæ. Est ieiunium robur mentium, vigor animarum. Est ieiunium castitatis murus, pudicitiæ propugnaculum, civitas sanctitatis. Est ieiunium schola meritorum, magisterii magisterium, disciplinarum disciplina. Est ieiunium invictus Christianæ militiæ principatus. Est ieiunium vitiorum mors, vita virtutum a.

a *Petrus Chrysol. serm. 8. de jejun. & eleem. med. mihi. pag. 26.*

CAPVT IX.

Quæ quadragintadialis Iejunii sit origo & religio.

ANTEAS rex Scytharum, quod Plutarchus memorat, epistolam dedit ad Regem Alexandrum Macedonem hac clausulâ: Tu quidem Macedonibus

bus viris imperas, qui in hostem pugnent; ego autem Scythis, qui famem & sitim non oppugnare tantùm, sed eam etiam superare possint tolerando. Hoc dixit: Periisti rex Macedo, si tibi non semper in promptu sit commeatus: Mei Scythæ hac in parte multò robustiores; esurire ac sitire didicerunt.

Christianæ disciplinæ scitum est satis liquidum, neminem nec fortem, nec eruditum, nec sapientem posse censeri, qui appetentiam coërcere, qui gulam vincere, qui genium fraudare nesciat: infirmus nimiùm & ineruditus, ac fatuus est, qui ori esculento non potest moderari. Jejunium & abstinentia hoc docent, ut hactenus demonstratum est.

Assignavimus complura jejunii discrimina. Superest, ut compendio disseramus quâ origine, auctoritate, religione cœperit quadragintadiale jejunium.

§. I.

Jejunium majus & vernum, seu hebdomades, quæ anniversariam Christi morientis memoriam præcurrunt, initio Nascentis Ecclesiæ & Apostolorum ævo cœperunt observari. Hîc una vox & maximus priscorum Patrum consensus. Testes præ aliis Origenes, Basilius, Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, Chrysostomus, Leo, Bernardus, ceteri.

Eruditissimus juxtà & sanctissimus Augustinus, quem honoris causâ jure primum nominc

nomino, cujus & libros summè veneror & :xosculor, Augustinus, inquam, priscorum Patrum gemma, cælesti luce plenissimus de quadragintadiali jejunio maximo disertans: Quadragesima sanè, ait, jejuniorum habet auctoritatem, & in veteribus libris ex jejunio Moysi & Eliæ, & ex Evangelio *a*, quia totidem diebus Dominus jejunavit, demonstrans Evangelium non dissentire à lege & Prophetis. In quâ ergo parte anni congruentiùs observatio Quadragesimæ constitueretur, nisi confini atque contiguâ Dominicæ Passioni? Quia in eâ significatur hæc vita laboriosa, cui opus est continentiâ *b*.

Hæc à se dicta confirmans Augustinus: Non enim frustra, inquit, quadraginta dies jejuniorum sunt constituti, quibus Moses & Elias, & ipse Dominus jejunavit: & Ecclesia præcipuam observationem jejuniorum, Quadragesimam vocat. Unde & in Hebræo de Ninivitis apud Jonam Prophetam scriptum perhibent, Quadraginta dies, & Ninive subvertetur: Ut per tot dies accommodatos videlicet humiliationi pœnitentium, intelligatur in jejuniis sua deflevisse peccata, & impetrasse misericordiam Dei *c*.

O Hæc

a *Exod.c.34.v.28. 3.Reg.c.19.v.8. Matth.* 4.v.2. b *Aug. tom. 2 epist.119. ad Ianuarium c. 15. mihi pag.* 218.

c *Aug.tom.4.l.* 1. *Quæstionum super Exodum, quæst.169 mihi pag.54. Idem repetit l. 2. de Consensu Evangelistarum c. 4. mihi p.* 171.

Hæc eadem Augustinus Faustum Manichæum oppugnans explicatiùs edisserit ipsissimis his verbis: Christiani non hæretici sed Catholici, edomandi corporis causâ, propter animam in orationibus ampliùs humiliandam, non quòd illa esse immunda credant, non solùm à carnibus, verùm à quibusdam etiam terræ fructibus abstinent: vel semper, sicut pauci: vel certis diebus atque temporibus, sicut per Quadragesimam ferè omnes, quantò magis quisque vel minùs seu voluerit seu potuerit. Vos autem ipsam creaturam negatis bonam, & immundam dicitis, quòd carnes diabolus operetur feculentiore materiâ mali: ac per hoc eas, tamquam immundiora & truculentiora Dei vestri vincula, exhorrentes abjicitis *a*.

Idem Augustinus ad principium quadragintadialis jejunii auditores suos acriter exhortatus: Ecce, inquit, fratres charissimi, Deo propitio tempus Quadragesimæ venit, & ideo rogo dilectissimi, ut dies istos corporibus salubres & animæ medicinales ita cum Dei adjutorio sanctè ac spiritualiter celebremus: ut observatio sanctæ Quadragesimæ non nobis judicium pariat, sed profectum. Si enim negligenter agimus, si nos minùs occupationibus implicamus, si castitatem servare nolumus, si jejuniis & vigiliis & orationibus non insistimus, si Scripturas divinas aut ipsi non legimus, aut le-

gen

a *Aug. tom. 6. l. 30. contra Faustum Manichæum c. 5. mihi pag. 196.*

entes alios non libenter audimus, ipsa obis medicamenta convertuntur in vulera, & inde habebimus judicium, unde otuimus habere remedium. Et ideo rogo os, fratres chariſſimi, ad vigilias maturiùs argite, ad tertiam, ad ſextam, ad nonam nte omnia convenite. Nullus ſe à ſancto pere ſubtrahat, niſi quem infirmitas aut ublica utilitas, aut fortè certa & grandis eceſſitas tenuerit occupatum. Infelix voiptas, infelicior cupiditas atque luxuria per anſitoriam dulcedinem præparant ſemiternam amaritudinem. Abſtinentia verò, giliæ, orationes atque jejunium per breſſimas anguſtias perducunt ad paradiſi elicias: quia non mentitur Veritas, quæ in vangelio dicit: Arcta & anguſta via eſt, uæ ducit ad vitam, & pauci ſunt, qui inveiunt eam. Nec per latam viam diu gaudeır, nec per anguſtam & aſperam longo mpore laboratur: quia & iſti poſt breem triſtitiam accipiunt vitam æternam, illi poſt parvum gaudium patiuntur fine ne ſupplicium. Et ideo, fratres chariſſimi, ı iſtis quadraginta diebus, quaſi totius ani cibaria animæ noſtræ, jejunando, legeno vel orando providere debemus. Nam cet per totum annum Deo propitio, leiones divinas frequenter & fideliter auiatis, in iſtis tamen diebus de pelago & uctibus mundi hujus quaſi ad portum uadrageſimæ confugientes, debemus reuieſcere, & lectiones divinas in exceptorio ordis noſtri cum ſilentio & pace ſuſcipe-

re: ut Deo propitio pro amore vitæ æter næ vacantes, quidquid in naviculâ anim nostræ per totum annum multis tempesta tibus, id est, peccatorum fluctibus, aut fra ctum, aut dissolutum aliquid, aut corru ptum, aut perditum est, omni sollicitudir in istis diebus reparare studeamus atqu componere *a*.

Ita verbum è verbo expressit Augustinu Sed hæc omnia, idem divinus scriptor d lucidissimè stabiliens: Rogo vos, fratr charissimi, ait, & admoneo, ut in isto legit mo ac sacratissimo tempore, exceptis Do minicis diebus, nullus prandere præsuma nisi fortè ille, quem jejunare infirmit non permittit: quia aliis diebus jejuna remedium est, aut præmium; in Quadı gesimâ non jejunare, peccatum est. Al tempore qui jejunat, accipiet indulgentia in Quadragesimâ qui non jejunat, senti pœnam: & tamen qui jejunare non pr valet, secretiùs sibi soli, aut si est alius inf mus, cùm ipso in domo suâ præparet qu accipiat, & illos qui jejunare prævalent, prandium non invitet: quia si hoc fecer non solùm Deus sed etiam homines pe sunt intelligere illum non pro infirmit non posse, sed pro gulâ jejunare non vel Sufficiat illi, quòd ipse jejunare non præv let, & magis cum gemitu, & suspirio, animi dolore manducet, pro eo quòd a je

a *August. tom. 10. serm. 1. feriâ quart capite jejunii; at verò de Tempore serm. in ordine, mihi pag. 251.*

jejunantibus ille abstinere non potest. Quod opus est unicuique infirmo, secretius sibi soli, aut cum alio similiter infirmo faciat præparari; quia non ei oportet, ut aliquem sanum roget ad prandium, ne sibi etiam de alterius gulâ augeat peccatum. Pro eo tamen quòd non potest jejunare, ampliùs debet erogare pauperibus, ut peccata, quæ non potest jejunando curare, possit eleemosynas dando redimere *a*.

Ab eodem calamo sunt ista: Omne vitæ nostræ tempus, stadium quoddam debemus putare virtutum, & ad cæleste bravium totâ virtute contendere Sed hoc præcipuè in Quadragesimæ diebus implendum est, qui abstinentiæ ac ieiuniis dedicati, tantum nobis ad virtutem animi conferunt, quantum & de corpore voluptatem decerpunt. Est autem legitimus numerus iste ieiunii, & qui in sanctis celebratur exemplis. Celebremus ergo hos dies cum omni alacritate mentis & gaudio, & eos omnibus epulis & corporalibus deliciis præferamus. In his enim præcipuè diebus ad implendam Domini voluntatem accendimur, quando maximè per abstinentiam voluptas carnis extinguitur Tunc enim ad Dominum, & ad ejus futura promissa tota mens purior facienda festinat, cùm nullâ crapulâ, nullâ cibi ac potûs satietate crassatur. Unde & Salvator in Evangelio dixit: Attendite itaque

a *Idem tom.* 10 *sabbato post Domin. in Quinquagesimâ serm.* 1. *de Tempore ser.* 62. *in ordine, mihi pag.* 256.

que vobis, ne graventur corda vestra crapulâ & ebrietate, & cogitationibus sæcularibus, & superveniat in vos dies illa r pentina: tamquam laqueus enim superv niet universo mundo, & nemo effugiet.

§. II.

Subjungit sanctissimus Pater: Sed & ill est in Quadragesimæ diebus grandis util tas, quòd, dum etiam à licitis abstinemu magis ac magis admonemur illicita vitar Qui enim abstinemus nos à carnibus, qu bus aliis diebus uti licet: qui nos abstine mus à vino, quo moderatè uti licet: qui er go ista vitamus, quæ aliquando licent, in primis peccata fugiamus, quæ omnin numquam licent. Itáque si volumus ben jejunare à cibis, ante omnia jejunemus & à vitiis. Quid enim prodest, vacuare corpu ab escis, & animam replere peccatis? Qui enim prodest, pallidum esse jejuniis, si odi & invidiâ livescas? Quid enim prodest, vi num non bibere, & iracundiæ veneno ine briari? Quid prodest, abstinere à carnibu ad edendum creatis, & malignis obtrecta tionibus fratrum membra lacerare? Quid prodest, si abstineamus ab his quæ aliquan do licent, & faciamus illa quæ numquan licent? Deus enim illos honorat & diligit qui illicita fugiunt. Sic ergo, ut dixi, jejune mus à cibis, ut multò magis jejunemus à vi tiis, ut sanctorum morum ubertate sature mur, ut & in futuro mereamur ipsorum operum

operum retributione satiari: sicut in Evangelio legimus, Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Illam enim compensationem magis eligere debemus, ut cibis quibus nos abstinemus, eos pauperibus ac debilibus largiamur: secundùm illud quod scriptum est, Beati qui contenti sunt esurire, ut alibi reficiantur. Satis Deo acceptum est munus, quando indigens saturatur, quando nudus vestitur, quando ira non perficitur, & iracundiæ tempus non reservatur, quando malum pro malo non redditur. Tunc grata sunt Deo nostra jejunia, si illi qui necessitate jejunant, reficiantur à nobis. Tunc illam Domini sententiam audire merebimur: Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex minimis istis, mihi fecistis. O benignissimum Dominum ad edomandam hominum avaritiam, qui sibi dari dicit, quod vel minimo pauperi donatum fuerit. Vobis autem, fratres, præstet Domini misericordia, ut ei jejuniis & eleemosynis in bonis operibus serviatis *a*.

Sed eadem denuò saluberrimè instillans: Adest nobis, inquit, venerabile & medicabile tempus Quadragesimæ, charissimi, per quod jejunantes peccatorum nostrorum vulnera curare debemus *b*.

Quod Augustinus, hoc & Augustini præceptor Ambrosius explicatissimè do-

O 4 cens

a *Idem serm. 1. Dom. 1. Quadrag. serm. 64. de Tempore, mihi pag. 257.*

b *Eodem loco, eadémque paginâ.*

cens, & acerrimè urgens: Non enim, fratres, leve peccatum, inquit, fidelibus indictam Quadragesimam à Domino non ieiunare, & ieiunia consecrata ventris voracitate dissolvere. Scriptum est: Qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, & ipse ambulare. Si vis ergo Christianus esse, debes, quod Christus, facere. Ille qui peccatum non habebat, Quadragesimam ieiunavit, tu non vis Quadragesimam ieiunare, qui peccas? Ille, inquam, peccatum non habebat, sed pro nostris ieiunavit peccatis. Qualis ergo apud conscientiam tuam Christianus es, cùm Christo pro te esuriente tu prandes? cùm Salvatore pro te ieiunante tu reficeris? Non igitur, sicut dixi, leve peccatum est, indictum violare ieiunium *a*. Pecude stolidior est, qui indicto pro se à sacerdote ieiunio non ieiunat *b*.

Ambrosio & Augustino Petrus Chrysologus *c* in totum accedens: Videtis, inquit, quia quòd Quadragesimam ieiunamus, non est humana inventio; auctoritas est divina. Quid dici potest explicatius?

Sed urget denuo Augustinus, qui quadraginta dies diluvii, velut imaginem & figuram Quadragesimæ exponens: Hos sanctæ Quadragesimæ dies, inquit, debemus omni

a *Ambros. tom.* 3 *serm.* 25. *de Quadragesimâ, mihi pag.* 308. *Basileensis editionis.*

b *Eodem tomo serm.* 4. *de jejuniis Ninivitar. mihi pag.* 328.

c *Petrus Chrys. serm.* 11. *mihi pag.* 34.

omni cum veneratione suscipere, nec longiorem numerum huius temporis fastidire: quia quantò plures sunt dies ieiunii, tantò melior est caussa remedii; quantò prolixior abstinentiæ cursus, tantò redemptio copiosior est salutis; quantò austerior cura vulnerum, tantò medicina est salubrior peccatorum. Deus enim, qui est nostrarum medicus animarum, congruens tempus instituit, quod & iustis satis sit ad adorandum, & peccatoribus sufficiat ad rogandum. Illi requiem postulantes, hi veniam deprecantes. Congruens enim tempus est Quadragesimæ, nec breve est ad exorandum, nec longum est ad promerendum. Quadraginta enim dierum ieiuniis, quævis iniquitas peccatoris exorari potest, & quantavis severitas iudicis mitigari. Illi longum & fastidiosum fortè sit tempus, qui nec orat de culpâ, nec sperat de veniâ. Desperatio enim nec confiteri de scelere, nec indulgentiam novit sperare de iudice. Sanctus igitur & salutaris Quadragesimæ cursus est, quo adducitur ad misericordiam peccator per pœnitentiam, iustus ad requiem. His enim diebus solito ampliùs & divinitas miseretur, & delinquentia deprecatur, & iustitia promeretur. Patent enim omnia, & cæli ad indulgentiam, & peccator ad confitendum, & lingua ad postulandum. Salutaris, inquam & mysticus est quadragenarius numerus. Nam primùm cùm mundi faciem iniquitas hominum possideret, tot dierum

O 5 cum-

curriculo Deus effusis de cælo imbribus, universam terram diluvio superfudit. Vides ergo jam illo tempore mysterium in figurâ dispositum. Nam sicut tunc quadraginta diebus pluit ad purgandum mundum, ita & nunc quadraginta diebus miseretur ad hominem purificandum. Sanctum ergo & sacratum Quadragesimæ tempus est, quod statim ab initio cœpit, inter justos & injustos discernere, bonos à malis quodam judicio separare. Quod quidem similiter fieri etiam in hac nostrâ Quadragesimæ observatione perspicimus. Nam per hos quadraginta dies separantur mali à bonis, hoc est, luxuriosus à casto, à jejuno intemperans, à Christiano Gentilis. Separatur, inquam, malus à bono, hoc est, peccator à justo, diabolus à sancto, hæreticus à fideli *a*.

En, mi Lector, vel unius Augustini certissimis de Quadragesimâ testimoniis te lapido. Prolixum nimis & tædii plenum, tot aliorum eâdem de re luculentissimas assertiones recitare. Quod de jejuniis & Quadragesimâ singulariter Augustinus, hoc idem Origenes, Epiphanius, Basilius, Ambrosius, Joannes Chrysostomus, Hieronymus, Petrus Chrysologus, Gregorius Nazianzenus, Leo Pontifex, Bernardus, ceterique priscorum Patrum attestantur. Quâ scriptorum parte id faciant, ad marginem

a *Idem tom.* 10. *serm.* 1 *feriâ quartâ post Domin.* 1. *Quadrages. de Tempore serm.* 69. *mihi pag.* 260.

nem more meo fideliter consigno *a*.

a *Origenes hom.* 10 *in Levitic. Epiphan. in Canon. Apostol. Basilius concione de jejuniis, & in ebrios. Ambros.tom.*1.2.3 *&* 5.*serm.*13. 24.25.26.27 34.35.36.37.38.40. *Chrysostomus tomis omnibus compluries. Hieron. tom.* 1. *epist.*7. *ad Latam,c.* 5. *mihi pag.* 19. *& tom* 2, *epist.* 54. *ad Marcellam adversus Montanum, mihi pag.*193. *& l.* 2. *adversus Iovinianum c.* 10. *&* 11. *pag.*170. *& seqq. & tom.*9 *ser* 32. *de Quadrages. mihi pag.* 117 *Chrysolog. serm.*8. 11.12 13 41.42 43. *de jejunio; de jejunio autem quadragesimali serm.* 66 *Gregorius Nazianzenus epist.*74. *Leo Pontifex sermones* 12. *de Quadragesimâ scripsit, de jejunio Pentecostes sermones.* 4. *de jejunio septimi mensis sermones novem.* de *jejunio decimi mensis, &c. sermones* 8. *Bernardus septem sermonibus de Quadragesimâ agit, maximè serm.* 3. *&* 4.

§. III.

Cur autem, inquies, quadraginta, non plures, non pauciores dies huic jejunio dicti? origo varia, rationes diversæ. In compendium confero. Humanæ gentis deliciæ, Christus Servator quadraginta diebus, & quadraginta noctibus jejunavit. Nos capitis istius membra, caput imitari nitimur quà licet. Ad istud porrò jejunium ne infirmè animati simus, stimulum addens Ambrosius: Quadragesimam nobis, inquit, Dominus suo jejunio consecravit *a*.

Deinde Moses divinam legem accepturus.

a *Ambros. serm.* 34.

rus bis quadraginta dies ieiunavit. Haud aliter Elias Jezabelem fugiens dum ad Horebum montem properaret, quadraginta itidem dies ieiunavit. Obſerves hîc velim, Lector, Christo Domino vitæ diem unicum fuiſſe ceteris lætiorem, quo rupem Taboreiam radiante vultu niveâque veſte colluſtravit. Hoc ipſo lætiſſimo die inter ieiunatores duos principes, qui quadragintadiale ieiunium ſervarant, de exceſſu ſuo ſermonem miſcuit *a*.

Imbres diluvii, quod orbem univerſum ſepeliit, diebus quadraginta continuis tenuerunt. Hebræus populus annis quadraginta per vaſtiſſimam ſolitudinem iter habuit. Quid noſtra omnis vita eſt, niſi dies pauculi pœnitentiæ dicti, quibus eluctandum è terrâ deſertâ & incultâ?

Inſuper ieiunio verno veluti manipulos *b* decumanos damus totius anni. Dies trecentos ſexaginta quinque annus complectitur. Iſtius numeri (quod Gregorius pulchrè notat) pars decima, ſunt dies ſex & triginta. Quadrageſimæ dies quatuor primi, vel poſtremi quatuor ſunt præcipuè Chriſto crucifixo ſacri. Ita ieiunia quadragintadialia totius anni decimæ ſunt. Ideo quivis apud ſe ſtatuat: Ego decimas meas pro viribus pendam fideliſſimè, memor divinæ iuſſionis: Decimas & primitias tuas non tardabis reddere *c*. Tantò plus autem gratiæ divinæ potero ſperare, quantò plus fidelitatis

a *Luc. c.* 9 *v.* 32.

b Die zehend Garb. c *Exodi c.* 22. *v.* 2.

litatis in hac parte voluero exhibere. Decimas non tardabo reddere.

Jam alia quadragenarii numeri mysteria silemus: Vociferatur Jonas Propheta: Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur. Christus hebdomadibus quadraginta in utero virgineo delituit, post Natalem die quadragesimo in templo est oblatus. Quadraginta mensibus Hebræum populum divinissimis suis concionibus erudiit. A morte quadraginta horis reditum ad vitam transtulit. Jam redivivus quadraginta diebus spectandum se suis & palpandum præbuit, non eorum sermonibus tantùm, sed & mensæ præsens, & verba cum illis miscuit, & illorum cibos non rejecit. Tam Hierosolymorum urbem quàm Salomonis templum, quod quidem quadraginta sex annos ad sui structuram petiit, anno quadragesimo à Christi nece Romani expugnarunt, & vastarunt. Ita multiplex numeri quadragenarii est observatio.

Anno nongentesimo quadragesimo septimo, quod Cæsar Baronius *a* narrat, Elphegus *b* Vintonensis Pontifex in Angliâ, ipsis cineralibus suos è suggestu docuit, quâ ratione tam conjugium castè quàm jejunium illud maximum strictè servarent. Inter auditores dicax aliquis irrisor concionem cavillatus & ludos, faciens: Sacerdos noster, inquit, jejunium exaggerando nimiùm

a *De hoc Baronius to.* 10. *anno* 947. *mihi pag.* 736. b *Aliæ editiones: Ælfegus VVintoniensis Episcopus.*

mùm nos urget: Egóne meus ipse tortor alimoniâ fraudem genium, insuper & uxorem hoc cineralium tempore velut sororem habeam; Non est ad meum stomachum hæc concio. Vale concionator; ego meis vivo legibus. Antistes ubi hoc resciit, jam tristis: O miser, inquit, quàm nescis, quid tibi ventura pariat dies. At homo joculator vaticinium ludibrio habens, & indulgens epulis, luce posterâ in lecto repertus est mortuus. Dubium, diabolus eum præfocârit, an suo perierit fato.

Deus quantumvis infinitè misericors, neminem umquam tamen jocari secum est passus. Cui vires non suppetunt ad tolerandam abstinentiam, is fame cruciet crumenam, & pecuniam quam illi subtrahit, in pauperes liberaliùs effundat, seipsum precibus exerceat, aliisque modis sarciat, quod jejuniis decesserit. Chrysostomus iis quibus infirma valetudo est, prudenter consulens, & victimam succedaneam monstrans: Igitur, inquit, qui cibum accipit, & jejunare non valet. 1. Largiorem det eleemosynam, 2. Ferventior sit in precibus. 3. Majorem habeat alacritatem in audiendis divinis eloquiis. 4 Inimicis reconcilietur, omne odium & vindictæ cupiditatem ex animo effuget *a*. Ita quod jejuniis deest, eleemosynis ac precationibus accedat. Majoris jejunii tempus profectò non spernendum, non negligendum.

a *Chrysost. tom.* 1. *in c.* 1. *Genes. hom.* 10. *mihi pag.* 50.

§. IV.

§. IV.

Polonorum rex Uladislaus munitissimum castrum Pomeraniæ *a* Naclum obsedit, quod Martinus Cromerus memorat. Miles regius pœnitentiæ dies susque deque habuit, carnes epulatus liberrimè, sed non impunè. Nam qui excubias egerunt, nocte illustri aliquoties videre sibi visi sunt aliquot alas equitum hostilium ad Polona castra tendentium. Larvæ ac nocturni lemures erant. Poloni demum indignati hostes non aperto Marte ad conflictum progredi, è castris agminatim provolarunt, cedentibus insistentes, sed frustra. Nam cum larvis pugnare vanum. Obsessi tumultu hostium excursúque percepto, eruptionem subitam fecerunt, & militum stramineas casulas succenderunt. Mox latè omnia populatus ignis plurimos in castris consumpsit. Alii hostem non assecuti, castris interim in prædam relictis sunt exuti. Ita re infectâ Naclum obsidione solutum est. Ecclesiæ leges non evertuntur impunè, Deus vindex est. Effatum Christi Domini non ignoramus: Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus *b*. Hinc Concilium Toletanum ita statuit: Qui Quadragesimam non jejunaverint, in Paschate priventur communione, & per annum carnibus abstineant.

Anno à virginis partu millesimo quingentesimo septuagesimo quinto Ludovicus Nassovius Comes, quod diversi narrant, exer-

a *Seu Reudignorum.* b *Matt. c.* 18. *v.* 17.

exercitum, qui è Geusiis ferè constabat, sub signis habuit in Belgio. Miles religionum omnium contemptor, in majori sacrâ hebdomade carnibus vescebatur non sine insultatione ac tripudio. Non procul inde Parochus suos acriter hortatus est, religone priscas non desinerent, malis militum tract exemplis: Verendum sanè, ne qui Parasceuen tam lætam agerent, triste Pascha sentirent. Vox omen habuit, & quod prædixerat evenit. Adhuc escæ eorum, quod Psaltes canit, erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos *a*. Nam feriâ quartâ Paschatis immissus in eos exercitus Hispanus, qui non solùm hostiles copias omnes delevit, sed ipsum etiam Comitem Nassovium, & universos ferè duces ferro demessuit, pauculis fugâ servatis *b*. Tacito inserpit pede vindicta divina, & nonnumquam sera venit, sed venit tandem ac tarditatem supplicii gravitate compensat. Fixum firmum est decretum: Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.

Hipponensis Præsul Augustinus in litteris quas ad Xantippum Numidiæ primatem dedit, gravissimè accepit unum aliquem suorum sacerdotum in pervigilio Nascentis Christi non jeiunasse. Et quia idem sacerdos pecuniam suæ fidei commissam in suos usus exercuit, & pridie Natalis Domini, ut dixi-

a *Psal. 77. v. 31.*

b *Tilmannus l. 7. Sacrar. Collat. c. 55. Gerhard Cand. in appendice histor. Belgicar, mentionem hujus etiam facit.*

diximus, apud feminam nonnihil suspectam prandit ac cenavit, sacerdotio se abdicare jussus est. Augustini verba sunt. Ideo ab officio presbyterii removendum arbitratus sum, timens ei Ecclesiam Dei committere, ne si quid perniciosius eruperit, imputetur mihi *a*. En piaculum grandissimum nocte unicâ non jejunasse! Quòd si Quadragesimam totam, aut complures in eâ dies absque jejunio transmisisset, quid non dicturum fuisse Augustinum credimus? Sit tibi sicut ethnicus & publicanus, qui Ecclesiam non audierit. Hieronymus Augustinus coævus: Nos unam, inquit, Quadragesimam secundùm traditionem Apostolorum, toto anno, tempore nobis congruo jejunamus *b*.

Numerus quadragenarius ad actionem istam singulariter Deo probatur. Ludovicus Pius Imperator, teste Aimoino, quadraginta dies solennis jejunii precando, jejunando, eleemosynas dando transigere consuevit. Filius ejus Ludovicus anno octingentesimo quadragesimo in Germaniâ contra parentem arma movit rebellia. Pater Ludovicus in Germaniam magnis itineribus contendit, quo quidem tempore tam horribilis interdiu fuit eclipsis, ut nemo non noctem diceret. At Ludovicus Imperator non procul Moguntiâ morbo est oppressus. Hîc animo per exomologesin expiato, quadraginta diebus nec cibum ferè alium

a *Aug. epist. 236. ad Xantip. Baron. tom. 5. anno 402. n 64.* b *Hieron. tom. 2. epist. 54. ad Marcellam mihi pag. 193.*

alium nec potum quàm Euchariſtiam ad mittebat. Toto morbi tempore illud aſſidu ingeminabat: Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum. Et quia Quadrageſimæ tempus aliàs eâ quâ debebam abſtinentia non exegi, jam ſaltem dictante neceſſitate jejunia, quibus obligatum me fateor, persolvam. Ita theſauris in pauperes & templa tributis ſanctiſſimè diem ſuum obiit eo quem diximus, anno octingenteſimo quadrageſimo, die vigeſimâ primâ Maii, annos natus ſexaginta quatuor, cùm annis viginti ſeptem imperaſſet. Bene Ludovice, qui etiam in extremâ invaletudine jejunii religiones amplexus, obſequens Eccleſiæ filius finire voluiſti.

Gregorius Nazianzenus Eleuſium Præfectum ſibi familiarem, ob jejunia neglecta, non ſine aceto corripiens: Legibus, inquit, injuriam facis, ô Judex, qui non jejunas. Purga tribunal tuum, ne duorum alterum tibi accidat, ut aut malus fias, aut malus exiſtimeris. Et quomodo leges humanas ſervabis, ſi divinas contemnis? In ſummâ, ô Judex, futurum ſcito, ut judiceris, & minùs peccabis *a*. Jejunium, ut Petrus Chryſologus loquitur, virtutum vita, vitiorum mors, meritorum ſchola *b*.

a *Greg. Naz. epiſt. 74. & ex eo Baron. tom. 4, anno* 384.

Petrus Chryſol. ſerm. 8. mihi pag. 26.

ÇA-

CAPUT X.

Quænam singulariter valetudini obsint, vitam extinguant.

APOCALYPTICUS ille Angelus Joannes cælo attendens oculos: Et cùm clamasset, inquit, locuta sunt septem tonitrua voces suas. Et cùm locuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram. Et audivi vocem de cælo dicentem mihi: Signa quæ locuta sunt septem tonitrua, & noli ea scribere a. Quid, obsecro, locuta sunt septem hæc tonitrua, quas ediderunt voces? Inter alias & hæ voces sunt exceptæ: *Quia tempus non erit amplius, & consummabitur mysterium Dei.* Mors ergo & interitus rerum omnium hoc novo loquendi modo significabatur.

Sed etiamnum hæc septem tonitrua loquuntur, & non nisi plurimorum mortes. Sunt nimirum septem diversæ caussæ, ob quas quotidie innumeri moriuntur. Cùm autem inter has ultima quidem sed princeps sit Gula, sive intemperantia, jejunii capitalis hostis, has septem immaturi obitûs caussis percensere animus est, singulis certum sed unicum assignabimus nomen. Loquantur igitur septem tonitrua. Ordine sed stricto vagabundæ simul & numerosissimæ mortis caussas enumerabo.

a *Apoc. c.* 10. *v.* 3. & 4.

§. I.

I. Caussa, MADOR. Hieronymus Cardanus in erudito illo de Subtilitatibus volumine, censet eos, qui frigidis & insuper madidis pedibus accumbunt mensam & comedunt, letalem valetudinis noxam contrahere. Pedes frigidi caput & stomachum malè afficiunt, si ad frigus accedat mador, geminatum malum. Si deinde stomacho adeò non disposito ingeratur cibus, certa noxa. Hinc paullatim tussicula, tabes, &, quod pessimum, ignorantia mali, hinc & mors.

II. CALOR. Idem, quem dixi, scriptor & hanc alteram assignat caussam quotidianorum funerum, quando qui æstuant aut sudant, caput, pectus, aliásque partes corporis aperiunt, & auræ frigidiori sese exponunt, valetudinis certo dispendio. Sunt plurimi, qui ubi calorem molestiorem aut sudorem sentiunt, mox pileum abjiciunt, thoracem diloricant, brachia denudant, subinde frigidâ mergunt, gelidiorem ventulum avidissimè recipiunt, jacturâ sanitatis letali. Nam per laxatos undique poros immissum frigus membra omnia latentissimè occupat. Sensim inde morbi sontici, & ultima valetudo.

III. TRISTITIA. Res certa è Salomonis oraculis: Animus gaudens ætatem floridam facit, spiritus tristis exsiccat ossa a, Sunt qui à curis & ægrimoniâ nocte unicâ incanuerint. Cùm hominem mœror & luctus exedit, ajunt cor ad instar pyri

a *Proverb. cap. 17. vers. 22.*

pyri tosti *a* contrahi ac corrugari, unde ma-
um non simplex nascitur. Hinc lenta sæpe & luctifica mors. Ægrimoniæ, lacrymæ mœstitia medullas hauriunt. Edaces curæ, ni sopiantur, cor macerant & consumunt. Mœrores animos exedunt, conficiúntque anxitudine. Mœror & mors cognati sanguinis sunt.

a Wie ein Hutzelbirn.

§. II.

IV. IRA. Phrenesis est hic affectus & insania, sed brevior. Iratum considera, vix quidquam ab insano differt, nisi quod citiùs ad se redire possit. Ira in omne corpus effundit bilem largissimè. Hinc morbus non unus, hinc multiplex interitus, & immatura mors. Novi ego ipse viros optimates, quorum singulis instillabant medici præceptiunculam hanc crebriùs: Domine, si vitam amas, iracundiam & largiores calices vita *b*. At illi nec vitare calices, nec frenare bilem conati, voluntariam sese victimam objecerunt morti. Tales sumus; perire malumus, quàm modicum vel iræ vel gulæ imperare.

V. LVXVRIA. Vitam libidinosam & spurcam maximum valetudinis & vitæ dispendium, certúmque mortis esse prodromum, summi medicorum exactissimè docuerunt, quod in meo Nicetâ fusiùs ostendo. Videte Regem Salomonem, qui educatus in deliciis inter gynæceum consenuit, sui parentis annos nequaquam attigit. Rex David Salomonis parens juventutem in pecoris custodelâ

b Herr zürnet nit/ vnd nepfft nit.

delâ poſuit, famem ac ſitim tolerare doctus, dein vario penuriæ & bellorum turbine agitatus, in ſenectute tamen bonâ & plenus dierum mortuus eſt *a*. Salomon filius nec paupertatem nec Martem expertus, in gynæconitide ſuâ & vires & vitam longiorem perdidit. Vita ſalax & lididinoſa, vita brevis.

VI. PHARMACA. O quantos ſepelierunt pharmacopolæ potiùs quàm veſpillones! nec medicos, nec medicorum ſcita, nec pharmaca rejicimus, ſed pharmacorum multitudinem & varietatem extremè damnamus. Pannus cùm laxatur, fit quidem nitidior, ſic tamen crebriori lavatione atteritur, ut demum pertundatur; ita prorſus humanum corpus medicamentis toties purgatur, exſiccatur, attenuatur, ut tandem penitus corrumpatur, & in tabem eat. Novi virum principem, quem ſeptem medicorum placita ſuaviter deduxerunt ad plures. Potuiſſet vir iſte vivere, ſi faber ferrarius aut ſector lignarius fuiſſet, quem pauperies copiâ pharmacorum abſtinere coëgiſſet. Memini medicorum principem dicere: Cavete à nobis, quantum poteſtis. Nec ignoramus peritiſſimos è medicis, parciſſimos in porrigendis pharmacis extitiſſe. Complures novi viros feminâſque poſt ſumpta pharmaca cœpiſſe feriò ægrotare, quibus antea conſtabat ſanitas. Sed ita, inquiunt, cavendus eſt morbus. Si morbum accerſere ſit cauere, non malè ratiocinamini. Invaletudinem ſatis cavet, qui ſemel iterúmque per annum alui du-
ctione

a 1. *Par. c.* 29. *v.* 28.

:ione corpus eluit. Mors in ollâ, viri, ubi harmaca tam crebra & multiplicia. At ınt homines ſui tam perditè amantes, qui utument valetudinem ſibi conſtare non oſſe, niſi omnes pæne pharmacopolarum llas & pyxides liguriendo exhauriant. Hi eneficiis pereunt, & ſanitatis adjumentis ræmaturam ſibi accerſunt mortem. Suo ſe ladio jugulant, ſed aureo vel argenteo.

§. III.

VII. GVLA. Hoc ſeptimum eſt tonitruum, eu cauſſa princeps infinitorum quotidie norborum & funerum. Multi cadunt ferro, ed longè plures uſu ciborum immodico. Quotidiana hîc loquuntur funera; de plurinis eorum veriſſimè dicitur: Hic homo nortuus, & hic, & ille, & iſte, & iſte, & etiam ſte diutiùs potuiſſet vivere, ſi potuiſſet par:iùs edere, aut à potu magis temperare. Inıumeros patinæ & pocula in terram defoliunt. Innumeri poſſent longiore frui vitâ, ì vellent breviorem pati menſam. Nos ridi:uli homines cùm ægro ſumus corpore, aut naligniori auræ, aut habitationi incommolæ, aut fatigationi nimiæ, imò libris & ſtudiis culpam invaletudinis iniquè impingimus. O caſſas inertium cauſſas, ô mortales lerri, non illa hominem ambientia tot conflictus, tantos dolores in corpore humano movent; ſed illud, quod per os immittitur, mali eſt origo. hoc dolorum ſeminarium, hoc ægrotationis principium, hoc omnium mor-

morborum caussa. Non nego humidum au malignum aërem, incommodam habitationem, nimiam laboris aut studiorum contentionem, vestitum tempori non congruentem valetudini aliquantulum officere, se hæc homo temperans facilè vincit. No enim ista sunt quæ tantam in homine intemperiem, tot bella excitant, sed cibus & potus immodicus, hi hostes inquilini co[r] p[...] morbis opprimunt. Ubi vera temperantia, ibi certa sanitas.

Sed ut homines sanos taceam, qui nova intemperantiæ formas in dies inveniunt nec apud ægrotos quidem tuta est temperantia, non semper vitio ægrotorum, se ignorantiâ eorum aut indulgentiâ, qui ægri adsunt. Mos certè invaluit, sed ex insciti horribili, ægrotis semper opsonii aliquid au potionis *a* infundere, ut infelix stomachu numquam respirare possit à suis laboribus Plurimi decumbentium alternis ferè hori pascuntur, ita sexies aut septies in die accipiunt cibum; non rarò mediis noctibus paratur offula, quæ nauseabundo stomach obtrudatur. Quasi verò sanitatis cardo i eo versetur, ut ægrotus quàm creberrim nutrimentum glutiat. Hoc nutrire non est sed omnem nutriendi vim extinguere *b* Ante omnia illud spectandum, ut quod su mit æger, quantumvis exiguum, rectè con coquat

a Julep/ Krafftwasser/ Perlenwasser/ guldin Lebenwasser/ *aurum potabile*, Mandelmilch. *Cretici aliquid aut Falerni.*

b *Quòd supra demonstratum l. 1. c. 7.*

oquat. Adeóque si æger toto aliquo die
ræter offulam, aut par ovorum, aut simile
quid libaret nihil, modò probè concoque-
et, sat nutrimenti haberet. Sed medicus,
nquis, hoc mihi permittit, imò prescribit.
lerumque conniventiam esse scias, non
mperium. Et certè votis omnibus optan-
um, præstantes illi valetudinis judices in
ominem ægrum severiores essent, & velut
ictatores explicatissimis imperiis juberent:
loc omitte, hoc cave; tantum comede,
ntum bibe; nec miculam nec guttulam
dde; in die bis térve, summum quater re-
cere, non sępiùs a. Hæc mitissima simul &
luberrima in ægrum crudelitas foret.
Sed plerumque hæc talia velut momenti
inoris & plebeiæ scientiæ minùs curan-
ır, dum in solis laboratur pharmacis. Pace
estrâ dixerim, ô viri doctissimi, princeps
ptimúmque medicamentum est abstinen-
a, seu legitima diæta. Non nescio Gale-
um scripsisse contra Diatritarios, qui om-
bus ferè ægrotantibus præsertim febrien-
bus continuò triduanam inediam impe-
runt b. Non ignoro destillationes salsas
morbos biliosos inediæ nonnihil esse im-
tientes. Nec ego famem triduanam om-
P nibus

a *Galenus l 5. de Sanitate tuendâ, m. p. 275. ... itus est, inquit, imbecillo seni exiguum da- ... ter de die, sicuti Antiochus medicus solitus ... se erbare.*

b *Diatritariorum auctor Thessalus, quem tribus locis oppugnat Galenus, maximè l. 4. de ... ethodo med. c. 4. & l. 2. de Crisib. c. 3.*

nibus præcipiendam suadeo. Hoc unum contendo abstinentiam in omni ferè valetudinis gravitate esse saluberrimam. Millies iterúmque millies inculcandum: Qui abstinens est, adjiciet vitam.

§. IV.

Hoc & omnes scholæ docent, & experientiæ clamant quotidianæ Hoc ipsum sæpius jam nota Salerni scita ingerunt:

Si vis incolumem, si vis te reddere sanum
Parce mero, cœnato parum ——

Et quamvis semper noceat copiosiùs cibos ingerere, singulariùs id tamen in cenâ officit. Hinc sapiens illud monitum:

Ex magna b cenâ stomacho fit maxima pœna:
Vt sis nocte levis, sit tibi cena brevis c.

Cena sobria & parca conciliat primò somnum facilem & suavem, insomniis tetris carentem. Deinde eam temperiem humorum efficit, ut nec cholera, nec melancholia, nec phlegma nec sanguis exuperet, atque ut inter sese quatuor hi humores servent proportionem, in quâ valetudo consistit. Tertiò tuetur suam stomacho quietem, quâ modicum cibum commodissimè digerere possit & distribuere Quod verissimè dixit jam suprà laudatus Siracides: Somnus sanitatis in homine parco. Quàm sufficiens est homini erudito d vinum modicum, & in dormiendo non

a *Nec vini multum, nec aquâ non prædomitum bibas.* b *Longâ.* c *Schola Salernitana c. 5.*
d *Temperanti & bonis moribus instituto.*

non laborabis ab illo...

Sed ex eodem, quod diximus, ...
deũt & hęc saluberrima valetudinis monita:

Sed tibi deficiant medici, medici tibi fiant.
Hæc tria: Mens hilaris; Requies; moderata Diæta b.

Hæc vitam servant & valetudinem. Paulus de Palatio cogitatè adstruens: Etiamsi, ait, natura homini dies vitæ constituerit, ille tamen eos prorogare potest, si à copiâ cibi abstineat c. Nec dubitavit vir sapiens liberrimè pronunciare, omnes pæne homines mori gulâ. Quàm enim pauci sunt, qui non subinde metas Temperantiæ transiliant *d*, præsertim in conviviis & opimioribus epulis. Et hæc intemperantia, præcipuè crebriùs repetita, imminuit vitam, & accelerat mortem.

Omnis saturitas noxia. Numquam ad satietatem, infra illam sumpsisse cibum semper profuit. Hippocrati sanitatis mater Indigentia. e Sapienter igitur Martinus Dumiensis Episcopus Mironem Galliciæ regem monuit: Ede citra satietatem; bibe citra ebrietatem. Ita nec præsentibus deliciis inhærebis, nec desiderabis absentes Vi-

P 2 ctus

a *Eccli. cap* 31. *vers.* 22. *&* 24.
b *Schola Salernit. de animi pathematis & mediis general. c.* 1. c *Paulus de Palatio in* 37 *Eccli. fine, mihi pag.* 587.
d *Horatius l.* 1. *Carm. odâ* 18. *ad Varum. Transiliunt munera Liberi:* Sie sehen zu offt ...d zu tieff ins Gläßlein.
e *Hipp.* ἔνδειαν μητέρα ὑγιείας *nominat.*

ctus tibi ... sit: nec ad mensæ volupt
tem, sed ad cibi necessitatem accede. Pal
tum tuum non sapores excitent, sed fam
Desideria tua parvo redime *a*.

Reverà parvo fames constat, &, qu
Venusinus vates dixit: Vivitur parvo b
ne *b*. Quod autem sanitati ac naturæ sa
est, delectationi & gulæ parum est.

Moguntinus Præsul Rabanus Mauru
Manifestum est, inquit, quòd parcus & t
nuis victus tam corpori quàm animæ util
sit: & è contrario superfluus cibus vel pot
ægritudinem generet, & sensum animæ m
nuat *c*. Sobrietas & abstinentia mater
sanitatis æquè ac sanctitatis, castitatis æq
ac sapientiæ. Epularum largitas, beato Hi
ronymo teste, corpus frangit & animam
Quæ divus Athanasius sapienter confi
mans: Corpora ægra, inquit, curationis
abstinentiæ beneficio restituuntur; restitu
verò per negligentiam & repletionem pau
latim relabuntur, & ad eosdem morbos r
cidunt *d*.

Priscus & sapientiæ famâ celebris H
bræus scriptor erudito lusu dixit: Qui ca
nem multiplicat, vermes multiplicat; q
multiplicat opes, multiplicat dolores; q
multiplicat servos, multiplicat fures; q
multiplicat studium, multiplicat sapiētiam
q

a *Martinus Dum. Episc. libello ad dictum regem*. b *Horatius l. 2. Carm. odâ 16.*
c *Rabanus in c. 31. Eccli. Vixit Rabanu anno 835.* d *Athan. apud Anton. Melis parte 1. c. 57.*

qui multiplicat consilium, multiplicat prudentiam; qui multiplicat justitiam, multiplicat pacem *a*; ita qui multiplicat abstinentiam, multiplicat vitam; qui multiplicat sobrietatem, multiplicat valetudinem; qui multiplicat jejunia, multiplicat vivendi spatia. His beatus Leo velut clausulam addens: Semper ergo felicior est, inquit, parca temperantia, quàm profusa luxuria. Abstinendum est itaque, dilectissimi, ab his quæ nobis noxiè blandiuntur *b*. Profectò nocet empta dolore voluptas.

a *Rabbi Hillel, in Pirke avoth, hoc est, in apophthegm. Patrum c.* 2.

b *S. Leo serm.* 8. *de jejun. septimi mensis, mihi pag.* 252.

§. V.

Triplex instrumentum est Medicinæ, Chirurgicum, Pharmaceuticum, &, ut loquuntur, Diæteticum. Morbus Chronius *a*, quem appellant, seu diuturnus, nec chirurgiâ licet peritissimâ, nec ullâ pharmacorum præstantiâ vel copiâ depelli potest, si desit diæta & abstinentia. Ita cum aliis sentiunt Palatini jam suprà laudati principes Medici, Dom. D. Georgius Grembsius, Dom. D. Ferdinandus Sagittarius, Illustris Dom. D. Antonius à Colle Comes de Cæsanâ, Dom. D. Thomas Thirmair *b*. Ex his clarissimus Dominus D. Ferdinandus Sagittarius affirmatè: Scio, inquit, qui toto anno singulis

 men-

a *Chronicum etiam vocant.* b *In aulâ Sereniss. Electoris, Bavariæ Ducis Maximiliani, &c.*

menfibus femel minimùm ait fæpius ifchi:de *a* laborarit, per folam Quadragefima jejunii tempore ab eâ immunis fuerit Ider celeberrimus medicus viro minimè plebej de intemperiis ftomachi conquefto, ingenuè ac familiariter: Mi Domine, ajebat, te curare velis abftinentiâ, mihi crede, no indigebis fócculatâ.

Hoc idem innumeris aliis amicè infti landum: O boni Domini, & Dominæ, fi curare vófmet velitis abftinentiâ, non indigebitis profectò tantâ pharmacorum copiâ. S vobis faftidio eft medicina, fit brevior & tenuior menfa Amatis longiorem vitam amate priùs ftrictiorem abftinentiam, & obtinebitis certò, quam defideratis, productiorem vitam. Horretis morbos? cavete cibos, præfertim tam varios & immoderatos fit parcior potus, & erit tranquillior fomnus; demite ori, quod adjectum cupitis valetudini. Rex exploratiffimæ veritatis eft

Gula cliens fanitatem feriò amare non poteft

Anno Chriftiano millefimo fexcentefimo vigefimo octavo Bafileenfis Pontificis medicus, vir clariffimus Claudius Deodatu trigeminum volumen edidit Bruntruti, quod Pantheon hygiafticum infcripfit; in eo fusè ac eruditè docet, quâ demum ratione vita humana ad annos centum vigint quatuor poffit produci. Promiffum, inquis magnificum, & perquàm gratum. Sed quis

affun-

a *Medicis fciatica dicitur*, Hüfftweh.

b *Novum medicamenti genus eft : Bolum vocant.*

affundit sumptus ad tãtam vitæ prolatationem necessarios?Levissimis, mi Lector, impendiis hæc vitæ prorogatio constat. Præcipuus hîc sumptus est, parcè prandere, parciùs cenare; saturitatem fugere, genium fraudare, accuratam cibi potúsque abstinentiam præstare. Hi sumptus illi sunt, hos impende, & multos vitæ annos emisisti. Ita luculenter & quidem chirographo suo testantur celeberrimi illi, quos honoris caussâ nominavi, Sereniss. Electoris Maximiliani, Bavariæ Ducis, &c. Archiatri.

Primum igitur ægroti pharmacum sit abstinentia & congruum ipsi jejunium. Imò quod Demosthenes de Elocutione asseruit, idem hîc de abstinentiâ pronuntiandum. Nam interroganti, quod primum ac primarium sit pharmacum rectè dixeris: Abstinentia. Quod alterum? Abstinentia. Quod tertium! Abstinentia. Sed hoc sæpissimè nolunt ægroti, & dissimulant medici. Ego certè complurium ęgrotorum diætas considerans, vix ullam reperi satis abstinentem & parcam. Apud homines etiam tenuiores hæc miserabilis viget ignorantia, noxiáque obseruatur benevolentia, ut mulierculæ quæ assident ægrotis, tum demum verè sedulas se credunt, si ægro identidem aliquid infundant, viribus, ut ajunt, reparandis. Persuasio sanè fatua collapsas vires restaurari non posse nisi tam variis tot aliquorum infusionibus. Pharmacoꝝ tutissimum. *Abstinere.*

P 4 C A-

a Zu einer Stärck; der Kranck muß ein krafft haben.

CAPVT XI.

Epilogus dictorum omnium.

JEjunii utilitatem, modum, necessitatem docuimus. In compendium dicta conferimus. Et nil hactenus dixerimus: Unus pro mille testibus è suggestu clamat Chrysostomus: Mirare igitur jejunium, inquit, & illud cum omni aviditate tuis amplexibus festina suscipere. Quando enim & in flammâ prodest, & in lacu leonum subvenit, & spiritus propulsat immundos, & divinam sententiam mitigare novit, & ad libertatem revocare consuevit: quis hujus insaniæ reperitur, qui velut jejunii tantorum bonorum materiam declinare? Sed dicis: Corporibus exinde generatur infirmitas. Sed quantum exterior conteritur, tantum interior renovatur de die in diem. Imò si diligenter scrutari volueris, invenies jejunio corpora validiùs roborari. Et si meum sermonem respuis, medicorum te doceat disciplina: qui parcitatem, salutis nominant matrem. Nam pedum dolores, capitis vertiginem, subitaneas mortes, & cetera quibus febris atque languores corporis comparantur, ex luxuriis atque voluptatibus ajunt generari, & tamquam de fonte noxio rivos ad corporum læsionem, & ad animarum perturbationem commeare testantur. Non igitur jejunium timeamus, & ideò nos frequenter admoneo ad jejunium, veluti mitigationem,

gationem, ne multo nos vino & luxuriâ ſaginemus. Et ideo deprecor, ne jejunii meritum delicioſis voluptatibus præoccupatum, non mereatur effectum. Nam ſicut ii, qui medicinali remedio potari diſponũt, ſi non fuerint diligenti abſtinentiâ præparati, fructum remedii ſentire non poſſunt: ita & ii, qui poſt crapulam ad jejunium veniunt, remedium non agnoſcunt. Et ideo ſobrio animo ad jejunium confugiamus a.

Omnium priſcorum Patrum vocibus jejunium multò laudatiſſimum eſt. Atque ut paucis plurima complectamur, de jejunio hæ Patrum voces ſunt. Jejunium modeſtiæ principium, fructuoſa naturæ violentia, malarum cogitationum fuga, gulæ victoria, inſigne lumen animæ, interioris hominis refectio, orationis munditia, mentis cuſtodia, meritorum ſchola, luxuriæ reſtinctio, noxarum abolitio, contritionis janua, intemperantiæ diſciplina, Angelorum vita, quietis occaſio, obedientiæ cuſtos, tranquillitatis parens, robur animi, ſpiritûs vigor, radix gratiæ. Jejunium ſalutis alimentum, libidinis trophæum, caſtitatis murus, pudicitiæ propugnaculum, humilitatis argumentum, concupiſcentiæ triumphus, imbecillitatis allevamentum, ſanitatis aſylum. Jejunium omnis eſculenti condimentum, valetudinis ſummum pręſidium, jejunium pœnitentiæ fundamentum, crapulæ antidotum, ægrotationis remedium, contractæ

a *Chryſoſt tom. 1. de Ionâ prophetâ, hom. unicâ, mihi pag. 1257.*

culpæ excidium, fidei vexillum, peregrinationis necessarium viaticum, reconciliationis acceptum sacrificium, omnis piæ actionis adjumentum maximum. Jejunium prorsus est Aloë *a* saluberrimi, licet amarioris succi, jejunium verè pharmacum est pharmacorum omnium præstantissimum. Jejunium mors vitiorum, incrementum & vita virtutum, paradisi ostium. Vides, ait Chrysostomus, quanta res sit jejunium *b*? Angelos ex hominibus facit *c*. Quid aliud argumenti est, omnium bonorũ atq; beneficiorum cardinem esse nisi jejunium constitutum *d*? Jejunium certè non solùm perfecta virtus est Hieronymo, sed ceterarũ virtutum fundamentum & sanctificatio *e*. Nil antiquius jejunio in primo voluptatis horto imperatum est. Nil robustius jejunio: Unius mulieris jejunium, inquit Ambrosius, innumeros stravit exercitus ebriorum *f*. Hinc idem

a *Aloë quam libri frons exhibet, est effigies illius Aloës, quæ Monachi anno 1634 in Electorali horto post plurimos (50. putant) exiguæ staturæ annos subitò in altitudinem viginti duorum pedum excrevit, hortense prorsus prodigium. Rami umbellas seu flores viginti unum; flores singuli folliculos seu calyces centenos & tredecim habuerunt.*

b *Chrys. tom. 3. in c. 13. Actuum Apostol. hom. 17. mihi pag* 537. c *Idem to* 5. *hom.* 1. *de pœnit. mihi pag.* 712. d *Idem ibid p.* 781.

e *Hieron. tom. 9. epist ad Demetriadem.*

f *Ambros. tom. 4 l.* de Eliâ & jejunio *c.* 3. *mihi pag.* 289. & *c.* 9. *pag.* 293.

idem Ambrosius ipsos etiam quoque puerulos & adolescentulos jejunii assuefaciendos; itáque à vitiis revocandos acriter contendens: Infrenent, inquit, teneram etiam ætatem jejunia, & parsimonia cibi retinaculis quibusdam indomitas cohibeat cupiditates. Nam qui moderari nescit cupiditatibus, sicut equus raptatur indomitus, volvitur, obteritur, laniatur, affligitur a.

Complures jam suprà nominavimus, qui suas ipsi cunas jejuniis insignierunt. His addimus lectissimum juvenem, juventutis facilè principem, qui Romæ paucis ante annis ętatis anno septimo decimo sanctissimè obiit. Antonius Maria Ubaldinus Urbinas Monteæ Comes, eo die semper quo epulum cæleste accubuisset, aliud præter cibarii panis bucceam nihil sumere solebat b, cibo autem reliquo sic abstinere, ut cum ipse omnem cum bona parentum veniá ad pauperes deferret. Et perfamiliaris hæc ei abstinentia fuit etiam aliis diebus, quibus frequenter, cùm in speciem caussari aliquid posset, mensæ paternæ se subducere consueverat, & quasi seorsim pransurus aquâ purâ panéque victitare, aut venationis prætextu in noctem usque impransus hilariter durare: Lætus hoc commento, simul & suas cupiditates fregisse, & arbitros quà fas erat, fefellisse. Ceterùm ne domi quidem cùm inter suos puer discumberet, aut multi aut

 exqui-

a *Ambros. tom.* 1. *l.* 3. *de Virginibus, initio, mihi pag.* 105. b *Idq. factitare cœpit anno ætatis duodecimo.*

exquisiti cibi erat: sed aspernatus ferè, si quid in dapibus lautum aut peregrinum saperet, plebeiis ac rusticis insuescere, vescique communibus malebat *a*.

Habemus, mi Lector, impositam nubem testium *b*. Veteribus & recentibus exemplis ad abstinentiam strictiorem undequaque impellimur. In oculis omnium est, quod visum subjungere. In hoc ipso Monacensi Collegio, in quo hęc scribo, vir nonagenarius est *c* sanus & valens sine omni podagrâ & chiragrâ, sine nephritide *d*, ac calculorum valetudine, ratione ac sensibus integris omnibus, nisi quòd oculorum acies assiduis studiis aliquantulum fracta: & tamen, quod mireris, etiamnum pertinaci studio libris inhęret, velut juvenis, legit, scribit, scriptâque luci publicæ parat, numquam otiosus; sacris operatur quotidie, frugali & communi mensâ contentissimus, ex eâdem cum aliis ollâ prandet; cena illi majorem partem nulla, vel parca. Enimverò ad istud tantum ævi, ad annos nonaginta incolumis & sospes, jucundus & hilaris pervenit (ultrà etiam, ut videtur, progressurus) diætâ strictissimâ, abstinentiâ & jejunio pæne quotidiano: nam quater quavis hebdomade jejunat, neque enim coctis solùm epulis sed pane quoque arido & omni

a *Iac. Bidermanus in Vbaldino num. 7. mihi pag. 17.*

b *Hebr. c. 12. v. 1.*

c *P. Matthias* Maichofer. d Gries.

ni potu abstinens, nec micam libat nec guttam. Sic omnes sacri Adventûs & Quadragesimæ dies religiosissimo, quotidiano jejunio, tamquam annos triginta natus transigit: ita quidem, ut singulis hebdomadibus quater minimùm omni etiam cenulâ, seu vespertinâ, quam appellamus, refectiunculâ a penitus abdicatâ, verè & ex asse jejunet: tribus aliis diebus consuetudini se attemperans sub vesperam pane ac vino cibario eóque diluto parcissimè utitur. Poterit hic Religiosus & propè centum annorum senex cum B. Hilarione dicere: Septuaginta annis servivi Christo b, tot enim jam annos in minimâ Societate JESV exegit laudatissimis moribus, inter curas & graviora studia, jam sexaginta annis sacerdos.

En obsecro, mi bone Lector, quid dięta, quid jejunium, quid abstinentia possit; nonaginta & plures annos è facili donat, quorum dimidium abundans victus & gula rapere consuevit. Millies & usque millies incredulis etiam manduconibus & popinonibus inculcandum: In multis escis erit infirmitas; Qui abstinens est, adjiciet vitam, multiplicabit annos, augebit scientiam, & sanctimoniam.

Dum hæc scribo, en Antverpiâ advolant tabellæ c, quæ dicta novo firment testimonio. Ante annos undecim matrona fuit nobilis

a Collat. b *Hieronymus in vitâ Hilarionis c.* 38. c *Littera data die* 20. *Septembris anno* 1637.

bilis & opulenta Antverpiæ a: hæc cùm annum ageret vigesimum tertium, tam gravi concepta est morbo, ut visum sit medicis ægram ad sanitatem reduci non posse, jam actum esse de valetudine ac vitâ. Illa igitur medicinam omnem ab Abstinentiâ petere decrevit: idque tam salubriter ac feliciter quàm animosè ac constanter. Dixit, & fecit. Ab eo enim tempore, vix quidquam aliud quàm decorticatum *b* elixum hordeum in cibum, & aquam hordeariam in potum admisit. Hac tamen alimoniâ tam tenui ad annum usque septuagesimum primum commodè pervixit admirando quotidiani jejunii beneficio.

Audimus hæc talia, nonnumquam & oculis spectamus viva virtutis exempla, sed ad imitationem non peræquè accendimur. Laudamus abstinentiam, sed eam experiri recusamus. Quâ in re potissimùm nos fallit Gula *Incredula* & *Inassueta* Geminum & grande malum. Primum: Incredulitas gulæ adeò nequam est, ut omnem exemplorum, rationum, argumentorum vim irrideat. Quidquid dicatur, nos malumus lautè largitérque comesse ac potitare, etiam cum dispendio valetudinis, quàm paullulùm esurire.

a *Catharina nobilissimi D. Anselmi van de Cruyce Antverpiensis Senatoris conjux: quæ demum in Religiosâ familiâ, uti & maritus, sanctè vitam finiit, an. 1626. Maritus obiit anno 1649. Plura de nobili hac feminâ testabuntur brevi publica monumenta.*

b Gedrendelte Gersten.

eſurire ſingulari ſanitatis commodo. Tam malè cautus eſt ſui amor, ut pabulo vel ſubtracto, vel paullulùm imminuto, mox valetudini aliquid deceſſurum vereatur: Non poterimus, ajunt, dormire; caput dolebit, inanis ſtomachus latrabit, vires deficient, labores nimiùm exhaurient. Mille talia ſomniamus, quando jejunium horremus. Nemo nobis nec Apoſtoli, nec ipſe Chriſtus contrarium perſuaſerit. Increduli ſumus. Abſtinentiæ cùm utilitas, tum neceſſitas tot libris deſcribitur è tot cathedris docetur, tot rationibus & argumentis evincitur, tot exemplis demonſtratur, tot experientiis iiſque ferè quotidianis confirmatur. Nihilominus nec libris, nec cathedris, nec argumentis, nec exemplis, nec ipſis credimus experientiis: nimiam virium debilitatem, & neſcio quid mali metuimus. Ita umbras meriſſimas formidamus. Optimè, quod ſuprà demonſtratum, dixit Athanaſius: Non credas ſuadentibus, ne jejunes *a*. Eſca ventri & venter eſcis; Deus autem & hunc & has deſtruet *b* Illis igitur crede, qui & ſapiunt, & abſtinentiæ commoda deliciis omnibus anteponunt. Gulæ tuæ incredulitatem quotidianis ſtudiis expugna, & brevî à ſenatu ſapientum ſtabis. Novimus in aulâ Ser[mi] Electoris, Bavariæ Ducis, &c. Maximiliani, viros magnos, illuſtres, ſed & ſanos ac robuſtos, imò etiam crebris profectionibus occupatos, qui adeò cenam omnem,

a *Athanaſ. tom. 3. de virginitate, ſive de meditatione.* b *1. Cor. c. 6. v. 13.*

nem, velut lege, abdicarint à se, ut esculenti nihil aut poculenti, nec panem quidem aut vinum libent. idque sibi plurimùm conducere palàm affirment. Aude hoc experiri, quisquis es incredulæ gulæ, & idem cum illis senties. Si seriò sanitatem amas, hanc jejunii Aloën glutire ne horreas *a*.

Primum igitur quod nos ab abstinentiâ retrahit, obstaculum est, *Gula Incredula*. Illo non minùs alterum, *Gula Inassueta*. Nos scilicet animalia, ut multi putant, pastui nata, quotidie bis ad præsepe plenum stare assuevimus; bis de die aut etiam sæpiùs cibo refici in cunis consuesse cœpimus. Hæc assuetudo longa, quotidie non prandere tantùm, sed & cenare, adeò nos sibi devinctos tenet, ut quisquis jam contrarium suadet, hostis habeatur, & novæ sectæ promulgator. Durissimum nobis videtur ab assuetudine tam antiquâ recedere. Semel dūtaxat in die pasci triste piaculum censetur. Sint ista Monachis, ajunt, nos aliter assuevimus. Non est vivere, semel tantùm de die comesse. Adversus hanc consuetudinem Chrysostomus pugnans: Obsecro, ait, ne consuetudini temerè serviamus, sed ratione res nostras instituamus *b*. Christum non jejunantem *c* tentat diabolus, sed esurientem, ut scilicet discas, quàm sit bonum grande, jejunium, & quia hæc adversus diabolum arma sint maxima *d*.

Dolet

a Bitter im Schlund / im Magen gsund.
b *Chrys. tom. 1. in c. 1. Gen. hom. 1.* c *Seu, jejunare non incipientem.* d *Chrys. tom. 2. in c. 4. Matth. hom. 13. mihi pag. 100.*

Dolet in jejuniis caro, sed epulatur anima. Ne attendas ad laborem solùm, sed etiam ad fructum a. Labor quidem nobis est in jejunando, at nondum pro Domino JESV crucifixi sumus. Quare autem jejunium pro cruce est? Majora ipse tulit, parva nos reddimus. Crucifixus est propter te, & sitit, & bibit acetum cum felle propter te; quid tu propter ipsum? stas in labore: nondum pependisti in cruce. Ne sis ingratus erga Dominum JESVM, ne deplora, quod jejunas; sed plora, quòd non semper jejunas. (Hoc, obsecro, altè infige animo; non plora, quòd jejunas; sed plora, quòd non semper jejunas.) Qui non compatitur JESV, ignorat JESVM; qui repellit jejunium, ignorat crucem, quæ ut non est mala, ita nec tu eam quasi malam suspiceris, ne sit fœdus servus, qui minister est Dei.

Hæc oris & calami aurei præcepta Ambrosii verbis consigno: Murus est Christiano jejunium inexpugnabilis diabolo, intransgressibilis inimico. Quis enim umquam Christianorum jejunavit, & captus est? Quis sobrius mansit, & victus est? Temulentum aggreditur diabolus, luxuriosum aggreditur inimicus. Ubi autem jejunium videtur, fugit, metuit, terretur, pertimescit; debilitatur inediâ, infirmitate prosternitur. Prosternitur, inquam, infirmitate, quia Christianorũ infirmitas fortitudo est c.

Ca-

a *Chrysost. tom. 5. serm. 1. de jejunio, mihi pag. 774.* b *Idem ibid. mihi p. 778.* c *Cùm infirmor, tunc potens sum, 2. Cor. c. 12. v. 10.*

Castra ergo nobis sunt nostra jejunia, quæ nos à diabolicâ oppugnatione defendunt a. Gula telum diaboli; tu sume scutum fidei, loricam ABSTINENTIÆ b.

Ergo hîc tundo pectus meum, & manus meas ad cęlum extollo, atque cum beato Hieronymo, coram orbe universo liberrimè pronuntio: Dicat quisque quod volet, ego loquor conscientiam meam: Scio mihi Abstinentiam & nocuisse intermissam, & profuisse repetitam c.

a *Ambros. tom.* 3. *serm*, 25. *de Quadrages. mihi pag.* 307.

b *Idem tom.* 5. *l.* 4. *comment. in Evangel. S Lucæ, mihi pag.* 49.

c *Hieron. tom.* 6. *in c.* 1. *epist. ad Titum v.* 7. *mihi pag.* 200.

FINIS.

SVMMA PRIVILEGII
Regis Catholici.

PHILIPPVS IV. Dei gratiâ Hispaniarum, Indiarum, &c. Rex Catholicus, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Potentissimus Belgarum Princeps, Diplomate suo Regio sanxit, nequis *Aloë sive de Iejunio, auctore R. P. Hieremiâ Drexelio Societatis* IESV *Sacerdote*, intra novennium præter *Viduæ Ioannis Cnobbari Typographi Antverpiensis* *p. m.* voluntatem, in Belgio ullo modo imprimat aut alibi terrarum impressam in has Inferioris Germaniæ ditiones importet, venalémve exponat. Qui secus faxit, confiscatione librorum, & aliâ gravi pœnâ mulctabitur, uti latius patet in litteris datis Bruxellæ 9. Januarii anno 1638.

Signat.

COOLS.